

D I L Y N I A D
C H R I S T,

a elwir yn gyffredin

Thomas a Kempis.

Gwedi ei gyfieithu'n Gymraec ers
talm o amser ynol Editiwn
yr Awdur gan

H U W O W E N

Gwenynoc ym Môn, Esq;

L L U N D A I N,

Gwedi ei imprintio ar gôst I. H.
M D C L X X X I V.

LLYFRGELL
GENEDLAETHOL
CYMRU

At lawn Ardderchoc

Vicownti ac Arglwyddi,

Baronetti a Marchogion

Hybarchus,

Boneddigion ac Vchelwyr Parchedic,
ac at holl Drigianolion mwynion

M O N.

BEth anresymmol y
fyddai ceisio nêb
amgenach na chw-
ychwi y Monwysion llawn
Ardderchoc , Hybarchus,
A Par-

Parchedic a mwynion i
amddiffyn, i achlesu ac i
fod yn nodded i'r Cyfieithiad
ymma; gan fod y
Cyfieithydd o'r vn Wlad
ac o'r vn Gwaed a'rhan
fwyaf ohonochwi, ac mor
anwyl-garedic i bawb o'ch
Hynafiaid chwi yn ei am-
ser ef, ac y tybygid, nad
oedd moi' gymmar i'w ga-
el arhyd holl ardalau Cym-
ru. Ynddiau nid oedd y
pryd hynny vngwr ym
Môn a gai fwy groesaw-
calon yn Neuaddau Ba-
ronhil, Presaddfed, Bodé-
on, &c. nac a gai Huw
Owen Gwenynoc Capten
Tale-

Talebolion : a rhyfedd pa-
faint oedd caredigrwydd y
bobl gyffredin tuacatto.
Cymmaint oedd ewyllys
da a chariad gwyr ei Gym-
mwd eihun arno , a'i fod
ef trwy eu gwîr fodd
hwynt yn gallu rhifo deu-
cant a phedwar-ugain mi-
lwr yn ei Fyddin Drain.
Y rhai yr oedd ef gwedi
eu trainio a'i dyscu mor
gywreigall ymmhob Trefn
a Dyscybliaethau milyriol
a darfod iddo'n amser Tyr-
feydd cyffredinol y Wlâd,
a'i gwaith campus hwynt,
wneuthur nid ychydig o
gywilydd a gwradwydd

ar Gaptenniaid y pum
Cymmydau eraill i'w glôd
eihun a'i ganmoliaeth ma-
wr. Ac oherwydd ei dde-
alltwriaeth rhagorol a'i
gywreinrwydd yn y Cy-
freithiau, (yr hyn nis dy-
scodd gan nebvn Athro a-
rall ond efe eihun, gartref
yn ei Studi eihunan : lle
hefyd y dyscodd fedru de-
all yn llwyr ddigon Ffren-
gec, Hispanec, Italec a
Dwts, ac yntau y pryd-
hynny'n wr priod ac yn
Dad plant) ei gymmydo-
gion obobparth a gyrchent
atto, megis at y Cyfrei-
thwr godidoccaf i gael
Cyn-

Cyngor yn rhâd, ac i gael
tynnu a scrifennu eu Gwei-
thredoedd yn ffyddlon.
Nid oedd fawr leoedd cy-
frifol y prydhyunny ym
Môn, lle nid oeddid yn
cadw ac yn prifio'n werth-
fawr waith ei ddwylo ef.
Diammeu yw, tra fo'r vn
Syr Huw Owen yn meddi-
annu Bodeon nas gollyngir
yn anghof y Trefn rhago-
rol a osododd ef ar yr
Estad honno. Ac am y Dos-
parth a wnaeth ef ar Estad
Marqwes cyntaf Caerfran-
gon (i'r hwn y bu vgain
mlynedd yn Secretari o'r
ffyddlonaf ac yn fynych

yn Ben-Controwler ty iddo) mae achos i ammeu nad ydys yn cofio megis y dylid, ddarfod iddo drefnu'r cwbl yn y modd ac y gellid chwanegu'r Ardrethion i fîl o bunnau bob blwyddyn yn fwy nac o'r blaen: a hynny heb leihâu dim o'r Eftad-ymgynnal cynnefin, na gwaflu'r Tenantiaid, na gyrru rhai eraill i ymdynnu â hwynt am eu Ffermau i'w dinistr eugilydd. Oherwydd yr hyn beth, y byddau arfer fod yr ymrafael a'r anghytundeb mwyaf rhyngthoef a'r Arglwydd cynnilgar
hwn-

hwnnaw, tra fai'r naill yn
mynnu cael y maint mwy-
af, a'r llall yn pleidio'n
daer dros y tlodion gwein-
niaid rhag iddynt ddioddef
gormod trais. Gwaith yn-
ddiau o drugaredd anaml
i'w gael yn y dyddiau hyn
gan fwyddogion cyffelyb
Gwyr-Mowrion y rhai sy'n
arfer cynffonlonni a gwe-
nieithu eu Meistri ar bob
gair a gweithred cyn be-
lled, a bod llaweroedd o-
honynt gwedi casglu cym-
maint o arian, a gallu pwr-
casu mewn ychydig amser
tiroedd o werth llawer
cant, a rhai o werth mwy

na mîl o bunnau'n y flwyddyn. Eithr efe nis cynnullodd (er ei fod ef yn gynnil iawn) mewn vgain mlynedd gymmaint ac a brynnai vn bwth neu arddan: ond gwario a wnaeth ardrethau ei eistedd ei hun i faentumio eihunan a'i wâs yn y gwychedra yr oedd ei fwydd a'i le'n gofyn. Arwydd digon eglur ei fod ef yn caru Duw'n fwy na'r byd ymma. Nid oedd ef chwaith yn gofalu ac yn ymboeni'n vnig i wneuthur daioni amferol i'w gymmydogion, eithr hefyd er eu llês tragywyddol

ddol hwynt, ef a gyfan-
soddodd amryw Draetho-
dau duwiol, a phan nid
oedd ef etto ond 27. oed
ef a gyfieithiodd yn Gym-
raec *Lyfr y Resolution* ynol
Editiwn diweddas a chy-
flawnaf yr Awdur eihun
(obobtu i ddec arvgian
mlynedd cyn i *D. Davies*
brintio rhan ohono) a gwe-
di hynny *Vincentius Liri-
nensis*, y rhai ysgatfydd a
gaant ryw amser weled y
goleuni cyhoedd, gan eu
bod rwön wedi dyfod i'n
dwylø ni gyda'r Llyfr An-
gelol ymma, yr hwn a wel-
som yn dda ar y cyntaf ei
osod

osod allan yn brintiedic,
nid yn vnig er llês i bawb
o'r Cymru : eithr hefyd er
Coffa parhaus am ein Cy-
faill tra anwyl-garedic, gy-
da'r hwn y buom fyw yn
hîr amser yn-Ghastell Rha-
glan. Yn siccr rydym yn
cydnabod ddarfod ini wrth
ei baratoi i'r Print , yn
ambell fannau newid peth
o'i areithion Gwynedd ef,
er mwyn gwneuthur yr
holl ymadrodd yn rhwy-
ddach ymmhob cwr o
Gymru. Erhynny nid y-
dym yn ammeu, na bydd
gwîw genych chwi am-
ddiffyn a noddi Gwaith
eich

eich Cydwladwr canmole-
dic a'ch Câr tra hynod. Yr
hyn beth yn vnig yw go-
styngeddlawn Arch a Dy-
muned

Eich tra gostyngedic

Weision

O gymmydogaeth
Castell Rhaglan.

J. H.
S. J.

Rhy.

RHYBYDD.

GAN fod llawer o wyr duwiol dyscedic ers talm o amser wedi cyfieithu'r Llyfr euraid ymma'n Gymraec, sef y T. A. Mathew Turbervil o Gastell Penllin ym Morgannwg o sanctaidd Grefydd S. Bened, a'r T. A. Thomas Jeffreyes o'r Llechwedd isaf yn agos i Aberconwy o Gymdeithas yr Fesu, a Mr. Huw Parry duwiol Offeiriad Secular (rhan yn unig o waith yr hwn a welsom) a bod Duw rwyöners llawer mwy nac vgain mlynedd wedi eu cymmeryd pob vn ohonynt atto ef, cyn eu bod yn gallu printio eu Cyfieithiadau, iawn i ninnau eu coffa hwynt ymma, a'i canmol am eu bryd a'i hewyllys da o wneythur llês i'r Cymru.

Y Cy-

—
—
N
r
y
R
K
t
S
y
L
a
l
a
—

Y Cyfieithydd at y
Cymro mwynlan.

MA E ymddadleu ac ym-
ryson mawr rhwng y
rhai dyscedic, pwy y fu Awdur
y Llyfr tra rhagorol ymma.
Rhai a fynnant mai Thomas a
Kempis Canon Regular a gwr
tra duwiol o wlad Geldria yn
Stad Holland y oedd yn byw yn
y flwyddyn 1440. a'i gwnaeth ef.
Rhai eraill a ddwywedant mai'r
dyscedic Joan Gerson Cange-
llwr Paris y fu fyw'n y flwy-
ddyn 1420. a'i cyfansoddodd.
Rhai eraill a daerant mai
Joan

Joan Gersen neu Gessen A-
bad sanctaidd yn byw yn-Gwlad
Germania ambell gant o flyny-
ddoedd oflaen y ddau eraill
oedd y gwîr Awdur. Ac mae
pob plaid obonynt yn dwyn rbe-
symmau credadwy, tēg a gwe-
ddol i brofi eu neilltuol opinio-
nau. Ond o'm rhan i, pettwn i'n
deilwng i ddangos fy meddwl
ymysc Dysceidwyr mowrion, mi
a ddywedwn ynby, os rhyw
ddyn a'i gwnaeth ef, mai
Thomas a Kempis oedd y
gwr. A hynny a wnawn oher-
wydd y rhesymmau eglur y mae
Heribertus Rosweyds Ho-
landwr gwedi eu gosod ar
lawr.

Ond pwybynnac y fu'r Aw-
dur, byd yspys iti'r Cymro de-
fosionol, mai Llyfr ysprydol tra
rha-

rhagorol yw bwn, yn llawn o
nefolion ddysceidiaethau rhyfe-
ddol, ac yn wâg o bob ystyriae-
thau a geiriau ofer, y fû bobam-
ser o'r ddwy Oes ddiweddaf
hyn, mewn cyfrif mawr gan y
dynion mwyaf eu sancteiddrw-
ydd, a chan barwb yn ceisio
dyfod obyd i dduwioledeb per-
ffeithlon: yn gymmaint a'i fod
ef yn ddodren wastadol ac me-
gis anbepcor yn eu teiau, a'i
cellau, a'i poccedau bwynt. A
pha ryfedd, bod dynion san-
ctaid a Christianogion yn gw-
neuthur mawr gyfrif ohono,
gan fod yr Anffyddloniaid eu-
hunain yn ei brisio'n anfeidrol?
Ynddianu fe a gaed Brenin neu
Emerodr Morocco yn gwneu-
thur cymmaint cyfrif o'r Llyfr
ymma wedi eu gyfieithu yn iaith
gy-

gyffredin y Twrctiaid, a pheri
ei osod ag anrbydeddus barch
yn ei Librari eibun, gan wneu-
thur mwy prîs obono, nac o'i
holl lyfrau Mabometanaidd.

Arfer ditbau, y Cymro mwyn-
lan, yn ddyfal y llyfr euraidd
ymma, a thi a elli gael um-
bredd o broffit ysprydol wrtho.
Os dolur neu asiechyd corph y
fo'n dy flino, ti a gai ddigon o
gyssur yn hwn. Os colledion by-
dol, angharedigrwydd Ceraint,
malais Cymmydogion, gwertw-
yneb Meistri, &c. y fyddant yn
molestu dy feddwl, nid rhaid
iti ond darllain peth yn hwn,
ac ynyman, ti a gai esmwyth-
der calon a lonyddwch. Os
bydd temptasiwnau balchder,
astendid cnawdol, glothineb,
diogi, digofaint, &c. yn pwy-
fo'n

fo'n dôst arnat, agor y Llyfr
ymma wrth ddamwain, a thi a
gai yno gymmellion digonol i'th
tynnu oddiwrth y cyfryw be-
chodau, ac i'th wthio rhagot i
amgofleidio' rhinweddau gwr-
thwyneb, Byrrarbyn byrra, pa-
drallodau bynnac corph neu en-
aid y fo'n gwasgu arnat, ti a
elli gael yn y Llyfryn bwn ddi-
gon o gyngor, comffordd a
rbwymedi i'w herbyn: o'r byn
lleiaf i'w bysgafnbâu hwynt, ac
i gael mwy llês wrth eu dio-
ddef.

Mae pob un o'r Llyfrau byn
yn cynnwys amryw bennodau,
pob pennod yn cynnwys amryw
baragraphau, pob paragraph
yn cynnwys amryw wersi, a
phob gwers yn cynnwys rhyw
Wirionedd mawr, Dysceidiaeth,
Gweddî

Gweddi neu Gyngor llesol iawn
i'w gwybod, i'w hystyried, i'w
cofio, ac i'w cyflwyni. Ambynny
mi a'th gyngborwn di er mwyn
cael mwy llês wrth ei ddarllain,
nas darlenni ond un pennod by-
chan o'r unwaith, neu hanner
neu'r drydedd ran o'r pennod y
fo hîr: gan ddarllain hynny'n
arafus ac yn astudioli, a chan
ystyried pob Gwirionedd yn
llwyr, ac a bryd i gyflwyni pob
cyngor.

Onid am y iv. Lyfr, da fydd
iti bob tro cyn myned i dder-
byn y Cymmun bendigedic,
ddarllain yn arafus ac yn dde-
fosiol un pennod o bwnnw,
byd onid eli trosto igyd: a
gwedi hynny ei ddechreu o
newydd. Ac os cymmuno a
wnai'n fynych, pa unbynnac y
to

on do hynny ai'n gorphorol ai'n
w ysprydol (hynny yw, yn dy ew-
ny yllys a'th feddwl yn unig, yr
yn byn sy ddefosiwn llesfawr
in, iawn, ac a ellir ei wneuthur
by-beunydd) digon y fydd darllain
aer un Paragraph yn arafus. Ac
y felly'n ddiammeu ti a gai lês a
yn liddanwch obono. Yr hyn pan
an y digwyddo iti, attolygaf ar-
yn nat weddio tros

Dy anwyl-garedic frawd

yn Jesu Christ,

H. O.

D.I.

ein
rhy
arf
gw
dal

DILYNIAD CHRIST

a elwir yn gyffredin

Thomas a Kempis.

Y Llyfr Cyntaf.

Rhybyddion da i fyw'n
ysprydol.

PENNOD I.

*Am ddilyn Christ a dibrisio pob gwa-
gedd bydol.*

Neb sy'n fy nilyn i, nid
yw'n rhodio'n y tywyll-
wch, John 8. 12. medd
ein Harglwydd. Dymma
eiriau Christ, a'rhai y mae ef yn ein
rhybyddio ni i ddilyn ei fuchedd a'i
arferau ef, os mynnwn ni gael ein
gwir oleuo, a'n gwared rhag pob
dallineb calon.

B

Am-

2 *Thomas a Kempis. L. 1.*

Amhynny bydded ein gofal pennaf ni am fyfyrion ar fuchedd Jesu Christ.

2. Mae dysceidiaeth Christ yn rhagoriar holl ddysceidiaethau y Sainc, a'r neb y fai ag yspriyd gantho a gai yno Fanna cuddiedic.

Ond mae'n digwydd fod llawer-oedd wrth fynych wrando'r Efangel heb glywed ond bychan o ewyllys-chwant ynddynt euhun : oblegid nad oes mo yspriyd Christ ganthynt.

Eithr y neb a fynno ddyall geiriau Christ yn hollawl, ac yn berffaith, rhaid iddo ynanad dim geisio cyflunio ei fuchedd a buchedd Christ.

3. Pa lês iti allael ymresymmu'n ddoeth am vchel ddirgeleddion y Drindod, os byddi di heb ostyngieddrwydd i ryngu bodd i'r Drindod fendigedic.

Ynddiau nid geiriau vchel a doethion a wna ddyn yn sanctaidd ac yn gyfion, ond buchedd rinweddol a wna ddyn yn hôff, ac yn gymmeradwy gerbron Duw.

Gwell gennyfi ymglywed edifeirwch ynos, na medru ei ddiffinio.

Pet-

Pettiti'n gwybod y Bibl igyd allan o lyfr, ac adroddion yr holl Philosophyddion, pa lês a wnai'r cwbl iti heb gariad Duw a'i rês?

Gwagedd gwageddau, a gwagedd yw'r cwbl, ond caru Duw a'i wafanaethu ef ynnic.

Dymma'r doethineb pennaf, gan ddibrisio'r byd, cyrchu at deyrnas y Nêf.

4. Gwagedd ganhynny yw casglu cyfoeth a golud darfodedic, ac ymddiried ynddynt.

Gwagedd hefyd yw ceisio mawrhaad, ac ymgodi i stâd vchelfraint.

Gwagedd yw dilyn trachwantau'r cnawd, a chwennychu'r peth am yr hwn gwedi hynny y bydd rhaid dioddef poenau tra blin.

Gwagedd yw dymuno byw'n hir, hebb ddim gofal am fyw'n dda.

Gwagedd yw ystyried y bywyd presennol ymma'n vnig, a bod heb ragweled y pethau sy'n dyfod.

Gwagedd yw caru'r hyn sy'n myned heibio'n fuan a megis mewn moment, a bod heb geisio mynd ar frys

4 *Thomas a Kempis. L. I.*

i'r fann lle mae llawenydd tragywyddol yn parhâu.

5. Cofia'n fynych ddihareb y Scrythur Lân : *Ni chaiff na llygad ei ddigoni wrth weled, na chlust ei llenwi wrth glywed.* 1 Cor. 2. 9.

Cais ganhynny dynnu awydd dy galon oddiwrth bethau gweledic, a throï dyhunân tuac at y pethau sydd anweledic. Am fod y fawl sy'n dilyn eu trachwantau cnawdol, yn diwyno ac yn anrheithio eu cydwybod, ac yn colli grâs Duw.

P E N. II.

Bod yn rhaid i ddyn feddwyl yn oftyngedic amdano eibunan.

1. **M**A E pob dyn wrth ei natur yn mynnu cael gwybod, ond pa lês a wna gwybodaeth heb ofn Duw ?

Yn wir ddiau gwell ydyw hwfmon gwladaidd gostyngedic y fo'n gwafanaethu Duw, na Philosophydd balch

I. P. ii. *Thomas a Kempis.* 5

balch diofal am ei enaid y fo'n astudio treigl a chwyl y Nefoedd.

Mae'r neb a fo'n gwybod eihun yn dda, yn wael yn ei olwg eihunan, ac heb gymmeryd dim difyrrwch o gael ei ganmol gan eraill.

Pettwn i'n gwybod pob peth yn y byd, ac heb fod mewn cariad perffaith, pa lês a wnai hynny imi yngwydd Duw, yr hwn a'm barna fi ynol fyn-gweithredoedd?

2. Paid a cheisio gwybod gormod, am fod mawr wasgar meddwl a thwyll yn hynny.

Da gan y rhai gwybodus gael eu cyfrif felly, a'i galw'n bobl ddoethion.

Mae llawer o bethau, gwybod y rhai nis gwna ond bychan, neu ddim o lês i'r enaid.

Ac mae'r dyn yn ffôl drosben, a fo'n gofalu am ddim arall na'r hyn sy'n perthyn i'w jachawdwriaeth tragywyddol.

Nid yw llawer o siarad yn digoni chwant y galon, ond mae buchedd dda'n diddanu'r enaid; a chydwybod lân yn peri ymddiried mawr yngwydd Duw.

6 *Thomas a Kempis.* L. I.

3. Oba faint mwy a gwell yr wyt yn gwybod, gorthrymmach o hynny y cai di dy farnu, oddiethr iti fyw yn sancteiddiach.

Am hynny gochel ymfalchu oherwydd pabynnac gelfyddyd neu ddyfscidiaeth y so gennyt : eithr yn hyttrach ofna oherwydd y gwybodaeth a gefaist.

Ostybied yr wyt, dy fod ti'n gwybod llawer, ac yn dyall yn dda jawn : bydd yn yspys hefyd iti, fod llawer mwy o bethau nad wyt yn gwybod dim amdanynt.

Paid a meddwl yn falch, eithr yn hyttrach, bydd yn barod bobamser i gydnabod dy anwybodaeth, Pam y mynni di gael dy gyfrif yn well na rhai eraill ; gan fod llawer yn fwy eu dysc nathydi, ac yn fwy cywraint yny gyfraith ?

Os tydi a fynni wybod a dyscu dim ar dy lês, cais fod ynddiwybod gan bawb, a'th gyfrif yn ddiddym.

4. Dymma'r wers vchaf a goreu ei llês, bod gan ddyn wîr wybodaeth ohono eihun, a diystyru a dibrisio eihunan.

Bod

L. I. P. iii. *Thomas a Kempis.* 7

Bod heb wneuthur dim cyfrif ohono eihun, a meddwl yn dda bobamser ac yn wîw am rai eraill, fy ddoethineb mawr ac vchel berffeiddrwydd.

Pettiti'n gweled rhyw vn yn pechu'n amlwg, neu'n gwneuthur rhyw ddrwg mawr : erhynny ni ddyliti gyfrifo dyhun yn well : oblegid nas gwyddost pahyd y gelli barhau mewn ystat dda.

Mae pawb ohonom ni yn weinïon : eithr ni ddyliti gyfrifo neb yn wannach nac yn freuach na thydi dyhuman.

P E N. III.

Am ddysceidiaeth y gwirionedd.

I. **G**Wyneifyd y neb y fo'r gwirionedd eihunan yn ei ddyscu, nid a ffigurau, ac a lleferydd yn myned heibio, ond megis y mae ynddo eihun.

Mae'n tybied ni a'n synhwyrâu cnawdol, yn ein twyllo ni'n fynych, ac heb ganfod ond ychydig.

Pa lês a wna ymryson mawr am faterion tywyll cuddiedic, oblegid y rhai ar ddydd y Farn, ni chawn ni mo'n ceryddu am nad oeddem yn eu gwybcd?

Ffolineb mawr ydyw, gan ddiogfalu a'n bethau llesfawr ac angenrheidiol, bwrw ein bryd a'n meddwl o'n gwirfodd ar bethau ofer a niweidiol, gan fod a golygon gennym, ac erhynny heb fod yn gweled.

2. Pa rhaid i nyhi wrth adroddion a rhesymmau Logic?

Mae'r neb wrth yr hwn y mae'r Gair tragywyddol yn llafaru, yn rhydd oddiwrth lawer o opiniwnau.

O'r gair hwnnw y mae pob peth yn llafaru, a'r cwbl sy'n dangos hwnnw, a hwnnw yw'r dechreuad sy'n llafaru hefyd wrthym ni.

Heb hwnnw nid oes neb yn deall, nac yn barnu'n iawn.

Y neb, i'r hwn y mae pob peth yn vn, yr hwn sy'n tynnu'r cwbl at vn, ac yn canfod y cwbl yn yr vn hwnnw, a ddichon fod o galon ddiogel, a pharhau'n heddychol yn Nuw.

O Dduw y gwirionedd! gwna fi'n vn a thi mewn cariad perffaith di-baid.

Blin gennyfi'n fynych ddarllain a chlywed llawer o bethau: ynoti y mae'r cwbl yr wyfi'n eu mynnu, ac yn eu hewyllysio.

Tawent a son pawb o'r Docturion, nad ynganent y creaduriaid oll yn dy wydd di: llafara di'n vnic wrthyfi.

3. Pa mwyaf y bo nebyn vnac ef eihun, a pho sylmaf oddimewn: mwy ohynny a goruchaf pethau a gaiff ef eu deall, oherwydd y caiff ef dderbyn goleuni a gwybodaeth oddiuchod.

Nis gwasgarir pur, sylm a gwaftadol yspryd mewn llawer o orchwyli-on: am ei fod ef yn gwneuthur y cwbl er anrhydedd i Dduw; ac yn ceisio bod yn rhydd ynddo eihun oddiwrth bob amcanion ofer a gwâg.

Pwy sy'n dy rwystro ac yn dy aflonyddu di'n fwy, na drwg anwydau dy galon anfarweiddiedic di dyhun?

Dyn da defosionol a ddospartha ymlaenllaw y gweithredoedd oddimewn, y fo rhaid iddo eu gwneuthur oddiallan.

Ac nis tynnant hwy ef i drachwantau ei duedd camweddol, eithr ef a'i cyfeiria hwynt ynol ewyllys iawn reſwm.

Pwy fy mewn yndrech mwy a dewrach, na'r neb sy'n ceisio gorchfygu eihunan.

A hyn a ddylai fod ein helynt a'n trafferth ni, ſef gorchfygu eihunain; a mynd beunydd yn gryfach ac yn ddewrach na ny ni eihun: a cherdded rhagom yn beth gwell bobamſer.

4. Mae rhyw ainmhuredd yn gymmyſc a phob perffeiddrwydd yn y bywyd ymna: ac nid oes dychymmyg neu wybodaeth a ddelo i'n pen ni heb ryw dywyllwch ynddo.

Gwybod dyhunan yn oſtyngedic, ſy'n ſiccrach ffordd i ſyned at Dduw: nac uchel aſtudio dyſcediaethau.

Nid oes dim bai ar ddyscu, neu geisio gwybodaeth ſyml o ryw beth, yr hyn ohono eihun ſy dda, a gwedi crdeinio gan Dduw: eithr mae'n rhaid bobamſer, gwneuthur mwy cyſrif o gydwybod dda, ac o fuchedd rinweddol.

Ond

Ond oblegid bod mwy o ddynion yn ceisio cael gwybodaeth nac fy'n ceisio byw'n dda : amhynny mynych y mae'n hwy'n cyfeiliorni, ac heb gael dim neu ond bychan iawn o lês.

5. O! pe bai dynion yn cymmyr yd cymmaint gofal am ddiwreiddio beiau, ac am blannu rhinweddau ynddynt euhun, ac y mae'n hwy wrth godi amnheuon, ac wrth gynnal dadleuau, ni fyddai mor cymmaint drygau a scandalau ymmysc y bobl, na chymmaint o afreolaeth yn y Monachlogydd.

Ynddiau pan ddelo dydd y Farn, nis gofynnir gennym, pafaint a ddarllennasom, ond pafaint a wneuthom : nis gofynnir pa cyn decced y darfu i ni lasaru, ond mor dda a rhinweddol y buom fyw.

Dywed imi, ple mae'r Doctorion a'r Meistri mowrion hynny a oeddit yn eu hadnabod, pan yr oeddent eto'n byw ac yn rhagori yn eu dysceidiaethau ?

Mae rhai eraill ynawr yn meddianu eu Prebendau a'i Personoliaethau hwynt,

hwynt, ac nis gwn i, os ydynt yn meddwl am y rhai y fuont : pan oeddent hwy'n byw roeddent yn ymddangos yn rhywbeth, ond rwon nid oes fôn amdanynt.

6. O! mor fuan y mae gwâgoniant a rhagorfraint bydol yn myned heibio? O! na buasai eu buchedd hwynt yn cydgordio a'i gwybodaeth, yna y dyscasent ac y darllennasent yn dda.

Pafaint nifer o ddynion yn y byd, sy trwy wâg-wybodaeth yn cael eu colli, am nad ydynt yn gofalu am wafanaethu Duw?

Ac oblegid eu bod yn dewis cael eu cyfrif yn wyr mowrion enwog ynhyttrach na bod yn wyr gostyngedic, amhynny mae'n hwy'n difannu yn eu meddyliau euhun.

Yn wîr, mawr yw'r neb fydd a mawr gariad perffaith gantho.

Yn wîr, mawr yw'r neb sy'n fychan ynddo eihun, ac heb wneuthur dim cyfrif o vchaf brigyn pob parch ac anrhydedd bydol.

Yn wîr, call a synhwyrol yw'r neb
a brisio

P. iv. *Thomas a Kempis.* 13

a brisio bob peth daearol megis tomm
a baw ermwyn ynnill Christ.

Ac yn wir doeth yw'r neb a wnelo
ewyllys Duw, ac a ymwrthodo a'i
ewyllys eihun.

P E N. IV.

*Am bwylledd a rhagweled ein gwei-
thredoedd.*

I. **N**I ddylid coelio pob gair a
ddywedir : na dilyn pob
annog a wnelir arnom : ond mae'n
rhaid ystyried y peth megis y mae ef
gerbron Duw.

Och y fi ! mynychach y credir ac
y dywedir y drwg na'r da am vnarall:
cymmaint ydyw ein gwendid ni.

Ond nis credant dynion perffaith
yn hawdd bob vn y fo'n chwedleua :
oblegid eu bod hwy'n gwybod, fod
gwendid dynion bobamser yn go-
gwyddo tuac at y drwg, ac mae digon
hawdd yw llithro mewn geiriau.

2. Callineb mawr yw gochel bod
yn

14 *Thomas a Kempis. L. I.*

yn fyrbwyll, ac yn rhy chwidr wrth
wneuthur y peth bynnac y fo.

Ar yr hyn hefyd y mae'n perthyn ;
peidio a chredu pob rhyw eiriau a
ddywedo dynion, a gochel bwrw yn-
yman i glustiau rhai eraill y pethau a
glywyd neu a gredwyd.

Cymmer gyngor gan ddyn syn-
hwyrol y fo a chydwybod dda gantho :
a chais dy ddyscu gan vn gwell na
thydi'n hyttrach na dilyn dy ddychym-
mygion dyhun.

Mae buchedd dda'n gwneuthur
dyn yn synhwyrol yngwydd Duw, ac
yn gywraint yn llawer o bethau.

Pafaint mwy y bo dyn yn oſtyn-
gedic ynddo eihun, a mwy parod i
wneuthur ewyllys Duw : synhwyro-
lach ohynny y bydd ef ymmhob peth,
a heddychach.

P E N. V.

Am ddarllain y Scrythur Lân.

1. **R** Haid ceisio'r gwirionedd yn y
Scrythur Lân, ac nid yma-
droddion pereiddiol. Rhaid

wrth Rhaid darllain yr holl Scrythur a'r vn yspryd ac y gwnaed hi.

yn ; Ny ddylem geisio llês wrth ddarllain y Scrythur Lan, yn hytrach na manylder adroddion.

u a Ni a ddylem ddarllain llyfrau defo-
fionol a syml, mor ewyllysgar a rhai
vchel a mawr eu dysc.

yn- Nad anfodddhed di awdurdod y
no : Scrifenwr, pa vn bynnac y fo ai by-
na chan ai mawr o ddyfc : eithr tynned,
m- hoffi y pŵr wirionedd, tydi i ddar-
llain.

ac Na chais ofyn, pwy a ddywedodd
hyn neu'r llall, eithr ystyria pabeth a
yn- ddywedwyd.

l i 2. Mae dynion yn myned heibio :
ro- ond gwirionedd ein Harglwydd a
h, barhâ'n dragywyddol.

— Mae Duw'n llafaru wrthym yn am-
ryw foddion heb ddim derbyn wyneb.

y Mynych y mae'n cuwriowfdra yn
a- ein rhwystro ni wrth ddarllain y Scry-
id thur Lân, pan fyddom yn mynnu dy-
all a chwilio'n fanwl, lle y dylem fynd
tros y peth yn syml.

Os tydi a synni gael llês, darllain yn
ostyn-

ostyngedic, yn sylml ac yn ffyddlon, ac na chais byth dy gyfrif yn ddyn dyscedic a gwybodol.

Gofyn yn ewyllysgar, a gwrando'n ddistaw adroddion dynion sanctaidd : ac nad anfoddhêd di diarebion yr Henafiaid, gan nas llafarwyd hwynt heb achos.

P E N. VI.

Am chwantau a gwynniau afreolus.

1. **P**Abryd bynnac y bo dyn yn chwennychu rhywbeth yn afreolus, ef y fydd ynyman yn aflonydd ynddo eihun.

Ni orphwys y balch a'r cybydd vn-amfer.

Y tlawd a'r gostyngedic o yspryd a drigant mewn amledd o heddwch.

Buan y temptir y neb fydd etto heb farweiddio eihun yn berffaith, ac a orchfygir mewn pethau bychain a gwael.

Anodd gan y gwan o yspryd, a'r neb syd etto megis yn gnawdol, ac yn gogwydd

gogwydd tuac at wynnïau cîg a gwaed, droi eihun yn hollawl oddiwrth drachwantau daearol.

Amhynny mynych y bydd blîg gantho ymwrthod a hwynt: hawdd hefyd gantho ddigio pan ddelo dim gwrthwyneb yn ei erbyn.

2. Ac os daw ohyd i'w drachwant, ef a flina ynyman oherwydd ei gydwybod euog: ac am ddarfod iddo ddilyn ei wynn eihun, yr hyn ni wna ddim llês iddo, i gael yr heddwch yroedd yn ei geisio.

Amhynny gan wrthsefyll, gan attal, a gwrthwynebu'n trachwantau y ceir gwîr heddwch calon, ac nid wrth eu dilyn a rhoi ffordd iddynt.

Nid oes dim heddwch ganhynny yn-ghalon dyn cnawdol, neu'r neb y fo'n dilyn pethau oddiallan, ond yn y dyn gwreflog ysprydol.

P E N. VII.

Am ochelyd gwâg obaith a balchder.

1. **O**Fer yw'r neb a roddo ei obaith ar ddynion, neu yn y creaduriaid.

Na fydded cywilydd arnat wafanaethu rhai eraill er mwyn Jesu Chrïst : a dangos dy fod yn dlawd yn y byd ymma.

Na hydera arnat dyhun, ond gosod dy obaith ar Dduw.

Gwna'r hyn wyt yn ei allu, a Duw a ddaw i'th gymmorth di.

Nad ymddirieda yn dy wybod dyhun, nac yn-ghyfrwysder undyn byw : ond yn-grâs Duw, yr hwn fy'n helpu'r gostyngedic, ac yn gostyngeddio'r beilchion y fo'n ymddiried ynddyn euhunain.

2. Na fydd falch o'th gyfoeth os ydynt gennyt ; nac o'th garedigion o achos eu golud : ond gogonedda'n Nuw yn vnic, yr hwn fy'n rhoi'r cwbl, ac vwchben y cwbl yn ceisio rhoddi eihunan iti. Na

I. P. vii. *Thomas a Kempis.* 19

Na fydd falch oherwydd maint neu bryd a gwedd dy gorph, yr hyn a lygrir ac a wrthunir ag ychydig o glefyd.

Na chymmer wâg ddifysrwrch yn dy synhwyr a'th ddoniau eraill naturiol, rhag anfodloni Duw, i'r hwn y mae'n perthyn y cwbl ac fy gennyt trwy natur.

3. Na chyfrifa dyhun yn well na rhai eraill, rhag ofn cael dy farnu'n waeth yngwydd Duw, yr hwn sy'n gwybod yr hyn oll sy'n nyn.

Na fydd falch o'th weithredoedd da : oblegid fod barnedigaethau Duw'n amgenach na barnedigaethau dynion : am fod y peth lawer gwaith yn ei ddigio ef, sy'n rhyngu bodd i ddynion.

Od oes dim daioni ynot, coelia fod llawer mwy'n rhai eraill, er mwyn cadw gofnygeiddrwydd ynot.

Ni bydd drwg iti, gyfriso dyhun yn waeth na neb arall yn y byd : ond mae'n ddrwg mawr iti brisio dyhun yn well na rhyw unarall, perhon na bai ef ond vn gwael iawn.

Mae'r

Mae'r gofgyngedig mewn heddwch
parhaus : ond yn-ghalon y dyn balch
mae eiddigedd a mynych lid.

P E N. VIII.

*Am ochelyd gormod cymdeithgarwch
neu ffamiliaredd.*

I. **N**A agor dy galon wrth bob
dyn : ond traetha dy neges-
fau wrth ddyn pwyllog y fo'n ofni
Duw.

Bydd yn anfynych gyda phobl ieu-
angc a dieithraid.

Na wenieutha y rhai goludoc : ac
na ddangos dyhun o'th fodd yngwydd
gwyr mawr a dyledogion.

Cyfeillacha dyhun gyda'rhai go-
fgyngedig a'r fym, gyda'rhai vfydd a
defosionol : ac a hwynt traetha am y
pethau a ddichon adeiladu y naill y
llall.

Na fydd rhy gymdeithgar neu'n
ffamiliari ag vn ferch, ond yn gyffredi-
nol gorchymmynna bob merch ddai-
onus i Dduw.

Cais

I. P. ix. *Thomas a Kempis.* 21

Cais fod yn gymdeithgar a Duw'n vnig, ac a'i Angelion ef, a gochel gyd-nabyddiaeth dynion.

2. Rhaid bod cariad perffaith gennyt tuac at bawb, ond nid cymmwys yw, fod carwriaeth gennyt attynt, neu ffamiliaredd a hwynt.

Mae'n digwydd weithiau, i'r fôn y fydd am ryw vn, wneuthur iddo ddisgleirio'n rhyfeddol, ond pan ddelir i'w adnabod yn bresennol, ni bydd ef mor gymmeradwy gerbron ein golwg ni.

Yr ydym yn meddwl weithiau, ein bod ni'n rhyngu bodd i rai eraill wrth ein cyfeillach a hwynt: ac erhynny rydym yn hyttrach yn eu hanfodddhu hwynt, oherwydd y drygioni y mae'n hwy'n ei ganfod ynom ni.

P E N. IX.

Am fod yn vfydd ac yn oftyngedic.

1. **P**Eth mawr iawn ydyw, gallu aros yn vfydd-dod, a byw tan bennaeth heb fod dyn o'i eiddo eihun.
Llawer

Llawer gwell yw byw'n oftyngedic tan vnarall, na bod yn bennaeth.

Mae llawer yn byw'n vfydd-dod o angenrhaid yn hytrach, nac o gariad am fyw'n grefyddol: a mae'rheini'n byw'n flin, a hawdd ganthynt gwyno a murmuro. Ond nis gallant gael rhydd-did meddwl ac enaid: oddi-eithr iddynt o waelod eu calon er-mwyn Duw ddarostwng eihunain.

Rhêd ymma, rhêd accw, ac nis cai mor llonyddwch, ond mewn vfydd-dod gostyngedic tan lywodraeth Pen-aethion.

Mae meddwl a dychymmyg-am newid y man a'r lle gwedi twyllo llaweroedd.

2. Gwîr yw, fod pob un yn ewyllysgar i ddilyn ei feddwl eihun, a bod yn well gantho y sawl y fo o'r vn meddwl ac yntau.

Eithr os ydyw Duw gyda'n ni, rhaid ini weithiau ymwrthod a'n meddwl eihun, er mwyn cael daioni heddwch.

Pwy fy mor synhwyrol, a bod yn gallu gwybod pob peth yn llwyr?

Amhynny nad ymddirieda ormod yn

lic yn dy feddwl dyhun: ond bydd fod-
lon hefyd ac yn ewyllysgar i glywed
o meddwl rhai eraill.

ad Os da yw dy feddwl di, ac y ga-
n dewi hwnnw ermwyn Duw, ti a gai-
no fwy llês o hynny.

el 3. Canys mynych y clywais, mae
i- gwell a diogelach yw gwrando a
r- chymmeryd cyngor, na'i roi.

ai Geill ddigwydd hefyd fod meddwl
l- pob vn yn dda; eithr gwrthod cyttu-
e- no a bodloni rhai eraill, pan fo rheswm
n ac achos yn gofyn, fydd arwydd o
o falchder a chyndynrwydd.

P E N. X.

Am ochelyd gormod siarad.

1. **G**Ochel gymaint fyth ac a elli,
ddyndwrdd y werin a phob
rhawd o bobl: oblegid fod siarad am
ddrafferthau bydol, yn rhwystro
llawer iawn, er bod y fôn amdanynt
yn fymrl ac heb feddwl drwg.

Oherwydd buan y llygrir ac y
caethiwir ni a gwagedd.

Mi-

24 *Thomas a Kempis.* L.I.

Mi'fynnwn pettafwn lawer gwaith wedi tewi a sŏn , ac heb fod ymmyſc dynion.

Ond pam yr ydym mor ewyllyſgar yn ſiarad , ac yn chwedleua wrth ein gilydd ; gan nas dychwelwn ond yn anſynych i ddiſtewi , heb friwo'n cydwybod ?

Amhynny'rydym mor ewyllyſgar yn chwedleua oherwydd ein bod gan ſiarad y naill wrth y llall yn ceisio ymddiddanu'n gilydd, ac yn dymuno ef-mwythân'n calon wedi ei blino ag amryw feddyliau.

A da iawn gennym ſiarad a meddwl am y pethau'rydym yn eu hoffi ac yn eu dymuno fwyaf, neu am y rhai fy fwyaf i'n herbyn.

2. Eithr och y fi ! lawer gwaith yn ofer ac yn ddiles : oblegid bod y diddanwch ymma oddiallan, yn achos o golled digon fawr o'r diddanwch duwfawl oddimewn.

Amhynny rhaid gwilio a gweddiſ rhag colli'r amſer yn ddiogus.

Os rhydd yw iti ſiarad, a bod hynny'n gymmwys, ſiarada am y peth a deilada dy gymydog. Drwg

Drwg arfer a diofalwch am lês ein henaïd sy'n peri ini esgeuluso gwar-chad ein tafod.

Er hynny da iawn i gael llês ysprydol, yw cydymddiddan defosïonol am bethau duwiol : yn enwedic lle bo cymdeithion o'r vn meddwl, ac o'r vn yspryd yn cydfiarad ynghyd gan gyfeillachu'n Nuw.

P E N. XI.

Am geisio heddwch, ac am fod yn wresog i gael llês ysprydol.

I. **L** Lawer o heddwch a allem ei gael, oni bai'n bod ni yn ymdrafferthu a geiriau ac a gweithredoedd rhai eraill, ac a phethau nid ydynt yn perthyn ddim i nyny.

Pafodd y geill ef barhau chwaith hîr yn heddwch, yr hwn sy'n gwtio eihunàn i negeffau a gofalon rhai eraill? yr hwn sy'n ceisio achosïon oddi-allan? yr hwn nid yw ond yn fychan neu'n ansynych, yn cynnull ei feddylliau atto, i ystyried eihun oddimewn.

C

Gwy-

Gwyneubyd y rhai sylml, canys mae heddwch mawr ganthynt hwy.

2. Pam y bu rhai o'r Seinct mor berfflaith ac mor fynnedigawl ar bethau ysprydol?

Am ddarfod iddynt farweiddio'n llwyr eu trachwantau daearol: ac amhynny roeddent o waelod eu calon yn gallu glynu wrth Dduw, ac edrych yn ddirwyltr arnynt euhunain.

Rydym ni'n gadael i'n chwantau bydol wasgu gormod arnom, ac yn gofalu'n rhy fawr am bethau darlo-dedic.

Anfynych hefyd y gorchfygwn vn bai'n hollawl: ac nid ydym yn gwre-sogi i geisio proffit ysprydol beunydd: amhynny yr ydym yn parhau ynllwyr glae'r ac yn oerllyd.

3. Pettem ni gwedi marw'n hollawl ini einhunain, ac heb ein rhwyfstro oddimewn; yna y gallem ymglywed duwfawl bethau, a phrofi peth myfyrdod nefawl.

Y cwbl a'r mwyaf rhwystr ydyw, nad ydym yn rhydd oddiwrth ein gwyniau a'n trachwantau cnawdol, ac

nas ceisiwn fyned i mewn i berffaith
ffordd y Seinct.

Oblegid pan ddelo gwrthwyneb
bychan i ymgysfardod a ni, rhy fuan y
bwrir ni i-lawr, ac y troir ni i geisio
cyssur gan ddynion.

4. Pettem ni'n gwneuthur ein go-
reu, megis gwyrdeur i sefyll yn yr
ymladd : ynddiau ni gaem weled
cyminhorth ein Harglwydd o'r nef yn
dyfod arnom.

Oherwydd ei fod ef yn barod i
helpu'r sawl y fo'n ymladd yn wrol ;
ac yn gobeithio'n ei rās ef : ac yn
danfon achos ini i ymladd fel y ga-
llom orchfygu.

Os cyfrifwn fod proffit ein buchedd
gresyddol, yn sefyll ynnic ar y gwar-
chadaethau hyn sydd oddiallan , buan
y bydd diwedd o'n duwioldeb ni.

Eithr gosodwn y fwyall ar y bôn,
fel gwedi'n glanhâu o'n gwynniau, y
gallom feddiannu meddwl heddych-
lon.

5. Pettem ni'n diwreiddio ond vn
bai bob blwyddyn : buan y byddem
yn ddynion perffaith.

Ond rwön rydym yn gweled y gwrthwyneb, a'n bod ni'n well ac o burach ein cydwybod yn nechreu ein hymarweddiad crefyddol, nac arol llawer blwyddyn o'n proffessiwn.

Ein gwrês a'n proffit ysprydol a ddylai chwanegu beunydd: ond yn-awr fe a welir yn beth mawr, os bydd gan ddyn ran o'r gwrês y fu gantho ar y cyntaf.

Pettem ni yn gweithio'n nerthol ac yn fiorddrych yn y dechreu, yna y gallem wneuthur y cwbl wedi hymny'n rhwydd ac yn llawen iawn.

6. Blin ydyw gadael y pethau y fyddem yn arfer eu gwneuthur, ond blinach yw mynd yn erbyn ein hewyllys einhun.

Eithr oddieithr iti orchfygu pethau ysgafn a bychain, pabryd y cei di y maes ar y pethau y fo calettach?

Sâf yn erbyn dy duedd drwg yn y dechreu, a gollwng ynanghof dy arserau beius: rhag iddynt dy ddwyn di bobychydic i fwy anhawfder.

Oh! pettiti yn yltiried, pafaint o heddwch a wnait iti cyhun, ac o law-
enydd

enydd i eraill wrth ymddwyn dyhun-
an yn dda, rwyf yn meddwl y byddit
yn ofalach i geisio proffit ysprydol.

P E N. XII.
Am lês Adfyd.

I. **D**A ydyw ini weithiau gael
peth blinderau a gwrthwyne-
bau : am eu bod yn fynych yn peri i
ddyn droi i mewn atto eihunan, a
gwybod ei fod ef ymma mewn deo-
liad, ac na ddylai ef ddodi ei ymddi-
ried ar ddim ac fydd yn y byd.

Da ydyw ini weithiau, fod rhai
eraill yn dywedyd yn ein herbyn, a'i
bod hwy'n meddwl yn ddrwg ac ar
gam amdanom ni, er ein bod ni'n
gwneuthur ac yn meddwl yn dda.
Oblegid fod hynny'n ein cadw ni'n
fynych mewn gostyngeddirwydd, ac
yn ein hamddiffyn ni rhag gwâg
falchder.

Canys y pryd hynny, goreu y cei-
siwn ni Dduw'n dyft ini oddimewn,
pan fo dynion oddiallan yn ein dibri-

fio ni, ac heb fod yn ein coelio ni.
2. Amhynny fe a ddylai dyn ddio-
 gelu eihunan yn Nuw, yn y modd ac
 na bo rhaid iddo geisio nemmor o
 gyffur gan ddynion.

Pan y bo dyn o ewyllys da'n cael ei
 ofidio, neu'i demptio, neu'i flino â
 meddyliau drwg, yna a dyall ef fod
 Duw'n hwyr angenrheidiol iddo, heb
 yr hwn, y gwêl, nas geill ef wneuthur
 dim da.

Yna y tristhâ ef, y cwynfanna, ac y
 gweddia oherwydd y trueni a'r blinedd
 y mae ef yn eu dioddef.

Yna y bydd blîn gantho fyw'n hwy,
 ac y dymuna gael marw : fel y castio
 ei ymddattod a bod gyda Christ.

Yna hefyd y cefydd ef yn llwyr, nas
 gellir cael diogelwch perffaith, na he-
 ddwch cyflawn yn y byd ymma.

P E N. XIII.

Am wrthsefyll temptatiwnau.

I. TR A fyddom fwy'n byd, nis
 gallwn mor bod heb flinder
 a themptasiwn. Am-

P. xiii. *Thomas a Kempis.* 31

Amhynny y mae'n scrifennedic yn Job : *Milwriaeth* neu demptatiwn yw bywyd dyn ar y ddaear, Job 7.1.

Ac amhynny pob vn a ddylai fod yn ofalus ar ei demptatiwnau, a gwllo mewn gweddïau, rhag i'r Cythraul gael lle i'w dwyllo : yr hwn nid yw'n cyfgu vnamfer nac yn heppian, eithr yn myned o amgylch gan geisio'r neb a allo i'w lyncu.

Nid oes neb mor berffaith a sanctaidd, nad yw weithiau mewn temptasiwn, ac nis gallwn fod hebddynt yn hollawl.

2. Erhynny mynych y mae temptasiwnau yn lesol iawn i ddyn, perhonn a'i bod yn flin ac yn ofidus : oblegid ynddynt y gostyngeddir, y purir ac y dyscir dyn.

Fe a aeth yr holl Seinct trwy lawer o drallodau a themptasiwnau, ac a gowsant lês mawr ynddynt.

A'r sawl ni allasant ddioddef temptasiwnau a aethant yn reprofedic, a ddarfu amdanynt, ac a gollwyd oddi wrth Dduw.

Nid oes vn Order mor sanctaidd,

nae un fann mor ddirgel, lle nid oes temptasiwnau a gwrthwynebau.

Ni bydd dyn yn gwbl ddiogel rhag temptasiwnau tra fytho fyw: am fod y peth ynom ni, a'r hyn y temptir ni, er pan y ganwyd ni mewn pechod.

Pan elo vn blinder neu demptasiwn heibio, fe a ddaw vnarall yn ei le: a rhywbeth y fydd gennym i'w ddioddef bobamser, am ein bod ni wedi colli daioni ein dedwyddwch dechreuol.

Mae rhai'n ceisio ffo rhag temptasiwnau, ac yn cwymipo'n drymmach ac yn waeth ynddynt.

Nid wrth gilio a ffo'n vnic oddiwrthynt, y mae ini eu gorchfygu hwynt: ond trwy wîr oftyngeiddiwydd ac ymddioddef a down ni i fod yn gryfach ac yn ddewrach na'n gelynnion oll.

4. Pwybynnac a'i gochelo hwynt oddiallan yn vnic, heb eu tynnu ifynydd wrth y gwraidd ni chaisf hwnnw nemmor o lês: ie fe a dry'r temptasiwnau yn eu-hol yn gynt atto: a fe a gaiff

gaiff glywed eihunan yn waeth nac o'r blaen.

Bobychydic, a thrwy ddioddefgarwch gyda hir ymmynedd, a chymorth Duw y gorchfygi di hwynt yn well na thrwy dy lymder dyhun, gan fod yn rhy daer ac yn fforddrych.

Cais gyngor ynsynych mewn temptatiwn : ac na fydd yn rhy daer a llym wrth vnarall yn ei brofedigaeth : ond bydd fwyn wrtho gan rododi cyffur iddo, megis y dymuniti dyhunau.

5. Dechreu pob drwg demptasiwn yw anwadalrwydd meddwl, a bychan o ymddiried yn Nuw.

Oblegid megis y gyrr y gwynt a'r tonnau ymma ac accw y llong y fo heb lyw iddi : felly y temptir mewn amryw foddion y dyn llacc diosol y fo gwedi gadael ei fwriad da.

Y tân a brawf yr haiarn, a themptasiwn y dyn cyfion.

Nis gwyddom ynsynych pabeth a allwn : ond mae temptasiwn yn dangos pabeth ydym.

Rhaid gwilio erhynny, yn bennaf ar ddechreuad y temptasiwn : am forl

34 *Thomas a Kempis.* L. I.

yn haws gorchfygu y gelyn y pryd-
hynny, os nadir iddo ddyfod i mewn
i'r porth : ond sefyll yn ei erbyn, cyn
gynted ac y dechreuo guro wrth
ddrws yr enaid. Amhynny y dywe-
dodd vn :

Saf ynerbyn y dechreuadau : rhy
hwyr y ceisir meddyginiaeth pan fo'r
clefyd gwedi mynd yn drech.

Canys yngyntaf meddwl fyml a
ddaw i'r côf : gwedi hynny dychym-
myg cryf : yna difyrrwch a drwg ym-
gyffro, a chydsynniad.

Ac felly y mae'r gelyn melltigedic
bobychydic yn dyfod i mewn yn ho-
llawl, am nas sefir yn ei erbyn ef ar
y dechreu.

Ac o bafaint hwy y bo dyn yn
ddiog i'w wrthsefyll ef : gwannach o
hynny y bydd ef beunydd, a chryfach
y fydd y gelyn yn ei erbyn ef.

6. Mae rhai'n dioddef y temptasi-
wnau llymmaf ar ddechreu eu troad
at Dduw : ac eraill yn y ddiwedd.

Eithr rhai a gânt eu molestu â
themptasiwnau agos trwy holl amser
eu bywyd.

Nid

Nid yw rhai'n cael eu temptio ond yn ddigon yscafn, yhol doethineb ei gyfiawnder a'i ragluniaeth ef, yr hwn sy'n ystyried cyflwr a haeddedigae-thau dynion, ac yn ordeinio'r ewbl er-mwyn iachawdwriaeth ei Etholedigi-on.

Amhynny nad anobeithiwn ddim, pan y temptir ni, ond gweddiwn at Dduw'n daerach, ar fod yn wiw gan-tho ein cadw ni ynmhob gofid a bli-nedd : yr hwn ynddiao, yhol gair S. *Pawl, A drefna'r temptatiwn yn y modd ac y byddom abl i'w ddioddef.*
1 Cor. 10. 13.

Gostyngeiddiwn ganhynny ein he-neidiau tan law Duw ynmhob tem-ptasiwn a blinfyd : oherwydd ei fod ef yn cadw ac yn dyrchafu y rhai gostyn-gedico yspyd.

8. Mewn temptasiwnau a thrallo-dau y profir dyn, ac y gwybyddir pa-faint y mae ef wedi proffitio : ac yno y mae mwy haeddiant, a rhinwedd yn ynddangos yn well.

Nid peth mawr yw bod yn dduw-iol ac yn wresog mewn de. o. i. w. n, pan
fo

fo dyn heb ymglywed ynddo eihun na blinedd na thrymder : ond os yn amser gwrthyneb a gofid, yr ymddug ef eihun yn ddioddefgar, mae gobaith o broffit mawr ynddo.

Mae rhai yn cael eu cadw rhag temptasiwnau mowrion, a'i gorchfygu'n fynych beunydd yn y rhai bychain : fel gwedi eu gostyngeddio, nad ymddiriedant byth ynddynt eihun mewn temptasiwnau mowrion, gan eu bod yn dangos eihunain cyn waned yn y rhai fy mor ysgafn a bychain.

P E N. XIV.

Am ochelyd barnau byrbwyll.

I. **T**R O dy olygon attat dyhunan, a gochel farnu gweithredoedd rhai eraill. Mae dyn wrth farnu rhai eraill yn gwneuthur peth ofer, yn camgymmeryd ynfynych, ac yn pechu'n hawdd : ond wrth farnu eihunan a chwilio ei gydwybod, fe a wna bob amser beth da iawn a lleffol.

Megis y byddwn yn hoffi'r peth,
felly'n

felly'n fynych y barnwn amdano :
oherwydd fod dirgel gariad arnom
einhun, gwedi dwyn iawn farnu oddi-
wrthom.

Pettai Dduw bobamser yn bwr-
amcan ein hewyllys ni, nid aflonyddid
ni mor hawdd gan wrthsefyll ein me-
ddwl.

2. Ond mynych y mae rhywbeth
oddimeewn yn guddiedic, neu hefyd
oddiallan yn digwydd, yr hwn sy'n
ein tynnu ni gydag ef.

Mae llawer yn guddiedic yn ceisio
euhunain yn eu gweithredoedd, ac
heb wybod mo hynny.

Fe a dybygid eu bod hwy'n sefyll
mewn heddwch da, tra fo pethau yn
mynd ynol eu hewyllys a'i meddwl
hwy : ond os digwyddant yn amge-
nach nac y mynnent hwy, buan yr ânt
yn drist ac yn aflonydd.

Oherwydd amrywiaeth meddwl
ac opiniwnau, mynych y cyfyd anghy-
tundeb rhwng cyfeillion a thrigian-
nolion yr vn drêf, rhwng pobl grefy-
ddol a defofionol.

3. Anodd yr ymadawir a liên arfer,
ac

38 *Thomas a Kempis.* L.I.

ac nid oes neb yn fodlon i ganfod ymmhellach nac y mynno ef ei hun.

Os wyti'n pwyso'n fwy ar dy re-
fwm a'th ddyfalwch dyhun, nac ar
rinweddol vfydd-dod i Jesu Chríst,
anfynych a hwyr y byddi'n ddyn wedi
ei lewyrchu o'r nef: am fod Duw'n
mynnu gennym ddarostwng einhun-
ain yn berffaith iddo ef, a thrwy ga-
riad tanbaid amdano, hedeg vwchben
pob rheswm dynol.

P E N. XV.

*Am y gweithredoedd a wneir mewn
Cariad perffaith.*

I. **N**I ddylid, nac er dim yn y
byd, nac er mwyn cariad ac
vndyn pwybynnac y so, gwneuthur
rhyw ddrwg: ond er mwyn vn y fai
mewn rhaid, fe a ddylid gadael
gwaith da weithiau heb ei wneuthur,
neu'n hyttrach ei newid ef am vn y
fai'n well.

Oblegid nad ydys wrthynny'n co-
lli'r gwaith hwnnw, ond yn ei gyf-
newid

newid ef am vn o fwy haeddiant.

Heb gariad perffaith ni thâl y gwaith oddiallan ddim : ond bethbynnac a wnelir trwy gariad perffaith, er bychaned ac er gwaeled y fo, y fydd ynnyman yn lesfawr ac yn firwythlon.

Am fod Duw'n ystyried o basaint ewyllys da y bo dyn yn gwneuthur peth, yn hytrach na pasaint a wnelo.

2. Mae ef yn gwneuthur llawer, y fo'n caru llawer.

Mae ef yn gwneuthur llawer, a wnelo'r peth yn dda.

Mae ef yn gwneuthur y peth yn dda, y fo'n gwafanaethu'r cyffredinrwydd yn fwy na'i ewyllys eihun.

Llawer gwaith y mae'r peth yn ymddangos megis cariad perffaith; ac nid yw ond cnawdolrwydd: oblegid anfynych y bydd tuedd naturiol, ewyllys dyn eihun, gobaith am gael tâl, neu chwant cael rhyw gymmwynas, heb fod yn gymmysg a'r peth.

3. Nid yw'r neb fydd a gwir gariad perffaith gantho, yn ceisio eihun mewn dim yn y byd : ond ymmhob peth mae ef yn chwennych gogoneddu Duw'n vnig. Nid

Nid yw ef chwaith yn cefigennu neb : am nad ydyw yn ceisio dim llawenydd neilltuol iddo eihun, ond yn chwennychu cael gwynfyd yn Nuw uwchben pob peth.

Nid yw ef yn pennu dim daioni ar vn dyn, ond ar Dduw'n hollawl, o'r hwn y mae'r cwbl yn dyfod, fel y mae'r gofer o'r ffynnon : yn y rhwn y mae'r holl Sainc't yn gorphwys yn orphennol, ac yn meddiannu ei ogoniant ef.

Oh ! pe bai gan ddyn vn wreichionen o gariad perffaith, ynddiau ef a gai weled pob peth daearol yn llawn o wagedd.

P E N. XVI.

Am ddioddef beiau a methiant rhai eraill.

I. **R** Haid i ddyn yn ddioddefgar ddwyn yr hyn nis gallo mo'i emendio ynddo eihun neu'n vnarall, hyd oni welo Duw'n dda drefnu'r peth yn amgenach.

Me-

Meddwl mai gwell yw felly , er-
mwyn dy brofi di : ac iti arfer dio-
ddefgarweh, heb yr hwn nid oes fawr
brîs ar ein haeddiannau ni.

Ti ddylit erhyunny weddio'n erbyn
y cyfryw rwystrau, i Dduw deilyngu
dy gymmorth di , fel y gelli ddio-
ddef yn ddaionus.

2. Os gwedi vn rhybydd neu
ddau , ni bydd dyn yn fodlon , na
ddôs i ymryson ac i ymdaeru ac ef :
ond gorchymmyn y cwbl i Dduw, fel
y gwnele ei ewyllys ai anrhydedd ef,
yr hwn a fedr yn gymmwys droi'r
drwg yn dda.

Cais ddwyn beiau rhai eraill yn
ddioddefgar , a'i gwendidau hwynt o
ba fath bynnac y byddont : oblegid
fod ynotithau lawer peth sy raid i
eraill eu dioddef.

Onis gelli di wneuthur dyhunau
y cyfryw ac a fynnit , pafodd y mynni
di gael unarall wrth dy fodd di ?

Da gennym gael rhai eraill yn ber-
ffaith, ac etto ni fynnwn ni emendio
mo'n beiau einhunain.

3. Ni fynnwn i rai eraill gael eu
cery-

42 *Thomas a Kempis.* L. 1.

ceryddu'n llym , ac ni fynnwn ni ddim, i nyni gael ein ceryddu.

Mae'n chwith gennym weled he-laeth rydd-did rhai eraill , ac erhynny ni fynnwn ni mor neccâu ini y peth y fyddom yn ei geisio.

Ni fynnwn wasgu rhai eraill â rheolau caeth , ac nis mynnwn ni einhunain ddioddef ein gwahardd rhag dim.

Ac felly mae'n amlwg mor anfy-nych y mynnwn ein pwylo yn yr vn cloriau a'n cymydoc.

Pe bai pawb yn berffaith , beth y fyddai y pryd hynny i'w ddioddef gan eraill er mwyn Duw ?

4. Ond rwön mae Duw gwedi trefnu'n llyn, fel y dyscom ddwyn beichiau y naill y llall : oblegid nid oes neb heb ddiffyg arno, nid oes neb heb ei faich, nid oes neb yn ddigonol iddo eihun, nid oes neb yn gwbl call i gyfarwyddo eihun : ond mae'n rhaid ini ddioddef eingilydd, diddanu eingilydd, cymmhorth eingilydd, dyscu a rhybyddio eingilydd.

Eithr pafaint yw rhinwedd pob vn, a welir

P.xvii. *Thomas a Kempis.* 43

welir yn well ar achlysur adfyd ac anghydfod.

Oblegid nid yr achlysurau fy'n gwneuthur dyn yn wana: ond mae'n hwy'n dangos pabeth ydyw ef.

P E N. XVII.

Am fuchedd grefyddol.

I. **R** Haid iti ddyscu torri dy ewyllys a gorchfygu dyhunian yn llawer o bethau, os mynni di gael cyttundeb a heddwch wrth fyw gydag eraill.

Nid peth bychan yw byw yn y Monachlogydd, neu mewn cynlleidfa a byw yno heb ddim achwyn amdanu, a pharhau yn ffyddlon hyd at anghydfod.

Gwyneifyd a fytho fyw yno'n dda, ac a wnelo ddiwedd dedwydd.

Os mynni di fyw'n iawn, cael llës, a chynnyddu, dwg dyhun mægis dieithryn pellennig ar y ddaear.

Rhaid iti fod yn fiol ermwyn Chrïst os mynni di fyw mewn buchedd grefyddol.

2. Ni

44 *Thomas a Kempis. L. I.*

2. Ni wna'r Wîsg ac Eilliad y pen fawr lês: ond newid moesau ac arferau, gydag hollawl farweiddio'r anwydau drwg sy'n gwneuthur dyn yn wir grefyddol.

Y neb y fo'n ceisio dim arall ond Duw'n vnig, a iachawelwriaeth ei enaid, nis caiff ond gofid a dolur.

Ni eill hefyd sefyll yn hîr heddychol, y neb ni fo'n ceisio bod yn lleiaf oll, ac yn ostyngedig i bawb.

3. I wahan aethu y daethost di, nid i reoli: bid yspys iti, mai i ddiodef, ac i weithio y galwyd arnat, ac nid i fod yn segur ac i chwedleua.

Ymma ganhynny y profir dynion, megis yr aur yn y ffwrnes.

Ymma ni all neb sefyll, oddieithr iddo o waelod ei galon ostyngeddio cihunan ermwyn Duw.

.bi

3 P E N. XVIII.

Am esamplau y Tadau Sanctaidd.

1. **E** Drych ar fywiol esamplau y Tadau Sanctaidd yn y rhai yr

yr oedd crefydd a gwir berffeithrwydd yn disgleirio, a thi a gai weled nad yw ond bychan, ac ond agos dim yr hyn yr ydym ni'n ei wneuthur.

Och y fi ! pabeth yw'n buchedd ni i'w chynmharu a'i buchedd hwy ?

Yr oedd y Seinct ac Anwylion Christ yn gwasanaethu'n Harglwydd mewn newyn a fyched, mewn anwyd a noethni, mewn poen a blinder wrth wilio ac ymprydio, mewn gweddiau a myfyrdodau sanctaidd, mewn erlid mawr, a llawer o ammharch a farhaad.

2. Oh ! pafaint ac mor drymmion oedd y trallodau a ddioddefodd yr Apostolion, y Merthyri, y Confessoriaid, y Gwryfon a'r lleill igyd a fynnasant ganlyn arol Christ ?

Oblegid eu bod hwy'n cashâu eu bywyd yny byd ymma, ermwyn safio eu heneidiau yn y bywyd tragywyddol.

Oh ! mor erwin a thlawd oedd buchedd y Tadau sanctaidd yn yr anialwch ? cyhyd a thrymmed oedd temptasiwnau a ddioddefasant hwy ? mor anl ac mor danbaidd oedd y gweddiau a offrymmasant i Dduw ? mor galed

galed yr oeddent yn dirwestu ac yn ymptydio ? mor ddirfawr oedd eu Sanctaidd eiddigedd a'i gwrês hwynt i gael ynnill ysprydol ? mor nerthol yr ymladdasant i ddofi'r cnawd ? mor bur ac vnion oedd y bryd yr oeddent yn ei ddal tuacat Dduw ?

Trwy'r dydd yr oeddent yn gweithio, ac yn treulio'r nôs gan hirbarhau mewn gweddïau, perhon nad oeddent wrth weithio yn peidio a gweddio ar feddwl.

3. Yr oeddent yn gwario'r holl amser yn lesol : yr oeddent yn gwelled pob awr yn ffer wrth weddio ar Dduw ; ac o dra melysfrwydd myfyrdod hwy a ollyngent luniaeth y corph ynanghof.

Yr oeddent yn gwrthod pob cyfoeth, pob parch, pob anrhydedd, pob cymdeithas lawen, a charedigrywdd ceraint : nid oeddent yn chwenych cael dim o'r byd, prin y cymmerent bethau angenrheidiol i fyw, a blin oedd ganthynt wafanaethu'r corph yn ei eisiau.

Tlodion ganhynny oeddent o be
thau

I. P.xviii. *Thomas a Kempis.* 47

thau daearol, ond cyfoethogion iawn
mewn grâs a rhinweddau.

Oddiallan yr oeddent yn anghen-
nus : ond oddimewn yn cael eu llen-
wi a'i llonni a grâs ac a diddanwch
ysprydol.

4. Dieithron oeddent ac estroniaid
i'r byd, ond anwylion cyfagos a chy-
feillion cartrefol i Dduw.

Yn eu gwydd euhun yr oeddent me-
gis yn ddim, ac yn ddibris ac yn ddi-
ityr gan ybyd ymma : ond yngwydd
Duw yn werthfawr ac yn anwylgu.

Yr oeddent yn sefyl mewn gwîr
ostyngeddwydd , yn byw mewn
fymf vfydd-dod, yn rhodio mewn ca-
riad perffaith a dioddefgarwch : ac
amhynny yr oeddent beunydd yn my-
ned rhagddynt yn yr yspryd , ac yn
cael grâs gerbron Duw.

Rhoddwyd hwynt yn esampl i'r
holl bobl grefyddol : a hwy a ddylent
ein hannog ni'n fwy i gynnuddu me-
wn rhinweddau na holl nifer y rhai
lledtwym goglear i ymollwng yn yr
yspryd.

5. Oh ! pafaint y fu gwrefogrwydd
yr

yr holl ddynion crefyddol yn nechreu eu sanctaidd Institwsiwn hwynt?

Pafaint oedd eu defosiwn hwy wrth weddio? pafaint yr oeddent yn ceisio rhagori y naill y llall mewn rhinweddau? mor fanwl y dilynent eu trefn crefyddol? pafaint oedd eu parch hwynt tuacat eu Penaethion, a'i hufydd-dod tan ddisgyblaeth eu meistri ymmhob rhyw beth?

Mae eu hól-traed hwynt, fydd eto'n parhâ u, yn testiolaethu mai gwir berffaith a sanctaidd ddynion oeddent, y rhai gan filwrio mor fywiog a orchfygafant y byd.

Mawr a welir rwön, os bydd rhyw vn heb fod yn droseddwr: os neb trwy ddioddefgarwch a eill fyned trwy'r hyn a gymmerodd arno.

6. Och ar glacaredd a diosalweh ein cyflwr ni, am ein bod ni cyn gwynted yn flin gennym fyw o ddiogi a musgrelli.

Oh! na bai ewyllys am geisio cynnyddu mewn rhinweddau heb fod gwedi cyfigu'n hollawl ynoti, yr hwn a welatit yn fynych lawer o esamplau y rhai defosionol.

P E N.

P E N. XIX.

Am weithredoedd Crefyddwr da.

I. **B**Uchedd dyn crefyddol a ddylai
ddisgleirio a phob math o
rinweddau: fel y bytho cyfryw oddi-
mewn ac y mae'n ymddangos oddi-
maes.

A da yr haeddai, fod llawer mwy
oddimewn, nac ydys yn ei ganfod
oddiallan: am fod Duw'n gweled ein
calon, yr hwn a ddylem ei anrhyde-
ddu'n fawr iawn ymmha le bynnac y
byddom, ac megis Angelion rhodio
mewn purdeb yn ei olwg ef.

Pob dydd y dylem adnewyddu ein
bwriad da, a chyffroi einhunan i fod
yn wresog, megis pettem heddyw
gyntaf wedi troi at Dduw, a dywe-
dyd:

Cymmhorth fi, O fy Arglwydd
Dduw, yn fy mwriad da, ac yn dy
sanctaidd wasanaeth di: a dyro imi
heddyw ddechreu'n berffethlon, am
nad yw ond dim yr hyn a wreuthym
hyd yn hyn. D 2. Ynol

2. Ynol ein bwriad y bydd rhedfa ein cynnydd, a rhaid bod llawer o ddyfalwch gan y neb y fo'n mynnu proffitio.

Ond os bydd y neb y fo'n bwriadu'n ddewr ac yn wrol, lawer gwaith yn ddiffygiol a beth a wna'r neb nid yw'n bwriadu ond yn ansynych ac yn anwadal?

Trwy amryw foddion erhynny y mae gadael ein bwriad da ni'n digwydd: ac odid y bydd tippyn o efigeuluso'n duwiol arferau yn myned heibio hebryw golled.

Mae bwriad y rhai cyfion yn dibennu ar rās Duw, yn hyttrach nac ar eu synwyr hwy euhun: ac ynddo ef y mae'n hwy yn ymddiried bobamser, pabeth bynnac a amcanant.

Canys dyn sy'n bwriadu, ond Duw sy'n ddsparthu, ac nid oes yn nyn ei ffordd eihunan.

3. Os i wneuthur daioni i vnarall, neu ermwyn llêr ein cymydog, y gadewir rhyw ddclofiwn arferol heb ei gyflawni, hawdd y fydd wedi hynny dyfod ohyd i'r firwyth a'r llêr.

Ond

Ond os o ran blinedd yspryd a diogi neu ddiofalwch y gadewir yn hawdd ryw waith da heb ei wneuthur, digon beius y fydd, colledic a niweidiol y clywir. Gwnawn gymmaint fyth ac allom o egni, erhynny hawdd y methwn yn llawer o bethau.

Ac etto mae'n rhaid bobamser bwriadu rhwybeth yn neilltuol ac ynben-naf ynerbyn y pethau sy'n ein rhwystro ni fwyaf.

Rhaid ini chwilio a threfnu ein gweithredoedd yn gystal oddiallan ac oddimewn, oblegid fod pob vn o'r ddau'n angenrheidiol ini i fyned rhagom mewn rhinweddau.

4. Onis gelli di recolectio dyhun bobamser, etto gwna hynny ambell weithiau, o'r hyn lleiaf vnwaith yn y dydd, sef y nos a'r bore.

Y bore bwriada'n dda, a'r hwyr chwilia dy gydwybod, pa beth a wnaethost ar feddwl, gair a gweithred: oblegid dy fod ysgatfydd, yn y rheini'n fynych wedi digio Duw a'th gymydoc.

Gwregysa dyhun megis gwr yner-

byn drygioni'r Cythraul : cadw rhag glothineb, a thi a orchfygi'n haws bob drwg duedd y cnawd.

Na fydd unamfer yn hollaw! segur : ond naill ai'n darllain, ai'n scrifennau, ai'n gweddio, ai'n myfyrno, ai'n gwneuthur rhywbeth ar lês y cyffredinrwydd.

Eithr rhaid trin gweithredoedd corphoral yn bwyllog, ac nid ydynt i'w cymmeryd gan bawb yn gynamffur neu o'r vnwaith.

5. Ni ddylid dangos oddiallan y defosiwnau nid ydynt cyffredin : oblegid gwell y gwnair yn ddurgel yr hyn nid yw'n gynnefin.

Erhynny gochel fod yn ddiog i gyflawni pethau cyffredin : ac yn rhygt barod i wneuthur yr hyn y fo hof gennyti : ond wedi gorphen yn llwyr ac yn flyddlon yr hyn sy ddyledus ac a erchwyd, os bydd ennyd gennyt, gwna'r hyn a fynni, fel y mae dy ddefosiwn yn golyd.

Ni eill pawb arfer yr vnryhw exercisiau ; ond mae'r naill yn gwasanaethu vn, a'r llall yn addasach i vnarall.

Mae

Mae amryw exerfisiau hefyd yn rhyngu bodd ini ynol yr amryw amferoedd : am fod rhai yn ein bodloni ni ar ddyddiau gwyl, a rhai eraill ar ddyddiau gwaith.

Mae'n rhaid wrth y rhain yn amser temptasiwn, ac wrth y rheini 'n amser heddwch a gorphwys.

Da gennym y rhai hyn pan fyddom yn drist, a gwell gennym feddwl am bethau eraill pan fyddom yn llawen yn ein Harglwydd.

6. Ar y prif Wyliau mae'n rhaid adnewyddu'n duwiol arferau : a gofyn cyfrwng y Seinct a gweddïau taerach.

Gwnawn fwriadau da o Wyl i Wyl, megis pettem y pryd hynny i-fyned allan o'r byd ymma, ac i fynd i fynu i'r Wyl dragywyddol.

Amhynny ni ddylem barotoi ein hunain yn ofalus ar amferoedd da, ac ymarwedd einhun a mwy defosiwn, a chadw pob duwiol arferau'n ddyfalach : megis rhai'n diŵgwyl ar fyrder, cael taledigaeth gan Dduw am ein gwaith.

54 *Thomas a Kempis. L. I.*

7. Ac os oedir hynny, coeliwn nad ydym etto'n barod, a'n bod ni'n an-nheilwng o gymnaint gogoniant ac a ddatcuddir ynorn ni ar yr amser fy wedi ei appwyntio, a cheisiwn baro-toi ein hunain yn well i farw.

Gwyneifyd y gwâs (medd yr E-fangylwr S. Lucas) yr hwn pan dde-lo ei Arglwydd ef a gaiff yn gwilio, amen, meddaf i chwi, ef a'i gesyd ef ar y cwbl o'i ddaoesdd, Luc. 12.43.

P E N. XX.

Am hoffi bod wrtho eihun, ac yn ddistaw.

I. **C**Ais amser cyfaddas i edrych amdanat dyhun, a meddwl yn fynych am yr amryw ddaoesdd a gefaist gan Dduw.

Gad heibio bethau cuwriows.

Darllain y matterion a berant gy-studd calon ynot, yn hyttrach nac ym-drassierthau a helbul.

Os tydi a gedwi dyhun rhag gor-mod siarad, a rhag ofer amgylchro-dio,

dio, megis hefyd rhag clywed newyddion, a'r son a'r chwedlau cyffredin; ti a gai ddigon o amser cyfaddas i fyfyrion dduwiol.

Roedd y rhai mwyaf o'r Sainct, pan allent yn arfer gochel cyfeillach dynion, ac yn dewis byw mewn dirgelwch gyda Duw.

2. Vn a ddywedodd: cynnifer gwaith ac y bum ymmlith dynion, mi a ddychwelais oddiwrthynt yn llai dyn. Mynych yr ydym yn profi hyn yn wir gwedi hîr-ymfiarad.

Hawsyw tewi'n hollawl, na gochel troseddu mewn geiriau.

Haws yw, i ddyn ymguddio gartref, na dwyn eihun fel y dylai oddi-cartref.

Y neb ganhynti y fo'n ceisio mynd yn ddyn rhadlawn ac ysprydot, a ddy lai gyda'r Jesu ochel tyrfar bobloedd.

Ni all neb rodio allan yn ddiofal, ond y fo da gantho gadw gartref.

Ni all neb fiarad yn ddiofal, ond y fo da gantho dewi.

Ni all neb orchymyn yn ddiofal, ond y neb a ddysgodd yn dda vfyddâu.

3. Ni all neb lawenhau'n ddiofal, onis bydd testiolaeth cydwybod dda gantho.

Erhynny roedd diofalwch y Sainc't bobamser yn llawn o ofn Duw.

Ac nid oeddent yn llai gofalus a gofgyngedig ynddynt euhun, am eu bod yn disgleirio mewn rhinweddau mawr a grâs.

Eithr diofalwch y rhai annuwiol fy'n codi allan o'i balchder a'i rhyfyg hwynt, ac o'r diwedd yn eu twyllo hwynt yn anfeidrol.

Byth nad addaw ddiofalwch iti dyhun yn y bywyd ymma, perhon a'th fod yn Grefyddwr da, neu'n Feudwy duwiol.

4. Llauer gwaith y bu y rhai goreu ynol barn dynion, fwyaf mewn pergyl : oherwydd eu gormod hyder hwynt.

Amhynny da ydyw ar lês llauer, nad ydynt yn hollawl heb demptasiwnau, eithr yn fynych yn dioddef turo ac ymgyrch y gelyn : rhag iddynt fod yn rhy ddiofal : rhag mynd yn falch : rhag llithro hefyd yn rhwyddach

ddach i gymmeryd y diddanwch fydd
oddiallan, neu ryw gyffur bydol a
darfodedic.

Oh ! mor dda a happys y fyddai
cydwybod y neb, nad ai ymarfer i
geisio diddanwch darfodedic, nad elai
byth i ymdrafferthu a'r byd ?

Oh pasaint y fyddai heddwch ac
efmwythdra'r neb a fwriai ymmaith
bob gwag ofalwch, ac a feddyliai'n
vnic am bethau duwfol a da ar lês
ei enaid, ac a ofodai ei holl obaith ar
Dduw ?

5. Nid oes neb yn deilwng i gael
cyffur nefol, oddiethr iddo ymarfer
eihun yn ddyfal yn sanctaidd edifei-
rweh.

Os mynni di edifarhâu o waelod
dy galon, dos i mewn i'th orweddle,
a gyrr allan oddiwrthyt bob tyrfa'r
byd, megis y mae'n scrifennedic :
Edifarhewch yn eich gormeddleoedd.
Psal. 4. 5. Yn dy gell y cai di'r hyn,
a goll'i'n fynych wrth fod allan ohoni.

Ostydi a drigi'n dda'n dy gell, hi
fydd yn felus ac yn hoff iti : ond onis
parhei di ynddi, hi fydd yn flin ac yn
wael gennyt.

Os cadw i mewn yn dy gell a wnai, a thrigo'n dda ynddi ar ddechreu dy droad at Dduw, hi fydd wedi hynny'n gyfeilles hoff iti, ac yn ddiddanwch tracymheradwy.

6. Mewn distawrwydd a llonyddwch y mae'r enaid defofionol yn proffittio ynnmhob grâs a daioni, ac yn dysgu dirgeleddion y Scrythurau Sanctaidd.

Yno y mae ef yn cael llifeiriannau oddagrau, â rhai y geill ef olchi bob nôs a glanhâu ei hunan : fel y bo'n anwylach gerbron ei Greawdr, o' bafaint pellach y bytho o bob trwst a helbul bydol.

Y neb ganhynny a dynno ei hun oddiwrth ei gyfellion a'i gydnabyddion, Duw a'i Angelion a neshânt atto. Gwell yw i ddyn ymguddio, a gofalu amdano ei hun, na gan esgeuluso ei hunan, gwneuthur gwyrthiau ac arwyddion rhyfeddol.

Peth canmoledic yn nyn ysprydol yw mynd allan ynansynych, gochel rhag cael i weled, a bod heb fynnu myned i edrych ar ddynion.

7. Pam

7. Pam y mynni di edrych ar y peth nid yw cyfreithlon iti ei gael? mae'r byd a'i drachwantau, a'i ddigri-fwch oll yn passio heibio'n ddisym-mwth.

Mae trachwantau cnawdol yn tyn-nu dyn i rodio i'maes ac o amgylch: ond pan fo'r awr wedi darfod, beth y mae'n ei ddwyn adref, ond trymder cydwybod a gwasgar yspryd?

Mynych y mae llawen fyned allan, yn peridychwelyd trîst: a digrif no-fwyliad yn gwneuthur boregwaith prydd.

Felly y mae pob llawenydd cnaw-dol yn dyfod i mewn yn ddigrif ac yn csmwyth dëg: ond o'r diwedd mae ef yn brathu æ yn ll'idd.

Beth a elli di ei weled mewn llë arall, nad wyt yn ei weled ymma? wele'r Nef a'r Ddaear, a'r holl Ele-mentau, canys o'rhaiu y gwnaed y cwbl.

8. Beth a elli di ei weled yn vman, a all barhâu chwaith hir tan yr haul?

Ai coelio yr wyt y gelli di gael dy ddigo-

ddigoni ? eithr ni elli mor cyrhaedd-
dyd at hynny.

Pettiti'n gweled y cwbl o'r pethau
presennol ymma, beth y fyddai hyn-
ny igyd ond golwg ofer ?

Cod dy olygon ifynu tuagat
Dduw'n yr vchelderoedd, a gweddia
ar Dduw am gael maddeuant o'th be-
chodau a'th gamweddau.

Gad bethau ofer i rai ofer : eithr
tydi gwilia ar y pethau a orchymmyn-
nodd Duw iti.

Caŵa dy ddrws arnat, a galw ar yr
Jesu dy Anwylyd cu attat.

Triga gydag ef yn dy gell, oble-
gid nis cai di gymmaint o heddwch
yn vnman arall.

Pettasiti heb fyned allan, ac heb
wrando dim o'r son a'r chwedleuau
ofer a glywaist, ti y fuassit yn well, ac
inewn heddwch da. Er pany bu di-
fyr gennyt ryw amser glywed newy-
ddion, rhaid iti am hynny ddioddef
cythryfwl calon.

P E N. XXI.

Am gystudd calon ac edifeirwch.

I. **O**S mynni di gynnyddu mewn duwioldeb, cadw dyhun yn ofn Duw : ac na fydd chwaith yn rhyrydd, ond dal dy holl synhwyrâu tan drefn rhinweddol, ac na ymollwng dyhun i ofer lawenydd.

Dyro dyhun i gymmeryd cystudd calon, a thi a gai ddefosiwn.

Mae cystudd calon yn dwyn llawer o ddaoeidd ini, y rhai y mae gormod rhydd-did yn eu colli'n fuan.

Peth rhyfedd yw, bod dyn yn gallu gwirlawenhâu vnamfer yn y bywyd ymma : ac yntau'n meddwl am, ac yn ystyried ei ddeoliad daearol, a'r cynnifer beryglon y mae ei enaid ynddynt.

2. Oherwydd ein calon anwadalwch, a'n bod ni'n ddiofal am ein camweddwau, nid ydym yn clywed doluriau'n heneidiau : eithr mynych yr ydym yn chwerthin yn ofer, pan wrth

62 *Thomas a Kempis.* L. I.

wrth reswm da, y dylem wylon
ffwch.

Nid oes gwîr rydd-did, na llawe-
nydd da, ond mewn ofn Duw gyda
chydwybod lân.

Gwyneifyd y neb a allo fwrw ym-
maith bob rhwystr s yn ei drawflyn-
nu, ac a ddichon ymroddi eihun i vn-
deb sanctaidd cystudd calon.

Gwyneifyd y neb a allo wrthod
pob peth a ddichon drymhâu, a bry-
chu ei gydwybod ef.

Ymdrecha'n wrol, arfer drwg a
orchfygir ag arfer da.

Os medri di ymadael a dynion,
hwy a'th adawant dithau i wneuthur
dy weithredau dyhun.

3. Paid a thynnu attat negesau rhai
eraill, ac na ddyrysa dyhunau yn acho-
sion dy Henafiaid a'th Benaethion.

Bydded dy olwg di bobamser ar-
nat dyhunau yn gyntaf, a rhybyddia
dyhunau yn neilltuol, oslaen dy holl
anwylion eraill.

Onid wyt yn cael ffafor dynion, na
fydd drîst amhynny, ond bidd yn
ddrwg gennyt, nad wyt yn byw'n
ddi-

ddigon da, nac yn edrych amdanat dyhun yn ofalus, megis y gweddai i wâs Duw, ac i ddefosionol ddyn o grefydd ymarwedd eihun.

Gwell yw'n fynych, a diogelach i ddyn, na bo gantho lawer o ddiddanwch yn y byd ymma, ynol y cnawd yn enwedig.

Ond nyni fydd ar y bai o'n bod ni heb gael cyffur gan Dduw, neu heb glywed hynny ond ynanfynych : oblegid nad ydym yn cerfio cystydd calon, nac yn bwrw ymmaith yn llwyr y cwbl o'r diddanwch fydd oddiallan ini.

4. Cydnebydd dy fod ti'n annheilwng o bob cyffur oddiwrth Dduw, ac yn hyttrach yn haeddu llawer o gofpedigaeth, a helbul.

Pan fo dyn yn llwyr edifeiriol, yna y bydd yr holl fyd yn ffin ac yn chw-erw iddo.

Mae gan ddyn da, ddigon o achos i alaru a gofidio.

Oblegid os ystyria ef eihunan, neu os meddwl a wna am ei gymydoc, fe a'eill wybod nad oes neb ymma heb finedd a gofid. Ac

64 *Thomas a Kempis.* L. I.

Ac o basaint manylach yr ystyria ef eihunan, mwy o hynny y fydd ei ddolur calon ef a'i ofid.

Achosion o wîr edifeirwch a chy-studd calon yw, ein beiau a'n pechodau ni, yn y rhai gwedi ymblygu ynddynt yr ydym yn gorwedd cyn drymmed, ac nas gallwn fyfyrio dim ar bethau nesol.

5. Pettiti'n meddwl yn fynychach am dy farwolaeth, nac am fyw'n hîr, diammeu y ceisit wella dy fuchedd yn llawer prysurach.

Pettiti hefyd o waelod dy galon yn ystyried y poenau y fyddant yn Vffern neu'n y Purdan, rwyfi'n credu y dioddefit boen a dolur yn ewyllysgar, ac nad ofnit ddim gerwinder.

Ond oblegid nad yw'rhai hyn yn myned at y galon, a'n bod ni etto'n caru disyrrwch a gwynniau bydol, amhynny yr ydym yn parhau'n oerllyd ac yn ddiog iawn.

6. Llawer gwaith y mae tlodi'r yspryd yn achos o fod y corph truan yn achwyn mor hawdd.

Gweddia ganhynny'n oftyngedic
ar

P.xxii. *Thomas a Kempis.* 65

ar ein Harglwydd roddi ohono iti yf-
pryd edifeirwch , a dywaid gyda'r
Prophwyd, *Portha fi, O Arglwydd*
â bara dagrau, a dyro ddiod imi'n
nagrau meewn mesur, Psal. 79. 6.

P E N. XXII.

Am ystried trueni dynol.

I. **T**Ruan wyt ac annedwydd ym-
mha le bynnac y byddi,
oddiethr iti droidyhu at Dduw.

Pam yr wyt yn aflonydd, am nad
yw'r peth yn digwydd megis y myn-
nit, ac yr ewyllysit? Pwy sy'n cael
pob peth ynol ei ewyllys? Nid fyfi,
na thydi, nac vndyn arall ar y ddaear.

Nid oes neb yn y byd heb ryw ofid
neu gyfyngder, er ei fod ef yn Fre-
nin neu'n Bap.

Pwy, meddi di, fydd oreu ei gy-
flwr? ynddiau y neb a ddichon ddio-
ddef rhywbeth er mwyn Duw.

2. Llawer o'rhai gwennion, ac
o'rhai llesg a musgrell, a ddywedant:
wele, ddaed yw bywyd y dyn accw?
mor

66 *Thomas a Kempis.* L. I.

mor gyfoethog yw ef? mor fawr
mor alluog, mor wŷch a bonneddic?

Eithr ystyria'r daoedd nefol, a thi
a gai weled, nad yw'r holl bethau am-
ferol hyn ond dim, ond pethau anwa-
dal, ac yn hyttrach yn trymha'u ac yn
llwytho dyn; am nas gellir eu me-
ddiannu hwynt heb ddygn ofn a go-
fal.

Nid dedwyddwch dyn yw, cael
llownder o bethau bydol: ond digon
iddo gael mesur cymmedrol ohonynt.

Ynwŷr trueni a gofid ydyw byw ar
y ddaear.

Obafaint mwy y bo dyn yn ceisio
bod yn ysprydol, chwerwach ohynny
y fydd y bywyd ymma iddo: am ei
fod ef yn clywed yn well, ac yn can-
fod yn amlyccach yr amryw ddiffyg
fydd yn y llygredigaeth dynol.

Oblegid fod bwytta, yfed, gwilio,
cysgu, gorphwys, gweithio, a gwasa-
naethu'r lleill o'n haengerheidiau na-
turiol, yn drueni mawr ynddiau ac
yn flinedd i ddyn defosionol, a fyn-
nai fod yn ddigaeth ac yn rhydd oddi-
wrth bob pechod.

P.xxii. *Thomas a Kempis.* 67

3. Canys mae angenrheidiau'r corph yn y byd hwn, yn gwasgu ac yn pwyso'n drwm iawn ar y dyn ysprydol.

Amhynny y mae'r Prophwyd yn crefu'n ddefosionol am gael ei ryddhâu oddiwrthynt, gan ddywedyd: *Gwared fi, O Arglwydd o'm hangenrheidiau.* Psal. 24. 18.

Eithr gwae hwynt hwy, y sawl nid adnabyddant eu trueni: ac yn chwaneu gwae hwynt hwy, y sawl sy'n caru eu trueni a'i bywyd llygredic.

Oblegid fod rhai yn caru'r bywyd ymma'n gymmaint (er nad oes ganthynt wrth weithio neu gardotta ond prin yr hyn fydd angenrheidiol) a phe gallent fyw ymma bobamser, byth ni phrisient ddim am deyrnas Dduw.

4. Oh ddynion ynfyd ac o galon anffyddlon, gwedi eu claddu cyn ddyfned yn y ddaear, ac nad oes ganthynt na blâs nac ymglywed am ddim ond pethau cnawdol!

Eithr annedwydd ddynion hwy a gaant o'r diwedd mewn trymder calon a chwervedd anfeidrol glywed
mor

68 *Thomas a Kempis.* L. I.

mor wael ac mor ddiddym oedd y peth a garasant mor afreolus.

Ond nid oedd Sainc't Duw a defo-
sionol anwylion Christ yn edrych ar y
pethau sy'n bodloni'r cnawd, ac yn
blodeuo'n wych neu'n llwyddo'n yr
amser ymma: eithr roedd eu gobaith
oll a'i hamcan hwynt ar geisio daoedd
tragywyddol.

Roedd eu holl chwant, a'i hiraeth
hwynt yn cyrchu tuac ifynu at bethau
parhaŷs ac anweledig, rhag i ferch am
yr hyn a welir, eu tyngu hwynt at y
pethau isaf, salwaf a gwaelfaf.

Paid, y mrawd anwyl, a bwrw
heibio y gobaith sy gennyt o gael
llês ysprydol: mae digon o amser
gennyt etto, nid yw'r awr etto wedi
myned heibio.

5. Pam yr wyt yn mynnu oedi dy
fwriad da? Còd ifynu, ac ar y my-
nudyn ymma dechreu, a dywaid:
Rwôn y mae'r amser i weithio, rwôn
y mae'r amser i ymladd, rwôn y mae'r
amser cyfaddas i wella sy muchedd.

Pan fyddi mewn rhyw flinedd a
gofid, yna y bydd yr amser i ymhill ac
i ryglyddu. Rhaid

Rhaid iti fyned trwy dân a dwfr cyn
dyfod i esmwythdra.

Oddieithr iti drechu arnat dyhun,
nis gelli orchfygu dy ddrwg arferau.

Tra fyddom yn dwyn y corph
breuol hwn, nis gallwn mor bod heb
bechod, na byw heb flinedd a dolur.

Gwŷch y fyddai gennym gael es-
mwythdra, a bod yn rhydd o bob
trueni; ond oblegid ein bod ni trwy
bechod wedi colli ein gwiriondeb, ni
a gollasom hefyd wir ddedwyddwch.

Amhynny rhaid ini fod yn fodlon, a
disgwyl trugaredd Duw: hyd onid
elo ariwredd heibio, ac y llyncer y
marwoldeb ymma gan fywyd.

6. Oh pafaint yw gwendid dynion,
sy bobamser yn pwyso at ddrygioni!

Heddyw ti a gyffesi dy bechodau,
ac yforu ti a wnai eilwaith y rhai a
gyffesaiist.

Rwön y bwriadi ochel, ac arol awr
ti a wnai'r peth, megis pettasaiist heb
wneuthur dim bwriad.

Da iawn ganhynny, y dylem ni
ostyngieiddio einhunain, heb ddim
meddwl uchel byth amdanom ein-
hun;

hun ; oblegid ein bod ni cyn wanned
ac mor anwadal.

Buan hefyd y gellir colli trwy ddio-
falwch, yr hyn â mawr waith ond
braidd a gaed trwy râs.

7. Beth a ddaw ohonom ni o'r
diwedd, y rhai ydym yn oeri, ac yn
llaccâu cyn gynted.

Gwae nyri os ceiswn droi o or-
phwys bellach, megis pettem mewn
heddychdra a diogelwch, lle nid oes
gronyn o arwydd sancteiddrwydd yn
ein holl ymarweddiad ni.

Da ac angenrheidiol y fyddai, ein
dysgu ni eilwaith megis Nofisiaid dai-
onus ymmhob moesau ac arferau rha-
gorol, fel y byddai gobaith ysgatfydd
o emendio peth, ac o gael mwy llê's
ysprydol.

P E N. XXIII.

Am fynyrio ar farwolaeth.

1. **B**uan iawn y derfydd amdanati
ymma : amhynny edrych pa-
fodd yr wyt yn byw : heddyw y bydd
dyn

P.xxiii. *Thomas a Kempis.* 71

dyn yn byw , ac yforu ni bydd mwy golwg ohono.

A gwedi ei gymmeryd ef allan o'n golwg , buan yr a ef allan o'n meddwl ni.

Oh pafaint yw trymder a chaledi calon dyn, am nad yw'n meddwl ond am y pethau presennol hyn, ac heb fod yn hyttrach yn rhagweled y rhai a ddaw.

Ti a ddylit ddwyn dyhun ymmhob gweithred, a meddwl megis pettit i farw ynnyman.

Pe bai cydwybod dda gennyt , ni fyddai fawr ofn marw arnat.

Gwell yw gochel pechod, na cheisio ffo rhag angeu.

Onid wyti'n barod i farw heddyw, pasodd y byddi di yforu ?

Dydd ansertain yw yforu : a phwy a wyr, y cai di weled yforu ?

2. Pa lês a wna byw'n hîr, a gwella ein buchedd cyn lleied ?

Och ! nid yw byw'n hîr bobamser yn emendio, ond yn fynych yn chw-anegu'r bai.

Oh na bâem gwedi byw'n dda, end tros vn diwrnod yn y byd hwn !

Mae

Mae llawer yn cyfrif y blynyddoedd er pan y troasant i wasanaethu Duw, ond yn fynych bychan yw ffrwyth eu gwellhâad hwynt.

Os peth dychrynneidic yw marw, mwy enbydus ond antur y fydd byw'n hwy.

Gwyneifyd y neb fo ac awr ei angeu bobamser yn ei olwg, ac y fo beunydd yn paratoi eihunan i farw.

Os gwelaisf ryw amser ddyn yn marw, cofia fod yn rhaid i titlau fyned yr vn ffordd.

3. Pan fo hi'n fore, tybia na chai di mor byw hyd yr hwyr.

A phan elo hi'n hwyr, na feiddia addaw iti y cai di weled y bore.

Bydd barod ganhynny bobamser, a byw'n y modd ac nas caffo angeu byth dy orddiwes di'n amharod.

Mae llawer yn marw'n ddifym-mwth, ac heb feddwl amhynny. Ob-
legid ar yr awr nis tybir amdani, y
daw Mab y dyn, Luc. 12. 40.

Pan ddelo'r awr ddiweddaf honno, ti a ddechreui feddwl yn llawer am-
genach am dy holl fywyd a aeth hei-
bio;

P.xxiii. *Thomas a Kempis.* 72

bio: a bydd yn edifar iawn gennyf
ddarfod iti fod mor ddiofal ac mor es-
geulus.

4. Mor ddedwydd a synhwyrol
yw'r neb, sy'n ceisio byw ynawr yn y
modd, ac y byddai dda gantho gael
eihun pan ddelo angeu.

Oherwydd dymma'r pethau a wna
ymddiried mawr o farw'n ddedwy-
ddlawn: sef dibrifio'r byd yn llwyr,
gwresog chwenych am gynnyddu
mewn rhinweddau, hoffi'r trefn cre-
fyddol, poen a llafur penyd, paro-
drwydd i vfyddhâu, a dioddef pob
rhyw wrthwyneb ermwyn Chrïst.

Ti elli wneuthur llawer o ddaioni
tra fyddi'n iach, ond gwedi clasychu,
nis gwn pabeth a elli ei wneuthur.

Nid oes nemmor yn mynd yn
well trwy glefyd: felly hefyd odid y
neb a sancteiddier wrth bererindotta
llawer.

5. Nad ymddirieda'n dy gyfeillion
a'th gymmydogion, ac na oeda dy
iachawdwriaeth hyd yr amser a
ddaw: oblegid cynt y gollyngant
dynion di droscôf, nac yr wyt yn
meddwl

E

Gwell

74 *Thomas a Kempis.* L. I.

Gwell yw rhagweled yrwön mewn amser, a danfon peth daioni o'n blaen; na gobeithio am gymmorth rhai eraill arol anheu.

Os tydi nid wyt yn gofalu amdanat dyhun ynawr, pwy a gymmer ofal amdanati'n yr amser a ddaw.

Rwön mae'r amser yn werthfawr iawn. Rwön y mae dyddiau iachawdwriaeth. Rwön y mae'r amser yn gymeradwy.

Eithr och y fi nas treulit hynny'n well, â'r hyn y gellit hacddu byw'n dragywyddol.

Fe a ddaw'r amser, pan y chwenrŷchi gael vn dydd, neu vn awr, ac nis gwn, y cai di dy ddymuned.

6. Ow! fy anwylfrawd, o basaint perygl y gelli di rwön wared dyhun? o basaint braw y gelli gael dy ryddliâu, os tydi y fyddi rwön bobamser yn ofnus, ac yn disgwyl anheu?

Cais fyw rwön yn y modd, ac y gelli ar awr anheu lawenhâu'n hyttrach, nac ofni.

Dysg ynawr farw i'r byd. fel y gelli y pryd hynny ddechreu byw gyda Christ.

Dysg

Dysg rwön ddibrisio pob peth dar-
fodedic, fel y gelli y pryd hynny fy-
ned yn rhwydd at Chrîst.

Cospa dy gorph ynawr a phenyd,
fel y bytho gennyt y pryd hynny gy-
flawn a diogel ymddiried.

7. Oh ffol ! pam yr wyt yn me-
ddwl, y cai di fyw'n hîr, lle nid wyt
yn siccr o gael byw vn diwrnod.

Pa aneirif o ddynion yn meddwl y
caent fyw'n hîr, a gowsant eu twy-
llo, a'i cippio o'i cyrph yn ddisym-
mwrth ?

Pa fawl gwaith y clywaist ddywe-
dyd : fod yr vn hwnnw wedi cael ei
ladd â chleddyf, y llall wedi ei foddi,
vnarall gan syrthio o le vchel gwedi
torri ei wddwg, vnarall a ddarfu am-
dano wrth fwytta, y llall wrth chwa-
reu.

Vnarall y fu farw'n y tân, vnarall
o'r cowyn, vnarall a lladdwyd ag arf
o ddur, vnarall gan ladron penffordd,
ac felly diwedd pob vn ydyw marw,
a bywyd dynion sy'n myned ymnaith
megis cysgod yn ddisymmwrth.

8. Pwy a gofia amdanati wedi iti
farw,

76 *Thomas a Kempis.* L. I.

farw, a phwy a weddia trosot?

Iddo, iddo, f'anwylyd cu, gwna
rwön gymmaint ac a elli: oblegid
nas gwyddost pabryd y bydd rhaid iti
farw: ni wyddost chwaith beth a
ddaw ohonot wedi marw.

Tra fo amser gennyf, casgla it
ddaoedd tragywyddol.

Na feddwl am ddim, ond am dy
iachawdwriaeth: gofala'n vnig am y
pethau, sy'n perthyn i Dduw.

Gwna rwön garedigion iti, gan
anrhydeddu Sainc Duw, a chan ddi-
lyn a dynwared eu gweithredoedd
hwynt: fel pan ddarfyddo amdanat
yn y bywyd hwn, y cymmerant hwy
ti i'r pabellau tragywyddol.

9. Cadw dyhun megis pererin a
dieithryn ar y ddaear, i'r hwn nid oes
dim yn perthyn o helynt y byd ym-
ma.

Cadw dy galon yn rhydd, a chod
hi ifynu tuacat Dduw, oblegid nad
oes iti ymna na dinas, na thrigfa bar-
hâus.

Cyfeiria tuac yno dy weddiau, dy
vcheneidiau, a'th gwynfan beunyddol;

fel

P.xxiv. *Thomas a Kempis.* 77

fel y gallo dy enaid arol angyu haeddur myned yn ddedwyddlawn at Dduw. *Amen.*

P E N. XXIV.

Am y Farn fawr a chospedigaethau pechod.

I. **Y**Mmhob peth meddwl am dy ddiwedd, a phafodd y bydd rhaid iti sefyll gerbron yr Justus llym a garw: i'r hwn nid oes dim yn guddiedic: yr hwn nis bodlonir ag anrhegion, a'r hwn ni dderbyn dim escusodion, ond a farna fel y bo cyfion.

Oh! bechadur annedwydd a dysynhwyrol, pabeth a attebi i Dduw'n gwybod dy holl ddrygioni di, yr hwn wyt weithiau'n ofni wyneb dyn digllon?

Pam nad wyt yn rhagddarbod iti dyhun yn erbyn dydd y Farn, pan nis geill neb gael ei egsusodi gan arall, na'i amddiffin: ond pob vn y fydd yn ddigon o faich iddo eihunan.

Rwôn mae dy boen di'n broffit-
E 3 tiol,

78 *Thomas a Kempis.* L. 1.

tiol, dy ddagrau'n gymmeradwy, dy wylofain yn hoff i'w glywed, dy edifeirwch yn bodloni Duw, ac yn pŵro dy enaid dithau.

2. Mae Purdan mawr a buddiol gan ddyn dioddefgar, yr hwn gan ddioddef cam, sy'n dolurio'n fwy am ddrygioni vnarall, nac am y niweid a wnaed iddo ef: yr hwn a weddia'n ewyllysgar tros y sawl sy'n ei flino ac yn ei orthrymmu ef: yr hwn o waelod ei galon a faddeua eu beiau i eraill: yr hwn nid oeda osyn maddeuant gan vnarall: yr hwn a drugarhâ'n gynt nac y digia: yr hwn yn fynych a drecha arno eihun, ac a geisia ddaroftwng ei gnawd yn hollaw i'w yspyd.

Gwell yw pŵro'n pechodau ymma, ac ymwrthod a'n camweddau, na'i cadw lwynt i'w glanhâu'n y Purdan arol hyn.

Ynddiau rydym yn twyllo einhunain a'r cariad didrefn ac anrefymol sy gennym at ein cnawd.

3. Pabeth a ddifa'r tân hwnnw. ond dy bechodau di?

Pafaint

P.XXIV. *Thomas a Kempis.* 79

Pafaint mwy rwyf rwyf yn arbed
dylun, ac yn dilyn y cnawd : trym-
mach y fydd y gospedigaeth a gai ei
dioddef, a mwy deunydd rwyf yn ei
gadw i'w losgi arol hyn.

Yn yr hyn y pechodd dyn fwyaf, y
caiff ei gospi'n drymmach. Yno y
caiff y rhai diog eu pigo â fymbylau
tanllyd, a'r glythion atherw a gânt eu
poeni â fyched ac â newyn anfeidrol.

Yno y caiff y rhai anllad, a'r sawl a
ddilynodd ddrythyllwch a mwythau'r
cnawd eu trochi mewn pŷg tanboeth,
ac megis cwn cynddeiriog yn gytir-
reulic wyllt o dra dolur hwy a vdiat.

4. Ni bydd vn pechod, na chaiff
ei boen priodol.

Yno y caiff y rhai beilchion eu
llenwi, â phob cywilydd, mef a
gwraddwydd : a'r cybyddion a gânt
eu gwasgu â thlodi tost a gofidus.

Yno y bydd vn awr yn flinach
mewn poen, na chan mlynedd ym-
ma, yn y penyd gorthrymmaf.

Yno nid oes dim gorphwys, na dim
diddanwch i'rhai damnedic : ond ym-
ma fe a fyddir weithiau'n peidio ac

ympoeni a blino, ac yn cael cyffur gan gyfeillion ac anwylion.

Bydd yn ofalus rwôn ac yn edifeiriol am dy bechodau; fel y gelli fod ar ddydd y Farn yn ddiofal, ac yn ddifraw gyda'r Gwynfydedic.

Oblegid y pryd hynny y rhaf Cyfion a safant mewn hyder a diogelwch mawr, yn erbyn y sawl a'i blinodd ac a'i gorthrymmodd hwynt.

Yna y caiff ef sefyll i farnu, yr hwn rwôn fy'n bwrw eihun yn ostyngedic tan farnedigaethau dynion.

Yna y bydd ymddiried mawr gan y tlawd a'r dyn gostyngedic: ac yr ofna o bobparth, ac yr arfwyda'r dyn balch.

5. Yna y gwybyddir mai call a doeth yn y byd ymma oedd y neb, a ddysgodd fod yn ffïol, a chael ei ddi-barchu er mwyn Chrïst.

Yna y bydd yn dda ac yn hôff pob blinder ac adfyd a oddefwyd yn ddio-ddefgar, a phob anwiredd a geua ei safn.

Yna y llawenhâ pob dyn defosiol, ac y trïsthâ pawb o'rhai anghrefyddol.

Yna

Yna y bydd mwy llawenydd y
cnawd a gospwyd, na phettafai wedi
cael ei feithrin bobamser mewn mwy-
thau.

Yna y disgleiria y dillad gwael, ac
y tywylla'r dillad main sidanaidd.

Yna y bydd mwy canmol am y
bwth tlawd, nac am y Plâs goreuroc.

Yna y gwna dioddefgarwch gwa-
stadol fwy o lês, na'r holl alluedd by-
dol.

Yna y clodforir vfydd-dod gwirion,
yn fwy na holl gyfrwysder bydolion.

6. Yna y gwna pŵr a glân gyd-
wybod ddyn yn fwy hyfryd, na Philo-
sophyddiaeth ddyscedic.

Yna y gwnair mwy cyfrif am ddi-
brisio a diystryru cyfoeth, nac am holl
dryffor dynion daearol.

Yna y gwna fwy diddanwch y
Weddi ddesofionol a wnaethost, na'r
pryd llownaf o fwyd mwythus me-
lysber.

Yna y bydd gwell gennyt am dewi
a son a chadw gosteg, nac am hîr
chwedleua a rhugl ymadroddion.

Yna y bydd mwy prîs am weithre-
E 5 doedd

82 *Thomas a Kempis.* L.I.

doedd Sanctaidd, nac am lawer o
deg ymfriad a geiriau perareithus.

Yna y bydd buchedd galed a phe-
nyd garw'n rhyngu bodd, yn fwy na
phob difyrrwch daearol.

Dysc ddioddef ychydig o boen
rwön, fel y gelli y pryd hynny gael dy
ward rhag poenau trymmach anfei-
drol.

Profa'n gyntaf ymma, pabeth a
elli ei ddioddef arol hyn.

Os ychydig o wŷn a gofid a'th wna
di rwön mor annioddefgar, beth a
wna tŷn Vffern arol hyn?

Wele! ynddïau nid oes iti gael dau
lawenydd, sef ymddifytru'n y byd
hwn, a gwedi hynny teyrnasu gyda
Christ.

7. Pettafiti wedi byw bobamser
hyd yn heddyw mewn parch a phob
math o ddifyrrwch mawr: pa lês
a wnae'r cwbl iti, pe bai rhaid iti
ynawr farw ynddioged?

Nid yw'r cwbl ganhynny ond gwa-
gedd, heb law caru Duw, a'i wasanae-
thu ef yn vnig.

Oblegid nad yw'r neb fy'n caru
Duw

Duw o waelod ei galon, yn ofni na marw, na chospedigaeth, na barn, nac Vffern: am fod Cariad perffaitn yn peri i ddyn fyned at Dduw'n ddiofal.

Ond nid rhyfedd fod y neb, sy'n ddifyr etto gant'ho bechu, yn ofni marw a chael ei farnu.

Da erhynny yw, oni bydd cariad ar Dduw yn dy ffrwyno di, ath le stair rhag gwneuthur drwg, o'r hyn lleiaf fod ofn Vffern yn dy attal di.

Ond y neb a fwria ofn Duw heibio, nis gall hwnnw sefyll chwaith hîr mewn daioni: eithr buan a syrthia i faglau'r Diawl.

P z N. XXV.

Am wrefog wellhau ein buchedd oll.

I. **G**Wilia, a bydd ofalus ar wa-snaethu Duw: a meddwl yn fynydd, i beth y deuthost, a phahan y darfu iti ymadael a'r byd? ond i fyw i Dduw, ac i fod yn ddy n ysprydol?

Dcs

Dôs rhagot ganhynny'n wrol i gael llês i'th enaid : oblegid ar fyrder ti a gai gyflog am dy boen : a gwedi hynny ni bydd nac ofn, na dolur o'th amgylch, nac o fewn dy ffiniau di.

Rhaid iti gymmeryd ychydig o boen rwön, a gwedi hynny ti a gai orphwys mawr, ië ti a gai lawenydd tragywyddol.

Os tydi a wafanaetha Dduw'n flyddlon ac yn ofalus, fe fydd yntau'n ddiammeu'n flyddlon, ac yn hael i roi taledigaeth i tithau.

Rhaid bod gobaith da a diogel gennyt, y cai di orfod a gorchfygu : ond ni ddyliti gymmeryd siccreiddrwydd o hynny, rhag ofn bod yn cddifraw a mynd yn falch.

2. Pan yr oedd rhyw vn ammhewus, yn drwm-drîst yn fynych rhwng ofn a gobaith, ac vnwaith yn gyflawn o brydd-der, wedi gosod ei hun mewn gweddi'n oftyngedic ar ei liniau oflaen rhyw Allor yn yr Eglwys, ef a ddechreuodd feddwl ynddo ei hun fel hyn, gan ddywedyd : Oh! pe gwyddwn, y parhewn i etto

ym-

yn-gwafanaeth Duw! Ac ynyman fe a glybu'r ateb duwfawl oddimewn iddo, fel hyn : Beth pettiti'n gwybod hynny ? pabeth a wnait ? gwna rwön, y peth a wnelit y pryd hynny, a thi fyddi'n ddigon diosaf.

Ac ynddioed gan gael cyffur ar hynny, a'i gomfforddi, fe a ymroddodd eihun i ewyllys Duw, a'r anwadlwydd trymdrist hwnnw a beiddodd.

Ac nis mynnodd mwy ofer-ymaerol, pabeth a ddoi ohono : ond yn hyttrach ef a geisiodd ymosyn, beth yw cymmeradwy a pherfflaith ewyllys Duw i ddechreu a gorphen pob gorchwyl da.

3. *Gobeithia'n ein Harglwydd, a gwna ddaioni, medd y Prophwyd : a thriga ar y tîr, a tbi a borthir a'i gyfoeth ef.* Psal. 36. 3.

Vn peth sy'n rhwystro llawer rhag cynnuddu mewn rhinwedd, a dyfal emendio eu buchedd : sef gerwinder y boen, a'r caledi wrth ymladd.

Ynddiau, y rheini oslaen pawb eraill, sy'n cynnydu fwyaf mewn rhinweddau,

weddau, y rhai sy'n ceisio gorchfygu'n wrol y pethau a'i bliniant fwyaf, a'rhai y maent hwy'n eu gwrthwynebu fwyaf.

Oblegid yno y caiff dyn y llës mwyaf, ac yr haedda'r gräs arllach, lle bo ef fwyaf yn gorchfygu eihun, ac yn marweiddio eihunan yn yr yspryd.

4 Ond nid oes mor cymmaint gan bob vn i'w orchfygu ac i'w farweiddio.

Erhynny y neb y fo'n lew ac yn ofalus, y fydd a mwy gallu gantho i broffittio mewn daioni (er bod mwy drwg anwydau gantho i'w meistrolï) nac vnarall tirion a mwyn, eithr araf ac oerllyd i fyned rhagddo mewn rhinweddau.

Deubeth yn bendisaddeu, sy'n ein helpu ni'n fawr iawn i wella'n buchedd: sef tynnu einhunain yn fforddrych oddiwrth y drygion, at yr hwn y bo natur yn ein gogwydd ni: a' cheisio'n daer y daioni y fo mwyaf arnom ei eisiau.

Gochel dithau hesyd, a chais orchfygu

fygu ynot dyhun, yr hyn fy'n dy an-
foddhâu di yn rhai eraill.

5. Cais lês ysprydol ymmhob
peth: megis, os gweli neu os clywi
ryw esamplau da, gwresoga i ddyn-
wared y rheini.

Ond os gweli di rywbeth ar fai'n
neb arall, gochel dithau wneuthur
hynny; neu os gwneuthost, cais
ddifeio'r peth ynyman.

Megis y mae dy lygad di'n gwi-
lied ar rai eraill, felly y mae'n hwy-
thau'n marcio arnat tithau.

Mor hoff a hyfryd yw, gweled
gwresog a duwiol frodyr miwynion,
hynaws ac athrolithgar yn cyfanneddu
neu'n trigo ynghyd!

Mor drist a blin yw, gweled rhai
eraill yn rhodio'n annhrefnus: heb
fod yn gwneuthur y peth y galwyd
hwy iddo!

Mor ddrwg a niweidiol i ddynion
yw, esgeuluso perwyl eu galwadi-
gaeth: a gosod eu bryd ar y pethau
nis gorchymmynwyd iddynt!

6. Cofia'r gorchwyl a gymme-
raist arnat, a gosod lûn Christ
wedi

88 *Thomas a Kempis. L. I.*

wedi ei groeshoelio o flaen dy feddwl.

Da y gelli di gywilyddio wrth edrych ar fuchedd Jesu Christ: oherwydd nas ceisiaist yn well gyflunio dyhun iddo ef: er dy fod ers hîr amfer yn rhodio arhyd ffordd Dduw.

Dyn crefyddol a ymarfero eihun oddifrif, ac yn ddefosionol yn Sancteiddlawn fuchedd a dioddefaint ein Harglwydd, a gaiff yno bob peth y fo ar ei lês, ac yn angenrheidiol iddo: ac ni bydd rhaid iddo geisio dim y fo da allan o'r Jesu.

Oh! pe doir Jesu Croeshoeliedic i'n calon ni, mor fuan a mor ddigonol y caem ein dyscu ymmhob gwirionedd?

7. Dyn crefyddol a fo gwrefog yn yr yspryd, a ddwg yn fwynaid, a wna, ac a ddioddefa bob peth a berir iddo.

Dyn crefyddol esgeulus, claeaf, ac oerllyd sy mewn blinedd ar flinedd, ac yn dioddef cyfyngder obobparth: am nad oes dim cyffur gantho oddimewn, ac nad yw'n beiddio ceisio'r hyn sydd oddi allan.

Dyn

Dyn crefyddol y fo'n byw allan o drefn ei Grefydd, fy mewn perygl mawr o golli ei enaid.

Y neb a fo'n ceisio pethau rhyddach ac esmwythach; y fydd bobamser mewn cyfyngder: oblegid, naill ai hwn, neu'r llall, neu'r cwbl y fydd yn yn ei anfoddhâu ef.

8. Pafodd y mae cynnifer o rai crefyddol eraill yn gwneuthur, y rhai fy'n byw'n ddigon caeth tan drefn manachlogol?

Anfynych y mae'n hwy'n rhodio allan, caled y mae'n hwy'n byw, tlawd a gwael yw eu lluniaeth, garw yw eu dillad hwynt: mae'n hwy'n gweithio llawer, yn siarad ychydig, yn gwilio'n hîr, yn codi'n fore, yn hwyhâu gweddïau, yn darllain yn fynych, ac yn cadw euhunain ym-mhob trefn crefyddol.

Ystyria'r Carthwsianod a'r Cister-sianod, a'r menyh eraill, a'r Lleianod o amryw Grefyddau, pafodd y mae'n hwy'n codi bob nôs i ganu moliant a Psalmau i Dduw.

Amhynny gwrthun y fyddai iti ar
amafer

90 *Thomas a Kempis.* L. I.

amser mor sanctaidd fod yn ddiog, pan fo cymmaint lliaws o bobl grefyddol yn dechreu gawri moliannau i Dduw.

9. Oh! na baem ni heb ddim arall gennym i'w wneuthur, ond moliannu ein Harglwydd Dduw, a'n calon oll ac a'n genau.

Oh! na baiti fyth heb eisiau na bwytta, nac yfed, na chysgu: ond bob amser yn gallu moliannu Duw, gan ymroddi dyhun a'th holl astudrwydd yn vnig ar bethau ysprydol: yna y byddit lawer dedwyddach nac yr wyt ynawr, pan y mae'n rhaid iti wafanaethu'r cnawd ar gynnifer achosion.

Gwae nyni na bai'r angenrheidiau hyn heb fod: ond ynnic bod yn rhaid, rhoi lluniaeth ysprydol i'r enaid, yr hyn (ysywaethierddo) nid ydym yn ei brofi ond yn ddigon ansynych.

10. Pan fo dyn wedi dyfod i gyflwr cyfryw, ac na bo'n ceisio cyflur o vnrhyw greadur pabynnac, yna y bydd ef gyntaf yn dechreu'n bertffaith, cym-

P.xxv. *Thomas a Kempis.* 91

cymmeryd diddanwch yn Nuw: yna hefyd y bydd ef yn fodlon iawn, beth bynnac yn y byd a ddigwyddo iddo.

Yna ni bydd ef nac yn llawen oherwydd dim mawr, nac yn drîst oherwydd dim bychan: eithr ef a rydd eihunan yn hollawl a'i holl ymddiried ar Dduw, yrhwn fy bobpeth ymnhobpeth iddo ef: i'r hwn, ynddiau, nid oes dim yn colli, nac yn marw, ond mae pob peth yn byw iddo, ac yn ei wasanaethu ef ar amnaid ynddioed.

II. Cofia bobamser dy ddiwedd, am na ddymchwel eilwaith yr amser a gollwyd.

Heb ddyfalwch a gofal byth nis gelli di gael rhinweddau.

Os dechreui di fod yn glaeaf, ti a ddechreui fod yn ddrwg dy fudd.

Ond os tydi a ymroddi dyhun i fod yn wrefog, ti a gai heddwch mawr, ac a gai glywed dy boen yn esmwythach, oherwydd grâs Duw, a chariad ar rinwedd.

Mae dyn gwrefog a gofalus yn barod i bob peth.

Mwy

Mwy poen yw gwrthfesyll drygi-
oni, beiau a drwg anwydau, nac yw
ymboeni ar weithredoedd corphorol.

Y neb ni ochelo feiau bychain, a
fyrthia bobychydic i rai y fo mwy.

Ti fyddi lawen bob nos, os treuli
di'r dydd yn dda.

Gwilia arnat dyhun, cyffrôa dyhun,
rhybyddia dyhun, a phabeth bynnac a
ddelo i rai eraill na esgeulufa di dy-
hunan.

Ti a gynnyddi mewn daioni yn
gymmaint ac y byddi yn drechach
arnat dyhun.

Diwedd y Llyfr I.

DILYNIAD CHRIST

Yr Ail Lyfr.

Rhybyddion yn tynnu at y
pethau sydd oddimewn i
ddyn.

PENNOD I.

Am ymarweddiad ysfrydol.

AE Teyrnas Dduw oddi-
mewn i chwi, Luc. 17.21:
medd ein Harglwydd.
Tro dyhun o waelod dy
galon at ein Harglwydd, a gad y byd
annedwydd hwn, a'th enaid a gaiff
esmwythdra.

Dysc ddiystyru'r pethau sydd oddi-
allan, ac ymrddi dyhun i'rhai sydd
oddimewn, a thi a gai wled teyrnas
Dduw n dylod ynct.

Canys

Canys Teyrnas Dduw yw llawenydd a heddwch yn yr yspryd Glân, yr hyn nis rhoddir i'rhai anwireddus.

Christ a ddaw attat, gan ddangos ei ddiddanwch iti : os tydi a baratoa drifga deilwng iddo oddimewn.

Mae ei holl ogoniant ef, a'i degwch oddimewn iddo, ac yno y mae ef yn bodloni eihunan.

Mynych yr ymwêl ef a'r dyn ysprydol, hyfryd y fydd ei ymddiddan ef â hwnnw, hoff iawn ei gyflur, mawr ei heddwch, rhyfeddol aruthr ei gymdeithas a'r cyfryw ddyn.

2. Iddo enaid ffyddlon, gwna dy galon yn barod i'r Priodfab ymma: fel y delo attati, ac y teilyngo drigo ynoti.

Canys felly y mae ef yn dywedyd : *Os câr neb fyfi, ef a geidw fyn-gair, a'm Tâd a'i câr yntau, a nynnri a dâcuwn atto, ac a wnawn ein trigfa gydag ef, Joh. 14. 23.*

Dyro le ganhynny i Christ yn dy galon, a nâd i neb arall ddyfod i mewn.

Pan fo Christ gennyf, rwyf yn gyfaethoc, a mae hynny'n ddigon iti. Efe y fydd dy ddarparwr di, a'th raglaw ffyddlon ymmhob peth, fel na bo rhaid iti ymddiried yn nynion.

Canys buan y newid dynion, ac ar fyr amser y methiant: ond Christ a crys yn dragwydd, ac a saf gyda ni hyd y diwedd yn ddiogel.

3. Nid oes mor mawr ymddiried i'w roddi yn nŷn gwan a marwol, er ei fod yn lesol ac yn garedic iti: ac ni ddyliti gymmeryd mawr drifwch oherwydd ei fod ef weithiau yn dy erbyn di, ac yn dy wrthddywedyd.

Y sawl y fo gyda thi heddyw, y foru a allant fod yn dy erbyn: ac o'r gwrthwyneb, mynych y troant megis yr awel.

Dod dy holl ymddiried yn Nuw, ac ofna a châr ef: E fe a ettyb trofoti, ac a wna bob peth o'r goreu.

Nid oes dinas gennyf ymma a barhà: ac ymmaha le bynnac y byddi, perrin wyt a dieithryn; ac ni orphwyfi vn amser, o'dieithr iti fod yn vn â Christ.

4. Pam yr wyt yn edrych o'th amgylch ymma, gan nad y fan ymma yw dy orphwysfa di?

Yn y Nefoedd y mae rhaid iti drigo, ac edrych ar bob peth daearol megis wrth fynd heibio, a'i diystyru hwynt.

Mae pobpeth yn passio ymmaith, a thithau gyda hwynt.

Gochel lynu wrthynt, rhag iti gael dy ddal ynddynt a'th golli.

Bydded dy feddwl gyda'r Goruchaf, a chyfeiria dy weddi at Christ ynddibaid.

Onis medri ystyried vchel a nefoli on bethau, gorphwys yn Niodde-saint Christ, ac yn ei sanctaidd archollion ef triga yn ewyllysgar.

Oblegid os rhedeg yn ddefosionol a wnai i archollion a gwerthfawr Elnodau'r Jesu, ti a gai glywed cyffur mawr yn dy ofid a'th flinedd: ac ni bydd fawr waeth gennyt fod dynion yn dy ddiystyru di, a thi a ddioddefi'n hawdd ddrwg absen a geiriau goganus.

5. Christ

5. Christ hefyd a gafodd ei ddiystyru gan ddynion yn y byd ymma : ac y fu mewn angenrhaid o'r mwyaf, gwedi ei adael gan ei gydnabyddiaid a'i garedigion yn-ghanol ammharch, farhaad a geiriau goganus.

Christ a fynnai ddioddef, a chael ei ddibrisio ; ac a achwyni di rhag neb ?

Roedd llawer yn gwrthwynebu, ac yn rhoi drwg absen i Christ ; ac a fynni di gael pawb yn garedigion ac yn gymmwynafwyr iti ?

A phabeth y coronir dy ddioddefgarwch di, oddieithr i ryw wrthwyneb ddyfod arnat ?

Onis mynni ddioddef dim gwrthwyneb, pasodd y gelli di fod yn anwyl i Christ ?

Dioddefa gyda Christ, ac ermwyn Christ, os mynni di deyrnasu gyda Christ.

6. Pettiti vnwaith yn mynd i mewn i ymyscarioedd yr Jesu, ac yn profi peth o'i gariad tanbaid ef : yna ni fyddai waeth gennyt nac am yrhyn y fai cymmwys, nac am y peth y fai

F anghym-

anghymmwyd iti? ond yn hyttrach da y fyddai gennyd ddiweddef amharch a dibris : am fod cariad ar yr Jesu'n peri i ddyn ddiystyru eihunan.

Y neb a fo'n caru'r Jesu a'r Gwirionedd, ac yn gwbl ysprydol oddimewn, ac yn rhydd o bob drwg anrwydau a moesau annhrefnus, a eill yn rhwydd droi eihun at Dduw : a chan godi eihun yn yr yspryd goruwch eihunan a ddichon a mawr lawenydd enaid orphwys yn Nuw.

7. Y neb sy'n ystyried pob peth, megis y mae'n hwy, nid megis y dywedir eu bod ; sy'n wîr synhwyrol, ac wedi cael ei ddyscu'n fwy gan Dduw, na chan ddynion.

Nid rhaid i'r neb, a fedro fyw'n ysprydol oddimewn, gan wneuthur bychan gyfrif o'r pethau sydd oddi-allan, geisio na lle, nac amser i ymarfer actau defosiônol.

Dyn ysprydol oddimewn a dry'n rhwydd, ac yn fuan atto eihun : am nad yw ef vnamser yn bwrw eihunan allan yn llwyr.

Nid yw'r gwaith oddiallan, na'r gor-

gorchwyl angenrheidiol tros yr amfer yn ei rwyfthro ef : ond fel y bo'r pethau'n digwydd, felly y mae ef yn cymmhwyso eihun iddynt.

Ni bydd waeth gan y neb, y fo'n drefnus, ac yn dda ei luniaeth oddi-mewn, am wynebwedd gwrthnyfic a munudiau rhyfeddol dynion eraill.

Rhwysrir a gwasgarir dyn yn ei yspryd yn gymmaint, ac y bo ef yn tynnu pob helynt a negesau atto.

8. Pettiti'n iawn, ac yn bŵr lân, fe a ddigwyddai pob peth yn dda iti, ac ar dy lês.

Dyna'r achos y mae llawer peth yn dy anfoddhâu, ac yn dy gythryblu di, oblegid nad wyt etto gwedi marw'n hollawl iti dyhun, na gwedi dy ddidoli oddiwrth holl bethau dae-arol.

Nid oes dim yn brychu, yn plygu, ac yn maglu dyn yn gymmaint, a bydr ac aflan gariad ar y creadur-aid.

Os gwrthodi di gymmeryd cyffur oddiallan, ti a elli yltiried pethau ne-

fol, a mynych ymlawenhâu oddi-
mewn.

P E N. II.

Am ddarostwng iselaidd.

1. **N**A wna fawr gyfrif am bwy
y fo trosot, nac am bwy y
fo'n dy erbyn: ond cais, a gofala am
fod Duw gyda thi ymmhob peth a
wneli.

Bydded cydwybod dda geanyt: a
Duw a'th amddiffynna di'n ddiogel.

Oblegid nas gall na malais na
gwrthnawsedd dyn wneuthur drwg
i'r neb y fo Duw'n ei gymmhorth.

Os medri di dewi a fôn, a dioddef:
yn ddiammeu ti gai weled cymmorth
Duw gyda thi.

E fe a wyr yr amser, a'r modd i'th
waredu di: ac amhynny rhaid iti
ymroddi dyhun ifynu iddo ef.

Duw piau gwared, a chadw dyn
rhag pob cywilydd a gwradwydd.

Mynych y mae'n dda iawn ar ein
llês ni, i'n cadw mwyn mwy go-
ftyn-

P.ii. *Thomas a Kempis.* 101

styngeddrwydd, fod rhai eraill yn gwybed ein beiau, ac yn ein ceryddu ni.

2. Pan fo dyn yn gostyngeddio eihunan am ei fe thiant a'i feiau : yna y bodlona ef rai eraill yn rhwydd, ac y gwna iawn yn hawdd i'r sawl a fo'n ddigllon wrtho.

Mae Duw'n amddiffyn ac yn gwared y dyn gostyngedic : mae ef yn caru ac yn cyssuro'r gostyngedic : mae ef yn rhoi grâs mawr i'r gostyngedic : ac wedi iddo ddioddef ei wasgu a'i orthrymmu, Duw a'i cyfyd ef i glôd a gogoniant.

I'r gostyngedic y mae Duw'n dattuddio ei gyfrinachodd, ac a mwyn-der mawr yn ei wahodd, a'i ddenu ef atto eihun.

Gwedi i'r gostyngedic dioddef mesl a gwaradwydd, ef y fydd yn ddigon bodlon : oherwydd ei fod yn sefyll yn Nuw, ac nid ar y byd.

Na feddwl dy fod wedi cynnyddu dim mewn daioni, oddieithr dy fod yn cyfrif dyhun yn îs ac yn waelach na neb arall.

P E N. III.

Am ddyn daionus heddychol.

I. **C** Adw dyhunau yn heddychol,
ac yna ti a elli heddychu
rhai eraill.

Dyn heddychol a wna fwy o lŷs,
na dyn dyscedic iawn.

Dyn diglloagar a dry y da hefyd yn
ddrwg, ac a goelia'n hawdd ddrwg
am vnarall.

Dyn heddychol a dry bob peth yn
dda.

Ni thybia'r neb a fo'n gwbl he-
ddychol ddrwg am neb; ond y neb
y fo'n anfodlon, ac yn gythryblus
ynddo eihun y fydd yn llawn ac yn
flîn o amryw ddrwg-feddyliau : ni
fydd ef eihunan yn llonydd, ac nis
gâd i rai eraill fod yn llonydd.

Fe a ddywed yn fynych yr hyn ni
ddylai ei ddywedyd : ac nis gwna
mor peth y fyddai rheittiach iddo ei
wneuthur.

Fe a ystyria'r peth a ddylai rhai
eraill

P.iii. Thomas a Kempis. 103

eraill ei wneuthur, ac a esgeulusa'r hyn a ddylai ef eihunan ei wneuthur.

Amhynny bydded gofal gennyf yn gyntaf amdanat dyhunan : ac yna y gelli di'n gyfion fod yn eiddigus am ddiêd dy gymmydoc.

2. Ti a wyddost yn dëg esgufo, a rhoi lliw hardd ar dy weithredoedd dyhun : ac nis mynni dderbyn escufodion rhai eraill.

Jownach y fyddai iti gyhuddo dyhunan, ac esgufodi dy frawd.

Os mynni di gan eraill gyd-ddwyn a thydi, cyd-ddwg dithau ag eraill.

Edrych, cyn belled yr wyt etto oddiwrth wîr gariad perffaith a gostyng-eiddrwydd, yrhai ymnhwy bynnac y byddant, nis medra'r dyn hwnnw na digio, na forri wrth neb, ond wrtho eihunan.

Nid peth mawr yw byw gyda'r rhai daionus a'r rhai mwynion : mae hynny'n naturiol ac yn hoff gan bawb : ac o wîr fodd y mynnai pob dyn fod yn heddychol, a mwy y câr y sawl, y fo'n cyttuno ag ef.

Ond medru byw'n heddychol gyda' rhai aflonydd, cyndyn, gwrthnyfig, neu'rhai afreolus y fo'n eim gwrthwynebu ni, fy waith mawr canmoleddic aruthr, a gwrol.

3. Mae rhai a gadwant euhun yn heddychol, ac y fyddant fyw'n heddychol gydag eraill.

A mae rhai ni fedrant na bod mewn heddwch euhunain, na gadael rhai eraill mewn heddwch: mae'n hwy'n flin yn fynych i rai eraill, ond yn flinach bobamfer iddynt euhunain.

A mae rhai'n cadw euhunain yn heddwch; ac yn ceisio dwyn rhai eraill i heddwch.

Erhynny mae'n holl heddwch ni'n y byd annedwydd ymma, yn sefyll yn hyttrach ar ymddioddef gostyngedic, nac ar fod heb ymglywed dim gwrthwyneb.

Y neb a fedro ddioddef oreu, fy mewn mwyaf heddwch. Hwnnw fydd yn Orefgynnwr arno eihun, yn Arglwydd ar y byd, yn Anwylyd i Christ, ac yn Etifedd y Nêf.

PEN.

P E N. IV.

*Am feddwl pŵr, ac ewyllysfryd
syml.*

I. **A** Dwy aden y codir dyn ifynu
oddiar wagedd daearol, sef,
a symlwrwydd ac a phurdeb.

Symlwrwydd a ddylai fod yn ein bryd,
a phurdeb yn ein hawydd a'n serch ni.
Symlwrwydd fy'n cyfeirio at Dduw : a
phurdeb fy'n ymasael ynddo , ac yn
profi ei felusrwydd ef.

Nid oes vn weithred dda a'th rwy-
stra di, os tydi y fyddi oddimewn yn
rhydd oddiwrth serch ac awydd an-
nhrefnus.

Pettiti heb geisio nac amcanu dim
arall ond bodloni Duw, a gwneuthur
llê's i'th gymydoc, ti fyddit yn gwbl
rhydd oddimewn.

Pettai dy galon di'n iawn : yna
pob creadur y fyddai'n ddrych bu-
chedd iti, ac yn lyfr o ddysceidiaeth
sanctaidd.

Nid oes vn creadur mor fychan ac

mor wael, nad ydyw'n gosod allan ddaioni Duw.

2. Pettiti'n wîr ddaionus ac yn bûr, yna ti a ellit weled a dyall pob peth yn ddirwystr.

Calon bûr a ddichon dreiddio i'r Nêf, ac i Vffern.

O'r vnryhw ac y bo dyn oddi-mewn, y barna ef oddiallan.

Os oes llawenydd yn y byd, ynddiau mae hwnnw gan y dyn fy bûr ei galon.

Os oes gofid a blinedd yn vnle, drwg-gydwybod a wyr oreu ple mae hynny.

Megis y mae'r haiarn a ddodir yn y tân, yn colli ei rwd, ac yn mynd yn gwbl tanbaid: felly mae'r dyn a droddo'n hollawl at Dduw, yn diosg eihun o'i holl wendid, a'i fusgrelli ysprydol: ac yntroi'n ddyn newydd.

3. Pan fo dyn yn dechreu claearu, yna yr ofna ef lafur bychan, ac a gymmera 'n ewyllysgar y cyffur y fo oddiallan.

Ond pan fo dyn yn dechreu gorchfygu eihunan, ac yn rhodio'n wrol arhyd

arhyd ffordd Dduw : yna ni wna
ond bychan gyfrif o'r peth oedd o'r
blaen yn flin iawn iddo.

P E N. V.

Am ystyried arnom einhunain.

I. **N**Id oes ini mor ymddiried
gormod arnom einhunain;
oherwydd bod ynfynych eisiau grâs a
deall arnom.

Nid yw'r goleuni fydd ynoma ni
ond ychydio, a buan y colli'r hynny
trwy'n diosfalwch ni.

Mynych hefyd yr ydym heb ysty-
ried, mor ddall yr ydym oddimewn.

Mynych y gwnawn ddrwg, ac yr
esgusodwn hynny'n waeth.

Gwŷn a drwg-anwyd y fydd wei-
thiau'n ein cynhyrfu ni, a ninnau'n
tybied mai zêl a bryd da yw'r peth.

Ni a geryddwn rai eraill am be-
thau bychain a mân : a gadawn fynd
heibio yn ddifon y beiau mowrion
fydd ynom ni einhunain.

Digon buan y clywn ac y cyfrifwa
yr

yr hyn yrydym ni'n ei ddioddef gan rai eraill : ond pafaint y mac rhai eraill yn ei ddioddef gennym ni, nid ydym yn ystyried.

Y neb a ystyrio'n dda ac yn iawn ei weithredoedd eihun, ni chaiff hwnnw weled achos i farnu'n doft am rai eraill.

2. Dyn ysprydol oddimewn, a brisia'n fwy gymmeryd gofal amdano eihun, nac am holl bethau eraill : a'r neb y fo'n gwilio'n ofalus arno eihun, a daw a fôn yn hawdd am rai eraill.

Byth ni byddi di'n ddyn ysprydol a defofionol, oddieithr iti dewi a fôn am rai eraill, gan gymmeryd gofal pendifaddeu amdanat dyhun.

Os tydi a ddisgwyli arnat dyhun, ac ar Dduw, ni wna fawr gynwrf ynot yr hyn a weli ac a glywi oddi-allan.

Ple'r wyt, pan nid wyt yn bresennol gyda thi dyhun ? a gwedi chwilio a chwalu pob peth, pa lês gan ddiogalu amdanat dyhun a gefaist ?

Os mynni di gael heddwch a gwîr vndeb gyda Duw, rhaid iti ddibrisio pob

pob peth arall, a gosod dyhumanan yn-
vnic oflaen dy olygon.

3. Ti a gai ganhynny lawer o lês
ysprydol, os cedwi di dyhun yn segur
o bob gofalon bydol.

Ti a fethi'n fawr, os gwnai dy gy-
frif o ddim bydol.

Na fydded dim yn fawr, dim yn
vchel, dim yn hôff, dim yn gym-
meradwy gennyt, ond Duw'n vnic,
a'r hyn sy'n perthyn i Dduw.

Cyfrifa'r cwbl yn wagedd, pa gyf-
sur bynnac a ddelo iti o ryw greadur.

Enaid a garo Dduw, a ddibrisia
bob peth tan Dduw.

Duw'r hwn yn vnic sy'n dragywy-
ddol, ac yn anfeidrol, ac yn llenwi
pob peth, yw cyffur yr enaid, a gwîr
lawenydd y galon.

P E N. VI.

Am lawenydd cydwybod dda.

1. **G**Ogoniant dyn da yw, bod
testiolaeth cydwybod dda
gantho.

Bydded

Bydded cydwybod dda gennynt, a
thi y fyddi lawen bobamser.

Cydwybod dda a eill ddioddef
llawer iawn, a mae hi'n llawen iawn
yn-ghanol gwrthwynebau.

Cydwybod ddrwg y fydd bobam-
ser yn ofnus ac yn aflonydd.

Ti a gysgi'n esmwyth, os dy ga-
lon ni fydd yn dy geryddu di.

Na lawenhâ, ond gwedi gwneut-
thur rhywbeth da.

Nid oes mor gwîr lawenydd vn-
amser gan y rhai drygionus, ac nid
ydynt yn clywed dim heddwch oddi-
mewn iddynt: *Am na oes mor*
heddwch i'r rhai anwiredus, *Esaï*
48. 22. medd ein Harglwydd.

Ac os dywedant: Rydym yn he-
ddwch, ni ddaw mor drygau arnom-
ni: a phwy a feiddia wneuthur niw-
eid i nyni? na choelia hwynt: oble-
gid yn ddisymmwrth y cyfyd digo-
faint Duw, a'i gweithredoedd hwynt
a wneir yn ddim a'i meddyliau
hwynt a fethant ac a ddarfyddant yn-
llwyr.

2. Nid peth caled i'r neb sy'n ca-
ru,

I. P.vi. *Thomas a Kempis.* III

ru, yw gogoneddu mewn gofid: canys gogoneddu felly, yw gogoneddu yn-Ghroes ein Harglwydd.

Byr yw'r gogoniant a'r glòd a roddir ac a ga'r gan ddynion.

Mae tristwch bobamser yn cydganlyn gogoniant bydol.

Mae gogoniant y rhai da yn eu cydwybodau, ac nid yn-genau dynion.

Mae difyrrwch y rhai cyfion am Dduw ac yn Nuw: a'i llawenydd hwynt fydd am y gwirionedd.

Ni phrisia'r neb, sy'n caru'r gwîr a'r tragywyddol ogoniant, am y gogoniant bydol a'r darfodedic.

A'r neb sy'n ceisio gogoniant bydol, neu heb fod yn ei ddibrisio o waelod ei galon, sy'n dangos yn amlwg nad yw ef yn caru'r gogoniant nefol.

Mae mawr esmwythder calon gan y neb, nid yw nac yn ceisio clòd, nac yn ofni anglod.

3. Hawdd y bydd ef bodlon a heddychol, cydwybod yr hwn sy'n bûr ac yn lân.

Ni

Ni fyddi di'n ddim sancteiddiach
os canmoler di : nac yn ddim gwae-
lach os goganer di.

Yr hyn wyt, hynny ydwyf : ac nis
gellir dywedyd yn-gwirionedd dy fod
ti'n fwy, nac yr wyt yn-gwydd Duw.

Os edrychi'n iawn ar yr hyn wyt
oddimewn ynot dyhun, ni fydd fawr
waeth gennyf, pabeth a ddywed dy-
nion amdanat.

Mae dyn yn gweled yr wyneb :
ond mae Duw'n edrych ar yr hyn sy'n
y galon. Mae dyn yn canfod y wei-
thred, ond mae Duw'n gwybod y
bryd a'r meddwl.

Gwneuthur yn dda bobamser, a
meddwl yn wael amdano eihunan,
sy'n arwydd o enaid gostyngedic.

Bod heb fynnu cymmeryd cyffur o
vnrhyw greadur, sy'n argoel o bur-
deb mawr, ac o ymddiried oddi-
mewn.

4. Y neb nid yw'n ceisio dim te-
stiolaeth trosto eihun oddiallan, sy'n
dangos ei fod ef gwedi ymroddi ei-
hunan yn hollawl ar Dduw.

*Canys nid y neb sy'n canmol ei-
hun,*

P.vii. *Thomas a Kempis.* 113

bun, sy gymmeradwy (medd S. Pawl) ond y neb y mae'n Harglwydd yn ei gannol, 2 Cor. 10. 18.

Rhodio gyda Duw oddimewn, a bod heb ddim ewyllysfryd at y pethau sydd oddimaes ini, yw cyflwr dyn gwîr-ysprydol.

P E N. VII.

Am garu'r Jesu uwchben pob peth.

1. **G**Wyneifyd y neb sy'n dyall, pabeth yw caru'r Jesu, a dibrisio eihunan ermwyn yr Jesu.

Rhaid gadael anwylyd ermwyn anwylyd: oblegid fod yr Jesu'n mynnu ei garu'n vnig uwchben pob peth arall.

Caru'r creadur sy beth twyllodrus ac anwadal.

Caru'r Jesu sy beth ffyddlon a hir-barhâus.

Y neb a ogwydda ar y creadur, a syrthia gyda pheth llithredic.

Y neb a goffleidia'r Jesu, a ddiogelir yn dragywydd.

Cara

Cara efe, a gwna efe yn anwylyd iti, yr hwn gwedi i bawb ymadael a thi, ni ymâd ef ddim a thi, ac nis gâd iti fynd i'th golli o'r diwedd.

Rhaid iti rywamser gael dy wahanu, mynni na fynni, oddiwrth bawb.

2. Cadw dyhun gyda'r Jesu'n fyw ac yn farw : a gorchymmynna dyhun i'w ffyddlondeb ef, yr hwn gwedi i bawb eraill fethu, a ddichon yn vnïe dy helpu di.

Mae dy anwyl garedic di o gyfryw natur, ac nas myn ef fod yn gyfranoc a neb arall : eithr ef a fyn gael dy galon di iddo eihun ynnic, ac eistedd ynddi megis Brenin ar ei Thrôn eihunan.

Pettiti'n medru gwaghâu dyhun ynlân o bob creadur, fe a fyddai'n dda gan yr Jesu drigo gyda thi.

Ti gai weled y cwbl agos wedi ei golli, pa ymddiried bynnac a roddi'n nynion.

Na ymddirieda, ac na ddyro dy bwys ar gorsen wyntog : Canys pob cnawd fy fel glaswelltyn, a'i holl o-goniant

goniant a gwympha, ac a fetha me-
gis blodeu y glafwelltyn.

3. Buan y cai di dwyllo, os edry-
chi ynnic ar yr ymddangos a wna
dynion oddiallana.

Oblegid os tydi a geisi dy gyffur
a'th ynnill ynddynt hwy, nis cai di'n
fynych ond dy golled.

Os ceisi di yr Jesu ymmhawb, yn-
ddiau ti a gai'r Jesu ynddynt.

Ond os tydi a geisi dyhun yn-
ddynt, ti a gai dyhun hefyd, ond i'th
adwyth a'th ddinistr dyhun.

Oblegid mwy o ddrwg a wna dyn
iddo eihun, onis ceisia ef yr Jesu, nac
a eill y byd igyd, a'i holl elynnion
wneuthur iddo.

P E N. VIII.

Am ymgyfeillach caredic a'r Jesu.

I. **P**An fo'r Jesu'n bresennol gyda
ni, pob peth y fydd yn dda:
ac ni welir dim yn anodd: ond pan
fo'r Jesu heb fod gyda ni, fe a fydd y
cwbl yn galed,

Pan

Pan fo'r Jesu heb fod yn llafaru o ddimewn, ni bydd ein cyffur ni ond gwael : eithr os dywed ond vn gair ynnic, fe a gair clywed cyffur mawr.

Onis cododd Mair Magdalen ynyman o'r lle yr oedd hi'n wylo, pan ddywedodd Martha wrthi : *mae'n Meistr gwedi dyfod, ac yn galw amdanati* : Jo. 11. 28.

Dedwydd yw'r awr, pan fo'r Jesu'n galw o ddagrau i lawenydd yfrydol.

Mor fych a mor galed wyt heb yr Jesu ? mor anghall a mor wag-ofer wyt, os ceisi ddim allan o'r Jesu ? onid mwy colled yw hynny, na phetiti'n colli'r holl fyd ?

2. Pa lês a wna'r byd iti heb yr Jesu ?

Bod heb yr Jesu fydd vffern gofidlawn ; a bod gyda'r Jesu, yw Paradwys hyfrydlawn.

Os bydd yr Jesu gyda thi, nis geill vn gelyn wneuthur niweid iti.

Y neb a gaffo'r Jesu, a gaiff dryffor da, ië da vwchben pob daoedd.

A'r

u o A'r neb a gollo'r Jesu, a gyll or-
onod, a mwy na'r holl fyd.

gain Tlottaſ oll yw'r neb sy'n byw heb
yffuer Jesu : ar cyfoethoccaf oll yw'r
neb sy'n byw'n dda gyda'r Jesu.

yny- 3. Peth mawr yw medru byw gy-
panda'r Jesu, a medru cadw gyda'r Jesu,
ae'n fy ddoethineb mawr.

aliw Bydd heddychol a gostyngedic, a
fe a fydd yr Jesu gyda thi.

Je- Bydd ddefosionol a llonydd, a fe
yf-rys yr Jesu gyda thi.

yr Buan y gelli di yrru'r Jesu i ffo o-
fer ddiwrthyt, a cholli ei râs ef, os mynni
u? bwyso a llaesu tuacat bethâu bydol,
et- ac at y rhai fydd oddiallan iti.

yr Ac os tydi a'i gyr ef i ffordd oddi-
wrthyt, ac a'i colli ef felly, at bwy
yr ei di, a phwy a geisi'n anwylddyn
iti ?

d- Heb ryw anwylddyn nis gelli'n
a- iawn mor byw : ac oni bydd yr Je-
su'n anwyl iti vwchben pawb, ti fy-
ll ddi'n rhy drîst ac yn ddigalonog.

f- Ffol ganhynny y gwnai di, os
r ceisi di ymddiried neu ymlawen
hâu'n neb arall.

Rhaid

Pan fo'r Jesu heb fod yn llafaru o-ddimewn, ni bydd ein cyffur ni ond gwael : eithr os dywed ond vn gair ynnic, fe a gair clywed cyffur mawr.

Onis cododd Mair Magdalen ynyman o'r lle yr oedd hi'n wylo, pan ddywedodd Martha wrthi : *mae'n Meistr gwedi dyfod, ac yn galw amdanat i* Jo. 11. 28.

Dedwydd yw'r awr, pan fo'r Jesu'n galw o ddagrau i lawenydd yfprydol.

Mor fych a mor galed wyt heb yr Jesu ? mor anghall a mor wag-ofer wyt, os ceisi ddim allan o'r Jesu ? onid mwy colled yw hynny, na phetiti'n colli'r holl fyd ?

2. Pa lês a wna'r byd iti heb yr Jesu ?

Bod heb yr Jesu fydd vffern gofidlawn ; a bod gyda'r Jesu, yw Paradwys hyfrydlawn.

Os bydd yr Jesu gyda thi, nis geill vn gelyn wneuthur niweid iti.

Y neb a gaffo'r Jesu, a gaiff dryffor da, ië da vwchben pob daeodd.

A'r

A'r neb a gollo'r Jesu, a gyll ormod, a mwy na'r holl fyd.

Tlottaſt oll yw'r neb sy'n byw heb yr Jesu : ar cyfoethoccaf oll yw'r neb sy'n byw'n dda gyda'r Jesu.

3. Peth mawr yw medru byw gyda'r Jesu, a medru cadw gyda'r Jesu, sy ddoethineb mawr.

Bydd heddychol a gostyngedic, a fe a fydd yr Jesu gyda thi.

Bydd ddefosiſionol a llonydd, a fe crys yr Jesu gyda thi.

Buan y gelli di yrru'r Jesu i ffo oddiwrthyt, a cholli ei râs ef, os mynni bwyso a llaesu tuacat bethâu bydol, ac at y rhai fydd oddiallan iti.

Ac os tydi a'i gyr ef i ffordd oddiwrthyt, ac a'i colli ef felly, at bwy yr ei di, a phwy a geisi'n anwylddyn iti ?

Heb ryw anwylddyn nis gelli'n iawn mor byw : ac oni bydd yr Jesu'n anwyl iti vwchben pawb, ti fyddi'n rhy drîst ac yn ddigalonog.

Ffol ganhynny y gwnai di, os ceisi di ymddiried neu ymlawen hau'n neb arall.

Rhaid

Rhaid dewis cael yr holl fydd yn ein herbyn, yn hyttrach na chael yr Jesu yn ddigllon wrthym.

O'r holl garedigion ganhynny, bydded yr Jesu'n vnig yr Anwyl-garedig pennaf.

4. Carwn bawb ermwyn yr Jesu : eithr carwn yr Jesu er ei fwyn eihunan.

Yr Jesu Christ yn vnig fydd i'w garu'n bennaf oll, yr hwn yn vnig sy ddaionus a fflyddlon vwchben pawb o'n caredigion.

Er ei fwyn ef, ac ynddo ef, rhaid ini garu'n gelynnion yn gyftal a'n caredigion; a rhaid ini weddio arno ef trostynt igyd, gydnabod o bawb ohonynt ef, a'i garu.

Byth na chais dy ganmol, neu dy garu'n fwy na neb arall : oblegid i Dduw'n vnig y mae hynny'n perthyn, i'r hwn nid oes neb cyffelyb.

Na chais chwaith, fod calon neb yn llawn ohonoti : ac na fydded dy galon dithau yn llawn o neb arall; ond bydded yr Jesu'n bennaf ynoti, ac ymnhob dyn da.

5. Bydd

5. Bydd burlan a rhydd oddi-
mewn, heb ymblethu neu ymddy-
ryffu yn rhyw greadur pabyddnac y fo.

Mae'n rhaid iti fod megis yn
noeth, a bod dy galon yn burlan
gennynt tuagat Dduw, os mynni di
ystyried a gweled a phrofi, mor be-
raidd yw ein Harglwydd.

Ac ynddiao nis gelli mor dyfod i
hyn, oddieithr i'w rās ef dy rag-
flaenu a'th dynnu di atto; fel gwedi
gwrthod ac ymadael a'r cwbl, y ce-
ffi'n vníc dy vno ag efe'n vníc.

Oblegid pan fo grās Duw gwedi
dyfod i mewn i ddyn, yna y geill ef
bob peth: ond pan elo'r grās hwn-
nw ymmaith, yna ni bydd ef ond
tlawd a gwan, a megis wedi ei adael
yn vníc i'w fflangellu.

Ac amhynny ni ddyliti mor ðiga-
lonni, nac anobeithio: ond sefyll yn
waftad-fodlon i ewyllys Duw, a dio-
ddef pob peth a ddigwyddo iti er mo-
liant i Jesu Chrif: oblegid arol y
gauaf y daw'r hâf, arol y nos y daw'r
dydd, ac arol temheftl y daw hindda.

PEN.

P E N. IX.

*Am fod heb ddim cyffur ymmhob
peth.*

1. **N**Id peth blin yw bod heb y
cyffur a gair gan ddynion,
pan fo gennym yr hyn a gair gan
Dduw.

Peth mawr yw, a pheth mawr
iawn ydyw, bod heb na chyffur gan
ddyn, na chyffur gan Dduw: ac er-
mwyn Duw bod yn ewyllysgar i
ddioddef anghyflwr calon: a bod
heb geisio eihun yn unrhyw beth, ac
heb edrych ar ei haeddiant eihun.

Pa beth mawr ydyw. os byddi'n
llawen pan ddelo gràs Duw attat?
mae pawb yn chwennych yr awr
honno.

Digon esmwyth y marchoga'r neb,
y fo gràs Duw'n ei ddwyn.

A pha ryfedd, nad yw ef yn clyw-
ed ei bwys, yr hwn y mae Duw holl-
alluoc yn ei ddwyn, ac a arweinir
gan y twysoc pennaf.

2. Da

2. Da gennym gael rhywbeth yn gyffur, ac anodd gan ddyn adael a gwrthod eihunan.

Y bendigedic S. *Lawrens* a orchfygodd y byd gyda'i sanctaidd Escop: am ddarfod iddo ddibrisio'r cwbl, oedd yn ymddangos yn ddifyr yn y byd: a gadael hefyd yn ewyllysgar ermwyn yn *Christ* tynnu oddiwrtho pennaf Escop Duw S. *Sixtus*, yr hwn yr oedd ef yn ei garu'n ddirfawr.

Cariad ar Dduw ganhynny a orchfygodd gariad ar ddyn: ac yn lle cyffur gan ddyn ef a ddewisodd yn hyttrach fod yn fodlon i ewyllys Duw.

Felly dysc dithau ermwyn Duw, ymadael a rhywbeth angenrheidiol, ac a rhyw ddyn anwyl garedic iti.

Ac na fydd yn rhy drist, pan fo rhyw anwylddyn yn ymadael a thi: gan wybod, y bydd rhaid ini igyd o'r diwedd gael ein gwahanu y naill bddiwrth y llall.

3. Rhaid i ddyn yndrechu llawer, ac yn hîr, cyn y dysco orchfygu eihun yn llwyr, a thynnu ei holl âwyddfryd at Dduw.

122 *Thomas a Kempis. L.II.*

Pan fo dyn yn sefyll arno eihunan, hawdd iddo lithro i geisio cyflur gan ddynion.

Eithr ni bydd y neb y fo'n caru Christ oddisrif, ac yn dilyn rhinweddau'n astudiol, yn mynnu diddanion cyffelyb, nac yn ceisio disyrion corphorol : ond yn hytrach blinderau trymmion, a llasuriau oled er mwyn Christ.

4. Amhynny pan roddo Duw gyfsar ysprydol iti, derbyn ef a mawr ddiolch : ond cosia mai rhodd Duw ydyw, ac nid dy haeddiant di.

Na fydd falch, na fydd rhy lawen, ac na hydera'n ofer : ond yn hytrach bydd fwy gostyngedic am y grâs a gefaist, bydd fwy gochelgar hesyd a mwy ofnus yn dy holl weithredoedd, oblegid yr â heibio yr awr honno, a themptasiwn a ddilyna.

Pan ddygir cyflur oddiarnaf, na anobeithia ynyman : ond â gostyng-eiddrwydd ac â diolchgarwch disgwyl am gael dy ymweled o'r Nêf : oblegid Duw a ddichon drachefn soddi cyflur helaethach iti.

Nid

Nid peth newydd yw hynny, nac amgenach na'r hyn sydd arferedig i'r fawl sy'n rhodio arhyd ffordd Dduw: oblegid y cyfryw gyfnewid y fu'n fynych yn y Seinctiau mowrion a'r hên Brophwydi.

5. Amhynny rhyw vn pan yr oedd grâs gydag ef, a ddywedodd: *In fy llownder dywedais, ni'm sylfir fi'n dragymydd,* Psal. 29. 7.

Ond pan yr oedd grâs heb fod gydag ef, mae ef yn arddodi'r hyn yr oedd yn ei ymglywed ynddo ei hunan, gan ddywedyd: *Troaist dy wyneb oddiurthys, a myfi a'm cythryblwyd,* Ver. 8.

Ac erhynny yn ghanol y newidiau hyn, nid yw ef yn anobeithio, ond yn gweddio'n daerach ar ein Harglwydd, gan ddywedyd: *Llefaf ati, O Arglwydd, ac attolygaf ar fy Nuw i.* Ver. 9.

O'r diwedd mae ef yn cael ffrwyth ei weddi, ac yn testiolaethu ei fod gwedi cael ei glywed, gan ddywedyd: *Mae'n Harglwydd wedi gw-rando arnaf: mae ef wedi cynme-*

124 *Thomas a Kempis. L.II.*

*ryd trugaredd arnaf : ein Har-
glwydd a ddaeth yn gymmhorthb-
wywr inni, Ver. 11.*

*Eithr ymmha beth ? Ti a droaist
yn-galar (medd ef) yn lawenydd imi,
ac a amgylchast fi â diddanwch,
Ver. 12.*

Os felly y gwnaed a'r Seinctiau
mowrion, nid rhaid i ninnau fy wael
a gweinion mor anobeithio, os by-
ddwn weithiau mewn gwrês, wei-
thiau mewn claredd ysprydol : am
fod yr yspryd yn dyfod ac yn mynd
ynol bodd ei ewyllys da ef. Amhyn-
ny y mae Job sanctaidd yn dywe-
dyd : *Yr wyt yn ei ymweled ef y
bore, ac yn ddisymmwth ti a'i profi
ef, Job 7. 18.*

6. Ar babeth ganhynny y gallaf
obeithio, neu ymnhabeth y gallaf
ymddiried, ond ynnic y'mawr druga-
redd Duw, ac yn-gobaith am ei rês ef?

Canys pa vn bynnac y fo, ai bod
dynnion da gyda myfi, ai brodyr de-
fosiionol, ai cyfeillion ffyddlon, ai
llyfrau sanctaidd, ai traethodau tîg,
ai mwyn-gân a hymnau peraid ;
bychan

I. P.IX. *Thomas a Kempis.* 125

bychan o lês, bychan o ddifyrrwch a wna' rhain igyd, pan fythwyf heb rês oddiwrth Dduw, a gwedi'm gadael yn fy ysprydol dlodi fyhun.

Yna ni bydd gwell rhwymedi na dioddefgarwch, ac ymwrthod â mi fyhun yn ewyllys da Duw.

7. Erioed nis cyfarfais â dyn mor grefyddol a duwiol, oddiwrth yr hwn ni thynnid y grâs ymma weithiau, ac yn yr hwn ni byddai gw-rês ysprydol yn lleihâu.

Nis cipiwyd yr vn o'r Sainct cy-fiuwch tua'r Nêf, ac ni lewyrchwyd ef yn gymmaint, nas cafodd yn gynt neu hwyrach ei demptio.

Oblegid nid yw ef yn deilwng i fyfyrrio'n vchel ar Dduw, yr hwn ni chafodd ermwyn Duw ei flino a rhyw drallod neu aflonyddwch.

Am fod y temptatiwn y fo o'r blaen, yn arwydd o gyffur yn dyfod.

Oherwydd cyffur nefol a addewir i'r sawl a brofir a themptatiwn; *I'r neb a orchfygo (medd ef) y rhoddaf swytta o bren y bywyd, Apoc. 2. 7.*

8. Eithr y grâs nefol a roddir,

fel y bo dyn yn ddewrach, ac yn fwy nerthol i ddioddef gwrthwynebau.

Mae temptasiwn hefyd yn canlyn, rhag iddo fynd yn rhy falch.

Nid yw'r Diawl yn cyfsgu, na'r cnawd gwedi marw: amhynny yn ddibaid paratôa dyhun i ymladd: am fod gelynnion ar y llaw ddeheu, ac ar yllaw affwy, y rhai ni fyddant byth yn llonydd.

P E N. X.

Am fod yn ddiolchgar am râs Duw.

I. **P**Am yr wyti yn ceisio esmwythdra, gan dy fod gwedi dy eni i gymmeryd poen a llafur?

Dyro dyhun i ddioddef yn hyttrach, nac i gael cyffur: i ddwyn dy Groes yn hyttrach, nac i gael llawenydd.

Canys pwy o'r dynion bydol fy, na fynnent o'i gwîr fodd gymmeryd cyffur a llawenydd ysprydol, pettent bobamser yn gallu ei gael?

Am

Am fod cyffurau ysprydol yn llawer gwell, na phob mwythau'r byd, a holl ddifyrion y cnawd.

Oblegid fod yr holl ddifyrion bydol, naill ai'n bethau gwâg, neu'n bethau bryntion : Eithr diddanion ysprydol yw'r vnig bethau hyfryd a goneft, yn tyfu o rinweddau, ac wedi eu tywallt gan Dduw i'r calonau pŵr a glân.

Ond nid oes neb a eill bobamser ynol ei ewyllys eihun, fwynhâu'r cyffurau ysprydol hyn, am nad yw amser temptasiwn chwaith hir yn peidio.

2. Ond mae gau rydd-did yr enaid, a bod dyn yn ymddiried gormod arno eihun yn rhwystron fawr yr ymweled o'r Nêf.

Da y gwna Daw wrth roddi'r grâs o gyffur : eithr drwg y gwna dyn, am nad yw'n ailroddi'r cwbl gyda diolch i Dduw.

Dyna'r achos na ddichon rhoddion grâs lifo imewn ini : sef oherwydd ein bod ni yn annio'chgar, ac heb dywallt y cwbl ynol i'r ffynnon ddechreuol.

Canys mae grâs bobamfer yn ddyledus i'r sawl a roddo ddiolch yn deilwng amdano : a dygir oddiar y dyn balch, yr hyn a arferir ei roddi'r gostyngedic.

3. Nid wyfi'n mynmu'r cyffur, a ddycco edifeirwch oddiarnaf : ac nid wyfi'n chwennych y myfyrdod a'm gwnelo'n falch.

Oherwydd nad yw pob peth vchel yn Sanctaidd : na phob peth melus yn dda : na phob awydd-fryd yn bur-lan : na phob peth hôff yn gymmeradwy gerbron Duw.

O'm gwirfodd y cymmerwn y grâs a'm gwnelai yn fwy ofnus ac yn ostyngedic, ac yn barottach i ymwrthod a myfi fyhun.

Y neb si gwedi ei ddysgu â dawn o râs, a gwedi ei hyfforddi wrth ddioddef ei dynnu oddiwrtho, ni feiddia hwnnw bennu dim daioni arno eihun : ond yn hyttrach ef a gyfaddefa ei fod ef yn dlawd ac yn noeth.

Dyro i Dduw yr hyn sydd eiddo Duw : a phenna arnatithau yr hyn sydd

sydd eiddo di dyhun : hynny yw, dyro ddiolch i Dduw am ei rās : eithr bod y bai'n vníc arnati, a'th fod di'n haeddu cospedigaeth ddyledus am y bai.

4. Cais bob amser yr hyn y fo isaf a gwaelfaf : a rhoddir iti'r hyn y fo vchaf a'r goreu : oblegid nas gall yr vchaf sefyll heb yr isaf.

Mae'r Sainct fy fwyaf yngwydd Duw, yn waelaf ya eu gwydd eu-hun : ac o bafaint mwy gogoneddus, mwy gofstyngedic o hynny ydynt.

Nid yw'r sawl fy'n llawn o'r gwrionedd ac o'r gogoniant nefol, yn chwennych gwâg glod y byd ymma.

Ni ddichon y sawl fy gwedi eu feilio a'i cadarnhau yn Nuw, mewn modd yn y byd fod yn falch.

Ac nid yw'r sawl fy'n bwrw'r cwbl ar Dduw, bethbynnac a gowfant, yn ceisio gwâg glod gan eigilydd : ond mae'n hwy'n chwennych y gogoniant sydd o Dduw'n vníc : a chael o Dduw ei foliannu ynddynt hwy, ac yn eu holl Sainct goruwch pob peth, ac yn tynnu bobamser at hynny.

5. Bydd ddiolchgar ganhynny am y doniau lleiaf: a thi y fyddi deilwng i gael rhai mwy.

Cymmer y lleiaf hefyd megis pe bai'r mwyaf; a'r dawn gwaelaf megis pettai'r godidoccaf.

Os edrychir ar deilyngdod y Rhoddwr, ni welir vn dawn yn fychan neu'n rhy wael: canys nid bychan yw'r hyn, a roddir gan Dduw goruchaf.

Pettai ef yn rhoi poenau a gwialennodau, liwy a ddylent fod yn gymmeradwy, oblegid ei fod ef bobamser yn gwneuthur er ein iachawdwriaeth ni, y peth bynnac a adawo ef ddigwydd ini,

Y neb a synno gadw grâs Duw ynddo eihun, bydded yn ddiolchgar am y grâs a roddwyd, yn ddioddefgar am y grâs a dynnwyd oddiwrtho. Gweddied iddo ddychwelyd, bydded ochelgar a gostyngedig rhag ei golli,

P E N.

P E N. XI.

*Am fychaned yw'r nifer o'r sawl
sy'n caru Croes Christ.*

1. **M**Ae llawer 'rwön gan yr Jesu, o'r sawl sy'n caru ei deyrnas nefol ef, ond nid oes nemmor yn dwyn ei Groes ef.

Mae llawer yn mynnu cael cyssur gantho, eithr nid oes ond nemmor yn mynnu dioddef blinfyd trosto.

Mae llawer o gyfeillion bwrdd gantho, ond nid oes ond nemmor o gyfeillion dirwest.

Mae pawb yn mynnu bod yn llawen gydag ef : ond nid oes ond nemmor yn mynnu dioddef rhywbeth trosto.

Mae llawer yn dilyn yr Jesu hyd at dorri'r bara gydag ef : ond nid oes ond nemmor yn ei ddilyn ef i yfed caregl ei ddioddefaint.

Mae llawer yn anrhydeddu ei Wyrthiau ef. ond nid oes ond nemmor yn dilyn ei wilydd ei Groes ef.

Mae

Mae llawer yn caru'r Jesu, hyd y digwyddo gwrthwynebau.

Llawer a'i canmolant ac a'i bendithiant ef, tra y caffant ryw gyffurau gantho.

Ond os yr Jesu a ymguddia eihun oddiwrthynt, ac a'i geidw hwynt dros ychydig: hwy a fyrthiant naill ai i ymgwyno, neu i ormod digalondid.

2. Ond mae'r sawl sy'n caru'r Jesu ermwyn yr Jesu, ac nid er mwyn rhyw gyffur iddynt euhun, yn ei fendithio ef ymmhob cyfyngder calon a gofid, yn gyftal ac yn y cyffur mwyaf.

A phe bai ef byth heb roi cyffur iddynt; erhynny hwy a'i moliant bobamser, ac a ddiolchent iddo bobamser.

3. Oh! pafaint a wna cariad pur-lan ar yr Jesu, yr hwn ni fo wedi ei gymmoga â rhyw lês, neu â chariad amgano eihun?

Ond gweision-cyflog y dylid galw pawb o'r sawl, sy bobamser yn ceisio cyffur?

Ond

Ond ydynt hwy'n dangos, eu bod yn caru euhumain, yn hyttrach na Christ, y rhai fy bobarnfer yn meddwl am eu mael a'i llês euhun?

Ple y cair y sawl, a wafanaetho Dduw'n rhâd?

4. Anaml y cair dyn mor ysprydol, a bod yn noeth ac yn rhydd o bob chwant daearol.

Canys ple cair dyn gwîr dlawd o yspryd, ac heb ddim ynddo o gariad annhrefnus tuac at y creaduriaid? o hîr-bell ac o eithafoedd terfynau'r byd y mae gwerth hwnnw.

Pe rhoddai dyn ei holl gyfoeth, etto ni fyddai hynny ddim.

A phe gwnai benyd mawr, etto ni fyddai hynny ond ychydig.

A phe doi ohŷd i bob gwybodaeth, etto fe fyddai ymmhell.

A phe bai rhinwedd mawr, a defosiwn llawn gwresog gantho, etto fe fyddai llawer yn eisiau arno: sef, vn peth pennaf angenrheidiol iddo.

Beth yw hynny? gwedi gadael pob peth gadael ohono â fe eihunan,
a my-

a myned yn hollawl allan ohono ei-hun, a bod heb gadw dim ynddo o gariad neilltuol tuac atto eihunan.

A gwedi iddo wneuthur y cwbl o'r pethau fydd i'w gwneuthur, meddwl nas gwnaeth ddim a dâl fon amdano.

5. Nad ystyried yn fawr, yr hyn a ellid ei gyfrif yn fawr : ond yngwionedd dyweded : mai gwâs anffuddiol ydyw, megis y mao'n Ceidwad yn dywedyd : *Gwedi i churi wneuthur y cwbl a orchymynnwyd i churi, dywedwch mai gweision anffuddiol ydym*, Luc. 17. 10.

Yna a geill ef fod yn wîr dlawd ac yn noeth o yspryd : a dywedyd gyda'r Prophwyd : *Canys unig ydwyf a thlawd*, Psal. 24. 16.

Erhynny nid oes neb yn gysoeth-occach, neb yn gadarnach, neb yn rhyddach na'r fawl, a fedro ymadael a'i hunan ac a'r cwbl oll, a gosod ei-hun yn y lle isaf a gwaeiaf.

P E N. XII.

Am ffordd-fawr y Groes sanctaidd.

1. **C**Aled a garw y mae llawer yn cyfrif y gair ymma: *Ymwa-da dybunan, côd ifynu dy Groes, a dilyn fyfi, Matth. 16. 24.*

Ond llawer calettach a garwach y fydd clywed y gair diweddaf hwnnw: *Ewch y rhai melltigedic i'r tân tragwyddol, Mat. 25. 41.*

Oblegid y sawl sy rwön yn ewy-llysgar yn clywed ac yn dilyn gair y Groes, ni chant y pryd hynny glywed y farn o golledigaeth dragwyddol.

Arwydd hwn y Groes y fydd yn yr wybr, pan ddelo'n Harglwydd i farnu.

Yna holl weision y Groes, a gy-fluniasant euhun i'r Croeshoeliedic yn eu bywyd, a gyrchant at Christ ein Barnwr â mawr ymddiried.

2. Pam ganhynny yr ofni di ddwyn y Groes, a'r hon yr eir i fe-ddiannu teyrnas?

Yn

136 *Thomas a Kempis. L.II.*

Yn y Groes y mae iachawdwriaeth,
yn y Groes y mae bywyd, yn y Groes
y mae amddiffyn rhag ein gelynni-
on.

Yn y groes y mae tywallt melyf-
der nefol : yn y Groes y mae cader-
nid calon, yn y Groes y mae llawe-
nydd ysprydol.

Yn y Groes y mae uchder rhin-
wedd : yn y Groes y mae perffleidd-
dra sancteiddrwydd.

Nid oes nac iachawdwriaeth i'r
enaid, na gobaith am fywyd tra-
gywyddol, ond yn y Groes.

Côd ifynu ganhynny dy Groes, a
chanlyn yr Jesu, a thi a gai fyned i
fywyd tragywyddol.

Efe a aeth o'r blaen gan ddwyn ei
Groes, ac y fu farw ar y Groes tro-
foti: fel y dygit tithau dy Groes, ac
fel yr hoffit farw ar y Groes.

Oblegid os cydfarw a wnai ag ef,
ti a gai fod yn gyfrannog o'i ogoni-
ant ef.

3. Wele ar y Groes y mae'r cwbl
yn sefyll,* ac ar farw arni hi y mae'r
cwbl yn bod: ac nid oes ffordd arall
i fyw-

i fywyd, nac i gael gwir heddwch
yspryd, ond ffordd y Groes sanctaidd,
a beunyddol farweiddio'r cnawd,

Rhodia lle mynni, cais y peth
bynnac a fynni: ac nis cai vn vche-
lach ffordd vchod, na diogelach ffordd
ifod, na ffordd y Groes sanctaidd.

Trefna a dospartha'r cwbl ypol dy
fryd a'th ewyllys: ac nis cai ond
bod rhywbeth bobamser i'w ddio-
ddef, naill ai o fodd neu o anfodd:
ac felly ti a gai Groes bobamser.

Oblegid ti a gai glywed naill ai
dolur yn dy gorph, neu ti a gai ddio-
ddef blinder yspriyd yn dy enaid.

4. Weithiau Duw a ymâd â thi:
weithiau dy gymmydog a'th flina
di: a'r hyn sy chwaneg, mynych y
byddi di flin iti dyhunan.

Ac erhynny nis gelli di ag vnrhyw
rhwymedi, neu gyffur gael dy wa-
red, neu leihâu dy flinedd: ond tra
y gwelo Duw fod yn dda, mae'n
rhaid iti ddioddef,

Oblegid fod Duw'n mynnu gen-
nyt ddyscu dioddef gofid heb ddim
cyffur, a darostwng dyhunan iddo ef
yn

yn hollawl, a myned rhagot i fod yn
fwy gostyngedic trwy'r blinedd-

Nid oes neb yn gallu ymglywed
yn ei galon ddioddefaint Christ cyn
dosted, a'r neb i'r hwn y digwyddodd
dioddef y cyffelyb.

Mae Croes ganhynny bobamfer yn
barod, ac yn dy ddisgwyl di ymmhob
man.

Nis gelli di mor diange rhagddi, i
ba le bynnac y cili : oblegid i ba le
bynnac yr ei : ti a ddygi dyhun gyda
thi, ac yno ti a gai dyhunant bobam-
fer.

Tro dyhun tuac isynu, tro dyhun
tuac i wared, tro dyhun tuac allan,
tro dyhun tuac imewn, ac yn yr holl
leoedd hyn ti a gai Groes.

Ac mae'n rhaid iti gadw dioddef-
garwch ymmhob man, os mynni di
gael heddwch oddimewn, a haeddu
coron dragywyddol.

5. Os tydi a ddygi dy Groes yn
ewyllysgar, hi a'th ddwg dithau, ac
a'th arweina i ddiwedd dymunedic :
sef i'r fan lle bo diwedd o bob dio-
ddef, er nas bydd hynny ymma.

Os

Os o'th anfodd y dygi di dy Groes, hi fydd yn faich iti, ac wrth hynny ti a flini dyhun yn fwy : ac erhynny fe' fydd yn rhaid iti ei dioddef hi.

Os bwrw ymmaith a wnai vn Groes, ynddiammeu ti a gai vnarall, ac yscatfydd vn y fo llawer blinach.

6. Ai tybied yr wyti, y gelli di ddiange yr hyn, nis gallodd dyn erioed fynd heibio iddo ? pa vn o'r Sainct y fu yn y byd heb groes a gofid ?

Ynddiau ni bu Jesu Christ ein Harglwydd, vn awr heb ddolur ei ddioddefaint tra fu ef fyw.

Roedd yn rhaid (medd ef) i Christ ddioddef a chodi o feirw i fyw, ac felly myned imetwn i'w Ogoniant, I. 24. 26.

phafodd y ceisi di amgenach ffordd, na'r ffordd-fawr ymma, yr hon ffordd y Groes sanctaidd ?

7. Nid oedd holl fywyd Christ i Croes a Merthyrdod ; ac a fynni ddesmwythdra a difyrrwch ?

Rwyti ar gam, rwyti ar gam, os tydi a geisi ddim amgenach na dioddef

ddef blinderau ; oblegid fod ein holl fywyd marwol ymma yn llawn o drueni a gofidiau : ac wedi ei amgylchu obobtu â Chroesau.

Ac o bafaint mwy y bo dyn wedi cynnyddu'n yr yspryd , trymmach croesau a gaffi ef : am fod cariad ar Dduw'n chwanegu poen ei ddeoliad ef.

8. Ond erhynny, nid yw'r neb y fo fel hyn mewn amrwy foddion yn flîn , heb yr esmwythdra o gael cyffur gan Dduw : oblegid ei fod ef yn clywed llê's mawr yn dyfod iddo wrth ddioddef ei Groes.

Canys wrth ddarostwng eihun tani hi o'i wîr fodd, mae ef yn troi holl faich y blinder yn ymddiried o gael cyffur gan Dduw.

Ac o bafaint mwy y bo'r cnawd trwy flinedd yn gwisgo, ac yn gwae-
thygu : mwy o hynny y cryfheir ei yspryd ef â grâs oddimewn.

Ac weithiau y cadarnheir ef ag ewyllys i ddioddef trallodau a gofid (er mwyn cyflunio eihunan â Chroes Christ) yn gymmaint, a^c nas mynnai ef

ef fod heb ddolur a blinedd: am ei fod yn meddwl, ei fod ef yn fwy cymmeradwy gerbron Duw, o basaint mwy a thrymmach gofidiau y mae'n dichon eu dioddef erddo.

Nid rhinwedd dyn, ond grâs Christ fy'n gallu, ac yn gwneuthur hyn mewn cnawd gwan a breuol: sef cyrchu ohono trwy wrês yspryd at, a charu'r peth y mae'n ei ffo, ac yn ei ffeiddio bobamser trwy natur.

9. Nid peth ynol tuedd dyn yw dwyn y Groes, caru'r Groes, cospi'r corph a'i ddarostwng ef: cilio rhag cael ei barchu a'i anrhydeddu, dioddef dirmyg ac ammharch yn foddol: dibrisio eihun a dymuno cael ei ddiystyru: goddef pob gwrthwynebau gyda cholledion, a bod heb chwennych dim llwyddiant yn y byd ym-ma.

Os edrych a wnai arnat dyhunant, ti a gai weled, nad wyti'n gallu dim o'r pethau cyffelyb.

Ond os tydi a ymddiriedi'n Nuw ein Harglwydd, y byd a'r cnawd a ddarostyngir i'th ewyllys, ac i'th lywodraeth di.

Ac

Ac ni bydd rhaid iti chwaith ofni'r gelyn, y Diawl; ostydi y fyddi wedi dy arfogi â ffydd, a gwedi dy arwyddo â Chroes Christ.

10. Dyro dyhun ganhynny megis gwàs daionus a ffyddlon, i ddwyn yn wrol Croes ein Harglwydd a grocshoeliwyd er dy fwyn di.

Paratōa dyhun i ddioddef llawer o wrthwynebau ac amryw golledion yn y bywyd annedwydd ymma: oblegid felly y digwydd iti ymmaha le bynnac y byddi: ac felly y cai ymmaha le bynnac y llechi.

Mae'n rhaid bod felly: ac nid oes modd amgenach i ddiangc rhag bli-neddau drygau a dolur, na bod yn ddioddefgar.

Yfa garegl ein Harglwydd â mawr awydd, os wyt yn chwennychu bod yn anwyl iddo, a chael cyfran gydag ef.

Gorchymnrynna gyffurau i Dduw: gwnaed ef a'r cyffelyb fel y gwelo fod yn oreu.

Ond tydi dyro dyhun i ddioddef blinderau, a chyfrifa hwynt fel pet-tent

P.xii. *Thomas a Kempis.* 143

tent y cyffurau mwyaf: oblegid nad yw dioddefiadau yr amser presennol ymma'n deilwng i haeddu'r gogoniant sydd iddyfod, perhon a'th fod yn gallu dioddef y cwbl dyhunan.

11. Gwedi iti ddyfod i'r cyfryw gyflwr, ac y byddi'n ymglywed ynot dyhun, fod dioddef trallodau er mwyn Christ yn beth hyfryd a difyr iti: yna cyfrifa fod y cwbl yn dda gyda thi, oblegid dy fod wedi cael Paradwys ar y ddaear.

Tra fo blin gennyt ddioddef, a thra fyddi'n ceisio gochel hynny; ti fyddi'n ddrwg dy futt: a'r blinder a'th ddilyna di ymmhob man, oddiwrth yr hwn yr wyt yn ceisio diangc.

12. Os tydi a ymroddi dyhun i'r hyn a ddylit, hynny yw, i ddioddef a marw iti dyhun: buan yr â'r cwbl yn well gyda thi, ac y cai di heddwch.

Pettiti'n cael dy gippio gyda S. Pawl i'r drydedd Nef, ni fyddit er-hynny'n siccr nas cait ddioddef rhyw wrthwyneb. *Myfi (medd yr Jesu) a ddangosaf iddo, pasaint berthau sy raid iddo eu dioddef er fy mwyn i,*
Act. 9. 16. Dio-

144 *Thomas a Kempis. L. II.*

Dioddef ganhynny yw'r peth fydd etto ynol iti i'w wneuthur, os caru'r Jesu fy dda gennyf, a'i wasanaethu ef yn dragywyddol.

13. Mi fynwn pettiti'n deilwng i ddioddef-rhywbeth ermwyn chw'r Jesu : pafaint gogoniant y fyddai hynny i tydi ? pafaint llawenydd i holl Sainc Duw ? pafaint hefyd o adeiladaeth i'th gymydoc ?

Mae pawb, yn wir, yn canmol dioddefgarwch : eithr och yfi ! mor anaml ydyw'r sawl fy'n mynnu dioddef.

Iawn yw, y dylit fod yn fodlon i ddioddef peth ermwyn Christ, gan fod llawer yn dioddef pethau trym-mach a gerwinach ermwyn y byd.

14. Bydded yspys iti, ynddiau, fod yn rhaid iti fyw buchedd farwo-ledic. Ac o bafaint mwy y byddi farw iti dyhun, mwy o hynny y byddi di fyw i Dduw.

Nid oes neb yn addas i graffu ar, nac i amgyffred nefolion bethau, bddieithr iddo ddarostwng eihunan i ddioddef gwrthwyncbau ermwyn Christ.

Nid

Nid oes dim mor gymmeradwy i Dduw, na dim mor iachusol i tl-thau, na dioddef yn fodlon ermwyn Christ.

A phettiti i ddewis, ti a ddylit yn hyttrach chwennych dioddef gwrthwynebau ermwyn Christ, na chael dy ddiddanu â llawer o gyffurau: oherwydd y byddit felly'n debyccach i Christ, ac i'w holl Sainct ef.

Canys nid yw'n haeddiant ni, na llês ein stâd ni'n sefyll ar lawer o gyffurau a melysder ysprydol: ond yn hyttrach ar ddiobdef trymderau mowrion a gofidiau.

15. Pettasai ddim arall gwell, a mwy ar lês iachawdwriaeth dynion, na dioddef: ynddïau Christ a ddy-scafai hynny ar air ac esampl.

Canys efe a gynghbrodd yn ei eglur ei Ddiscyblion yn ei ganlyn, a phawb eraill a'i dilynent ef, i ddwyn eu Croes, gan ddywedyd: *Os myn neb ddyfod ar fy ôl i, ymwaded a'i human, a choded ei Groes, a chaniyned fi, Mat. 16. 34.*

146 *Thomas a Kempis. L.II.*

Gwedi ystyried ganhynny a chwi-
lio'r cwbl, bydded hwn ymma y
diweddglô gorphenol : Oblegid
trwy lawer o ortbrymderau y mae'n
rhaid mi fyned i deyrnas Dduw,
Act. 14. 22.

Diwedd yr ail Lyfr.

DI-

DILYNIAD CHRIST

Lyfr III.

Am gyflur ysprydol.

PENNOD I.

Am ysprydol ymadrodd Christ a'r enaid ffyddlon.

M I a wrandawaf, pabeth
y mae'n Harglwydd
Dduw'n ei ddywedyd
ynof.

Gwyneifyd yr enaid, y fo'n clywed
cin Harglwydd yn llafaru ynddo, ac
yn derbyn gair o gyflur o'i enau ef.

Gwyneubyd y clustiau, y fo'n der-
byn fwn y lleferydd dauwfawl, ac heb
fod yn gwrando dim o drwî, hulting
a fisial y byd ymma.

Gwyneubyd yr ddiau y clustiau, y

H 2

rhai

rhai nid ydynt yn clywed dim lleferydd oddiallan, ond yn gwrando'r gwirionedd yn eu dyscu hwynt oddimewn.

Gwyneubyd y llygaid, fy gwedi eu cau i bethau oddimaes, ac yn edrych ar y pethau ysprydol fydd oddimewn.

Gwyneubyd y sawl, sy'n myned imewn i bethau ysprydol, ac yn ceisio trwy ymarfer beunyddol ddarparu fwyfwy i ddeall cyfrinachau nefol.

Gwyneubyd y sawl, sy'n chwenych gwafanaethu Duw, ac yn ysgwyd pob rhwystr bydol oddiwrthynt.

Ystyria hyn ymma, O fy enaid, a chaua ddrysau dy chwantau cnawdol: fel y gelli wrando, pabeth y mae d' Arglwydd Dduw'n ei lasaru wrthot.

2. Hyn y mae d' Anwyf-garedic yn ei ddywedyd: myfi ydwyf dy iachawdwriaeth di, dy heddwch, dy fywyd.

Cadw dy hun gyda myfi, a thi a gei heddwch.

Gad

Gâd i pob peth darfodedic fynd oddiwrthyt ; cais bethau tragywyddol.

Beth yw'r holl bethau darfodedic, ond pethau hudol a fommiedic ? a pha lês a wna'r holl greaduriaid, os y Creawdwr a ymadaw â thi ?

Amhynny gan fwrw'r cwbl heibio, rhynga fodd i'th Greawdwr, a bydd flyddlon iddo ef, fel y gelli gael gwîr ddedwyddwch.

P E N. II.

Bod y Gwirionedd yn llafaru oddimewn heb ddim swm geiriau.

i. **L**lafara, Arglwydd wrthyfi, canys mae dy wâs yn gwrando. Dy was di ydwyfi : dyro inni ddyall, fell y gallwyf wybod dy destiolaethau di.

Gogwydd fyn-ghalon i wrando geiriau dy enau di : megis gwlîth deillied dy ymadrodd i'm henaid i.

Plant Israel a ddywedasant gynt wrth Foesen : *Llafara di wrthym a*

150 *Thomas a Kempis. L. III.*

*ni a wrandawr: eithr na lafared
ein Harglwydd, rhag marw ohonem
yscatfydd, Exod. 20. 19.*

Nid felly, O Arglwydd, nid felly:
ond yn hyttrach gyda'r Prophwyd
Samuël, yr wyf yn oftyngedic ac yn
hiraethlawr yn attolwg arnat; *Lla-
fara di, O Arglwydd, canys mae dy
mâs yn gwrando, 1 Reg. 3. 10.*

Na lafared Moysen wrthyf ddim,
nac vnarall o'r Prophwydi, ond yn
hyttrach llafara di, O Arglwydd, ym-
ysprydoliaethwr yr holl Brophwydi:
oblegid tydi'n vnig hebddynt hwy a
elli fy nyscu i'n berffeithlon: eithr
hwynt hwy heböti, ni allant wneu-
thur ddim ll's.

2, Hwy, ynddïau, a allant lafa-
ru'r geiriau: ond ni allant roi dim
o'r ymysprydoliaeth.

Têg y dywedant, ond a thydi'n
tewi, nid ennynnant hwy y galon.

Llên a roddant hwy, ond tydi a
agori'r ystyr. Mae'n hwy'n gosod dir-
geledion ger ein bron, ond tydi
fy'n agoryd deall y sawl a feliwyd.

Mae'n hwy'n cyhoeddi gorchym-
mynion:

P. ii. *Thomas a Kempis.* 151

mynnion : ond tydi sy'n rhoi cym-
morth iw cyflawni.

Mae'n hwy'n dangos y ffordd :
ond tydi sy'n rhoi nerth i rodio ar-
hyd-ddi.

Mae'n hwy'n gweithio'n vnig oddi-
allan : ond tydi sy'n athrawu ac yn
llewyrchu'r calonau.

Mae'n hwy'n gwlychu oddimaes :
ond tydi sy'n rhoi'r firwythlonder.

Mae'n hwy'n llefain â geiriau, ond
tydi sy'n rhoddi'r dyall i'r clywed.

3. Na lafared *Moesen* ganhynny
wrthyfi, ond tydi, O Arglwydd fy
Nuw i, yr hwn wyt y Gwirionedd
tragywyddol : rhag marw ohonof
ond odid, a bod heb ddim llês, os
oddiallan y rhybyddir fi'n vnig, heb
fy enynnu oddimewn.

Rhag bod i'm barnu y gair a gly-
wais, ac nis gwneuthym : yr hyn â
wybuan, ac nis cerais : yr hyn a gra-
dais, ac nis cedwais.

Llafara di ganhynny, O Arglwydd,
canys mae dy wâs yn gwrando : ob-
legid gennyti y mae geiriau'r bywyd
tragywyddol.

Llafara wrthyfi, er mwyn cyffur pabyddac i'm henaidd, ac er mwyn emendio fy holl fuchedd: a hefyd er mwyn moliant a gogoniant iti, ac i'th anrhydedd tragywyddol di.

P E N. III.

Bod geiriau Duw i'w gwranddo â gostyngyddrwydd: ac nad oes ond nemmor yn ystyried hynny.

I. **G**Wrando syn-geiriau i fy Mâb, geiriau tra pereiddlon, ac yn rhagori pob gwybodaeth Philosophyddion a Doethion y byd ymma.

Yspryd a bywyd yw syn-geiriau i, ac nid i'w hystyried â synwyr dyn. Ni ddylid eu tynnu hwynt i wâg hoffedd, ond eu gwranddo â gosteg, a'i derbyn â gostyngyddrwydd cyflawn, ac â mawr awyddfryd calon.

2. A dywedais: gwyneifyd y neb a ddysgi di, O Arglwydd, ac a'i athrewi yn dy gyfraith di: fel y gw-
nai

P.iii. *Thomas a Kempis.* 153

nai efmwythdra iddo yn y dyddiau dychrynmedic, ac naſ gadewir ef yn ddigarad.

3. Myfi, medd ein Harglwydd, a ddyscais y Prophwydi o'r dechreuad, ac hyd ynawr nid wyf yn peidio a llafaru wrth bawb.

Ond mae llawer yn fyddar i'm lleferydd i : a dywedais.

Mae llawer yn gwrando'r byd yn ewyllysçarach, na Duw : yn rhwyddach i ddilyn trachwant eu cnawd, nac i fodloni Duw.

Mae'r byd yn addo pethau darfo-dedic a bychain, a gwasanaethir ef a mawr awydd : rwyfi'n addo'r pethau goruchaf, a rhai a barhânt byth, ac nid yw calonau dynion yn cyffro arhynny.

Pwy fy'n fyn-gwasanaethu i â chymmaint gofal, ac y gwasanaethir y byd? pwy fy'n vfuddhâu i myfi, megis yr vfuddheir i'r byd a'i berchennogion? Bydded cywilydd arnat Sidon, medd y môr. Ac os gofynnir yr achos, gwrando paham.

Am Brebend fechan neu am ychydig

154 *Thomas a Kempis. L. III.*

dic o rent Eglwysic, rhedir ffordd
faith ar fry's mawr : ermwyn cael
bywyd tragywyddol, gan lawer
braidd y codir y troed vnwaith o-
ddiar y llawr.

Pris a gwerth gwael a geisr yn
daerllyd : am ddernyn o arian y
bydd ymryson digywilydd : am ryw-
beth ofer, ac am addewid bychan, ni
bydd blin ganthynt ymboeni ddydd
a rŏs.

4. Eithr, och rhag cywilydd ! am
ddaioni anghyfnewidiol, am gyflog
anfeidrol, am yr anrhydedd goru-
chaf a'r gogoniaat a beru byth, mae'n
fian ganthynt gymeryd tippyn o
boen.

Bydded cywilydd ganhynny arna-
ti y gwis diog achwyngar, am eu
bod hwyn barottach i'w colledi-
gaeth, nac yr wyti i gael bywyd.

Mae'n hwyn llawenach am wa-
gedd, nac yrwyti am y Gwirionedd.

Ynddiat, mae'n hwy weithiau'n
cael eu siommi o'i gobaith : ond nid
yw fy addewid i yn twyllo neb, nac
yn g. diel i'r sawl a ymddriedo ynŏfi
fy. ned yn wag. Yr

P. iii. *Thomas a Kempis.* 155

Yr hyn a addewais, mi a'i rhoddaf: yr hyn a ddywedais, mi a'i cyflawnaf: eithr os parhao neb yn ffyddlon erhynny hyd y diwedd yn fyn-ghariad i.

Myfi yw talwr yr holl ddynion da, a phrofwr caled yr holl rai defoliol.

5. Yscrifenna fyn-geiriau i yn dy galon, a meddylia amdanynt yn ddyfal: oblegid y byddant yn angenrheidiol i'n amser profedigaeth.

Yr hyn nid wyt yn ei ddeall wrth ddarllain, ti a gei ei wybod yn nydd yr ymweled.

A dau fodd yr arferaf ymweled am et'ioledigion, â themptasiwn ac a chyisur.

A dwy Wers yr wyf yn eu darllain beunydd iddynt: y naill gan geryddu eu beiriau hwynt, ar llall gan eu cyngbori hwynt i gynnyddu mewn rhinweddau.

Y neb fydd a'm geiriau i gantho, ac yn eu dibrisio hwynt, mae gant'ho'r neb a'i barna ef ar y dydd diweddaf.

Gwedd

*Gweddî i ofyn grâs i fod yn
ddefosiônol.*

6. O fy Arglwydd Dduw, tydi wyt yr holl ddaioni a allaf ei ddy-muno. A phwy ydwyfi sy'n beiddio llafasu wrthyti?

Myfi ydwyf dy weisyn di tra tlawd, a'th bryfedyn gwael: llawer tlottach a gwaelach, nac yr wyf yn gwybod, ac yn llafasu ei ddywedyd.

Cofia erhynny, O Arglwydd nad wyf ond dim, nad oes ond dim gen-nwyf, nad wyf yn gallu dim.

Tydi'n vnïc wyt yn ddaionus, yn gyfion ac yn sanctaidd: tydi a elli wneuthur pob peth, a elli adferu'r cwbl, a elli gyflawni'r cwbl, gan a-dael y pechadur yn vnïc yn wâg o bob daioni.

Cofia dy drugareddau dyhun, a llenwa fyn-ghalon a'th râs, yr hwn nid wyt yn mynnu fod dy weithre-doedd yn wâg.

7. Pafodd y dioddefas fyhun yn y bywyd gofidus hwn, oddieithr i
mi

mi gael fyn-ghalonni am nerthu a'th drugaredd ac a'th rās di ?

Na thro dy wyneb oddiwrthyf : na fydd yn rhy hîr heb ddyfod i ymweled a myfi : na thynn dy gusfur oddiwrthyf, rhag i'm henaïd fod megis fychdir iti.

O Arglwydd, dysc imi wneuthur dy ewyllys di : dysc imi ymarweddu'n deilwng ac yn ostyngedic ger dy fron di : canys tydi yw fy noethineb i, yr hwn wyt yn fy adnabod i'n llwyr berffaith, a thi oeddit yn fy adnabod cyndechreu'r byd, a chyn fyn-geni ar y ddaear.

P E N. IV.

Bed yn rhaid ini fyw mewn gwirionedd a gostyngeiddrwydd yngwydd Duw.

1. **F**Y mab, rhodia mewn gwirionedd yn fyngwydd i, a chais fyfi bobamser yn symlwrwydd dy galon.

Y neb y fo'n rhodio'n fyngwydd i
mewn

mewn gwirionedd, a gaiff ei amddiffyn rhag drwg ymgyrch, a'r gwirionedd a'i gweryd ef rhag twyllwyr, a gogan-eiriau y rhai anwireddus.

Os y gwirionedd a'th rhyddhâ di, ti fyddi'n gwbl rhydd, ac ni bydd waeth gennyt am wag eiriau dynion.

Arglwydd, gwîr ydyw megis y dywedait, felly, attoiygaf arnat, bydded i myfi. Dysged fi dy wirionedd di, ac amddiffymed, a chadwed fi hyd ddiwedd dedwyddlawn.

Gwareded fi rhag pob drwg awydd, a chariad annrhefnus : a myfi a rodiaf gyda thi mewn mawr rydd did calon.

2. Mi a ddysgaf iti (medd y Gwirionedd) y pethau sy gyfion, a'r hysg a rynga fodd i myfi.

Meddwl am dy bechodau â mawr brydd-der ac edifeirwch : ac na chyfrifa dy fod ti'n rhwybeth o herwydd dy weithredoedd da.

Ynddïau pechadur wyt, yn tueddu i lawer o ddrwg annwydau a beiau, a gwedi dyrysu ynddynt.

Oho-

P.iv. *Thomas a Kempis.* 159

Ohonot dyhun yr wyt bobamser yn cyrchu at ddim : buan y llithri di, buan y gorchfygir di, buan y cythryblir di, buan y methi.

Nid oes dim gennynt yn yr hyn y gelli ogoneddu, ond mae llawer am yr hyn y dylit ddibrisio dyhuman : oblegid dy fod ti'n llawer gwannach, nac yr wyt yn medru ei ddyall.

3. Ganhynny na ymddangosfed dim yn fawr iti o'r cwbl a wnai.

Nad-ymddangosfed dim iti'n anferth, dim yn werthfawr ; dim yn rhyfeddol, dim yn wiw i'w gyfrifo ; dym yn uchel, dim yn wir ganmoledd, a dim iti i'w ddymuno, ond yr hyn sy'n dragywyddol.

Vwchben pob peth bydded yn dda gennynt y Gwirionedd dragywyddol, a bydded yn ddrwg gennynt bobamser am dy ddirfawr waelled dyhun.

Na ofna ddim yn fwy ; na feia ddim yn fwy, na floa rhag dim yn fwy, na rhag dy gamweddu a'th bechodau dyhun ; y rhai a ddylent dy-ansoddhau di'n fwy, na'r colledion pabyntia.

Mae

Mae rhai heb fod yn rhodio'n bur-wirion yn yngwydd i, eithr gan fod rhyw rodres a rhyfyg ynddynt, hwy a fynnant wybod fyn-ghyfrinachau i, a deall goruchel bethau Duw, gan ddiofalu euhunain a'i cadwedigaeth.

Mynych y mae'r rhain am eu balchder a'i rhodres yn llithro i broffedigaethau, ac i bechodau mowrion, a minnau'n eu gwrthwynebu hwynt.

4. Osna farnedigaethau Duw, arfwyda ddigofaint yr Hollalluoc. Ac na chwilia weithredoedd y Goruchaf, ond hola'n fanwl dy anwiredau, dyhun. ymnhafaint y pechaiſt, a pha fawl gweithred dda a esgeulusaist.

Mae defosiwn rhyw rai yn eu llyfrau'n vnig, a rhai eraill yn eu lluniau, a rhai eraill yn arwyddion a ffigurau oddiallan.

Mae rhai a myfi ganthynt ar eu tafod, eithr nid oes ond ychydig ohonof yn eu calonnau hwynt.

Mae rhai eraill a'i deall wedi ei lewychu, ac a'i hawydd wedi ei buro, bobamser yn ceisio ac yn tynnu at bethau tragywyddol : blin ganthynt

thynt glywed fôn am bethau daearol, trist ganthynt wasanaethu angenrheidiau natur : a'rhai hyn yw'r fawl sy'n clywed, pabeth y mae yspryd y Gwirionedd yn ei lasaru ynddynt.

Oherwydd ei fod ef yn dysgu iddynt ddibrisio pethau daearol, a charu pethau nefol : diystyru'r byd, a chwennych y nêf ddydd a nos.

P E N. V.

*Am ryfeddol ymweithiad Cariad
ar Dduw.*

I. **B**Endithiaf di, y Tâd nefol, Tâd ein Harglwydd Jesu Christ, am ddarfod iti deilyngu meddwl amdanafi druanddyn.

Tad y trugareddau a Duw pob diddanwch, diolchaf iti, yr hwn wyt ambell weithiau a'th gyssur yn fy nifyrru i, yr hwn wyf yn annheilwng o bob diddanwch.

Bendithiaf di bobamser, a gogoneddaf, gyda'th Uniganedic Fab a'r
Yspryd

Yspryd Glân y Diddanydd dros oesoedd oesoedd.

O fy Arglwydd Dduw, Cariad sanctaidd fy enaid, pan ddeliti i'm calon, fe a lawenychia'r cwbl sydd ynof.

Tydi wyt fyn-gogoniant i, a gorfoedd yn-ghalon.

Tydi wyt fyn-gobaith a'm noddfa yn nydd fy adfyd a'm trallod.

2. Ond oblegid nad wyfi etto ond gwan mewn cariad, ac yn ammhersfaith mewn rhinwedd; amhynny angenrheidiol imi gael fy nerthu a'm cylluro gennyti: ymwel yntau'n fynych â myfi, ac athrawa fi â dysceidiaethau sanctaidd.

Gwared fi rhag gwynniau drwg, ac iachâ fyn-ghalon o bob chwanta annrhefnus: fel gwedi fy iachâu o-ddimewn, a'm puron llwyr, y byddaf addas i garu, cadarn i ddioddef, a dianwadal i barhau.

3. Peth mawr yw Cariad, daioni mawr anfeidrol: sy'n vnig yn ysgafnhâu pob baich trwm, ac yn ddi-hin yn dioddef pob blinder, a phob anwaftad yn waftad. Ob-

Oblegid ei fod ef yn dwyn baich heb faich, yn gwneuthur pob chwerw'n felus ac yn dda ei flâs.

Mae Cariad ar yr Jesu'n beth gwyb bonheddic, yn gyrru dyn i wneuthur gweithredoedd mowrion: ac yn ei annog ef i chwennych y pethau perffeithaf.

Cariad sy'n mynnu myned tuac ifynu, a bod heb ei ddal ynol gan ddim o pethau gwaelion.

Cariad a fyn fod yn rhydd, ac yn ddigaeth o bob chwant bydol, rhag rhwystro ei olwg oddimewn, rhag iddo ymddyrysu eihunan mewn rhyw fwyniant darfodedic, neu ei fwrw i lawr â rhyw afies.

Nid oes dim melysach na chariad, dim cadarnach, dim vchelach, dim amlach, dim hyfrydach, dim lowriach na gwell nac yn y nef nac ar y ddaear: am fod Cariad yn dyfod o Dduw, ac nis gall ef mor gorphwys, ond yn Nuw vwchben pob peth creddic.

4. Mae'r Caredig ddyn yn hedeg, yn rhedeg, ac yn llawenu; mae ef yn

yn rhydd, ac nis gellir ei ddal ef.

Mae ef yn rhoi'r cwbl am y cwbl, ac mae'r cwbl gantho yn y cwbl: am ei fod vwehben y cwbl yn gorhwyys yn y Goruchaf vn, o'r hwn y mae'r cwbl yn goferu ac yn llifo.

Nid yw ef yn edrych ar y rhoddion, ond tuagat y rhoddwr y mae ef yn troi vwehlaw pob daoedd.

Nis gwyr Cariad lawergwaith ddim mesur, ond ef a wresoga vwehben pob mesur.

Nid yw Cariad yn clywed ei bwenn, ni wna ef ddim cyfrif o'i boen: mae ef yn mynnu mwy, nac a eill ei wneuthur: nid yw ef yn achwyn fod y peth yn ammhofibl, am ei fod yn meddwl, fod pob peth yn bosibl ac yn rhwydd iddo ef.

Mae ef yn abl ganhynny i bob peth, ac ef y gyflawna ac a ddwg lawer i ben: lle bo'r neb nid yw'n caru, yn diffygio ac yn methu.

5. Mae Cariad yn gwilio, ac wrth huno nid yw'n cyfgu.

Gwedi blind nid yw Cariad yn di-

diffygio, gwedi ei gyfyngu nid yw'n gyfwnng, gwedi ei ddychrynu nid yw mewn cythryfwl : ond megis fflam fyw, a fflagl danllyd ef a dyr tuag ifynu, ac a â rhagddo'n rhwydd.

Os oes neb yn caru, ef a wyr hwanw pabeth y mae'r gair ymna yn ei lefain.

Llef mawr yn-ghlustiau Duw yw tanbaid gariad yr enaid, sy'n dywedyd : Fy Nuw i a'm Cariad : tydi ydwyt igyd i myfi, a minnau wyf igyd i fithau.

6. Helaetha fi yn dy gariad, O Arglwydd, fel y dyscaf a'm calon brofi felused peth yw caru, a thoddi a nosio mewn cariad.

Meddianned Cariad fyfi, gan fyned rhagof ifynu goruwch fyhun, o dra gormod gwres, a difymmwth goll fynwyr a syndod.

Canwyf gân Cariad ; Dilynaf di f' Anwyl-garedic i'r Vchelder, methedfy enaid ar dy foli di, gan orfoleddu o dra Cariad.

Canmolwyf di'n fwy na myfi fyhun, ac nid myfi fyhun ond oherwydd

wydd tydi: ac ynoti pawb o'r fawl a'th garant di, megis y gorchymynna Cariad yn llewychu ohonoti.

7. Mae Cariad yn gyflym, yn ddiragrith, yn bŵr, yn ddifyr ac yn hyfryd: yn gadarn, yn ddiოდdefgar, yn ffyddlon, yn bwyllog, yn amyneddus, yn wrol, ac heb fod vnanner yn ceisio eihunan.

Oblegid lle bo neb yn ceisio eihun, yno y mae hwnnw yn cwympo oddiwrth Gariad.

Mae Cariad yn ochelgar, yn oftyngedic ac yn gyfion: nid yn ysmala, nid yn ysgafn na meddfaeth, nac yn ymhel gwageddau; yn sofr, yn ddiwair, yn ddianwadal, yn llonydd, ac yn gwarchad ar ei holl synhwyrau.

Mae Cariad yn oftyngedic ac yn vfydd i'w Bennaethion: yn wael ac yn ddibris yn ei olwg eihun, yn ddefosionol ac yn ddiolchgar i Dduw, yn ymddiried ac yn gobeithio ynddo ef, i'w hefyd pan fo Duw'n anfoddog wrtho: oblegid heb ddoluriad nis gellir byw yn-ghariad.

8. Yneb

8. Y neb nid yw'n barod i ddio-
dded pob peth, ac i sefyll wrth ewy-
llys ei Anwyl-garedic, nid yw hwn-
nw'n deilwng i'w alwn Gariadwr.

Rhaid i'r Gariadwr ernwyrn ei
Anwyl-garedic yngofseidio pob peth
caled a chwerw: a pheidio a throï
oddiwrtho ef oherwydd y gwrthwy-
nebau a ddigwyddo.

P E N. VI.

Am brofi gwir gariadwr.

1. **F**Y Mâb, nid wyti etto'n Garia-
dwr cadarn a phwyllog.

Pam hynny fy Arglwydd?

Am dy fod ti o achos ychydig o
wrthwyneb yn methu, ac yn gadael
y daioni a ddechreuist, ac yn ceisio
diddanwch yn rhy awyddus.

Gariadwr cadarn a lëf yn ei bro-
fedigaethau, ac ni fyn ef gymmeryd
cyfrwys gynghorion y gelyn: megis
yr wyf yn ei foddhâu ef yn ei lwy-
ddiant, felly nid wyf yn ei anfo-
ddhâu yn ei wrthwynebau.

2. Nid

2. Nid yw Cariadwr pwylloc yn ystyrio rhodd yr Anwyl-garedic, yn gymmaint a charedigaeth y rhoddwr.

Mac ef yn edrych ar yr ewyllysfryd, yn hyttrach nac ar brîs y peth, ac yn gosod yr holl roddion i law y Rhoddwr.

Nid yw Cariadwr bonheddic yn gorphwys ar y rhodd, ond arnafi vwchben pob rhodd.

Nid yw'r cwbl erhynny wedi ei golli, os byddi di weithiau heb fod yn meddwl amdanafi ac am fy Sainct, yn gyftal ac y mynnit.

Gwaith y grâs presennol yw'r ewyllysfryd hwnnw da a maelus, y fydd gennyt weithiau, a rhyw dammed prawf o'r Wlad nefol: ar yr lawn nid oes iti mor ymbwyso gormod: am ei fod yn mynd ac yn dyfod.

Eithr ymladd yn erbyn y drwg gyffroadau a fo'n digwydd yn y meddwl, a diystyrat phansiau y fo'r gelyn yn eu dwyn argof i ddyn, sy'n rinwedd lawn oedidog, ac yn ryglyddiant mawr.

3. Na chythryblent di ganhynny y drygion ffanfiau am y matterion babbynnac a fwrir ynoti.

Cadw dy fwriad cadarn, a'th amcan vnion tuac at Dduw.

Nid twyll yw, dy fod ti weithiau'n cael dy gippio i vchelder rhyfeddol, a'th fod ti ynyman yn dychwelyd i arferol wageddau dy galon.

Oblegid o'th anfodd yr wyt yn dioddef y rheini, yn hyttrach nac yn eu peri hwynt: a thra fyddi'n eu casâu, ac yn eu gwrthwynebu hwynt, haeddiant i'w hynny ac nid colled.

4. Bid hyspys iti fod yr hên Elyn yn ceisio rhwylltro'n hollawl y chwant fy gennyt i wneuthur daioni, ac yn gwneuthur ei oreu i'th droi di rhag ymarfer pob rhyw weithredoedd da: sef, rhag anrhydeddu y Sainct, rhag duwiol fyfyrion ar fy Nioddefaint i, rhag llefol feddwl am dy bechodau, rhag gwarchad ar dy galon, rhag bwriadu'n ddiogel ar gynnyddur mewn rhinweddau.

Llawer o ddrygion feddyliau a fwrw ef ynoti, i beri blinedd a dychryn arnat, ac i'th dynnu di rhag gweddio a darllain pethau duwiol a sanctaidd.

Blin gantho ef Gyffes ostyngedic, a phe gallai, fe a wnai iti beidio a derbyn y Cymmun sancteiddlawn.

Na choelia ef ddim, ac na fydded gwaeth gennyt amdano, er ei fod yn tynych yn gosod rhwydau ei dwyll o'th flaen.

Bwrw di arno ef y meddyliau drwg, a'r pethau aflan, y fytho ef yn en gwanu ynoti. Dywaid wrtho.

Dos ymmaith yspryd aflan, bydded cywilydd arnat ddihiryn brwnt, digon aflan wyti, yr hwn wyt yn bwrw y cyfryw bethau i'm clustiau i.

Dos i fiored oddiwrthyfi y twyllwr gwaethaf, ni chai di ddim cyfran ynoti: eithr Jesu a gaitf fod gyda myfi, megis Rhyfelwr cadarn, a tnydi a gai sefyll yn llawn o gywilydd ac o wradwydd.

Taw a son, a gofega: ni wranlawaf arnat ddim ond hynny, er dy

P. vi. *Thomas a Kempis.* 171

dy fod ti'n egnîo llawer i'm blino a
i'm molestu i: ein Harglwydd yw
fyn-goleuni a'm iachawdwriaeth i,
pwy a ofnâf?

Pe bai gwerfyllau'n sefyll i'm her-
byn, nid ofnai fyn-ghalon. Ein Har-
glwydd yw fyn-ghymmorthwywr
a'm rhybrynnwr i.

5. Ymdrecha fel milwr da: ac os
weithiau y cwympi o wendid, cym-
mer eilwaith nerth a grym gwro-
lach nac o'r blaen, gan ymddiried y
cai di râs amlach gennyti: a gochel
yn fawr wâg ymfodloni a balchder.

Oherwydd hynny y syrthiasant
llawer i amryfusedd, ac a lithrasant i
ddallineb agos dirwymedi.

Bydded dinistr y rhai beilchion
hyn a ryfygasant mor flôl arnynt eu-
hunain yn rybydd iti, ac yn achos o
oeltyngeiddrwydd gwaftadol.

P E N. VII.

*Am guddio grâs tan gaeaf go-
styngiiddrwydd.*

I. **F**Y mab, gwell iti a diogelach
ydyw, cuddio'r grâs fy gen-
nyt o fod yn ddefosionol, heb fod yn
falch ohono, na gwneuthur dim fon
nac ystyried mawr amdano: ond yn
hyttrach dibrisio dyhun, megis dyn
annheilwng i gael y cyfryw ffafor.

Ni ddylid glymu'n dynnach wrth
yr affectiwn presennol sydd ynawr,
yr hwn a ellir yn fuan ei newid i'r
gwrthwyneb.

Cofia pan fyddi a grâs gennyt,
mor druan ac mor dlawd yr arferi
fod heb râs.

Nid yw proffit buchedd ysprydol
yn unic yn bod, pan fyddi a grâs di-
ddanwch gennyt: ond pan fyddi'n
ostyngedic, yn ymddiwad, ac yn
ddioddefgar yn goddeu ei dynnu
oddiwrthyt: trwy nas byddi'n ddio-
fal y prydhyunny ar weddio, ac nas
ga-

gadewi'n hollawl dy weithredoedd
arferedic eraill fyned heibio'n ddi-
lës.

Ond megis yr wyt yn medru ac
yn deall oreu, y gwneli o'th wîr fodd
yr hyn fydd ynoti: ac nad esgeulufi
dyhun yn gwbl oherwydd y fychder
a'r blinfyd meddwl yr wyt yn eu
glywed.

2. Mae llawer, pan na bo pe-
thau'n digwydd iddynt ynol eu bodd,
y fyddant ynyman yni annioddefgar
ac yn ddiog.

Canys nad yw ffordd dyn bobam-
fer yn ei allu eihun: ond Duw piau
rhoddi a diddanu, pan fynno ef, a'r
maint a fynno, ac i'r neb a fynno,
megis y bo'n rhyngu bodd iddo ef,
ac nid yn amgenach.

Rhyw rai ammhwylllog, ermwyn
cael grâs defosiwn, a gollasant eu-
hunain: oherwydd eu bod hwy'n
mynnu gwneuthur mwy nac oe-
ddent yn gallu, heb ystyried mesur
eu bychander euhun, ond gan ddi-
lyn ewyllys eu calon yn hyttrach, na
rheol rheswm.

174 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Ac oblegid ddarfod iddynt ryfygu mwy, nac oedd yn rhyngu bodd i Dduw, buan amhynny y collasant ei rês ef.

Hwy, a wnaed yn dlawd, ac a adawyd yn wael, y oeddent yn gwneuthur eu nyth yn y Nef: fel gwe-di eu gostyngeddio, a'i gwneuthur yn dlodion, y dysgent chedeg nid a'i hesgill euhun, ond gan obeithio tan fy adeinydd i.

Y sawl fydd etto'n newyddion ac yn anghyfarwydd ar ffordd Dduw, oddieithr iddynt reoli euhunain â chyingor y rhai pwyllog, a allant yn hawdd gael eu twyllo, a'i dryllio'n chwilfriw.

3. Ond os dilyn eu meddwl euhun a fynnant yn hyttrach, na choelio rhai eraill hîr eu hymarfer, enbyd y fydd eu diwedd hwyat; oddieithr iddynt gael eu tynnu'n ol o'i bwriad a'i dychymmyg euhun.

Odid y myn y sawl, sy'n tybied euhunain yn gall, ddioddef eu rheola'n ostyngedig gan rai eraill.

Gwell yw gwybod bychan ac
ychy-

ychydic o ddyall gyda goſtyngei-ddrwydd, na thryforau mowrion o ddyſceidiaethau gyda gwâg ymfodloni.

Gwell iti feddu llai, na llawer o'r hyn y gelli fod yn falch.

Nid digon pwyllog y gwna'r neb a ymroddo eihunan yn hollawl i lawenydd, gan ollwng droſgof ei dlodi o'r blaen, a ſanſtaidd ofn Duw, yr hwn a ofna golli'r gràs a roddwyd iddo.

Nid digon rhinweddol chwaith y mae ef yn meddwl, yr hwn yn amſer gwrthwyneb neu'r trymder pabydd, y fo'n rhoi ffordd i anobaith, ac yn tybied ac yn yſtyried a llai o ymddiried ynofi, nac y dylai.

4. Y neb a fynno fod yn rhy ddiofal yn amſer heddwch, yn fynych a gair yn amſer rhyfel yn rhy ddigalonnoſ ac yn ofnus.

Pettiti'n medru bod yn oſtyngedic, ac yn fychan ynot dyhun, ac yn gallu trefnu'n gymmeidrol a rheoli dy yſpryd, nis cwmpid cyn gynted i bargyl a chamwedd.

176 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Cyngor da ydyw, pan fyddi'n wrefog o yspryd, meddwl ohonot, pabeth a ddaw, wedi i'r goleuni hwnnw fyned heibio.

Yr hyn pan y digwyddo, meddwl y dichon ddychwelyd eilwaith y goleuni a dynnais i oddiwrthyt dros amfer, er rhybydd i tydi, ac er gogoniant i minnau.

5. Gwell lawergwaith y fydd y cyfryw brofedigaeth, na phettiti ynol dy fodd yn llwyddo bobamfer.

Oblegid nad yw rhyglyddiannau i'w prifio wrth hyn, sef wrth fod dyn yn cael mwy o Weledigaethau, neu o ddiddanion, neu am ei fod yn gywraint yn y Scrythurau Glân, neu gwedi ei ofod mewn grâdd vchelach.

Ond os bydd ef wedi ei feilio ar wîr ostyngaidrwydd, a gwedi ei lenwi â chariad ar Dduw: os bydd ef yn ceisio gogoniant Duw'n bur-lan ac yn hollawl bobamfer: os bydd ef yn cyfrif eihunan yn ddim, ac mewn gwirionedd yn dibrisio eihun, gan fod yn dda gantho gael ei amharchu hefyd, a'i ostyngaiddio

ddio gan rai eraill yn hytrach, na'i anrhydeddu,

P E N. VIII.

Am ddibrisio einhunain yngolwg Duw.

I. **A** Lafaraf wrth fy Arglwydd, a minnau'n llwch ac yn lludw ? os cyfrifaf fyhun yn ddim gwell, wele, yr wyti'n sefyll i'm herbyn; a'm hanwireddau i a ddywedant gywir destiolaeth, ac nis gallaf eu gwrth-ddywedyd.

Eithr os myfi a ymwaelaf fyhun, ac a gyfrifaf fyhun yn ddim, ac a fethaf wrth brisio fyhun, ac a wnaaf fyhun (megis yr wyf) igyd yn lwch, dy răs di a drugarhâ arnaf, a'th oleuni y fydd gyfagos i'm calon, a phob prîs a chyfrif ohonof fyhun, er lleied y fo, a sudda i waelod fy niddym fyhun, ac a dderfydd yn dragwyddol.

Yno yr wyti'n dangos imi fyhun, pabeth ydwyf, pabeth y fûm, ac o

178 *Thomas a Kempis. L. III.*

ba le y deuthum : canys nid wyf ond dim, ac nis gwybhum.

Os gadewir fi i myfi fyhun, wele, nid wyf ond dim, a gwendid igyd : eithr os tydi yn ebrwydd a edrychi arnaf, gwneir fi ynyman yn gadarn, a llenwir fi a llawenydd newydd.

A rhyfedd iawn ydyw, fy mod yn cael syn glodi mor ddisymmwith, a'm cofleidio gennyti mor ddaionus, yr hwn wrth fy mhwys fyhun, ydwyf bobamser yn myned tua'r llawr.

2. Dy gariad ti fy'n gwneuthur hyn, gan fy rhagflaenu i a'th rês, a'm cymmhorth mewn cymmaint o angenrheidiau, a'm cadw hefyd rhag peryglon gorthrwm, am gwared (i ddywedyd y gwîr) rhag aneirif o ddrygau.

Oblegid wrth ddrwg garu fyhun, mi a gollais fyhun ; ac wrth dy geisio di ynnic, a'th garu'n burlan, mi a gefais fyhun a thithau hefyd, ac o dra cariad mi a wneuthum fyhun yn ddyfnach yn ddim.

Am dy fod ti, Oh anwylaf gare-dig, yn rhannu imi vwchben pob hae-
ddiant

ddiant, ac vwchben yr hyn o'll wyf yn beiddio ei ofyn, neu'i obaith.

3. Bydd di fendigedic fy Naw i : oblegid er fy mod i'n anheilwng o bob peth da, etto nid yw dy foneddigrwydd a'th ddaioni di byth yn peidio a gwneuthur da, i'r sawl fy hefyd yn anniolchgar, a gwedi troi ymmaith ymmhell oddiwrthyti.

Tro nyni attati, fel y byddon ddiolchgar a gofgyngedic, a defofionol : canys tydi yw ein iachawdwriaeth ni, ein rhinwedd a'n cader-nid.

P E N. IX.

Bod yn rhaid bwrw'r cwbl ar Dduw, megis ar y diwedd gor-phennaf.

1. **F**Y mab, myfi a ddytwn fod dy ddiwedd di eithaf a gofphennaf, os tydi a fynni fod yn wir ddedwydd.

A'r bwriad ymma y parir dy ewyllysryd di, fy'n fynych wedi ei gam-droi

droi attati dyhun, ac at y creaduri-aid.

Oblegid os tydi a fynni geislo dyhunan yn rhywbeth, yr wyt ynyman yn methu ac yn crino.

Bwrw di 'r cwbl ganhyunny 'n ben-naf arnafi; canys myfi yw'r neb a roddais y cwbl.

Ystyria'r cwbl felly, megis pe-thau'n deillio o'r daioni goruchaf: ac amhyunny, rhaid bwrw'r cwbl ar-nafi, megis ar eu dechreuad hwynt.

2. Ohonofi y mae'r bychan a'r mawr, y tlawd a'r cyfoethog, megis o ffynnon fyw, yn cael dwfr byw.

A'r fawl am gwafanaethant fi, o'i gwîr fodd ac yn rhwydd, a dderbyn-niant râs am râs.

Ond y neb a fynno ymogoneddu allan ohonofi, neu ymddisgyrru yn rhyw ddaioni neilltuol, ni chaiff hwnnw ei gadarnhâu mewn gwir lawenydd: na'i ymledu yn ei galon: eithr ef a rwystrir ac a gyfyngir yn smryw foddion.

Ni ddyliti ganhyunny fwrw dim daioni arnati ddim, na bwrw ihi-
p-wedd

P.ix. *Thomas a Kempis.* 181

nwedd ar vndyn: eithr dyro'r cwbl
ar Dduw, heb yr hwn nid oes dim
yn nyn.

Myfi a roddais y cwbl, myfi a fyn-
naf eilwaith gael y cwbl, ac â mawr
lymder yr erchaf roddi diolch.

3. Dymma'r gwirionedd, â'r
hwn y gyrrir gwâg ogonedd i ffo.

Ac os y grâs nefol gyda gwîr ga-
riad a ddaw i mewn, ni bydd na
chenfigen na chyfyngder calon: ac
ni chaiff cariad neilltuol amdanom
einhun ddim meddiant ynom.

Oblegid fod cariad ar Dduw'n
gorchfygu'r cwbl, ac yn helaethu
holl nerthoedd yr enaid.

Pettiti'n wîr ddoeth, ti fyddit lawen
ynofi'n vnic, ynofi'n vnic y gobei-
thit: am nad oes neb yn dda ond
Duw'n vnic: yr hwn fydd i'w gan-
mol goruwch pob peth, ac i'w fen-
dithio ymmlhawb.

PEN.

P E N. X.

*Mai peth hyfryd yw gwafanaethu
Duw gan ddibrisio'r byd.*

1. **L** Lafaraf ynawr drachefn, O
Arglwydd, ac ni thawaf a
fôn: dywedaf yn-glustiau fy Nuw,
fy Arglwydd i, a'm Brenin, yr hwn
sydd yn yr vchelder.

Oh Arglwydd ! pafaint yw am-
ledd dy felysfrwydd, a guddiaist i'r
fawl sy'n dy ofni di ? eithr pabeth
ydwyf i'r fawl sy'n dy garu di ? pa-
beth i'r fawl sydd a'i holl galon yn
dy wafanaethu di ?

Ynddïau, peth melus annhraetha-
dwy yw myfyrio arnati, yr hyn beth
yr wyt yn ei roddi i'r fawl a'th ga-
rant di.

Wrth hyn yn beanaf y dangosaiſt
imi felusder dy gariad : oherwydd
pan nid oeddwn yn bod, ti a'm gw-
neuthoſt fi : a phan oeddwn wedi
cyfeiliorni ymnhell oddiwrthyt, ti
a'm dygaiſt fi ynol, fel y gwafanae-
thwn

thwn di : a gorchymmynaiſt imi dy garu di.

2. Oh ffynnon o gariad dibaïd ! pabeth a ddywedaf amdanati ?

Pafodd y gallaf dy ollwng di yn- anghof, yr hwn a deilyngaiſt feddwl amdanafi ? ië hefyd pan oeddwn wedi fy llygru a'm cëlli.

Ti a wnaethoſt drugaredd a'th wâs tuhwnt i bob gobaith , ac a roddaiſt râs a chariad iddo tuhwnt i bob haeddiant.

Pabeth a roddaf iti am y grâs ymma ? canys nis caniadwyd i bawb, gan ymadael a'r cwbl , ymwrthod a'r byd, a dilyn buchedd grefyddol mewn Monachlog.

Ai peth mawr ydyw imi dy wa- ſanaethu di, yr hwn y mae pob crea- dur yn rhwymedic ei waſanaethu.

Ni ddylwn i dybiëd yn beth mawr dy waſanaethu di : eithr hyn ynhyttrach a welaf yn beth mawr ac yn rhyfeddol , dy fod ti'n teilyngu cymmeryd dyn mor dlawd a gwael yn waſanaethwr iti ; a'i wneuthur ef yn vn â'th garedigion waſanaethwyr di.

3. Welc,

3. Wele, tydi piau'r cwbl fy gennyfi, a'r pethau oll, â 'rhai yr wyf yn dy wafanaethu di.

Perhon 'ath fod di o'r tu arall, yn fyn-gwafanaethu i ynhyttrach, na myfi'n dy wafanaethu di.

Wele, mae'r Nef ar Ddaear, a greaist i wafanaethu dyn, yn barod bobamser gyda thi, a beunydd yn gwneuthur y pethbynnac a erchi.

A bychan yw hyn gennyti: ti a drefnaist yr Angelion hefyd i wafanaethu dyn.

Ond mae'n rhagori ar hyn igyd, dy fod tidyhun yn teilyngu gwafanaethu dyn: a'th fod gwedi addaw rhoddi dyhun an iddo ef.

4. Pabeth a roddaf iti am y miloedd hyn igyd o gymmwynafau? mi a fynnw'n pe gallwn dy wafanaethu di bob dydd o'm bywyd.

Mi fynnw'n pe gallwn wneuthur gwafanaeth teilwng iti ond tros vn diwrnod!

Ynddiau 'rwyti'n deilwng o bob gwafanaeth, o bob anrhydedd, a moliant tragywyddol.

Yn-

Ynddiau tydi ydwyt fy Arglwydd i, a minnau ydwyf dy wafanaethwr tlawd di, yr hwn wyf yn rwymedic i'th wafanaethu di a'm holl nerthoedd, a byth nis dylwn flino yn dy foliannu di.

Felly y mynnaf, felly y dymunaf, a phabeth bynnac y fo'n eisiau arnaf, teilynga di gyflawni hynny.

5. Mawr yw'r anrhydedd, mawr yw'r gogoniant o fod yn dy wafanaethu di, ac yn dibrisio pobpeth arall er dy fwyn di.

Oblegid grâs mawr a gaant y rhai, a ostyngasant eu hunain, tan dy wafanaeth tra sanctaidd di.

Hwynt-hwy a gaant dra hyfryd ddiddanwch yn yr Yspryd Glân, y rhai a fwriasant ymmaith bob cnawdol ddifyrrwch er cariad arnati.

Hwynt-hwy a gaant fawr ryddid enaid, y sawl sydd er mwyn dy enw di, yn myned i mewn i'r ffordd gyfwng, ac yn diystyru pob gofal bydol.

6. Oh gymmeradwy a hyfryd wafanaeth

186 *Thomas a Kempis. L. III.*

fanaeth Duw ! â'r hwn y gwnair dyn
yn wîr rydd ac yn sanctaidd !

Oh sacraidd gyflwr y gweinido-
gaeth Crefyddol, a wna ddyn yn gy-
dradd a'r Angelion, yn hôff i Dduw,
yn ddychrynmedic i'r Cythreuliaid, ac
yn ganmoladwy i'r ffyddloniaid !

Oh wafaneth i'w amgoffleidio, ac
i'w ddymuno bobamser, â'r hwn yr
haeddir y daioni goruchaf, ac yr en-
nillir y llawenydd a bery byth.

P E N. XI.

*Bod yn rhaid holi, a rheoli'n gym-
mesur chwantau ein calon.*

I. **F**Y mab, mae'n rhaid iti'n
chwaneg wybod llawer o
bethau, na ddycaist etto yn dda.

Beth yw 'rheini f' Arglwydd ?

Trefna dy ddymuniad yn hollawl
ynol fy ewyllys da i : ac na fydd yn
hoffwr ohonot dyhun : ond yn awy-
ddus eiddig o'm hewyllys i.

Mynych y mae chwantau yn dy
ennynnu di, ac yn dy yrru rhagot yn
ffor-

fforddrych : eithr ystyria, ai ermwyn gogoniant imi, neu ermwyn rhyw gymmwynas iti, yr wyt yn ymmod ac yn cynhyrfu.

Os myfi yw'r achos, ti fyddi'n ddi-gon bodlon, beth bynnac a ordeinia-fi : ond os rhyw geisio iti dyhun sy'n llechu tan y cuddiad hwnnw, wele dyna'r peth sy'n dy rwystro ac yn dy flino di.

2. Gochel ganhynny, rhag pwyso gormod ar ryw chwant a ddelo i'th feddwl, heb ymgynghori â myfi : rhag edifarhâu ohonot ysgatfydd gwedi hynny, neu rhag bod yn-ddrwg gennyt yr hyn oedd o'r blaen yn dy fodloni, ac oeddit yn ei awyddu megis y goreu.

Oblegid nad yw pob awydd, a welir yn dda, ynyman i'w ddilyn : na phob gwrthwyneb chwaith ar y cyntaf i'w wrthod.

Buddiol weithiau ydyw arfer ymat-tal, ië hefyd yn y chwantau a'r bw-riadau da : rhag iti trwy ormod ta-erder, ruthro i drawstynniadau me-ddwl ; rhag iti trwy dy fod ynanu-fydd,

fydd, wneuthur scandal i rai eraill ; neu hefyd wrth fod y lleill yn dy wrthsefyll , rhag iti gythryblu a chwyno.

3. Eithr weithiau mae'n rhaid arfer nerth a grym , a gwrthwynebu trachwantau'r corph yn wrol , heb edrych pabeth a fyn y cnawd, a phabeth nis myn ; ond yn hyttrach ceisio gwneuthur iddo ddarostwng ei hun ir yspryd, ië er nas myn.

A mae'n rhaid ei gospi. a'i yrru i wafanaethu'n vfydd. hyd oni bytho'n barod i bob peth , ac y dysgo fod yn fodlon ag ychydig, a bod yn ddifyr gantho gael pethau syml , heb na grwgnach , nac yngan yn erbyn unrhyw flinedd.

P E N. XII.

Am ddyscu ymddioddef, ac am ymdrech'u'n erbyn trachwantau.

1. **A** Rglwydd Dduw, mi welaf fod ymddioddef yn angenrheidiol imi : am fod llawer o wrth-

wrthwynebau'n digwydd yn y bywyd ymma.

2. Felly y mae, fy mab: ond ai fynnaf gennyt geisio'r cyfryw heddwch ac y fo heb ddim temptasiwn, neu heb ymglywed dim gwrthwyneb.

Ond meddwl dy fod wedi cael heddwch y pryd hynny, pan fyddi'n cael dy flino ag amryw drallodau, a'th brofi'n llawer o wrthwynebau.

Os tydi a ddywedi, nad wyt yn gallu dioddef llawer, pasodd ganhynny y dioddefi di y Purdan?

O ddau ddrwg rhaid dewis bobamser y lleiaf.

Amhynny ermwyn gochel y poenau tragywyddol a ddaw, cais ermwyn Duw ddioddef yn fodlon y drygau presennol.

Ai tybied yr wyti, fod dynion y byd ymma heb ddioddef dim, neu ond ychydig? nis cai hwynt hwy felly, er iti chwilio am y rhai tyneraf a'r meddfaethaf oll.

3. Mae ganthynt hwy, meddi di, llawer o ddryrrion, a mae'n hwy'n dilyn

dilyn eu trachwantau euhun : ac am-
hynny bychan y prifant hwy eu blin-
derau.

4. Gâd i hynny fod, a'i bod hwy'n
cael pob peth a fynnant : ond pahyd,
dybygi di, y parhâ hynny ?

Wele, megis y mwg y methant y
fawl fy'n llawn o'r byd, a gwedi
hynny ni bydd dim coffa o'r llawe-
nydd a'r difyrrwch y fu.

A thra fyddant etto'n byw, nid
ydynt yn gorphwys ynddynt, heb
chwerwedd a blinder ac osn.

Oblegid eu bod hwy o'r vn peth,
ac y maent yn cymmeryd difyrrwch,
lawer gwaith yn cael poen a dolur.

Cyffion y gwneir iddynt, am eu
bod hwy'n ceisio ac yn dilyn plese-
roedd yn afreolus, nas gallant gael
eu cyflowni heb gywilydd a chwe-
rwedd.

Oh mor fyrrion, mor ffeilfion,
mor annhrefnus a bryntion ydynt
igyd !

Ond o dra medd-dod a dallineb
meddwl, nid ydynt yn deall ; eithr
megis anifeiliaid mudion, ermwyn
cael

cael ychydic o ddifyrrwrh y bywyd llygredic, mae'n hwy'n rhedeg i farwolaeth enaid.

Tydi ganhynny, fy mab, na ddôs arol dy drachwantau, eithr tro oddiwrth ewyllyfion enwiredus.

Ymddifyrra yn ein Harglwydd, ac efe a rydd iti ddymuniadau dy galon.

5. Oblegid os tydi a fynni wîrymddifyrru, a chael dy ddiddanu'n ddigonol gennyfi: wele ar ddibrisio pob peth bydol, ac ar ymwrthod â phob plefferoedd gwaelion, y bydd dy fendith di, ac y rhoddir iti helaethlawn amledd o ddiddanwch.

Ac o bafaint pellach y tynni dyhunau oddiwrth gyffur creaduriaid, cadarnach o hynny a melyfach diddanion a gai di ynofi.

Ond ar y cyntaf, nis cyrheiddi at y rhain heb dristwch, ymboeni ac ymdrech.

Yr hên gynefinder y fydd yn gwrthsefyll: ond â gwell ymarfer y gorchfygir hynny.

Y cnawd

Y cnawd y fydd yn murmuro :
ond â gwrês yspryd y distewir ef.

Yr hên Sârph a ymbiga ac a ym-
greulona, ond â gweddi y gyrtir ef
ymmaith : ac yn chwaneg, wrth
weithio'n dda, ac wrth ymfllino, y
ceuir adwy fawr yn ei herbyn.

P E N. XIII.

*Am vfydd-dod tanlwydd gostyngedic
ynol esampl Jesu Christ.*

I. **F**Y mâb, mae'r neb y fo'n ceis-
fio tynnu eihun allan o vfydd-
dod, yn ceisio tynnu eihunan allan
o râs Duw : a'r neb a fynno bethau
neilltuol, a gyll y rhaicyffredin.

Y neb ni fynno'n ewyllysgar ac
o'i wîrfodd ddarostwng eihunan i'w
Bennaeth, sy'n dangos nad yw ei
gnawd eihun yn gwbl vfydd iddo
yntau : ond ei fod ef yn gwingo'n
fynych ac yn murmuro.

Dysc ganhynny'n fuan vfyddhâu
i'th Bennaeth, os wyt yn mynnu da-
roftwng dyhun.

Canys

P.xiii. *Thomas a Kempis.* 193

Canyf cynt y gorchfygir y gelyn o-
ddiallan, pan fo'r dyn oddimewn
wedi ddistrywio.

Nid oes blinach na gwaeth gelyn
i'th enaid, na thydi dyhuman; heb
fod yn gyttun a'th yspryd.

Mae'n rhaid iti'n llwyr wir ddibri-
sio dyhun, os mynni fod yn drech na
chig a gwaed.

Am dy fod ti etto'n caru dyhuman
yn annhrefnus, yr wyt oherwydd
hynny yn ofni ymroddi dyhun yn
hollawl i ewyllys rhai eraill.

2. Eithr pabeth mawr ydyw iti,
yr hwn nid wyt ond llwch a dim,
ermwyn Duw ddarostwng dyhun
i ddyn: gan ddarfod i myfi yr
Hollalluoc a'r Goruchaf yr hwn
a greais bob peth o ddim, dda-
rostwng fyhuman i ddyn erdyfwyn
di?

Myfi a wneuthym fyhun yn iselaf
ac yn waelaf oll, fel y gelliti orch-
fygu dy falchedd â'm gofyingei-
ddrwydd i.

Dylf fod yn ufydd, tydi lwch a
lludw. Dylf oftingeiddio dyhun ty-

di bridd a baw : ac ymgrymma dyhunan tan draed pawb.

Dysc dorri dy ewyllysiau , ac ymroddi dyhun i bob gostyngeddrwydd,

3. Llosga o dra digter yn erbyn dyhunan , ac na âd i ddim chwydd fyw ynot : ond gwna dyhun mor oftyngedic ac mor fychan , ac y gallu pawb fengid arnat , a'th fathru megis tom yr heolydd.

Beth fy gennyti ddyn ofer a gwâg i'w gwyno o'i blegid ?

Beth fy gennyt bechadur brwnt i'w ddywedyd yn erbyn y sawl a'th ddannodant, yr hwn a ddigiaist Dduw cyn fynyched , ac a haeddaiſt Vſſern lawer gwaith ?

Eithr fy llygaid i a'th arbedodd di, am fod dy enaid di'n werthfawr yn fyn-gwydd i ; fell y gellit wybod yn-gharedigrwydd i, a bod yn ddi-olcligar yn waſtad am y cymmwynafau a wneuthum iti.

Ac fel yr ymroddit dyhun bobarnfer i wîr vſydd-dod a gostyngeddrwydd, ac y dioddefit yn fodlon gael dy gwbl ddibrisio.

P E N.

P E N. XIV.

*Am ystyrio dirgel farnedigaethau
Duw rhag bod yn falch am be-
thau da.*

I. **Y**R wyt yn taranu O Ar-
glwydd. arnafi dy farnedi-
gaethau, ac â braw ac ofn yr wyt yn
ysgwyd fy holl esgyrn, a'm henaid
fy'n dychrynnu'n fawr iawn.

Yr wyf yn sefyll mewn syndod,
gan ystyried nad yw'r Nefoedd yn
lân yn dy olwg di.

Ac os cefaisi ddrygioni yn yr An-
gelion, ac nid arbedaisi hwynt; pa-
beth a ddaw ohonofi?

Y fôr a syrthiasant o'r Nef, a myfi
lwch a lludw beth a ryfygaf?

Hwynt hwy, gweithredoedd y
fawl, a welid yn gannoladwy, a
gwympasant i'r gwaelod isaf, a'r
fawl oeddent yn bwytta bara'r An-
gelion, a welais yn ymddifyrru ar
foegion moch.

2. Nid oes dim sancteiddrwydd

196 *Thomas a Kempis. L. 11.*

ganhynny, os tydi O Arglwydd a
dynni dy law oddiwrthym.

Nid oes doethineb a wna lês, os
tydi a baid a'n theoli ni.

Nid oes cadernid a dâl ddirt, os
tydi a baid a'n catw ni.

Nid oes diweirdeb y fo diogel,
oddieithr iti ein hamoddifyn ni.

Nid oes gennym ddim ymgadw
obonem einhun, oddieithr iti fod yn
brefennol i wlio amom.

Oblegid wedi ein gadael gennyti,
ni a foddwn, ac a gawn ein colli :
ond pan ddelych ti i ymwleed â ni,
hyni a gawn ein codd ifynu, a byw.

Canyr arwatal ydym, eithr ynoti
y cawn ni ein diogelu : obonem ein-
hunain yr ydym yn elzearu, ond yno-
ti yr ennynnir ni.

3. Oh mor wael a gofnyngedic y
dylwn i feddwl amdanaf fyhun !
mor fychan ac mor ddim y dylwn i
brisio'r cwbl fydd ynôf, os tybygir
fod tippin o ryw ddaidni ynôf !

Oh mor isel ddyfn y dylwn oftyng-
geiddio fyhun tan dy anoddyn farne-
digaethau di, O Arglwydd ; lle nid
wyf

P.xiv. *Thomas a Kempis*. 197

wyf yn cael fyhunan yn angen na
dim a dim !

Oh bwys anfeidrol ! Oh lawnfor
annosiadwy ! lle nis medraf gael dim
ohonof, ond dim yn llwyr gwbl !

Ple ganhynny y mae lloches gwâg
ogoniant ? ple mae'r rhyfys a fod
rhinwedd ynosi ?

Llyncwyd yr holl wâg glôd yn
nyfnder dy farnedigaeithau di amafi.

4. Beth yw pob cnawd yn dy
plwg di ?

A ymffroftia'r clai yngwydd y
neb a'i llunio.

Pafodd y gellir ei ymgodi ef a
gwâg siarad, calon yr hwn fy wedi
ei gwir oftyngeiddio yn Nuw ?

Oblegid nas gall yr holl fyd falch-
ymgodi'r neb y mae'r Gwirionedd
wedi ei ddarostwng i'ddo eihun, ac
ni fyflir ef â genau pawb a'i canno-
la, yr hwn a roes ei obaith yn ddi-
gel ar Dduw.

Oherwydd hwynt hwy hefyd, y
rhaf fy'n siarad, wele nid ydynt igyd
ond dim : canys methiant a difan-
nant gyda fwn eu geiriau : eithr

198 *Thomas a Kempis. L.iii.*
Gwirionedd ein Harglwydd a beri'n
dragywyddol.

P E N. XV.

*Pafodd y mae'n rhaid gwneuthur
a dywedyd, ar bob peth a chwen-
nychir.*

I. **F**Y mab, dywaid ymmhob
peth: Arglwydd, os gweli
di'n dda, bydded hyn ymma.

Arglwydd, os bydd i'th anrhy-
dedd di, gwneier hyn yn dy enw di.

Arglwydd, os gweli di y bydd hyn
yn fuddiol imi, ac os gwyddost y
bydd hyn ar fy llês i; yna canniada
imi arfer neu wneuthur hyn i'th an-
rhydedd di.

Ond os gwyddost di y bydd hyn-
ny'nddrwg imi, ac yn niweidiol i
iachawdwriaeth fy enaid i, tynn o-
ddiwrthyf y cyfryw ewyllys-chwant.

Oblegid nad yw pob chwant yn
dysod o'r Yspryd Glân, perhon a
bod y dyn yn gweled y peth yn gy-
fion ac yn dda.

Anodd

Anodd yw barnu'n iawn, pa vn ai yspryd da, ai vn amgenach y fo'n dy yrru di i chwennychu hyn neu'r llall; neu hefyd ai dy yspryd didy-hun y fo'n dy annog.

Llawer a welwyd wedi eu twyllb ar y diwedd, yr oeddent ar y cyntaf yn meddwl, mai yspryd da oedd yn eu gyrru hwynt.

2. Amhynny ag ofn Duw, ac â gostyngedd rwydd calon, y mae'n rhaid dymuno a gofyn bobamser y peth bynnag a ddelo i'r meddwl i'w chwennych; ac yn bendisaddeu gan ymwrthod a thi dyhun, gorchymyn y cwbl imi gan ddywedyd.

Arglwydd, tydi a wyddost, pa beth fydd oreu: bydded hyn neu'r llall megis yr wyti'n mynnu.

Dyro imi'r hyn a fynni, a'r maint a fynni, a phan y mynni di.

Gwna â myfi megis y gwyddosti, a megis y bo goreu gennyti, ac megis y bytho mwy anrhydedd i tydi.

Gofod fi ymmha le y mynni; a gwna â myfi wrth dy fodd yr hyn a fynni ymmhob peth.

Yn dy ddwylo di yr wyfi, tro fi,
a dattro fi o amgylch.

Wele, dy wâs di ydwyfi, yn barod i bob peth; am nad ydwyf yn chwennychu byw imi fyhun, ond i tydi: mi a fynnw'n pe gallwn wneuthur hynny'n deilwng ac yn berffethlon.

G W E D D I.

I allael cyflawni ewyllys Duw.

3. Canniada imi, O Jesu tra dai-
onus dy râs di, fel y bytho ef gyda
myfi, ac y gweithio gyda myfi, ac y
parhâo gyda myfi hyd y diwedd.

Dyro imi bobamser chwennychu a
mynnu'r hyn, y fo mwy cymdeira-
dwy iti, a'r hyn y fo goreu gennyti.

Bydded dy ewyllys di fy ewyllys
innau: a dilyned fy ewyllys i dy
ewyllys di bobamser, a chystuned ag
ef yn llwyr.

Bydded imi yr vn mynnu a'r vn
na fynnu â thydi: a bod heb allael
na mynnu, neu na fynnu'n amge-
nach, nac y mynni, ac a na fynni di.

4. Dyro

4 Dyro imi farw i bob peth ac sy'n y byd ymma: ac er dy fwyn di, hofsi cael fy nibrifo, a bod diwybod amdanaf yn y byd hwn.

Dyro imi vwchben pob peth dymunedic orphwys ynoti, a llonyddu fyn-ghalon ynoti.

Tydi yw gwŵr heddwch y galon, tydi yw'r gorphwys vnic: allan oho-noti mae pob peth yn galed ac yn ffin. Yn yr heddwch ymma ynddo eihun, hynny yw, ynoti y Daionl goruchaf tragywyddol y cytgaf ac y gorphwysaf. *Amen.*

P. E. N. XVI.

Bod yn rhaid ceisio gwŵr ddiiddanwch yn Nuw yn vnic.

1. **B**Eth bynnac a allaf ei chwen-nych, neu feddwl amdano i'm diddanu i, nid wyf yn ei ddifgwyl ymma; ond arol hyn.

Eithr pe bai holl ddiddanion y byd gennyfi'n vnic, a phe gallwn fwychâu pobrhyw ddifyrion, diau

yw, nas gallent barhâu chwaith hîr.

Amhynny fy enaid, ni elli di gael dy ddiddanu'n gyflawn, na'th ddifyrru'n berffeithlon; ond yn Nuw, Diddanwr y tlodion, a derbynwr y rhai gostyngedic.

Disgwyl ychydig fy enaid, disgwyl addewid Duw, a thi a gai amledd o bob daoedd yn y nefoedd.

Os tydi a geisi y pethau presennol yn rhy afreolus, ti a golli' rhai tragywyddol a'r Nefolion bethau.

Arfer di y pethau amserol hyn, a dymuna'rhai tragywyddol.

Ni elli di gael dy ddigoni â dim daioni amserol: oblegid nid i fwynhâu' rhain y crewyd di.

2. Pe bai gennyf yr holl ddaoeedd a grewydd, nis gelliti mor bod yn ddedwydd ac yn happys: ond yn Nuw yr hwn a greodd y cwbl, y mae dy ddedwyddwch a'th wynfyd di'n sefyll.

Nid y cyfryw a welir ac a gânmolir gan ffolaidd serchogion y byd: ond y cyfryw ac y mae daionus
ffydd-

P.xvi. *Thomas a Kempis.* 203

ffyddloniaid Christ yn ei ddisgwyl,
ac y mae' rhai ysprydol, a'r rhai
glân eu calon (ymarweddiad y fawl
fy'n y Nêf) ambell weithiau'n cael
ei rhagflasu ymma.

Ofer ydyw, a byrr pob diddan-
wch bydol.

Da a chywir yw'r diddanwch, a
gair oddimewn gan y Gwirion-
edd.

Mae'r dyn defosionol bobamser
yn dwyn ei Ddiddanwch gydag ef,
sef yr Jesu bendigedic, ac yn dywe-
dyd wrtho : Bydd di gyda myfi Ar-
glwydd Jesu ymmhob man, ac ym-
mhob amser.

Bydded y diddanwch ymma imi,
sef, mynnu o'm gwîr fodd fod heb
ddim diddanwch oddiwrth ddyn.

Ac os byddaf heb ddim didda-
nwch ohonoti, bydded dy ewyllys di,
a'th gyfion brofedigaeth yn lle y di-
ddanwch mwyaf imi.

Am nad wyti'n digio'n barhâus,
nac yn bygwth yn dragywyddol.

P E N.

P E N. XVII.

*Bod yn rhaid bwrw pob gofal
ar Dduw.*

1. **F**Y mab, gâd imi wneuthur â
thydi yr hyn a fynnafi : mayfi
a wn beth fy'n dda ar dy lês di.

Yr wyti yn ystyried megis dyn :
yr wyti'n meddwl yn llawer o bethau,
megis y mae bryd ac ewyllys dyn yn
cyngkori.

Arglwydd, gwîr ydyw yr hyn a
ddywedais. Mwy yw dy ofal di
amdanafi, na'r cwbl o'r gofal a a-
llafi ei gymmeryd amdanaf fyhun.

Canys rhy ddamweiniol y mae'r
neb yn sefyll, yr hwn nid yw'n bw-
rw ei ofal igyd arnati.

Arglwydd, os bydd fy ewyllys
i'n iawn, ac yn ddiogel ynoti, gwna
ohonofi yr hyn a weli di fod yn
dda.

Oblegid nas gall fod yn amgen na
da, beth bynnac a wnei di oho-
rosi.

2. Os

2. Os tydi a fynny imi fod mewn tywyllwch bydd di'n fendigedic : ac os tydi a fynni imi fod mewn goleuni, bydd di drachefn yn fendigedic. Os mynni di imi gael diddanwch, bydd di'n fendigedic : ac os mynni imi gael blinder a gofid, bydd di yn yr vn modd yn fendigedic.

3. Felly, fy mab, y mae'n rhaid iti sefyll, os tydi a fynni rodio gyda myfi.

Rhaid iti fod cyn barotted i ddiodef, ac i fod yn llawen.

Rhaid iti fod mor fodlon yn dlawd ac yn anghennus, a bod yn llawn golud ac yn gyfoethoc.

4. Arglwydd, er dy fwyn di, mi a ddioddefaf yn ewyllysgar y peth bynnac a fynni di ddyfod arnaf.

Mi a dderbynnaf yn ddiragor o'th law di y drwg a'r da, y melus a'r chwerw, y llawen a'r trist : ac a roddaf ddiolch iti am bob peth a ddi-gwyddo imi.

Cadw di fyfi rhag pob pechod, ac nid ofnaf nac angeu nac Vffern.

Os tydi ni'm bwri fi ynnmaith yn dragy-

dragywydd, ni wna imi ddim ni-
weid na'r blinfyd na'r trafferth pa-
bynnac a ddelo arnaf.

P E N. XVIII.

*Bod yn rhaid dioddef pob trueni
bydol yn fodlon ynol esampl
Christ.*

P. F Y mab, myfi a ddisgynnais
o'r Nef ermwyn dy iachaw-
dwriaeth di: myfi a gymmerais ar-
naf dy holl drueni di, nid o an-
genrhaid ond am fod cariad ar-
nati yn fy rhynnu i: fel y dyscit
tithau ddioddefgarwch, ac y dy-
scit ddioddef blinderau bydol yn
ddiddig.

Canys o'r awr a'm ganwyd, hyd
fy marw ar y Groes, ni fûm i ddim
heb ddioddef dolur.

Mawr eisiau da bydol y fu arnaf:
mynych y clywais lawer o achwyn
amdanaf: dioddefais yn ddaionus
ammharch a gwradwydd: am gym-
mwynafau mi gefais anniolchgarwch,
am

P.xviii. *Thomas a Kempis.* 207

am fyn-gwrthiau fyn-ghablu, am fynysceidiaethau fyn-gheryddu.

2. Arglwydd, gan iti fod yn ddioddefgar yn dy fywyd, trwy gwblgyflawni yn hynny orchymmyn dy Dâd; iawn ydyw i minnau bechadur truan, ynol dy ewyllys di ymarwedd fyhunan yn ddioddefgar: a dwyn hyd y gweli di fod yn dda, baich y bywyd llygredic hwn i'm iachawdwriaeth.

Oblegid er bod y bywyd presennol ymma'n flin, ac yn drwm; er hynny mae ef 'rwön trwy dy râs di'n haeddiannus iawn; a thrwy dy esampl di, ac ar hyd oltrâed y Sainc yn esmwythach i'rhai gweiniaid ac yn oleuach.

Mae ef hefyd yn llawer mwy diddanol, nac yr oedd yn yr Hên Gyfraith, pan yr oedd porth y Nêf yn aros yn gaead; ac yn dywyllach hefyd y gwelid y ffordd i'r Nêf, pan nid oedd ond nemmor yn gofalu, am geisio teyrnas y Nefoedd.

Ac nid oedd chwaith y sawl oeddent y pryd hynny'n gyfion ac i
fod

fod yn gadwedic, cyn dy Ddiiodde-
faint di, a gworthfawr ddyled dy
farwolaeth sancteiddlawn, yn gallu
myned i mewn i deyrnas y Nefoedd.

3. Oh pafaint o ddiolch a ddylwn
i roddi iti, am ddarhod iti dcalyngu
dangos imi, ac i'r holl ffyddloniaid
ffordd union a da i'r deyrnas dra-
gywyddol.

Canys dy fuchedd di yw ein ffordd
ni : a thrwy sanctaidd ddioddefga-
rwech yrydym yn rhodio attati, yr
hwn wyt ein Coron ni.

Pettafiti heb fynd o'r blaen a'n dy-
fou ni, pwy a gymmerasai ofal am
dy ganlyn di?

Gwac fi, pa nifer a arhosent yn
hirbell arol, oni bai eu bod hwy'n
canfod dy esamplau rhagorol di?

Wele ! rydym etto'n claeau gwe-
di clywed cynnifer o'th arwyddion,
a'th ddysceidiaethau di ; beth y fy-
ddai, pettem ni heb gymmaint go-
founi i'th ddilyn di?

P E N. XIX.

Am ddioddef cam, a phwy fy'n
wir ddioddefgar.

1. **P**Abeth wyti yn ei ddywedyd,
fy mab ? Paid ac achwyn
gan ystyried fy Nioddefaint i, a'r
hyn a ddioddefodd y Sanctiau eraill.
Nid wyti etto gwedi gwrthsefyll
hyd at golli gwaed.

Bychan yw'r hyn wyti'n ei ddi-
oddef, gyferbyn a blinfyd y sawl a
ddioddefodd gynnifer o bethau, a
demptiwyd cyn dafed, a ofidiwyd
cyn orthymmed, a flinwyd ac a bro-
fwyd gynnifer o foddion.

Rhaid iſi ganhynny goſio y po-
thau mowrion y mae rhai eraill yn
eu dioddef, fel y gelli yn esmwy-
thach ddwyr yr hyn bychan yr wy-
ti'n ei ddioddef.

Ac onid wyti'n gweled mai by-
chan ydyw, edrych onid dy annio-
ddefgarwch di fy'n peri hynny.

Onid pa vn bynnac ydynt ai
mawr

fod yn gadwedic, cyn dy Ddiodde-
faint di, a gwerthfawr ddyled dy
farwolaeth sancteiddlawn, yn gallu
myned i mewn i deyrnas y Nefoedd.

3. Oh pafaint o ddiolch a ddylwn
i roddi iti, am ddarfod iti deilyngu
dangos imi, ac i'r holl ffyddloniaid
ffordd union a da i'r deyrnas dra-
gywyddol.

Canys dy fuchedd di yw ein ffordd
ni: a thrwy sanctaidd ddioddefga-
rweh yrydym yn rhodio attati, yr
hwn wyte ein Coron ni.

Pettafiti heb fynd o'r blaen a'n dy-
fau ni, pwy a gymmerasai ofal am
dy ganlyn di?

Gwae fi, pa nifer a arhosent yn
hirbell arol, oni bai eu bod hwy'n
canfod dy esamplau rhagorol di?

Wele! 'rydym etto'n claearu gwo-
di clywed cynnifer o'th arwyddion,
a'th ddysceidiaethau di: beth y fy-
ddai, pettem ni heb gymmaint go-
louni i'th ddilyn di?

P E N. XIX.

*Am ddioddef cam, a phwy sy'n
wîr ddioddefgar.*

1. **P**Abeth wyti yn ei ddywedyd,
fy mab ? Paid ac achwyn
gan ystyried fy Nioddefaint i, a'r
hyn a ddioddefodd y Sainctiau eraill.
Nid wyti etto gwedi gwrthsefyll
hyd at golli gwaed.

Bychan yw'r hyn wyti'n ei ddio-
ddef, gyferbyn a blinfyd y sawl a
ddioddefodd gynnifer o bethau, a
demptiwyd cyn dosted, a ofidiwyd
cyn orthymmed, a flinwyd a' a bro-
fwyd gynnifer o foddion.

Rhaid iti ganhynny gosip y po-
thau mowrion y mae rhai eraill yn
eu dioddef, fel y gelli yn esmwy-
thach ddwyn yr hyn bychan yr wy-
ti'n ei ddioddef.

Ac onid wyti'n gweled mai by-
chan ydyw, edrych onid dy annio-
ddefgarwch di sy'n peri hynny.

Onid pa vn bynnac ydynt ai
mawr

mawr ai bychain, cais ddioddef y cwbl yn fodlon.

2. O bafaint gwell y paratoi di dyhunan i ddioddef, callach ohynny y gwnai, a mwy a heuddi : ti a ddygi hefyd y cwbl yn esmwythach wrth ymarfer, ac wrth roddi dy fryd i'w dwyn yn wrolach.

Ac na ddywaid : Nid wyfi'n abl i ddioddef gan y cyfryw ddyn ; ac nid yw'r cyffelyb bethau i'w ddioddef : oherwydd cam mawr a wnaeth ef imi, ac ef a edliwiodd imi'r hyn nas meddyliais erioed amdanynt : ond mi a'i dioddefaf hwynt gan vnarall, ac megis y gwelafi fod yn dda.

Fföi ac anghall yw meddwl y cyfryw ddyn, am nad ydyw ef yn ystyried rhinwedd Dioddefgarwch, na phwy a'i corona ef : ond yn hyttrach yn edrych ar bersonnau dynion, ac ar y cammau a wnaed ydo.

3. Nid dyn gwir ddioddefgar yw'r neb ni fyn ddioddef, ond y maint a fynno ef, a chan y sawl y ywelo ef fod yn dda.

Oblegid nad yw'r dyn gwir ddioddef-

P.xix. *Thomas a Kempis.* 211

ddefgar yn ystyried gan bwy y caffo ei flino, ai gan ei Bennaeth, ai gan ei gydradd, ai gan vn ifach ei radd; ai gan ddyn da a sanctaidd, ai gan ddyn cyndyn, gwrthnysic ac annheilwng.

Ond yn ddiragor gan bob creadur, y maint bynnac, a chynnifer gwaith bynnac y digwyddo rhyw wrthwyneb, ef a gymmer y cwbl yn ddiolchgar o law Duw, ac a gyfrifa hynny'n ynnill mawr.

Oblegid na ddichon dim, er bychaned y fo, os er mwyn Duw y dioddefir, fyned heibio i Dduw heb gael tâl amdano.

4. Bydd parod ganhynnu i'r ymladd, os tydi a fynni gael y gorfod.

Heb ymladd, nis gelli mor dyfod i gael Coron Dioddefgarwch.

Os tydi a wrthodi ddioddef, ti a wrthodi gael dy goroni.

Ond os tydi a fynni gael dy goroni, ymladd yn wrol, dioddef yn fodlon.

Heb weithio, ni ellir mynd i'r
gor-

mawr ai bychain, cais ddioddef y cwbl yn fodlon.

2. O bafaint gwell y paratoi di dyhunam i ddioddef, callach ohynny y gwnai, a mwy a heuddi : ti a ddygi hefyd y cwbl yn esmwythach wrth ymarfer, ac wrth rod-di dy fryd i'w dwyn yn wrolach.

Ac na ddywaid : Nid wyfi'n abl i ddioddef gan y cyfryw ddyn ; ac nid yw'r cyffelyb bethau i'w ddioddef : oherwydd cam mawr a wnaeth ef imi, ac ef a edliwiodd imi'r hyn nas meddyliais erioed amdanynt : ond mi a'i ddioddefaf hwynt gan vnarall, ac megis y gwelafi fod yn dda.

Ffôl ac anghall yw meddwl y cyfryw ddyn, am nad ydyw ef yn ystyried rhinwedd Dioddefgarwch, na phwy a'i corona ef : ond yn hyt-trach yn edrych ar berfonnau dynion, ac ar y cammau a wnaethid.

3. Nid dyn gwîr ddioddefgar yw'r neb ni fyn ddioddef, ond y maint a fynno ef, a chan y sawl y y welo ef fod yn dda.

Oblegid nad yw'r dyn gwîr ddio-ddef-

P.xix. *Thomas a Kempis.* 211

ddefgar yn ystyried gan bwy y caffo ei flino, ai gan ei Bennaeth, ai gan ei gydradd, ai gan vn ifach ei radd; ai gan ddyn da a sanctaidd, ai gan ddyn cyndyn, gwrthnysic ac annheilwng.

Ond yn ddiragor gan bob creadur, y maint bynnac, a chynnifer gwaith bynnac y digwyddo rhyw wrthwyneb, ef a gymmer y cwbl yn ddiolchgar o law Duw, ac a gyfrifa hynny'n ynnill mawr.

Oblegid na ddichon dim, er bychaned y fo, os er mwyn Duw y dioddefir, fyned heibio i Dduw heb gael tâl amdano.

4. Bydd parod ganhynnu i'r ymladd, os tydi a fynni gael y gorfod.

Heb ymladd, nis gelli mor dyfod i gael Coron Dioddefgarwch.

Os tydi a wrthodi ddioddef, ti a wrthodi gael dy goroni.

Ond os tydi a fynni gael dy goroni, ymladd yn wrol, dioddef yn fodlon.

Heb weithio, ni ellir mynd i'r gor-

gorphwys : ac heb ymladd nis gellir cael y buddugoliaeth.

Bydded yn bosibl imi, O Arglwydd, trwy dy rās di yr hyn a welir yn ammhofibl trwy natur.

Tydi a wyddost nad wyfi'n gallu dioddef ond ychydig, ac y bwrir fi i lawr yn fuan, pan godo gwrthwyneb bychan i'm herbyn.

Bydded y pabynnac ymflino mewn trallodau a gosidiau, er mwyn dy enw di yn hoff imi, ac yn ddymunedig : canys dioddef a chael fymlino er dy fwyn di, fy beth iachusol iawn imi.

P E N. XX.

*Am gydnabod ein gwendid einham,
ac am drueni y bywyd ymma.*

I. **C**Yfaddefaf yn fy erbyn fyhun fy anghyfiawnder, cyfaddefaf iti, O Arglwydd, fyngwendid fyhun.

Bychan lawer gwaith yw'r peth a'm bwrw i lawr, ac a'm gwna fi'n drist.

Rwy-

Rwyf i'n bwriadu gwneuthur yn wrol : ond pan ddelo tippyn o demptasiwn, mi fyddaf mewn cyfyngder mawr.

Gwael iawn lawer gwaith, yw'r peth, o'r hwn y daw temptasiwn mawr.

A phan fyddwyf yn tybied fy hun yn fym ddiogel, cyn clywed oddiwrt h, mi gaf weled fy hunan weithiau agos gweri fyn-gorchfygu â chwythiad ysgafn.

2. Edrych gan hynny, O Aglwydd, ar fyn-gwaeledd a'm gwenidid i, y rhai fydd obobparth yn lwyf wybodedic iti.

Trugarhâ wrthyf, a gwared fi o'r clai budr ymma, rhag i mi lymu ynddo, a bod bobamfer yn ddigalonnoc.

Dymma'r peth, fy'n curu fynghydwybod i'n fynych, ac yn pori cywilydd arnaf yn dy olwg di, fy mod i'n barod i lithro, ac mor want i wrthsefyll anwydau drygionus.

Ac er nad yw hynny hyd at gwbl gydlynio â hwynt; gofidus er hynny a gorthwint yw'r erlyn a
wriant

wnânt i'm herbyn, a blin iawn ydyw byw fel hyn beunydd mewn ymryson.

Wrth hyn y mae fyn-gwendid yn yspys imi : oherwydd mai haws bobamser y rhythrant ffanfiau ffieiddgas arnaf , nac yr ymadawânt â myfi.

3. Mi fynwn , tra gadarn Dduw Israël , eiddigus hoffwr yr encidiau ffyddlon , ped edrychiti ar flinedd a dolur dy wâs , ac y cymmhortit ef ymmhob rhywbeth, yr elo atto.

Cadarnhâ fi â nerth ac â grym nefol , rhag i'r hên ddyn y cnawd annedwydd , fy fyth heb ei gwbl ddarostwng i'r yspryd , gael y goreu a meistroli arnaf : yn erbyn yr hwn y mae'n rhaid ymladd , tra fyddom yn y bywyd llawn truenus hwn.

Och ! pafath fywyd ydyw hwn, lle mae cymmaint o drueni a thrallodau ; lle mae pob man yn llawn o rwydau ac o elynnion ?

Canis gwedi i vn blinder neu demptasiwn fyned heibio, ef a ddaw vnarall : ac etto a'r ymdrech cyntaf yn

yn parhâu , chwaneg o rai eraill a ddawant, a hynny'n ddifysymwth.

4. A phafodd y gellir caru bywyd â chymmaint o chwerwedd ynddo? bywyd cyn lawned o drallodau a blinderau?

Pafodd hefyd y gellir ei alw ef yn fywyd , yr hwn sy'n cenhedlu cynnifer cywyn a marwolaethau?

Ac erhynny ef a'i cerir , ac mae llaweroedd yn ceisio ymddifyrru ynddo.

Mynych y beir y byd , am ei fod yn flugiol, yn fals ac yn ofer : ac erhynny nid ymadewir yn hawdd ag ef, am fod trachwantau'r cnawd yn meiströli gormod.

Ond mae'r naill yn tyannu i garu, a'r lall i ddiystyru'r byd.

I garu'r byd y mae trachwantau'r cnawd , trachwantau'r llygaid , a balchder buchedd yn ein tynnu ni: ond mae'r cospedigaethau a'r trueni syn gyfiawn yn eu canlyn kwynt , yn peri câs am y byd, a blinedd ynddo.

5. Eithr och yfi! mae difyrrwch drwg yn gorchfygu'r enaid sy gwedi ymro-

216 *Thomas a Kempis. L. 11.*
ymrodoli eihunan i'r byd, a mae'n
meddwl fod newythau melusper tan
dairin: oherwydd na ddarfu iddo na
gweld, na phrofi melusfwydd Duw,
ma'r hyfrydwch fydd oddimewn rhil-
nwedd.

Ond y sawl sy'n cashau'r byd yn
berffeithlon, ad yn ceisio byw i
Dduw mewn trefn a dysc sanctaidd,
nid ydynt hwy heb wybod y melus-
fwydd duwfol a addewyd i'rhau a
wrthodant y byd: a mae'n hwy'n
canfod yn eglur mor orthrwm y mac
dymion bydol yn cyfeiliorni, ac yn
cael eu twyllu mewn amryw fo-
ddion.

P E N. XXI.

*Bod yn rhaid gorphwys yn Ninn
wchben pob daeod a rhoddion.*

i. **V** Wchben pob peth, ac ym-
mhob peth, gorphwys, O
fy enaid, yn ein Harglwydd bobam-
fer, canys eise yw tragywyddol or-
phwys y Seinct.

Caniaid

Caniada iiii, O draddaionus a
hoff-lawn Jesu, orphiwys ynoti vwch-
ben pob creadur: vwchben pob te-
gwch a iachawdwriaeth: vwchben
pob gogoniant ac anrhydedd: vwch-
ben pob teilyngdod a galluedd:
vwchben pob gwybodaeth a manyl-
ddyfc: vwchben pob cyfoeth a chel-
fyddydon: vwchben pob llawenydd
a gorfoledd: vwchben pob canmo-
liaeth a chlod: vwchben pob melus-
der a diddanwch: vwchben pob go-
baith ac addewid: vwchben pob hae-
ddedigaeth a dymuned.

Vwchben pob donnian a rhoddi-
on, a elli di eu rhoddi a'i tywallt y-
nofi: vwchben pob gwynfyd a go-
rawen a ddichon enaid dyn ei ym-
glywed.

Yn ddiweddaf vwchben yr Ange-
lion a'r Archangelion, ac vwchben
yr holl Lu nefol: vwchben pob pe-
thau gweledic ac anweledic, ac vwch-
ben y cwbl o'r hyn nad ydwyti fy
Nuw i.

2. Canys tydi, fy Arglwydd Dduw
i, vwchben y cwbl wyt y goreu oll:
L tydi'n

218 *Thomas a Kempis. L. III.*

tydi'n vníc wyt y Goruchaf : tydi'n vníc wyt y Galluoccaf : tydi'n vníc wyt y digonolaf a'r cyflawnaf, tydi'n vníc wyt y melusaf a'r cyffurufaf.

Tydi'n vníc wyt y teccaf a'r care-diccaf : tydi'n vníc wyt y bonheddiccaf a'r gogoneddusaf vwchlaw y cwbl oll, yn yr hwn y mae pob daoedd igyd ynghyd ac yn berffaith, ac y buont bobamser, ac y byddant.

Ac amhynny bychan yw, ac nid digon y peth bynnac a roddi di imi hebotidyhun, neu a ddatcuddi imi amdanati, neu a addewi imi heb dy weled di, a'th gael yn gyflawn.

Canys ynddïau, nis gall yn-ghalon i wîr orphwys, na'i bodloni'n hollawl, oeddieithr iddi orphwys ynoti, a mynd ifynu vwchben pob donïau a'r creaduriaid oll.

3. Oh sy'm Priodfab carediccaf Jesu Christ ! y Cariad pureiddaf, Llywodraethwr y creaduriaid oll pwy a rydd imi efgyll gwîr rydd-did i hedeg attati, ac i aros ynoti?

Oh pabryd y rhoddir imi'n gyflawn weled ac ynglywed, mor
fe

felus ydwyti fy Arglwydd Dduw i?

Oh! pabryd yr ymgynnullaf fyhun yn hollawl ynoti, fel o dra cariad arnati, nad ymglywaf fyhun: ond tydi'n vnig vwchben pob ymglywed a môdd, mewn môdd nad yw wybodedic i bawb?

Eithr ynawr mynych yr wyf yn cwynfan, ac â dolur yn dioddef fy annedwyddwch.

Oherwydd fod llawer peth yn digwydd imi yn y dyffryn hwn o drueni, y rhai a'm cythryblant yn fynych, a'm tristhaant ac a gymylant arnaf: mynych y rhwystrant ac y trawfdynnant fi, mynych y denant ac y rhwydant fi, rhag imi gael myned attati, a chael fy amgoffeidio yn hyfryd gennyti, gan fod bobarnser yn bresennol gyda'r Ysprydion gwynfyddedic.

Cyffroent di fy vcheneidiau i, am hamryw anniddanwch ar y ddaear.

4. O Jesu discleirdeb y gogoniant tragywyddol, a diddanwch yr enaid sy'n ymdeithio: attati y mac fyn-ge-

220 *Thomas a Kempis. L. iii.*

nau i heb ddim lleferydd, a'm gosteg
i fy'n llafaru wrthyti.

Pahyd y hŷr-driga fy Arglwydd i
ddyfod ?

Doed attafi ei druanddyn, a gw-
naed fi'n llawen. Ystynned ei law, a
thynned fi ei weifyn tlawd ef o bob
tyfyngder.

Dyre, dyre ; oblegid hebوتي mi
bydd na dydd nac awr yn llawen :
canystydi yw fy llawenydd i ; a he-
bوتي gwâg yw fy mwrdd i.

Truan ydwyf ac megis wedi'm
carcharu, am trymthâu â llyffethei-
riau : hyd onis disyrri di fyfi â llew-
yrch dy bresennoldeb, gan ddangos
imi dy wyneb glân hyfryd.

5. Ceisient rhai eraill y peth byn-
nac a fynnant yn dy le di : nid oes
dim yn y cyfamfer a eill ryngu bodd
imi, nid oes dim a'm bodlona, ond
tydi yn vnig, fy Nuw i, fyn-gobaith
a'm iachawdwriaeth tragywyddol.

Ni thawaf a sôn, ac nis peidiaf a
gweddio : hid onis ymchwelo dy
râs attaf, ac y llafari di wrthyf o-
ddimewn.

6. Wele

6. Wele fyfi ymma : wele fyfi wedi dyfod attati, oherwydd iti alw arnaf. Dy ddagrau di, a hiraeth dy enaid, dy oftyngeiddrwydd a'th gyf-studd calon a'm gogwyddafant fi, ac a'm dygafant attati.

7. A dywedais : Arglwydd, mi a elwais arnat, ac a chwennychais dy fwynhâu di, gan fod yn barod i wrthod pob peth er dy fwyn di.

Canys tydi'n gyntaf a'm cyffroist fi i'th geisio di.

Amhynny, O Arglwydd, bydd di'n fendigedic, yr hwn a wnaethost y daioni ymma a'th wâs ynol amlder dy drugareddau di.

Beth yn chwaneg fy gan dy wâs i'w ddywedyd yn dy wydd di, ond gostyngeddio ohono eihunan yn fawr iawn o'th flaen di, gan gosio bobamfer ei ddrygioni a'i waeledd eihun.

Canys nid oes dim tebyg iti yn holl ryfeddodan nêf a daear.

Mae dy weithredoedd di'n dda iawn drosben, dy farnedigathan'n

gywir, ac â'th ragweled di y llywodraethir pob peth.

Moliant ganhynny a gogoniant iti, O ddoethineb y Tâd, moled a bendithied di fyn-genau i, a'm he-naid a phob peth creedic o'r vnwaith.

P E N. XXII.

*Am gosio amryw gymmwynasau
Duw i ddyn.*

I. **A** Gor, O Arglwydd, fyn-ghalon yn dy gyfraith, a dysc imi rodio yn dy Orchymrynion di.

Gwna imi ddyal dy ewyllys di, ac â mawr anrhydedd gyda dyfal ystyried, ddwyn ar gôf y cymmwynasau a wneuthosti imi, yn gystal y rhai cyffredin a rhai neilltuol: fel y gallwyf ohyn allan roddi teilwng ddiolch iti.

Eithr yr wyf yn gwybod ac yn cyfaddef, nas gallaf am y gronyn lleiaf dalu dyledus foliannau o ddiolch iti.

Llai ydwyfi nac vn daioni a wnaethost

P.xxii. *Thomas a Kempis.* 223

thofst imi : a phan fythwyf yn ystyried dy hynodrwydd , a'th ragorfrainst di, mae fy yspryd o dra maint y matter yn methu ynof.

2. Dy roddion di ydyw'r cwbl fy gennym yn ein henaid a'n corph , a'r peth bynnac a feddom oddimaes ac oddimewn, trwy natur neu vwchlaw natur : ac mae'n hwy'n dangos dy fod ti'n hael , yn garedic ac yn ddaionus, o'r hwn y cawfom bob daoedd.

Er bod y naill wedi, cael mwy, a'r llall wedi cael llai, o'th eiddo di erhynny y mae'r cwbl : ac heboti nis gellir cael y lleiaf.

Ni all y neb, a gafodd y rhoddion mwyaf, ymffroftio am ei haeddiant, nac ymgodi eihunan yn vwch na rhai eraill, na gwatwor yr hwn fydd a llai gantho : oblegid mai efe yw'r mwyaf a'r goreu , yr hwn syn cymmeryd llai arno eihun, ac â mwy gostyngeidrwydd a defosiwn yn rhoddi diolch iti.

A'r neb a gyfrifo eihun yn waelach na phob vnarall , ac a farna ei-

bunan yn annheilyngach, fy gym-
mwyfaf i dderbyn y rhoddion mwy-
af.

3. Eithr ni ddylai'r neb, a gafodd
lai o roddion, drifthan, na bod yn
ddigllon, neu genfigennu'r cyfoe-
thocchach: ond yn hyttrach edrych
arnati, a moliannu'n ddirfawr dy
ddaioni di, am dy fod ti'n rhoddi dy
ddoniau mor helaethlawn, mor cwy-
llysgar, ac yn ddihaeddiant, heb ddim
derbyn wyneb.

Ohonoti y mae'r cwbl, ac amhyn-
ny tydi wyt i'th foliannu ymmhob
vn.

Tydi a wyddost pabeth fy gym-
mwys i'w rod-di i bob vn: a phaham
y mae llai gan hwn ymma, a mwy
gan hwn accw: nid i nyni, ond iti y
mae'n perthyn barnu hynny, yr hwn
wyt wedi deffinio haeddedigaethau
pobvn.

4. Ac amhynny, O fy Arglwydd
Dduw, rwyf i'n cyfrif yn gymmwys-
nas fawr imi, nad oes llawer o be-
thau gennyf, o'rhai oddimaes ac y-
nol barn dynion yr ymddangosai clod
a gwych:

a gwychedra ynof: yn gymmaint ac y
dylai dyn wrth ystyried ei dloedi a'i
waeledd eihun, nid yn vnig fod heb
gymmeryd trymder neu dristwch
neu ddigalondid o hynny, ond yn
hyttrach cymmeryd diddanwch
mawr a llawenydd ohono.

Oblegid dy fod ti, O Dduw, we-
di dewis y tlodion, a'rhai gostynged-
ic a'r sawl y mae'r byd yn eu dibri-
sio, i fod yn gyfeillion cartrefol, ac
yn anwylion iti.

Tystion ohynny yw dy Apostoli-
on di, y rhai a ofodaisf yn Dwyse-
gion dros yr holl ddaear.

Hwynt hwy erhynny y fuont
fyw yn y byd heb ddim ymgwyno,
ond mor ostyngedic a sylm, heb na
malais na thrwyll, a bod yn llaw-
en hefyd ganthynt ddioddef am-
mharch a dirinyg er mwyn dy enw
di, ac amgofleidio â mawr awydd y
pethau, y mae'r byd yn eu ffici-
ddio.

5. Nid oes dim ganhynny a ddy-
lai lawenhâu'r neb sy'n dy garu di,
ac yn cydnabod dy gymrwynafau
L 5 di

226 *Thomas a Kempis. L. III.*

di tuac atto ef, yn gymmaint a'th ewyllys di ynddo ef, a bôdd dy dragwyddol ddosparthiad di.

Am yr hyn, dyn a ddylai gymmeryd cymmaint bodlonrwydd a difyrwch, ac y mynnai mor ewyllysgar fod yn lleiaf, ac y dymunai vnarall fod yn fwyaf oll.

Ac felly y dylai ef fod mor heddychol, a chyn fodloned yn y lle isaf a'r gwaethaf, ac y byddai yn y lle vchaf a'r goreu: a bod yn ddi-bris, ac yn wael, ac heb ddim fôn amdano mor ewyllysgar, a bod yn fwy anrhydeddus na'r lleill igyd, neu yn y bri a'r gogoniant mwyaf yn y byd.

Oblegid dy ewyllys di, a ferch a'n dy anrhydedd di, a ddylai ragori ar bob peth arall, ai ddiddanu, a'i fodloni ef yn fwy, na'r holl gymmwnafau, neu'r doniau a roddwyd, neu fydd i'w rhoddi iddo.

PEN.

P E N. XXIII.

*Am bedwar peth yn peri heddwch
mawr.*

1. **F**Y mab, ynawr y dysgaf iti y
ffordd i heddwch, ac i wir
rydd-did.

2. Gwna, Arglwydd, yr hyn a
ddywedais, oblegid hôff y fydd
gennyfi glywed hynny.

3. Cais, fy mab, wneuthur ewy-
llys vnarall yn hyttrach na th ewyllys
dyhun.

Dewis bobamser yr hyn y fo llai,
yn hyttrach na'r hyn y fo mwy.

Cais bobamser y lle isaf, a bod yn
waelach na phawb.

Dymuna bobamser, a gweddia
wneuthur o Dduw ei ewyllys yn ho-
llawl ynoti.

Wele, y cyfryw ddyn a â i mewn
i ffiniau heddwch ac esmwythdra.

4. Arglwydd, mae dy fyrr yma-
drodd di hwn ymma, yn cynnwys
perffeiddrwydd mawr.

Bychian

Bychan ydyw i'w lasaru, ond mae ef yn helaeth o ystyr, ac yn llawn o ffrwyth.

Canys pe gallwn gadw hwn ymma'n ffyddlon, ni chodai cythryfwl mor hawdd ynofi.

Oblegid cyn fynyched ac yr wyf yn clywed fyhun yn aflonydd ac yn flin o'm meddwl, rwyf yn gweled fy mod wedi ymadael a'r addysc ymma.

Eithr tydi, yr hwn wyt yn gallu pob peth, ac yn caru llês yr enaid bobarnser, dyro chwaneg o râs imi, fel y gallwyf gyflowni dy ymadrodd di, a gorphen iachawdwriaeth fy enaid fyhun.

G W E D D I.

In erbyn meddyliau drwg.

5. O fy Arglwydd Dduw, na fydd ymmhell oddiwrthyf: edrych, O fy Nuw, i'm cymmhorth: am fod amryw feddyliau wedi codi i'm herbyn ac yn ymruthro arnaf: a dy-chryndodau mowriau sy'n blino fy enaid i.

Pafodd

Pafodd yr âf trwyddynt yn ddiniw-
eid ? pasodd y torraf yn rhwydd
trwy eu canol hwynt ?

6. Myfi, ebyr ef, a âf o'th flaen
di, a gwychion ogoneddus y ddaear
a ostyngeddias. Mi a agoraf ddo-
rau'r Carchar, ac a ddateuddias iti
ddirgeleddion cyfrinachau.

7. Gwna, O Arglwydd, megis y
dywedi : a ffoant rhag dy wyneb di
holl feddyliau enwiredus.

Hyn yw fyn-gobaith, a'm hunie
ddiddanwch, cilio attati ymmhob
blinedd a gofid, ymddiried ynoti,
galw o waelod yn-ghalon arnati, a
disgwyl yn ddioddefgar am dy ddi-
ddanwch di.

G W E D D I

Am gael llewychu'r enaid.

8. Llewycha fi, O Jesu daionus,
â disgleirdeb goleuni oddimewn : a
bwrw allan bob tywyllwch o drigfa
fyn-ghalon.

Cadw oddiwrthyf laweroedd o
drawsfeddyliau ; a thorr yn chwil-
fryw

fryw y temptasiwnau sy'n rhuthro'n
fforddrych arnaf.

Ymladd yn wrol drosaf, a gorch-
fyga'r milod drwg, sef drythyll dra-
chwantau'r cnawd, fel y byddo he-
ddwch trwy dy nerth di, ac amllder
o'th foliant di yn lleisio mewn neu-
add Sanctaidd, hynny yw, mewn
cydwybod lân.

Gorchymmyn y gwyntoedd a'r
temmhestloedd: a dywaid wrth y
môr, taw a sôn; ac wrth y gogle-
ddwynt, na chwytha ddim; a bydd
tawelwch mawr a hindda.

9. Anfon dy oleuni a'th wirionedd
i lewyrchu ar y ddaear, canys tîr
diffwrwyth ydwyfi a gwâg, hyd onis
llewychi di arnaf.

Tywallt râs oddiuchod: gwly-
cha fyn-ghalon â gwlith nefol: dyro
ddyfroedd defoliwn i leithio wyneb
y ddaear, fel y dycco hi'r ffwrwyth da
a'r goreu.

Cyfod fy meddwl fy wedi ei lwy-
tho'n rhy gaeth â phwys pechodau,
ac at bethau nefolion côd ifynu fy
holl cwyllyschwant i: fel gwedi profi
melus-

P.xxiii. *Thomas a Kempis.* 231

melusder y dedwyddwch goruchaf, y
ffieithiaf feddwl am bethau daearol.

10. Cippia fi ifynu, a gwarēd fi
rhag pob dibarhaus ddiddanwch crea-
duriaid: oherwydd nas gall vn peth
creedic lonyddu a diddanu'n gyflawn
fy ewyllyschwant i.

Cysyllta fi â thi ag annattod gw-
lwm Cariad: canys tydi'n vnig wyt
yn ddigon i'r neb a'th garo, ac he-
botti gwael ac ofer yw'r cwbl.

P E N. XXVI.

*Am ochelyd manwl ymholi buchedd
vnarall.*

1. **F**Y mab, paid a bod yn wâg-
ofalus, ac na chymmer arnat
ofalon ofer a diles.

Beth yw hyn neu'r llall iti? dily-
na di fyfi.

Canys pabeth ydyw iti, pa'r vn
fydd, ai bod hwn ymma 'n gyfryw
neu'n gyfryw: neu fod hwn accw'n
gwneuthur, neu'n dywedyd fel hyn
ac fel hyn?

Nid

Nid rhaid iti mor ateb tros
rai eraill, ond trosott dyhunan y
mae'n rhaid iti roi cyfrif, i pabeth
ganhynny yr wyti'n aflonyddu dy-
hun.

Wele, rwyfi'n gwybod pawb: ac
yn gweled y cwbl a wnelir tan yr
Haul: a myfi a wn pafodd y mae
gyda phob vn: pabeth y mae ef yn
ei feddwl, pabeth y mae yn ei fyn-
nu, ac at ba ddiben y mae ei fryd ef
a'i amcan yn tynnu.

Amhynny rhaid gorchymmyn y
cwbl imi: eithr tydi cadw dyhunan
yn heddwch da, a gâd i'r aflonydd
wneuthur cymmaint ac a fynno.

Fe a ddaw ar ei ben ef y cwbl a
wnelo ac a ddywetto, oblegid nas
geill ef fy sommi i.

2. Na chais gyfsgod o enw mawr,
na chyfeillach llaweroedd, na neill-
duol gariad dynion.

Mae'r pethau hyn yn peri trawf-
dynniadau a mawr ddallineb calon.

Myfi a lasarwn fyn-gair wrthyt
o'm gwîr fodd, ac a ddatcuddiwn
ddirgeleddion iti, pettitu'n disgwyl
yn

P.XXV. *Thomas a Kempis.* 233

yn ofalus am fy nyfodiad, ac yn agor-
ryd porth dy galon imi.

Bydd ddiesgeulus, a gwilia mewn
gweddiau, a gostyngeddia dyhunau
ymmhob peth.

P E N. XXV.

*Ymmha beth y mae diogel heddwch
calon, a gwîr broffit ysprydol yn
bod.*

I. **F**Y mâb, myfi a ddywedais :
*Heddwch a adawaf i chwi :
fy heddwch i a roddaf i chwi, nid
fel y mae'r byd yn rhoddi, yr wy-
fi'n rhoddi i chwi, Joh. 14 27.*

Heddwch y mae pawb yn ei ddy-
muno : ond nid yw pob vn yn cei-
sio'r pethau sy'n perthyn i wîr he-
ddwch.

Fy heddwch i fy gyda'rhai gostyn-
gedic, a'rhai tirion-galon : dy he-
ddwch di y fydd mewn mawr ddie-
ddefgarwch.

Os tydi a wrandewi arnafi, ac os
dilyni

224 *Thomas a Kempis. L. iii.*

dilyni fy lleferydd i, ti a elli gael
mwynhâu heddwch mawr.

2. Pa beth ganhynny, O Ar-
glwydd, a wnaſ?

3. Ymmhob peth gwilia arnat
dyhun, pabeth a wnaï, a phabeth a
ddywedi: ac at hyn cyfeiria dy holl
fryd a'th amcan, ſef, i ryngu bodd
imi'n vnïc, ac na chwennych chwaith,
ac na chais ddim allan ohonofi.

Na farna hefyd yn fyrbwyll ddim,
nac am eiriau nac am weithredoedd
rhai eraill: ac na ymddyryſa dyhun
yn y pethau na erchwyd iti: a geill
fod, nas cai dy gythryblu, oddieithr
yn ychydig, ac yn anſynych.

Ond bod bobamſer heb glywed
dim cythryfwl, ac heb ddioddef na
dim blinder calon na corph, fy beth
nid yw'n perthyn i'r amſer preſennol
ymma, ond i ſtâd y llonyddwch tra-
gywyddol.

Na chyfrifa ganhynny dy fod ti
wedi cael gwîr heddwch, oherwydd
dy fod heb glywed dim trymder:
na bod y cwbl y pryd hynny'n dda,
pan fyddi heb ddioddef neb yn
wrth-

P.xxv. *Thomas a Kempis.* 235

wrthwyneb iti : na bod hyn yn beth perffaith , os bydd pobpeth yn mynd ynol dy ewyllys di.

Ac na wna gyfrif mawr ohonot dyhun ; neu na thybia dy fod ti'n anwylyd caredic , oblegid dy fod mewn defosiwn a melusder ysprydol mawr : canys nid wrth y rhain ymma , yr adnabyddir gwir gariadwr rhinwedd : ac nid ar y rhain y mae proffit a pherffeiddrwydd dyn yn sefyll.

4. Ar babeth yntau , O Arglwydd ?

5. Ar offrwm dyhunant o waelod dy galon i ewyllys Duw : heb ddim ceisio dy eiddo dyhun , nac mewn bychan nac mewn mawr , nac dros amser nac dros dragywyddoldeb.

Yn y modd ac y perhei a'r vnryhw wynebpryd , gan roddi diolch i myfi mewn llwyddiannau a gwrthwynebau , gan ystyried y cwbl yn yr vn gymmhwys fantol.

Ac os byddi di mor gadarn a hir-roddefus mewn gobaith , ac , wedi imi dynnu oddiwrthyt y diddanwch
oddi-

236 *Thomas a Kempis. L. iii.*

oddimewn, y paratoi di dy galon i
ddioddef chwaneg a mwy, heb ddim
cyfiowni dyhun, megis pettasiti
heb haeddu dioddef cymmaint.

Ond fyn-gbyfiowni i ymmhob
peth a drefnaf, a moliannu fy Enw
sanctaidd i: yna y byddi'n rhodio ar-
hyd wir ac vnion fford heddwch: a
bydd gobaith diammeu, y cai di ei-
lwaith weled fy wyneb i mewn llaw-
enydd gorfoledus.

Eithr os tydi a gyrhaeddi i ho-
llawl ddibris amdanat dyhun, bid
yspys iti, y cai di ar hynny fwyn-
hau amlder o Heddwch, ynol yr
hyn fy bosibl yn y drigfa bresennol
ymma.

P E N. XXVI.

*Am ragorfraint meddwl rhydd, yr
hyn y mae Gweddî syml yn ei
haeddu, yn byttrach na darllain.*

1. **A** Rglwydd, gwaith gwr per-
ffaith yw hyn, bod bobam-
sar heb ymollwg y meddwl oddi-
wrth

P.xxvi. *Thomas a Kempis.* 237

wrth ystyried pethau nefolion : a
myned trwy ganol llawer gofalon
megis yn ddrosol : nid fel dyn diog-
swrth, ond â math o ragotfaint me-
ddwl rhydd, heb ymlynu wrth vn-
rhyw greadur ag awydd anhrefnus.

2. Attolygaf arnat, O fy Nuw
tra daionus, cadw fi rhag gofalon y
bywyd hwn, fel nad ymddyryfai yn-
ddynt : rhag llawer o angenrheidi-
au'r corph, fel nas caethiwr fi me-
wn difyrrwch cnawdol : rhag pob
rhwysr enaid, fel gwedi fy mhino
â blinderau, nas bythwyf yn ddiga-
lon.

Nid wyfi'n dywedyd, rhag y pe-
thau, y rhai y mae gwagedd dynion
bydol â llawn serch ac awydd yn eu
ceisio : ond rhag y blinderau y rhai
trwy gyffredin felltith dynoldeb sy'n
pwyso' mor drwm-boenus ar enaid
dy wâs, ac yn ei dynnu ef ynol, fel
nad ydyw'n gallu myned i mewn i
rydd-did yspryd, pan fyddo'n myn-
nu.

3. O fy Nuw i, y meulder an-
nhræthadwy ! gwna'n chwerau mi
bob

bob digrifwch cnawdol, sy'n fy nal i rhag caru'r diddanion tragywyddol, ac yn fy nrwg-ddenu â rhyw ragraith o ddifyrrwch presennol.

Na orchfyged fi, O fy Nuw, na orchfyged fi, cîg a gwaed: ac na thwyllled fi y byd a'i fyrr ogoniant: na fwried fi i lawr y Diawl a'i gyfrwyfder.

Dyro imi gadernid i wrthsefyll, ymmynedd i ddioddef, a gwalta-drwydd i barhâu.

Dyro imi yn lle pob difyrion bydol, hyfrydlawn ymiraid dy yspryd di: ac yn lle cariad cnawdol, tywallt ynof gariad arnati.

4. Wele, mae bwyd, diod, a di-llad a'r cwbl o'r ddodren angenrheidiol i feithrin y corph, yn bethau blindrymmion i yspryd gwresfog.

Dyro râs imi i arfer y cyfryw ymgeleddion mewn mesur gweddol, ac nid â gormod serch ymddifyrru ynddynt.

Nis gellir bwrw'r cwbl ymmaith, am fod yn rhaid cynnal natur: ond ceisio gormod o'r pethau y fo mwy difyr-

P.xxvii. *Thomas a Kempis.* 239

disfyrriol, e mae'r Gyfraith sanctaidd yn gwahardd : canys yn amgenach y cnawd a wrthryfelai'n erbyn yr yfpryd.

Yn y rhain, attolygaf arnat rheoled a dysced dy law di fyfi, rhag imi na throseddu, na gwneuthur dim yn ormod.

P E N. XXVII.

*Bod cariad priodol amdano eihun,
yn tynnu dyn yn hollawl oddiwrth
y daioni goruchaf.*

I. **F**Y mab, rhaid iti roddi'r cwbl am y cwbl, heb gadw dim ohonot iti dyhun.

Gwybydd fod cariad priodol arnat dyhun, yn gwneuthur mwy o ddrwg iti, nac vn peth arall yn y byd.

Ynol y serch a'r cariad fy gennyt at ryw bethau, y mae'n hwy'n glynu wrthyt yn fwy neu'n llai.

Pe bai dy gariad di'n bûr, yn syml, ac wedi ei drefnu'n dda, ti fyddit

240 *Thomas a Kempis. L. iii.*

ddit yn ddigaeth oddiwrth bob peth
bydol-

Paid a chwennych yr hyn nid yw
cyfreithlon ei gael.

Paid a cheisio'r hyn a ddichon dy
rwystro, a'th ddifeddu o rydd-did
ysfrydol.

Rhyfedd, nad wyt o eithaf gwac-
lod dy galon yn ymroddi dyhun-
an imi, gyda'r cwbl o'r pethau a clli eu
dymuno neu eu cael.

2. Pam yr wyt yn ymdreulio dy-
hun ymmaith â gwag dristwch?
pam yr wyti'n blino dyhun-
an â go-
falon ofer?

Sâf wrth fy môdd i, ac nis cai
ddioddef dim colled.

Os tydi a geisio'r hyn neu'r llall,
ac os ti a fynni fod ymma, neu
accw er dy fwyn dyhun, ac er mwyn
cael mwy o'th fodd dyhun-
an: byth
ni fyddi'n llonydd, nac yn ddiofal:
oblegid diffyg a gair ymnhob peth:
ac ymnhob mann ef a fydd rhyw
yn i'th groesi di.

3. Da ganhynny ydyw, nid cael
rhyw beth, neu chwanegu pethau
oddia-

P.xxvii. *Thomas a Kempis.* 241

oddiallan : ond yn hyttrach eu di-
brifio hwynt , a'i diwreiddio'n ho-
llawl allan o'r galon.

Yr hyn fydd i'w ddyall nid yn
vnic am ardrethion arian a golud,
ond hefyd am ewyllys o gael ein
parchu, ac am chwant cael ein gwâg
gannol : yr hyn igyd fy'n passio
ymmaith gyda'r byd.

Bychan yr amddiffyn y lle, os bydd
eisiau grâs ysprydol : ac ni pharhâ
chwaith yn hîr yr heddwch hwnnw a
gair oddiallan, os bydd cyflwr dy ga-
lon di heb wîr a diogel fail : hynny
yw, oddieithr iti sefyll ynôfi, ti a elli
rtevid gwella dyhunani.

Oblegid pan ddelo achos, ti a gai
yr hyn, oddiwrth yr hwn yr oeddit
yn cilio, a mwy ond odid.

G W E D D I.

*I buro'r galon ac i gael doethi-
neb nefol.*

4. Cadarnhâ fi, O Dduw, â grâs
yr Yspryd Glân.

Dyro nerth i grythâu fy nyn oddi-

M

mewn;

mewn, ac i esmwythâu syn-ghalon o bob gofal ofer a blinedd : fel nas trawsflynnir hi ag amryw chwantau am ryw beth, pa vn bynnac y fo , ai gwael ai gwerthfawr : eithr fel yr edrychaf ar y cwbl , megis pethau yn mynd heibio , a'm bod innau hesyd yn myned heibio gyda hwynt.

Oherwydd nad oes dim yn parhâu'n hîr tan yr Haul , lle nid oes ond gwagedd a gofid yspryd. Oh, mor ddoeth yw'r neb a ystyria hynny !

5. Dyro imi, O Arglwydd, ddoethineb nefol, fel y dysgaf vwchben pob peth dy geisio a'th gael di, vwchben pob peth dy flysio a'th garu di : ac ynol trefn dy ddoethineb di, ddyall pethau eraill oll, megis y maent hwynt.

Dyro rês i fedru gochelyd yn bwylllog y gwenieithwr, ac yn ddioddefgar i wrthsefyll y gwrthwynebwr.

Oblegid mai doethineb mawr ydyw , bod yn ddiysgog ar bob cwythad geiriau, a bod heb ystyn clûst i bob gweniaith peryglus : ca-

nys felly yr air yn ddibryder arhyd y
ffordd a ddechreuwyd.

P E N. XXVIII.

Tn erbyn tafodau drwg absennyr.

I. **F**Y mab, na fydded gwaeth
gennyt, os bydd rhai yn
meddwl yn ddrwg amdanati, ac yn
dywedyd yr hyn nis mynnit o'th fodd
ei glywed.

Ti ddylit dybied yn waethaf oll
amdanat dyhun, a meddwl nad oes
neb yn wannach na thydi.

Os tydi a fynni rodio 'n ysprydol,
ni bydd fawr gyfrif gennyt am eiri-
au'n hedeg.

Nid doethineb bychan ydyw, tewi
a sôn yn amser drwg, gan ymchwe-
lyd i mewn attafi, a bod heb gy-
thrybhu wrth glywed barnau dynion.

2. Na fydded dy heddwch di yn-
genau dynion: oblegid pa vn byn-
nac ai da ai drwg a ddywedant am-
danat, erhynny ni fyddi di ddim yn
ddyn amgenach. Ple mae gwîr he-

244 *Thomas a Kempis. L. iii.*

iddwch a gwir ogoniant ? ond
ynofi ?

A'r neb nid yw , nac yn ceisio
rhyngu bodd i ddynion, nac yn ofni
eu hanfoddhâu hwynt, a gaiff feddu
amlder o heddwch.

O gariad anhrefnus, ac o wâg
osn y mae holl aflonyddwch calon
dyn yn codi, a phob trawsdynniad ei
synhwyrâu ef.

P E N. XXIX.

*Pafodd y mae'n rhaid bendithio
Duw, a galw arno ef yn amser
blinfyd.*

1. **B**Endigedic y fytho dy Enw di
dros oes oesoedd , O Ar-
glwyd yr hwn wyt yn mynnu i'r
temptasiwn, ac i'r blinfyd ymima ddy-
fod arnafi.

Nid wyfi'n gallu mor cilio rhag-
ddo, eithr mae'n angenrheidiol imi
redeg attati: i gael syn-ghymmorth
gennyti, ac iti droi'r cwbl yn fu-
ddiol imi.

Rwön,

P.xxix. *Thomas a Kempis.* 245

Rwön, O Arglwydd, yr wyf
mewn gofid, a'm calon nid yw yn
iawn :, eithr mae'r gwyn presennol
yn fy molestu i'n ddirfawr.

Ac ynawr, O Dâd anwyl garedig,
pabeth a ddywedaf? efe a'm daliwyd
fi mewn cyfyngder blin. Safia fi o'r
awr hon.

Eithr amhynny y deuthynn i'r awr
ymma, fel yr anrhydeddir di pan
gaffwyfi fyn-gostyngeddio'n ddir-
fawr, am rhyddhâu gennyti.

Rhynged bodd iti, O Arglwydd,
fyn-gwared i: canys fyfi druenyn pa-
beth a allaf wneuthur? ac i ba le
yr af heboti?

Dyro imi ddioddefgarwch, O Ar-
glwydd, y tro ymma hefyd.

Cymmhertha fi, O fy Nuvv, ac
nid ofnaf ddim pasaint bynnac a'm
gofidir fi.

2. Ac yrwön beth a ddywedaf ar
hyn? O Arglwydd, gwnele'r dy-
ewyllys di. Da yr haeddwn i gael fy
mlino a'm gofidio.

Ynddïau rhaid imi ddioddel, a
mynnwn pe gallwn yn ymmoddefus,

246 *Thomas a Kempis. L.iii.*

hyd onid elai'r demmheftl heibio, a
dyfod hindda.

Ond mae dy hollalluog law di yn
abl i dynnu'r temptasiwn ymma o-
ddiarnafi, a thorri ei ymgyrch, fel
nas gorchfygir fi'n hollawl : megis y
gwneuthoſt yn fynych imi o'r blaen.
O fy Nuw a'm trugaredd i.

Ac o bafaint anhaws imi, how-
ſach i tydi y fydd yr hwn gyfnewid
llaw y Goruchaf.

P E N. XXX.

*Am ofyn cymmorth gan Dduw, ac
am ymddiried cael grâs dra-
chefn.*

i. **F**Y mab, myfi yw dy Ar-
glwydd di, yr hwn a roddaf
iti gymmorth yn nydd tralled.

Dyre attafi, pan fytho hi'n flin
arnati.

Hyn fy fwyaf yn rhwyſtro cael
grâs nefol, dy fod ti'n troi'n hwyr i
weddio, ac i alw arnafi.

Oblegid cyn gweddio a galw ar-
nafi'n

P.xxx. *Thomas a Kempis.* 247

nafi'n ddifrifol, yr wyt yn y cyfammer yn ceisio llawer o ddiddanion bydol, ae yn ymddifyrru dyhun a'r creaduriaid.

Ac amhynny, y mae'n bod, nas gwna'r cwbl ond ychydig o lês, hyd yr ystyri, mai fyfi yw'r neb sy'n gwarred y sawl y fo'n gobeithio ynofi: ac nad oes allan ohonofi na chymnorth a dâl ddim, na chyingor a wna lês, na rhwymedi a barhâ.

Eithr ynawr, gwedi cymmeryd anadl eilwaith, ymgryfhâ yn-goleuni fy nhrugareddau i: am fy mod i'n agos (medd ein Harglwydd) i adgyweirio'r cwbl, nid yn vnic yn gyfan, ond hefyd mewn mesur pentyrog.

2. A oes dim yn anodd i myfi? neu ai tebyg ydwyfi i ryw vn a eddy, ac nis cyflawna ei air?

Ple mae dy ffydd di? sâf yn ddiogel, ac yn ddianwadal.

Bydd yn ddyn hiroddesus a chadarn; cyffur a roddir iti mewn amser addas.

248 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Disgwyl amdanafi, disgwyl : myfi a ddeuaf, ac a'th waredaf di.

Temptasiwn yw'r hyn, sy'n dy flino di, a gwâg ofn sy'n dy ddychrynnu di.

Pa lês a wna gofalu am bethau a allant ddigwydd arol hyn, ond gwnethur tristwch ynot arben tristwch? digon yw i'r dydd ei ddrwg eihun.

Peth ofer a dilês ydyw, cythryblu neu lawenychu am yr hyn sydd i ddyfod, ac ond odid nis daw byth.

3. Eithr peth dynol ydyw, cael ein twyllo a'r cyfryw phanffiau : ac arwydd hefyd o galondid bychan yw gadael ein tynnu cyn howfed i'r hyn y bo'r gelyn yn ein demu ni.

Oblegid nad gwaeth gantho ef, pa vn a wnelo, ai ein sommi a'n twyllo ni a'r pethau y fo gwîr, neu a'rhai y fo ffeilsion : pa vn a wnelo ai ein bwrw ni i lawr â chariad ar bethau presennol, neu ag ofn rhag y pethau a ddaw.

Na chythrybler ganhynny dy galon di, ac na ofned.

Cred

P.xxx. Thomas a Kempis. 2. 19

Cred ynofi, a bydded ymddiried
gennyf o'm trugaredd i.

Pan fyddi di'n meddwl fy mod i
ymmhellaf oddiwrthyt, mynych yr
wyfi'n nelfaf attat.

Pan fyddi di'n cyfrif, fod y cwbl
agos wedi ei golli, mynych y mae'r
haeddiant mwyaf ger llaw iti.

Nid yw'r cwbl wedi ei golli, pan
elo'r peth yn y gwrthwyneb.

Na farna ddim ynol dy ymglyw-
ed presennol: ac na ymrodda dyhun
yn hollawl i ryw drifwch o ba barth
bynnac y delo, megis pe ni hai dim
gobaith gennyf o gael ymward.

4. Na feddwl chwaith dy fod ti
wedi'th adael yn hollawl, er fy mod
i tros amser wedi danfon rhyw flin-
der arnat, neu wedi tynnu dy ddi-
ddanwch dymunedic oddiwrthyt:
oblegid felly yr air i deyrnas y Ne-
foedd.

A hyn ynddiau fy well iti, ac i'r
lleill o'm gweision i: cael eich blino
â gwrthwynebau, na phe baech yn
cael pobpeth ynol eich bodd ei-
chun.

Myfi a wn ddirgel feddyliau dy galon di : a bod yn lesol er iachawdwriaeth dy enaid di, imi dy adael di weithiau heb ddim melus flâs yfprydol : rhag iti ond antur ymfalchu mewn llwyddiant a rhwydddeb, ac ymfodloni dyhun yn yr hyn nid ydwyf.

Yr hyn a roddais a allaf ei gymmeryd ymaith : a'i ailroddi drachein, pan welwyf'n dda.

5. Pan roddwyf ryw dda iti, o'm heiddo i y mae hwnnw : pan ddygwyf hwnnw oddiarnat, nid wyf yn dwyn dim o'th eiddo di : canys myfi pian pob rhodd dda, a phob dawn perffeithlon.

Os gadawaf drallod ddyfod arnat, neu ryw wrthwyneb pabynnac, na eldigia ddim, ac na fethed dy galon.

Myfi a allaf yn fuan dy godi di ifynu, a throï'r holl faich yn lawenydd.

Eithr cyfion ydwyf, a dirfawr gamoladwy pan fyddwyf yn gwneuthur fel hyn â thi.

P.xxx. *Thomas a Kempis.* 251

6. Os tydi y fyddi gall, gan edrych ar bethau mewn gwirionedd, byth ni ddylit oherwydd gwrthwynebau dristâu, na bod yn ddigalon, ond yn hytrach llawenhau a rhoddi diolch.

Jë, ti a ddylit gyfrifo hyn yn vnig lawenydd, fy mod i gan dy flino di â gofidiau heb dy arbed.

Megis y carodd y Nhâd fi, felly y cerais innau chwithau, Jo. 15. 9. ebyr fi wrth fy ânwyf Ddiscyblion: y rhai'n ddiau nid anfonais i lawenydd, ond i ymladdau mowrion: did i anrhydedd, ond i ammharch a diystyrwch: nid i sefuryd, ond i boenau a llafuriau: nid i esmwythdra, ond i ddwyn mawr ffrwyth mewn dioddefgarwch. Cofia, fy mab, y geiriau ymma.

PEN

mewn, ac i esmwythâu fyn-ghalon o bob gofal ofer a blinedd : fel nas trawsflynnir hi ag amryw chwantau am ryw beth, pa vn bynnac y fo , ai gwael ai gwerthfawr : eithr fel yr edrychaf ar y cwbl , megis pethau yn mynd heibio , a'm bod innau hesyd yn myned heibio gyda hwynt.

Oherwydd nad oes dim yn parhâu'n hîr tan yr Haul , lle nid oes ond gwagedd a gofid yspryd. Oh, mor ddoeth yw'r neb a ystyria hynny !

5. Dyro imi, O Arglwydd, ddoethineb nefol, fel y dysgaf vwchben pob peth dy geisio a'th gael di, vwchben pob peth dy flysio a'th garu di : ac ynol trefn dy ddoethineb di, ddyall pethau eraill oll, megis y maent lwynt.

Dyro râs i fedru gochelyd yn bwylllog y gwenieithwr, ac yn ddiodefgar i wrthsefyll y gwrthwynebwr.

Oblegid mai doethineb mawr ydyw , bod yn ddiysgog ar bob cwythad geiriau, a bod heb ystyn ciûst i bob gweniaith peryglus : ca-

nys felly yr air yn ddibryder arhyd y
flordd a ddechreuwyd.

P E N. XXVIII.

Tn erbyn tafodau drwg-absenmyr.

1. **F**Y mab, na fydded gwaeth
gennyt, os bydd rhai yn
meddwl yn ddrwg amdanati, ac yn
dywedyd yr hyn nis mynnit o'th fodd
ei glywed.

Ti ddylit dybied yn waethaf oll
amdanat dyhun, a meddwl nad oes
neb yn wannach na thydi.

Os tydi a fynni rodio 'n ysprydol,
ni bydd fawr gyfrif gennyt am ciri-
au'n hedeg.

Nid doethineb bychan ydyw, tewi
a fôn yn amser drwg, gan ymchwe-
lyd i mewn attafi, a bod heb gy-
thryblu wrth glywed barnau dynion.

2. Na fydded dy heddwch di yn-
genau dynion: oblegid pa vn byn-
nac ai da ai drwg a ddywedant am-
danat, erhynny ni fyddi di ddim yn
ddyn amgenach. Ple mae gwir he-

ddwch a gwir ogoniant ? ond
ynofi ?

A'r neb nid yw , nac yn ceisio
rhyngu bodd i ddynion, nac yn ofni
eu hanfoddhâu hwynt, a gaiff feddu
amllder o heddwch.

O gariad anhrefnus, ac o wâg
osn y mae holl aflonyddwch calon
dyn yn codi, a phob trawfddynniad ei
synhwyrau ef.

P E N. XXIX.

*Pafodd y mac'n rhaid bendithio
Duw, a galw arno ef yn amser
blinfyd.*

B Endigedic y fytho dy Enw di
dros oes oesoedd , O Ar-
glwyd yr hwn wyt yn mynnu i'r
temptasiwn, ac i'r blinfyd ynima ddy-
fod arnafi.

Nid wyfi'n gallu mor cilio rhag-
ddo, eithr mac'n angenrheidiol imi
redeg attati: i gael fyn-ghymmorth
gennyti, ac iti droi'r cwbl yn fu-
ddiol imi.

Rwön,

Rwön, O Arglwydd, yr wyf
mewn gofid, a'm calon nid yw yn
iawn :, eithr mae'r gwyn presennol
yn fy molestu i'n ddirfawr.

Ac ynawr, O Dâd anwyl garedic,
pabeth a ddywedaf? efe a'm daliwyd
fi mewn cyfyngder blîn. Safia fi o'r
awr hon.

Eithr amhynny y deuthynn i'r awr
ymma, fel yr anrhydeddir di pan
gaffwyfi fyn-gostyngeddio'n ddir-
fawr, am rhyddhâu gennyti.

Rhynged bodd iti, O Arglwydd,
fyn-gwared i: canys fyfi druenyn pa-
beth a allaf wneuthur? ac i ba le
yr af heboti?

Dyro imi ddioddefgarwch, O Ar-
glwydd, y tro ymma hefyd.

Cymmhertha fi, O fy Nuvv, ac
nid ofnaf ddim pasaint bynnac a'm
gofidir fi.

2. Ac yrwön beth a ddywedaf ar
hyn? O Arglwydd, gwnele'r dy-
ewyllys di. Da yr haeddwn i gael fy
mlino a'm gofidio.

Ynddiau rhaid imi ddioddel, a
mynnwn pe gallwn yn ymmoddefus,

246 *Thomas a Kempis. L.III.*

hyd onid elai'r demmheftl heibio, a
dyfod hindda.

Ond mae dy hollalluog law di yn
abl i dynnu'r temptafrwn ymma o-
ddiarnafi, a thorri ei ymgyrch, fel
nas gorchfygir fi'n hollawl : megis y
gwneuthoſt yn fynych imi o'r blaen.
O fy Nuw a'm trugaredd i.

Ac o bafaint anhaws imi, how-
fach i tydi y fydd yr hwn gyfnewid
llaw y Goruchaf.

P E N. XXX.

*Am ofyn cymmorth gan Dduw, ac
am ymddiried cael grâs dra-
chefn.*

I. **F**Y mab, myfi yw dy Ar-
glwydd di, yr hwn a roddaf
âti gymmorth yn nydd trallod.

Dyre attafi, pan fytho hi'n flin
arnati.

Hyn fy fwyaf yn rhwyſtro cael
grâs nefol, dy fod ti'n troi'n hwyr i
weddio, ac i alw arnafi.

Oblegid cyn gweddio a galw ar-
nafi'n

P.xxx. *Thomas a Kempis.* 247

nafi'n ddifrifol, yr wyt yn y cyfanner yn ceisio llawer o ddiddanion bydol, ae yn ymddifyrru dyhun a'r creaduriaid.

Ac amhynny, y mae'n bod, nas gwna'r cwbl ond ychydig o lês, hyd yr ystyri, mai fyfi yw'r neb sy'n gwared y sawl y fo'n gobeithio ynofi: ac nad oes allan ohonofi na chymnorth a dâl ddim, na chyingor a wna lês, na rhwymedi a barhâ.

Eithr ynawr, gwedi cymmeryd anadl eilwaith, ymgryfhâ yn-goleuni fy nhrugareddau i: am fy mod i'n agos (medd ein Harglwydd) i adgyweirio'r cwbl, nid yn vnig yn gyfan, ond hefyd mewn mesur pentyrog.

2. A oes dim yn anodd i myfi? neu ai tebyg ydwyfi i ryw vn a eddy, ac nis cyflawna ei air?

Ple mae dy ffydd di? fâf yn ddio-gel, ac yn ddianwadal.

Bydd yn ddyn hiroddesus a chadarn; cyffur a roddir iti mewn amser addas.

248 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Disgwyl amdanafi, disgwyl : myfi a ddeuaf, ac a'th waredaf di.

Temptasiwn yw'r hyn, sy'n dy flino di, a gwâg ofn sy'n dy delychrynnu di.

Pa lês a wna gofalu am bethau a allant ddigwydd arol hyn, ond gwnethur tristwch ynot arben tristwch? digon yw i'r dydd ei ddrwg eihun.

Peth ofer a dilês ydyw, cythryblu neu lawenychu am yr hyn sydd i ddyfod, ac ond oclid nis daw byth.

3. Eithr peth dynol ydyw, cael ein twyllo a'r cyfryw phanisiau : ac arwydd hefyd o galondid bychan yw gadael ein tynnu cyn howfed i'r hyn y bo'r gelyn yn ein demu ni.

Oblegid nad gwaeth gantho ef, pa vn a wnelo, ai ein sommi a'n twyllo ni a'r pethau y fo gwîr, neu a'rhai y fo ffeilsion : pa vn a wnelo ai ein bwrw ni i lawr â chariad ar bethau presennol, neu ag ofn rhag y pethau a ddaw.

Na chythrybler ganhynny dy galon di, ac na ofned.

Cred

P.xxx. *Thomas a Kempis.* 249

Cred ynosi, a bydded ymddiried
gennyf o'm trugaredd i.

Pan fyddi di'n meddwl fy mod i
ymmhellaf oddiwrthyt, mynych yr
wyfi'n nessaf attat.

Pan fyddi di'n cyfrif, fod y cwbl
agos wedi ei golli, mynych y mae'r
haeddiant mwyaf ger llaw iti.

Nid yw'r cwbl wedi ei golli, pan
elo'r peth yn y gwrthwyneb.

Na farna ddim ynol dy ymglyw-
ed presennol: ac na ymradda dyhun
yn hollawl i ryw dristwch o ba barth
bynnac y delo, megis pe ni hai dim
gobaith gennyf o gael ymwardd.

4. Na feddwl chwaith dy fod ti
wedi'th adael yn hollawl, er fy mod
i tros amser wedi danfon rhyw flin-
der arnat, neu wedi tynnu dy ddi-
ddanwch dymunedic oddiwrthyt:
oblegid felly yr air i deyrnas y Ne-
foedd.

A hyn ynddiau fy well iti, ac i'r
lleill o'm gweision i: cael eich blino
â gwrthwynebau, na phe baech yn
cael pobpeth ynol eich bodd ei-
chun.

Myfi a wn ddirgel feddyliau dy galon di : a bod yn lefol er iachawdwriaeth dy enaid di, imi dy adael di weithiau heb ddim melus flâs yfprydol : rhag iti ond antur ymfalchu mewn llwyddiant a rhwydddeb, ac ymfodloni dyhun yn yr hyn nid ydwyf.

Yr hyn a roddais a allaf ei gymmeryd ymaith : a'i ailroddi drachefn, pan welwyf'n dda.

5. Pan roddwyf ryw dda iti, o'm heiddo i y mae hwnnw : pan ddygwyf hwnnw oddiarnat, nid wyf yn dwyn dim o'th eiddo di : canys myfi pian pob rhodd dda, a phob dawn perffeithlon.

Os gadawaf drallod ddyfod arnat, neu ryw wrthwyneb pabynnac, na ddigia ddim, ac na fethed dy galon.

Myfi a allaf yn fuan dy godi di ifynu, a throir holl faich yn lawenydd.

Eithr cyfion ydwyf, a dirfawr ganmoladwy pan fyddwyf yn gwneuthur fel hyn â thi.

P.xxx. *Thomas a Kempis.* 251

6. Os tydi y fyddi gall, gan edrych ar bethau mewn gwirionedd, byth ni ddylit oherwydd gwrthwynebau drifftau, na bod yn ddi-galon, ond yn hyttrach llawenhau a rhoddi diolch.

Jē, ti a ddylit gyfrifo hyn yn vnig lawenydd, fy mod i gandy flino di â gofidiau heb dy arbed.

Megis y carodd y Nhâd fi, fel-ly y cerais innau chwithau, Jo. 15. 9. ebyr fi wrth fy ânwyd Ddis-cyblion: y rhai'n ddiau nid anfo-nais i lawenydd, ond i ymladdau mowrion: did i anrhydedd, ond i ammharch a diystyrwch: nid i se-guryd, ond i boenau a llafuriau: nid i esmwythdra, ond i ddwyn mawr ffrwyth mewn dioddefga-rwch. Cofia, fy mab, y geiriau ymma.

PEN

P E N. XXXI.

*Am ddibrisio pob creadur ermwyn
mwynhâu'r Creawdwr.*

I. **A** Rglwydd mae eisiau mawr
arnafi etto am chwaneg o
râs, os bydd rhaid imi fyned cyn be-
lled, ac nas geill yn dyn, nac vn
creadur fy rhwyfstro i.

Canys tra fo rhyw beth yn fy na-
la i, nid wyf i'n gallu hedeg yn rhw-
ydd attati.

Yn rhwydd yr oedd ef yn chwen-
nych hedeg, yr hwn a ddywedodd:
*Pwy a rydd adeinydd imi megis
colerimen, a mi a bedaf ac a or-
phwysaf, Psal. 54. 7.*

Beth fy lonnydach na llygad fym! ?
a phabeth fy rwyddach na'r dyn y
fo heb fod yn chwennych dim ar y
ddaeear ?

Rhaid i ddyn ganhynny fyned go-
ruwch pob creadur, a chan ymwr-
thod a'ihunan, sefyll ar vchelder
meddwl, a gweled nad qes yn y
crea-

creaduriaid ddim tebyg i'r hyn fydd ynoti Creawdwr pob peth.

Ac oni bydd dyn yn rhydd oddiwrth bob creadur, nis geill ef mewngwîr rydd-did ddisgwyl ar, ac ystyried pethau nefolion.

Dymma'r achos nad oes nemmor o ddynion myfyrdodgar i'w cael, am nad oes ond anaml ddynion yn medru sequestrio euhunain yn hollaw! oddiwrth bethau darfodedic a'r creaduriaid.

2. Mae'n rhaid grâs mawr i hyn, sef i godi'r enaid i fynu ac i'w gipio ef goruwch eihunan.

Ac oni bydd dyn gwedi ei godi ifynu, ac yn rhydd oddiwrth bob creadur, a gwedi ei gwbl vno â Duw : pabeth bynnac a wyddo ef, pabeth bynnac y fo gantho, ni bydd ond o brîs ac o bwys gwael.

Hir y bydd ef yn fychan, ac yn gorwedd yn isel, y neb a gyfriso ddim yn fawr, ond y daioni fydd yn vnic yn anfeidrol ac yn dragywywyddol.

A'r peth bynnac nid yw'n Dduw,
nid

254 *Thomas a Kempis. L. iii.*

nid yw ond dim, ac yn ddim y dylid ei gyfrif ef.

Mae rhagor mawr rhwng doethineb dyn defosionol wedi lewyrchu gan Dduw, a gwybodaeth dyn dyfcedic neu ryw wr eglwysic mawr lythrennog.

Llawer mwy rhagorol yw'r ddoethineb sydd oddiuchod yn deillio oddiwrth Dduw, na'r hon a gair trwy waith ac astudiaeth dyn.

3. Mae llawer yn chwenych myfyrio'n dduwiol: eithr nid ydynt hwy'n ceisio arfer y peth sydd angenrheidiol i hynny.

Rhwyltr mawr ydyw, ein bod ni'n sefyll ar arwyddion ac ar bethau gweledic, ac heb geisio marwolaelthu einhunain ond ychydig.

Nis gwn i pabeth ydyw, na phayspryd sydd yn ein tywys ni, na phamcan sy gennym nyni y rhai a elwir yn ysprydol: gan ein bod ni'n cymmeryd chwaneg o boen, a'r gofal mwyaf am bethau gwael a dafodedic: ac am ein negesau ysprydol nid ydyna yn meddwl ond ambell weithiau

weithiau a'n synhwyaru gwedi eu cwbl adgynnull ynghyd.

4. Och yfi ! gwedi ychydig ymgynnull ein meddwl ar Dduw , yr ydym ynyman yn torri allan ; heb fod â manwl ymholi yn ystyried ein gweithredoedd.

Nid ydym yn edrych , ymmha le y mae ewyllyfiau ein calon yn gorwedd , naç yn galaru fod ein gweithredoedd mor ammhurion.

Oblegid fod pob cnawd wedi llygru ei ffordd ar y ddaear, amhynny y darfu i ddiluw mawr ganlyn.

Ac amhynny gan fod ein hewyllyfryd ni oddimewn wedi ei lygru'n fawr , mae'n rhaid i'r weithred yn canlyn (yr hon yw mynegfys yr eisiau nerth oddimewn) fod yn lygreddic.

O bŵr galon y gofera ffrwyth buchedd dda.

5. Pafaint a wnaeth dyn , a ofynir : eithr o bafaint rhinwedd y gwnaeth ef hynny, nid ystyrir mor ddi-ffrifol.

Gofynir, os bydd dyn yn gryf, yn gyfoc-

gysoethog, yn deg o brŷd a gwedd,
yn hylaw, yn hardd, yn scrifennwr
da, yn gantor da, yn weithiwr da :
eithr mor dlawd o yspryd, mor add-
fwyn a dioddefgar, mor ddefosionol
ac ysprydol nid ynganir gan lawer.

Mae natur yn edrych ar y pethau
sy gan ddyn oddiallan : a grâs fy'n
troi at y rheini sy gantho oddimewn.

Mae hwnnw'n cael ei dwyllo'n fy-
nych : mae hwn yn gobeithio'n Nuw
rhag iddo gael ei sommi.

P E N. XXXII.

*Am ymwadu a'n hunain, ac am
ymwrthod ein trachwantau.*

I. **F**Y mâb, nis gelli di fwynhâu
perffeithlon rydd-did, oddi-
eithr iti ymwadu a'th hunan yn ho-
llawl.

Mae'n hwy igyd yn lyfetheiriog y
rhai sy'n berchennogion priodol, yn
caru eu hunain, yn gybyddion, yn
rhodresgar, yn amgylch-grwydraid,
a phobamser yn ceisio pethau mwy-
thus;

thus; nid yr hyn fydd o eiddo Jesu Christ: eithr yn dychymmygu ac yn llunio'n fynych yr hyn nis parhâa ddim.

Oblegid y derfydd am y cwbl beth-bynnac ni ddelo o Dduw.

Cadw'r gair byrr cyflawn ymma: Gwrthod y cwbl, a thi a gai'r cwbl: gâd dy drachwantau, a thi a gai lonyddwch.

Ystyria hyn yn dda: a phan y cyflawnych, ti a ddyelli'r cwbl.

2. Arglwydd, nid gorchwyl vn diwrnod yw hyn, na chwarae plantos: ië yn y gair byrr ymma y cynhwysir holl berffeiddrwydd Crefyddolion.

Fy mâb, ni dyliti droi dy gefn, na bod yn ddigalon wrth glywed ffordd y rhai perffaith: eithr yn hyttrach, myned ymmaen ar ymgyrchion mwy hynod, ac o'r hyn lleiaf o dra mawr ewyllys dymuno hynny.

Mynnwn pettai hi gydathi fel hyn, a'th fod ti gwedi dyfod hyd hyn ymma, nas byddit yn ferchog ohonot dyhun:

258 *Thomas a Kempis. L. iii.*

dyhun : eithr dy fod yn sefyll wrth fy vnic amnaid i, ac wrth amnaid y neb a ofodais yn Dâd arnat : yna y byddit yn fawr iawn wrth fy modd i, a'th holl fywyd ti a gerddai mewn llawenydd a heddwch.

Mae llawer o bethau gennyti etto i'w gadael : y rhai oddieithr iti eu rhoddi imi'n llwyr, nis gelli gael dy ddymuned.

Mi a'th gynghoraf i brynnu aur coeth tanbaidd gennyfi, fel y byddi'n gyfoethog, hynny yw, doethineb nefol yn fathru tan draed pob peth gwael a darfodedic.

Dibrisia ddoethineb ddaearol, pob boddhâu dynion, a chael dy fodd a'th ewyllys dyhun.

Dywedais, fod yn rhaid iti brynnu bethau salw a gwael am rai gwerthfawr ac vchelion yngwydd a golwg dynion.

Canys gwael a bychan iawn y gwelir y w'r ddoethineb nefol, a gollyngir hi agos drosgof : gan nad ydyw hi ag vchel fryd amdani eihunan, nac yn ceisio ei mawrhâu ar y ddaear :

ar : yr hon y mae llawer yn ei chan-
mol a'i tafod, ond yn eu bywyd mae'n
hwy ymmyhell oddwrthi : ac erhynny
Gemm gwerthfawr ydyw, yr hwn
fydd yn guddiedic oddiwrth lawer.

P E N. XXXIII.

*Am anwadalwch calon, ac am gy-
feirio ein hamcan gorphennol
tuacat Dduw.*

I. **F**Y mab, na ymddirieda yn yr
ewyllysryd fy gennyt ynawr :
buan y try hwnnw i rywbeth arall.

Tra fyddych fyw ti a fyddi'n go-
gwyddo i newid ac i fod yn anwa-
dal, ië o'th anfodd : fel ac y cair di
rwön yn llawen, rwön yn drîst ;
ynawr yn heddychlon, ynawr yn
aflonydd ; rwön yn ddefosionol,
rwön heb ddim defosiwn : ynawr yn
astudiol, ynawr yn ddiog : rwön yn
drwm-gofidus : rwön yn ysgafn
esmwyth.

Ond mae'r neb fy synhwyrol ac a
gwybodaeth cyflawn ysprydol gan-
tho,

tho, yn sefyll yn vwch na'r ymnew-
id ymma : heb fod yn edrych pa-
beth y mae ef yn ei ymglywed yn-
ddo eihun, neu o ba barth y mae
gwynt anwadalrwydd yn chwythu :
eithr mae holl amcan ei feddwl ef
yn cyfeirio at y diwedd iawn a dy-
munedic.

Oblegid felly y geill ef barhâu
yr vn dyn, a'r vnrhyw yn ddiysgog ;
gan annelu sŷml lygad ei fwriad,
trwy gynnifer o amryw ddigwyddau
yn ddiffael tuacattafi.

2. Eithr o basaint purach y bo
llygad y bwriad, gwaftattach ohyn-
ny yr air trwy amryw demmheft-
loedd.

Ond mae golwg y bwriad pŵr
yn dywyll yn llawer : canys buan
yr edrychir ar y peth difyr a digrif a
ymgyfarfo.

Am nas cair ond odid ddyn yn
gwbl lân o'r brychni a elwir : Ceisio
eihunan yn ei helyntiau.

Felly y daeth yr Juddewon gynt i
Bethania at Martha a Mair Magda-
len, nid ermwyn yr Jesu'n vnic,
ond

ond hefyd i gael gweled Lazarus.

Rhaid glanhâu ganhynny golwg y bwriad, a'r amcan a fo gan ddyn, fel y bytho'n bûr ac yn vnion, a thuhwnt i bob pethau daearol yn cyfeirio tuacattafi.

P E N. XXXIV.

*Bod Duw'n hôff i'r sawl a'i caro,
ac yn hyfryd uwchben y cwbl, ac
ymmhob peth.*

I. **W**Ele fy Nuw i, a'm cwbl. Pabeth chwaneg a fyn-
naf, neu pabeth dedwyddach a allaf
ei ddymuno?

O Air melusber a blasus? eithr
i'r neb y fo'n caru'r Gair: nid i'r
neb y fo'n caru'r byd, na'r pethau
fydd yn y byd.

Fy Nuw i, a'm cwbl. Digon yw
dywedyd hynny i'r neb sy'n dyall:
a'i ddywedyd yn fynych fydd hyfryd
i'r neb y fo'n caru.

Canys a thydi yn bresennol, mae
pob

pob peth yn ddifyr : eithr a thydi yn absennol, mae'r cwbl yn ddiflas.

Ti a wnai galon heddychol, a llo-nyddwch mawr, a llawenydd hyfryd-lawn.

Ti a wnai feddwl yn dda am bawb, a'th foliannu di ymmhob peth : ac hebodi nis geill dim ein bodloni ni chwaith hŷr : ond os bydd rhaid i rywbeth fod yn ddifyr, ac yn hyfryd iawn, mae'n rhaid i'th rŷs di fod yn bresennol gydag ef : a'i dymmheru â phereidd-dra dy ddoethineb di.

2. Beth ni bydd flafus iawn, i'r neb yr wyti yn flafus?

A phan nis byddi di yn ddifyr i ddyn, beth a eill ei ddifyrru ef?

Ond mae doethion y byd, a'r sawl sy'n caru pethau cnawdol, yn methu gorddiwes dy ddoethineb di : am fod gormod gwagedd yn y byd, a marwolaeth yn y cnawd.

Eithr mae'r sawl sy'n dy ddilyn di, gan ddibrisio'r byd a marweiddio eu cnawd, yn dangos eu bod hwy'n wŷr ddoethion : am eu bod yn troi o

wagedd i'r gwirionedd, ac o'r cnawd i'r yspryd.

J'rhai hyn 'y mae Duw'n flafus: a'r daioni pabynnac y mae'n hwy yn ei glywed ac yn ei gael yn y creaduriaid, mae'n hwy yn troi'r cwbl i foliannu'r gwneuthurwr.

Ond mae rhagor erhynny, a rhagor mawr rhwng y melusder fy'n y creawdwr a'r hwn fy'n y creadur, rhwng tragywyddoldeb ac amser, rhwng y goleuni creedic a'r digreedic.

3. Oh! y Goleuni tragywyddol yr hwn wyt yn rhagori ar bob goleuni creedic, faetha oddiuchod be-lydri dy ddisgleirdeb i dreiddio trwy holl berfedd ynghalon.

Pura, llawenhâ, gloywa, a bywia fy yspryd i a'i holl nerthoedd i lynu wrthyti yn eithafon llawenydd.

Oh! pabryd y daw yr awr honno ddedwydd a dymunedic, yn yr hon y llenwi di fi a'th bresenoldeb, ac y byddi di oll yn oll imi?

Hyd onis caffwyf hynny, nis bydd imi mor cyflawn lawenydd.

Mae'r

264 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Mae'r hên ddyn (Gwae fyfi!) yn byw etto ynwyf: nid yw ef wedi ei gwbl groeshoelio, nid yw wedi marw'n hollawl.

Mae ef etto'n trachwantu'n ddrûd ac yn ddewr yn erbyn yr yspryd, mae ef byth yn terfysgu ac yn codi rhyfel oddimewn, ac heb fod yn gadael teyrnas yr enaid yn heddychol.

4. Eithr tydi, yr hwn wyt yn arglwyddiaethu ar nerth a gallu'r môr, ac yn llonyddu cwnnwrf ei donnau ef, cyfod a chymmhorth fi.

Gwasgara'r Cenhedloedd fy'n mynnu rhyfela, cura hwynt yn chwilfriw trwy dy nerth di.

Dangos, attolygaf arnat, dy fowrion weithredoedd, a gogonedder dy ddeheulaw di: oblegid nad oes go-baith arall, nac amddiffyn imi, ond ynoti fy Arglwydd Dduw i.

PEN.

P E N. XXXV.

*Nad oes diogelwch rhag tempta-
siwn yn y bywyd ymma.*

I. **F**Y mab, byth ni fyddi di'n
ddiogel ac yn ddibryder yn
y bywyd ymma: ond tra y byddi
fyw, mae arfau ysprydol bobamser
yn angenrheidiol iti.

Rhwng gelynnion yr wyt yn tram-
mwy: a mae'n hwy yn codi i ym-
ladd yn dy erbyn ar y llaw ddehau ac
ar y llaw affwy.

Amhynny oddieithr iti arfer bwc-
led dioddefgarwch o bobparth it,
ni fyddi chwaitn hîr heb glwyf neu
friw.

Heblaw hynny, onis gosodi di
dy galon yn ddiogel ynosi, gy-
da llawn bûr ewyllys i ddioddef y
cwbl er fy mwyn i, nis gelli mor
aros yn y mowrwres ymma, na
chyrhaeddyd Coron y rhai gwynfy-
dedic.

Rhaid iti ganhynny fyned trwy'r
N cwbl

266 *Thomas a Kempis.* L.iii.

cwbl yn wrol , ac arfer llaw gadarn
ynerbyn pob gwrthwyneb.

Canys i'rhai a orchfygo y rhoir y
Manna ; ac i'rhai diog a musgrell y
gadewir digon o drueni.

2. Os ceisi di orphwys yn y byw-
yd ymma , pafodd gwedi hynny y
cyrhaeddi di yr efmwythdra tragy-
wyddol.

Na ymrodda dyhun i lawer o ef-
mwythdra, ond i fawr ymddioddef.

Cais wîr lonyddwch, nid ar y
eldaear, ond yn y Nêf ; nid yn ny-
sion , nac yn y creaduriaid eraill,
ond yn Nuw 'n vnig.

Rhaid iti o'th wîr fodd oddef pob
peth er cariad ar Dduw, sef, poenau,
holuriau, profedigaethau, cyfyngde-
rau , angenrheidiau , gwendidau,
cammau , drwg-absen , ceryddau,
gostyngiadau, cywilyddau, dirmygau,
gogonau ac ammharchau.

Mae'rhai yn gwneuthur dyn yn
rinweddol, mae'rhai yn profi Nofis
Chrîst, mae'rhai yn gweithio Co-
ron nefol.

Myfi a roddaf daledigaeth dra-
gywyddol

gywyddol am boen a llafur byrr, a gogoniant anniben am gywilydd amferol darfodedic.

3. Ai tybied yr wyti, y cai di ynol dy ewyllys ddiddanion ysprydol bobamser?

Ni chafodd fy Sainc i y cyfryw ynwaftadol : eithr llawer o drymderau, ac amryw brofedigaethau, a defolasiwnau mowrion.

Eithr hwy a drigasant yn ddioddefgar tan y cwbl : a mwy o ymddiried oedd ganthynt yn Nuw, nac ynddynt euhau : gan wybod nad yw dioddefiadau yr amser ymma yn gywiw i haeddu'r gogoniant fydd i ddyfod.

A fynni di gael ynyman, yr hyn nis cawfant llaweroedd ond prin trwy boen mawr a llawer o dda-grau.

Disgwyl ein Harglwydd, gwna'n wrol, a chymmer galon : na ofna ddim, ac na chilia, ond dyro dy gorph a'th enaid yn ddiysgog er gogoniant Duw.

Myfi a dalaf iti â mesur llawn

268 *Thomas a Kempis. L.iii.*
helaethi : myfi a fyddaf gyda thi ym-
mhob blinder.

P E N. XXXVI.

*In erbyn gwâg farnedig aethau
dynion.*

1. **F**Y mab, bwrw dy galon yn
ddiogel ar ein Harglwydd, ac
na ofna farn dynion, lle bo dy gy-
dwybod yn dangos dy fod ti yn
wirion ac yn ddiddrwg.

Da ydyw a dedwydd i ddyn ddi-
ddef fel hynny : ac ni bydd hyn-
ny'n flin i galon oftyngedic, y fo'n
ymddiried yn Nuw yn hyttrach nac
ynddi eihun.

Llawer a chwedleuant lawer, ac
amhynny bychan o goel fydd i'w rhoi
arnynt.

Ond nid yw possibl bodloni pawb.

Er darfod i S. *Paul* geisio rhy-
gu bodd i bawb, a gwneuthur ei-
hun yn bobpeth i bawb : erhynny
bychan oedd gantho gael ei famu
gan ddynion.

2. Ef a wnaeth er mwyn adeiladu a safio eneidiau rhai eraill, gymmaint ac oedd ynddo ef, ac oedd yn ei allu : erhynny nis gallai leſtair, nas cai ei farnu weithiau a'i ddibriefio gan eraill.

Amhynny ef a orchymmynodd y cwbl i Dduw, yr hwn oedd yn gwybod y cwbl : ac â dioddefgarwch ac â goſtyngeiddrwydd ef a amddiffynodd eihun rhag ſafnau pobl yn llafaru enwiredau, neu'n dychymmyg amryw bethau celwyddog, ac wrth eu bôdd eihun yn gwagffroſtio pobrhyw afregedd.

Erhynny ef a attebodd weithiau, rhag gwneuthur ſcandal i rhai gweinion wrth dewi a ſôn.

3. Pwy wyti fy'n ofni dyn marwol ? hoddwy y mae ef, ac yforu nis cair moi weled ef mwy.

Oſna Dduw, ac ni bydd rhaid iti ddychrynnu rhag y braw a'r arfwyd a wna dynion.

Pa ddrwg a cill neb wneuthur iti â geiriau, ac â chamweddau ? iddo eihun y mae'n gwneuthur niweid

270 *Thomas a Kempis. L. 111.*

yn hyttrach nac iti : ac nis geill
hwnnw ddiangc barn Duw , pwy-
bynnac yw ef,

Bydded Duw gerbron dy olygon
di, ac na ymryffona â geiriau cwyn
fannus.

Ond os tybyger ar yr amser pre-
fennol, dy fod yn cael dy fathru
tan draed, ac yn dioddef y cywilydd
nis haeddaist : na ddigia amhynny,
ac na wna dy Goron yn llai trwy dy
annioddefgarwch.

Eithr edrych yn hyttrach tuac at-
tafi yn y Nef, yr hwn wyf yn gallu
gwared dyn o bob cam a chywilydd,
ac a dalaf i bob vn ynol ei weithre-
doedd.

P E N. XXXVII.

*Am ymadael a'n hunain yn llawr
ac yn hollawl ermwyn cael rhydd-
did calon.*

i. **F**Y mab, gâd dyhunan, a thi
a'm cai fi.
Na ddewis, ac na neilltua ddim
iti.

iti dyhun : a thi a ynnilli bobamfer.

Oblegid y rhoddir iti chwaneg o râr, cyn gynted ac yr ymadewi di â thi dyhun, heb gymmeryd dyhun attat eilwaith.

2. Arglwydd pasawl gwaith y gadawaf fyhun, ac ymmha bethau yr ymwrthodaf â myfi fyhun ?

3. Bobamfer, ac ymmhob peth : megis yn y bychan, felly yn y mawr. Nid wyf yn esemptio dim : eithr mi a fynnaf dy gael di'n noeth o bob peth.

Os yn amgen, pasodd y gelli di fod o'm heiddo i ? a minnau o'th eiddo dithau ? onis yspeilir di o'th holl ewyllys dyhun oddimewn ac oddimaes ?

Po cyntaf y gwnai hymny, gwell y cai di glywed dyhun : ac o bafaint mwy a difrifach, mwyaf y bod oni di fi, a mwy y fydd dy ynnill dithau.

4. Mae rhai yn ymwrthod a'i hunain, ond nid heb ryw nam : oblegid nad ydynt yn gosod eu goglud

272 *Thomas & Kempis. Liii.*

yn hollawl ar Dduw, ond yn ceisio rhagddarbod iddynt euhun.

Mae rhai hefyd ar y cyntaf yn cynnig y cwbl : ond wedi hynny gan gael eu pigo â themptasiwn, mae'n hwy'n troi ynol at yr hyn fydd eiddo euhun, ac amhynny ni ffynnant hwy mewn rhinwedd.

Nid yw'r rhain yn cyrhaeddyd gwîr rhydd-did calon bûr, na hyfryd rās cynnefindra â myfi : oddieithr iddynt ymadael yn gyflawn â hwynt euhun, ac yn gyntaf offrwma euhunain yn Aberth beunyddol imi : heb yr hyn nis cair ac nis gellir cael y cyfundeb, yn yr hwn y mae fy Seinct yn fy mdeddu i.

5. Dywedais yn llawn fynych wrthyt, ac yrwön dywedaf eilwaith wrthyt : gâd dyhun, ymwrthod a'th hunan, a thi gai heddwch mawr.

Dyro'r cwbl am y cwbl : na chais ddim iti, na chymmer ddim ynol : saf yn burgwbl ac yn ddiysgog yno fi, a thi a'm cai fi.

Ty fyddi'n rhydd dy galon, a'r tywylych nid amgylcha di.

Dyro

Dyro dy holl egni ar hyn, gwe-
ddia am hyn, dymuna hyn; sef cael
d'yspeilio o'th holl ewylllys dyhun; ac
yn gwbl noeth dilyna dy Jofu noeth:
bydd farw iti dyhuman, a bydd
fyw'n dragywydd i myfi.

Yna y methant ac y difannant pob
ffansiau gweigion, pob aflonyddweh
enwireddus, a gofalon ofer.

Yna hefyd y cilia ymaith pob ofn
anghymmesur, ac y bydd marw pob
cariad annrhefnus.

P E N. XXXVIII.

*Am lywodraethu pethau 'n iawn
oddiallan ac am gyrchu at Dduw
mewn peryglon.*

I. **F**Y mab, rhaid iti yn ofalus
geisio hyn, sef bod ohonot
ymmhob man, ac ymmhob gwei-
thred, a neges oddiallan, yn gwbl
rhydd oddimewn, ac yn feistrolwr
arnat dyhun: fel y bo pob peth ta-
nati, ac nid tydi tanynt hwy.

Fel y byddi'n Arglwydd ac yn
N 5 reolwr

274 *Thomas a Kempis. L.iii.*

reolwr ar dy weithredoedd, nid yn gaethwas nac yn gyflog-ddyn.

Ond yn hyttrach yn ddyn rhydd, ac yn wîr Hebreadd, gwedi mynd imewn i gyfran a rhydd-did plant Duw.

Y rhai sy'n gosod pethau presennol tan eu traed, ac a'i meddwl yn edrych ar y rhai tragywyddol.

Y rhai sy'n edrych ar bethau darvoudedig a'i llygad chwith, ac a'r dehau yn canfod y rhai tragywyddol.

Y rhai nid yw pethau amserol yn eu tynnu hwy i lynu wrthynt, ond mae'n hwy'n hyttrach yn tynnu'r heini i wafanaethu Duw'n iawn: megis y mae ef y Creawdwr goruchaf gwedi eu hordeinio hwynt, yr hwn ni adawodd ddim ynddidrefn yn ei greaduriaid.

2. Os tydi hefyd a fesi ar bob digwydd, nid wrth yr ymddangos oddimaes, nac wrth edrych â golygon cnawdol ar y pethau a weli ac a glywi: ond ynyman ar bob achos gan fyned i mewn gyda Moyfes i'r Babell i ymgynghori a'n Harglwydd:

††

ti a gai glywed weithiau yr Atteb Duwfawl, ac a ddychweli wedi dy addysgu am lawer o bethau presennol, ac am rai eraill i ddyfod.

Canys Moyses a gyrechai bobarnser i'r Babell i gael atteb ammheumon a gofyniadau tywyll, ac a giliai i gymmorth Gweddi er mwyn gochel peryglon, a drygioni dynion anrafol.

Felly y mae'n rhaid i tithau redeg i Gell dy galon, gan ofyn cymmorth yn daer gan Dduw.

Amhynny yr ydys yn darllain, ddarfod i Josue a meibion Israel gael eu twyllo gan y Gabaonitiaid ; oherwydd na cheisiasant yn gyntaf gyngor gan Dduw, ond gan hawdd goelio eu geiriau tēg hwynt, hwy a sommwyd a'i rhagrithiol dduwioldeb hwynt.

PEN.

P E N. XXXIX.

Am na bo dyn yn rhy daer yn ei negeſau.

1. **F**Y mâb, gorchymmyn dy achos hebamſer imi, myfi a drefna 'y cwbl yn iawn yn amſer cyfaddas.

Aros fy ordinhâad i, a thi a gai weled hynny ar-dy lêſ di.

2. Arglwydd, digon bodlon y gorchymmynaf bob peth iti, oblegid nas geill fyn-gofal i wneuthur ond bychan o leſhâad.

Mynnwn pe bawni heb lynu gormod wrth ddigwyddau'n dyſod, ond yn offrw m fyhun yn ddioed i'th fodd a'th ewyllys di.

3. Fy mâb, mynych y bydd dyn yn ymdrafferthu yn daerllyd am ryw-beth y fo yn ei ddymuno : ond wedi iddo gael hynny, ef a ddechreua ſe-ddwl yn amgenach amdano : oblegid nad ydyw bryd-ewyllys dynion yn parhau chwaith hir ar yr vn peth,

peth, ond yn myned o'r naill i'r
llall.

Nid peth o'r bychanaf ganhynny
ydyw i ddyn, ymwrthod hefyd ag
ef eihunan yn y pethau lleiaf.

4. Gwîr broffit ysprydol dyn, yw
ymwrthod a'i hûn : a'r neb sy wedi
ymwadu eihunan, sy mewn rhydd-
dida diogelwch mawr.

Ond mae'r hên clyn, gan wrth-
ryfela ynerbyn pawb o'rhai da, heb
fod yn peidio a'i temptio hwynt :
eithr mae ef ddydd a nôs yn gosod
dichellion enbyd oslaen y rhai diosa-
lus, i'w bwrw hwynt bendramwe-
nwgl i faglau ei fommedigaeth ef.

Gwiliwch a gweddiwch, medd
ein Harglwydd, *rhag i chwi fyro-
thio i demptatiwn*, Mat. 26. 41.

P E N. XL.

*Nad oes dim da gan ddyn ohono ei-
hun, ac nas geill ef ymglodfori
am ddim.*

1. **A** Rglwydd, pabeth yw dyn
iti feddwl amdano? neu
pabeth yw mab dyn i fod gwiw gen-
nyti ymweled ag ef?

Pabeth a haeddodd dyn, iti ro-
ddi grās iddo?

Arglwydd pabeth a allaf achwyn,
os tydi a'm gadewi? neu os tydi
ni wnai, y peth a ofynnaf, pabeth
yn gyfion a ddywedaf yn dy er-
byn?

Hyn ynddiau a allaf ei feddwl a'i
ddywedyd mewn gwirionedd: Ar-
glwydd nid ydwyfi ddim, nid wy-
fi'n gallu dim, nid oes dim daioni
gennyf ohonof fyhun: eithr yr wy-
fi'n methu yn y cwbl, ac yn myned
bobarnser i ddim.

Ac oddieithr imi gael fyn-ghom-
fforddi gennyti, a'm haddysgu oddi-
mewn

mewn, mi a oeraf yn hollawl ac a ymollyngaf igyd.

2. Eithr tydi, O Arglwydd ! wyt yr vn bobamser, ac yn parhau yn dragywyddol, bobamser yn ddai-onus, yn gyfion, ac yn sanctaidd, ac yn trefnu'r cwbl ynol dy ddoethi-neb.

Ond fyfi, yr hwn wyf yn gogwyddo i fethiant ac i ddiffyg yn hyt-trach nac i ddaioni, nid wyf yn parhau'n wastadol yn yr wrhyw stâd : oherwydd fod saith amser yn cyfnewid arnaf.

Eithr buan yr â hi'n well gyda myfi, pan y teilyngi di, ac yr ystyn-ni di law i'm cymmorth : canys ty-di'n vnig heb gydweithiad dyn wyt yn dichon fy helpu i : ac a elli fy nerthu'n gymmaint, ac nas cyfnewi-dier fy wynebpryd mwy i amryw weddau ; ond fyn-ghalon a dry at-tati, ac a orphwyfa ynoti'n vnig.

3. Amhynny pe medrwn yn llw-yr wrthod pob diddanwch dynol, naill ai oherwydd cael defosiwn, neu oherwydd yr angenrhaid fy'n peri
uni

280 *Thomas a Kempis. L. III.*

imi gyrebu attati, am nad oes yn dyn yn abl i'm comfforddi :

Yna da y gallwn obeithio am dy rās, a llawenâu am rôdd newydd o'rh gyffur nefol.

4. Rhoddaf ddiolch iti, o'r hwn y mae'r cwbl yn dyfod, cynnifer gwaith bynnac ac y bo dim yn myned yn dda gyda myfi.

Eithr fyfi nid wyf ond gwagedd a diddym yn dy wydd di, dyn anwadal, a dinerth.

Am babeth ganhynny y gallaf ymffroftio ? neu paham y ceisiaf gael fym-mharchu.

Ai am ddim ? ond coeg wagedd cyflawn yw hynny ?

Ynddau Cowyn melltigedic yw gwâg ogoniant, a'r gwagedd mwyaf : oblegid ei fod yn tynnu dyn rhag myned i'r gwîr ogoniant, ac yn speilio'r enaid o'r grās nefol.

Canys tra fo dyn yn ymfodloni ynddo eihun, mae ef yn dy anfodloni di : tra fo'n hela canmol gan ddynion, mae'n colli gwîr rinweddau.

5. Eithr

5. Eithr gwir ogoniant a llawenydd sanctaidd yw, bod dyn yn gogoneddu ynoti, ac nid ynddo eihun, yn llawenychu yn dy enw di, ac nid yn ei nerth eihun: nac yn ymddyfyrri mewn unrhyw greadur, ond o'th plegid ti.

Canmoler dy Enw di, ac nid fy enw i: mawryger dy waith di, ac nid fy vn i: bendithier dy enw sanctaidd di, eithr amafi na fwrier dim o gamdoliacth dynion.

Tydi ydwyf fyn-gogoniant, a llawenydd yn ghalon.

Ynoti y gogoneddaf ac y llawenychaf trwy'r dydd: eithr dim ynof fyhun, ond yn fyn-gwendidau.

6. Ceisient yr Juddewon y glod sydd o'i bugilydd: myfi a geisias yr hon sydd o Dduw yn vnig.

Nid yw holl ogoniant dynion, holl anrhydedd darfodedic, holl vcheldor bydol wedi gymmharu a'th Ogioniant di, ond gwagedd a ffolineb.

O fyn-gwirionedd i, a'm trugaredd; fy Nuw i, y dra fendigedic Drindod i bid nioliant ac anrhydedd,

282 *Thomas a Kempis. L. iii.*
dedd, rhinwedd a gogoniant iti dros
oes oesoedd.

P E N. XLI.

*Am ddibrisio pob parch ac an-
rhydedd amserol.*

IFY mab, na chythrybla dyhun,
wrth weled rhai eraill yn cael
eu perchi, a'i codi ifynu: a thydi yn
cael dy ddibrisio a'th oftyngeiddio.

Côd dy galon ifynu attafi yn y
Nêf, ac nis byddi'n drîst am yr am-
harch a wnelo dynion iti ar y ddaear.

2. Arglwydd, yr ydym mewn ty-
wyllwch, a hawdd yw ein twyllo ni
ar y ddaear.

Ped edrychwn arnaf fyhun yn
iawn, mi gawn weled nas gwnaed
cam imi erioed gan yr vn o'r crea-
duriaid: ac amhynny nis gallaf yn
gyfion achwyn yn dy erbyn di.

Eithr oherwydd ddarfod imi be-
chu'n fynych, ac yn ddirfawr yn dy
erbyn di, iawn ydyw, fod pob crea-
dur wedi ei arfogi yn fy erbyn iannau.

Cy-

Cywilydd ganhynny ac ammharch
sy'n gyfion ddyledus imi : eithr mo-
liant, ac anrhydedd, a gogoniant iti.

Ac oddieithr imi baratoi fyhunan
i hyn , sef i fod yn fodlon i'm dibri-
sio, ac i'm gwrthod gan bob crea-
dur, ac i'm cyfrif yn hollawl ddim,
nis gallaf gael fy llonyddu oddi-
mewn a'n cadarnhâu, na chael fy
llewyrchu'n ysprydol, nam cwbl gy-
fylltu yn vn â thi.

P E N. XLII.

*Na ddylid gosod heddwch ar
ddynion.*

1. **F**Y mâb, os yw'r heddwch sy
gennyt, yn sefyll ar y cyttundeb
a'r bodlonrwydd sy gennyt yn rhyw
ddyn, gyda'r hwn yr wyt yn cydfyw,
hîr y byddi'n anwadal ac yn aflonydd.

Eithr os tydi a dry at y Gwirio-
nedd tragywyddol, sy'n byw bobam-
ser, ni fyddi di'n drîst am vn cyfaill
a elo oddiwrthyt, neu a fo marw.

Ynosi y dylai cariad tuacat gyfaill
sefyll

sefyll : ac er fy mwyn i y dyliti garu pwybynnac a wel'n hôfi iti, ac i'w garu'n-fawr yn y bywyd ymma.

Hebosi ni thâl cyfeillach ddim, ac ni pharhâ : ac nid glân a gwîr gariad yw'r hwn nis clymmais i.

Ti a ddylit fod wedi-marw i'th gyfryw affectiwnau tuaeat dy garedigion, fel y chwennychit (yn gymmaint ac fydd ynoti) fod heb ddim cymdeithas dynion,

Nês y mae dyn yn tyrnu at Dduw, o basaint mwy y bo'n cilio oddiwrth bob cyffur daearol.

Ywch hefyd y mae ef yn hodeg at Dduw, o basaint dyfnach y bo'n disgyn ynddo eihun, ac yn cyfrif eihunan yn waelach.

2. Eithr y neb y fo'n pernu dim daioni arno eihunan, sy'n chwystro grâs Duw i ddyfod iddo : am fod grâs yr Yspryd Glân bobamser yn ceisio calen ostryngedig.

Pettiti'n medru cwbl ddiddymmu dyhuan, a glanhâu dyhunan o bob cariad creddie, yna y byddai'n rhaid i'ni llo imcwn iti, â mawr amlder grâs.

Pan

Pan yr edrychi di at y creadur-
aid, tynnir y prydhyndd y galwg at
Dduw oddiwrthyt.

Dysc orchfygu dyhan ymmllob
peth ennwyn y Creawdwr yna y by-
ddi'n abl i gythaeddyd gwybodaeth
am bethau nefolion.

Rr lleied y fo'r peth, os cerir ef, ac
edrychir arno'n anmhrefnus, ef a ddi-
wyna'r enaid ac a dynn y dyn oddi-
wrth y daioni pennaf.

P. E. N. XLIII.

Yn erbyn gwybodaeth gwâg a bydol.

1. **E**Y mab, na âd i ddeg a di-
chellgar cithau dynion dy
gynhyrfu di: am nad yw teyrnas
Dduw'n sefyll ar ymadrodd, ond ar
rimwedd.

Gwrando'n ofalus fyn-geiriau i, y
rhai sy'n ennynnu calonhau, ac yn
goleuo'r meddwl: yn peri cystydd
calon, ac yn dwyn amryw gyflur i'd
enaid.

Byt na ddarllain gymmaint ac vn
gair,

gair, i beri tybied di fod ti'n ddy-
fcedic ac yn ddoeth.

Eithr cais farweiddio dy ddrwg
anwydau a'th feiau : oblegid y gwna
hynny fwy llês iti, na gwybod am-
ryw gwestiwnau caled.

2. Gwedi iti ddarllain a gwybod
llawer, rhaid iti droi bobarniser at
vn prîf ddechreuad.

Myfi wyf yn dyscu gwybodaeth
i ddyn, ac yn rhoi dyall eghurach
i'rhai bychain, nac a ellir ei ddyfscu
gan ddyn.

Buan y bydd ef ddoeth, wrth yr
hwn y llafara fi, a llawer o lês yspri-
dol a ynnilla.

Gwae hwynt hwy, y rhai sy'n go-
fyn llawer o bethau cuwriows ac ofer
gan ddynion, ac heb ofalu nemmor
am y ffordd i'm gwafanaethu.

Ef a ddaw'r amser pan yr ym-
ddengys Meistr y meistri Chrîst, Ar-
glwydd yr Angelion i wrando gwer-
fi pawb, hynny yw, i holi cydwy-
bod pob vn.

A'r pryd hynny a chwilir Jerusalem
a lanterau : a bydd amlwg cuddie-
dic

dic gyfrinachau y tywyllwch, a distewir dadleuon tafodau.

3. Myfi yw'r neb sy mewn munnudyn yn codi'r dyn gostyngedic i ddyall mwy o refymmau a gwirioneddau tragywyddol, na phettai wedi astudio ddeng mlynedd yn yr Ysgolau.

Myfi wyf yn dyscu heb ddim fwn na thrwst geiriau, heb ddim cymmysc opiniwnau, heb geisio dim parch a chlod, heb ymryson argumentau.

Myfi wyf yn dyscu dibrisio pethau daearol, ffieiddio pethau presennol, chwennychu pethau tragywyddol, cilio rhag parch a bri, dodedd cammau a drwgabsen, gosod yr holl obaith ynosi, bod heb chwant am ddim allan ohonosi, a'm caru fi'n ddifsfawr vwchben y cwbl.

4. Canys rhyw vn, wrth yn-gharu i yn fawr iawn, a ddyscodd bethau duwfol, ac a lasarodd bethau rhyfeddol.

Ef a gafodd fwy o lês, wrth ymwrthod a'r cwbl, nac wrth astudio
dio

dio uchel a marw! ddyfeidiaethau.

Eithr yr wyf i'n llafaru pethau cyffredin wrth rai, a pheithau deilltuol wrth rai eraill : i rai yr wyf yn ymddangos yn hyfryd yn arwyddion a ffurau, ond i eraill yr wyf mewn mawr oleuni yn datcuddio dirgeledion.

Vn yw lleferydd y llyfrau, ond nid gelynt hwy'n dyscu'n gyftal : oblegid mae fyf yw Athro'r Gwirionedd oddimewn, chwiliwr y calonau, deonglwr y meddyliau, gyrrwr gweithredoedd da ymlaen, gari rannu i bob vn megis y gwelwyf yn wîw.

P E N. XLIV.

Na ddylid tynnu atrom bethau oddiallan.

I. **F**Y mab, rhaid iti fod yn ddi-bwybod yn llawer o bethau, a chyfrif dyhunau megis dyn gwedi marw ar y ddaear, ac i'r hwn y mae'r HOLL fyd wedi ei groeshoclio.

Rhaid

P.xliv. *Thomas a Kempis.* 289

Rhaid iti hefyd fyned heibio i lawer peth â chlûst fyddar, a meddwl yn hyttrach am yr hyn a wne-lo heddwch iti dyhun.

Gwell iti droi dy lygaid oddiwrth y pethau y fo'n dy anfoddhâu, a gadael i bob vn ei feddwl eihun, nac ymryson â geiriau cynnenus.

Os byddi di'n iawn gyda Duw, gan ddisgwyl ei farn ef, haws y fydd iti adael eu meddwl eihun i rai e-raill.

2. O Arglwydd! hyd ymmha le y deuthom? Wele yrydys yn wylo-fain am golled fydol, yn ymboeni ac yn rhedeg am elw bychan, ac yn gollwng ynangof y golled ysprydol, a braidd o'r diwedd y meddylir amdani.

Gofalir am y peth, ni wna ddim, neu ond bychan o lês: ac a air heibio'n ddiofal, i'r hyn fy bennaf angenrheidiol: oherwydd bod dyn trwy natur yn llithro i'r pethau bydol fydd oddiallan iddo: ac oddi-eithr iddo ddychwelyd atto eihun ar fyrr amser, bodlon iawn y gorwedd ef ynddynt.

O

PEN.

P E N. XLV.

*Na ddylid coelio pawb, ac mor
hawdd yw i ddyn drosseddu me-
wn geiriau.*

1. **C**Ymmorth fi, O Arglwydd,
yn fyn-gofid a'm blinder:
canys ofer yw'r ymwarded a ddisgwy-
lir gan ddyn.

Pa sawl gwaith y twyllwyd fi o
gael ffydlondeb yno, lle yr oeddwn
yn meddwl y cawn?

Pa sawl gwaith hefyd y cefais
ffyddlondeb yno, lle nid oeddwn yn
disgwyl dim?

Ofer ganhynny yw gobeithio yn
nynion: eithr cadwedigaeth y rhai
cyfion fydd ohonoti O Dduw.

Bendithier di, O Arglwydd Dduw,
ymmhob peth a ddigwyddo ini.

Gweinion ydym, ac anwadal:
hawdd y byllir ac y troir ni.

2. Pwy yw'r dyn sy'n cadw ei-
hun, ac yn edrych obobparth iddo
mor

mor ofalus, ac nas daw i ryw dwyll, cyfyngder neu aflonyddwch?

Eithur y neb fydd yn ymddiried ynoti, O Arglwydd, ac yn dy geisio di â chalon bŵr syml, nis cwympa cyn hawfed.

Ac os cwympo a wna i ryw flinder, pasodd bynnac y dyryso ac y glyno ynddo, buan y caiff ef ei waredu, neu'i gyfluro gennyti, am nad wyti'n gadael tros fyth y sawl a obeithiant ynoti.

Odid y cair cyfaill ffyddlon a crys ymmhob cyfyngder ei anwylyd.

Tydi O Arglwydd, tydi'n vnio wyt y ffythlonaf oll ymmhob peth, ac heboti nid oes yr vn arall cyffelyb.

3. O mor ddoeth a synhwyrol oedd yr enaid sanctaidd hwnnw, a ddywedodd: Fy ewyllys i, a'm meddwl fy gwedi eu diogelu, a'i cadarnhau yn-Ghrîst?

Pettai hi felly gyda myfi, yna ni chythrybled ofn dyn fi cyn hawfed, ac nis poenid fi â phicellau geiriau.

Pwy fy'n gallu rhag-weled, pwy a ddichon ochelyd y drygau oll fydd i ddyfod ?

Os y drygau hefyd a ragwelir a glwyfant, beth a wna'rhai nis gellir eu rhagweled ond briwo yn drwm, ac archolli'n ddyfn ?

Ond pam nas ceisiais yn well ragweled a darbod i myfi fyhun druanddyn ? pam hefyd y coeliais rai eraill cyn hawfed ?

Eithr dynion breuol a gweinion ydym, ac nid amgen ydym na dynion gweinion, perhon a bod llawer yn ein cyfrif, ac yn ein galw ni'n Angelion.

I bwy y coeliaf, Arglwydd ? i bwy, ond iti, yr hwn wyt y Gwirionedd ni thwylla, ac nis geill ei dwyllo ?

O'r tu arall, mae pob dyn yn ge-lwyddoc, yn wan, ac yn anwadal : ac yn hawdd gantho lithro, yn enwedig ar eiriau : yn gymmaint ac na ddylid coelio ynyman y peth y dybygid ar y cyntaf ei fod yn wir diogel

4. Mor synhwyrol y rybyddiaist di, fod yn rhaid gochel rhag dynion: ac mai gelynion dyn yw ty-lwyth ei dy ef eihun: ac nad oes mor coelio, os dywaid rhyw vn; *Wele ymma, wele accw, Mat. 24. 23.*

Dysgais i'm cywilydd fyhun, a mynnwn pe bai hynny i'm gofalach ochelyd, ac nid i'm ffolineb.

Taw a fôn (medd rhyw vn) taw a fôn, a chadw iti dyhun yr hyn a ddywedaf wrthyf. A thra fyddwyf'n tewi, ac yn coelio fod y peth yn gyfrinachol, ni eill ef eihun dewi y peth a geisiodd ei dewi: ond yny-man ef a'm cyhoeddodd fi a'i hun hefyd: ac a aeth i ffordd.

Rhag y cyfryw chwedleuau, a rhag y cyfryw ddynion anochelgar gwared fi, O Arglwydd, rhag imi syrthio i'w dwylo hwy, na gwneuthur byth y cyfryw bethau.

Dyro air cywir a diogel yn ynge-nau i, a gyr ymmhell oddiwrthyf dafod gyfrwys.

Y peth nys mynnwn ei ddioddef, a ddylwn trwy bob modd ei ochelyd.

294 *Thomas a Kempis. L.iii.*

5. Oh mor dda a heddychol ydyw, tewi a fôn am rai eraill, a bod heb goelio pob peth yn ddira-gor, a pheidio'n hawdd ac adrodd pethau ymmhellach?

A bod heb ddangos eihun i nem-mor : a'th geisio di bobamser yn olygwr calon :

A bod heb adael ei ddwyn o am-gylch â phob chwythad geiriau : eithr chwennych cyflowni pob peth oddimewn ac oddimaes ynol bedd dy ewyllysda di?

Mor ddiberygl ydyw, ermwyn cadw grâs nefol, gwrthod ymddangos yn-galwg dynion, a bod heb ddy-muno'r pethau a welir yn rhyfeddol oddiallan : eithr â gofal cyflawn ceisio'r pethau a wafanaethant i wella buchedd, ac i chwanegu gwrês ysprydol?

Pafaint o ddrwg a wnaeth i law-er, bod eu rhinwedd hwy'n wybo-dol i eraill, a darfod eu canmol hwynt yn rhy fuan.

Pafaint o lês a wnaeth, cadw grâs yn ddistaw guddiedic yn y bywyd ma-

marwol ymma, yr hwn nid yw ond
temptasiwn a milwriaeth ?

P E N. XLVI.

*Am ymddiried yn Nuw pan y pic-
cellir geiriau drwg yn ein her-
byn.*

I. **F**Y mab, saf yn ddiogel, a
gobeithia ynofi. Canys pa-
beth yw geiriau, ond geiriau ? Hwyl
a hedant trwy'r awyr, ond ni friw-
ant gymmaint ac vn garreg.

Os ydwyti'n euog, bwriada emen-
dio dyhun yn ewyllysgar.

Onid oes dim ar dy gydwybod,
ymrodda i ddioddef hynny'n ewy-
llysgar er mwyn Duw.

Digon bychan iti, yw dioddef
geiriau weithiau, yr hwn nid wyt
etto'n gallu goddef dyrnodau trym-
mion.

A phaham y mae pethau cyn fy-
nyched yn myned at dy galon, ond
oblegid dy fod ti etto'n gnawdol, ac
yn ystyried mwy ar ddynion nac y
dylit.

Oherwydd gan dy fod ti etto'n ofni cael dy ammharchu, nis mynni ddioddef dy geryddu am dy drosefeddau; ond ceisio 'rwyf ryw gyfsgodau o escusodion.

2. Eithr edrych arnat dyhun yn well, a thi a gai weled fod y byd yn byw ynot etto, a gwâg awydd i ryngu bodd i ddynion.

Canys am dy fod ti'n gochel cael dy oftyngeiddio a'th gywilyddio am dy gamweddau, mae'n eglur ddiau, nad wyti nac yn wîr oftyngedic, nac yn wîr farw i'r byd, ac nad yw'r byd wedi ei groeshoelio i tithau.

Eithr gwrando fyn-gair i, ac ni bydd waeth gennyf am ddeng mîl o eiriau dynion.

Wele, pe dywedid yn dy erbyn y cwbl a ellid trwy'r malais mwyaf eu defeisio : pa ddrwg a wnai hynny iti, os gollyngi iddynt fyned heibio, heb eu prifio mwy na phluen; a allent hwy dynnu cymmaint ac vn blewyn oddiar dy ben di?

3. Eithr y neb fydd heb ei galon oddimewn iddo, ac heb Dduw yn

yn ei olwg, a gythryblir yn hawdd ac ammharch bychan.

Ond y neb a ymddiriedo ynofi, ac ni chwennocho sefyll ar ei farn eihun, y fydd heb ddim dychryn dynion.

Canys myfi yw'r barnwr fy'n gwybod pob cyfrinach : myfi a wn pafodd y bu'r matter : myfi a adwaen y neb fy'n dioddef, a'r neb fy'n gwneuthur y cam.

Oddiwrthyfi yr aeth y gair hwnnw : ac a myfi'n goddef y digwyddodd hynny : fel y datcuddier meddyliau llawer calonnau.

Myfi a farnaf yr euog a'r gwirion : ond yn gyntaf mi a fynnaf brofi pob vn o'r ddau.

4. Mynych y mae testiolaeth dyn yn twyllo : gwîr yw fy marn i, hi a saif, ac nis dymchweler hi.

Mae hi'n guddiedic gan mwyaf, ac heb fod yn amlwg i nemmor : ac er hynny nid yw hi vnamfer yn methu, ac nis gall hi mor methu : perhon nas tybygir yn-golwg dynion fîol ei bod hi'n gyfion.

Attafi gan hynny y mae'n rhaid cyrchu

chu ymmhob cyflafaredd a barn, ac nid sefyll ar dy dŷb a'th ewyllys dyhun.

Canys nis cythryblir y dyn cyfion, both bynnac oddiwrth Dduw a ddi-gwyddo iddo: ac os llaferir peth anghyfion yn ei erbyn ef, ni bydd sawr gwaeth gantho.

Ac ni bydd ef ofer-lawen, os rhai eraill wrth reswm a'i esgusodant ef.

Oblegid ei fod ef yn cofio, mai fyfi yw chwiliwr y calonau a'r aren-nau: yr hwn nid wyf yn barnu ynol y golwg a'r ymddangos fydd yngwydd dynion.

Canys mynych y gwelir ar fai yn syngwydd i, yr hyn a dybygir ei fod yn ganmoledic ynol barn dynion.

5. O Arglwydd Dduw, yr hwn wyt yr Iustus cyfion, cadarn a dioddefgar, yr hwn wyt yn gwybod gwendid a drygioni dynion, bydd di fy nerth a'm holl ymddiried i: am nad yw syn-ghydwybod fyhun yn ddigon imi.

Tydi a wyddost yr hyn nid wyf'n gwybod, ac amhynny mi a ddy-lwn ar bob cerydd ymostyngeiddio fyhunau a dioddef yn howddgar.

Ma-

P.xlvii. *Thomas a Kempis.* 299

Maddeu imi hefyd yn ddaionus
cyn fynyched ac y gwneuthum yn
amgenach : a dyro imi eilwaith răs i
ddioddef chwaneg.

Oblegid gwell imi , ydyw dy he-
laethlawn drugaredd di i gael ma-
ddeuant ; na'r cyfiawnder a dybygir
ei fod ynosi, i amdiffyn fyn-ghydwy-
bod guddiedic.

Er nad wyfi'n clywed fyhun yn
euog o ddim, etto nis gallaf gyfia-
wnhâu fyhun ar hynny : oblegid
heb dy drugaredd di nis cyfiawnheir
vndyn byw yn dy olwg di.

P E N. XLVII.

*Bod yn rhaid dioddef pob trymde-
rau ermwyn y bywyd tragwy-
ddol.*

1. **F**Y mab, paid a gadael i'r poe-
nau a gymmeraiſt arnat er
fy mwyn i, dy ddigalonni di, ac na
âd i drallodau dy fwrw di ilawr yn
hollawl : eithr cadernhaed di fy a-
ddewid i, a chyſiured ymmhob di-
gwydd. Di-

Digon ydwyfi i dalu vwchben pob modd a mesur.

Ni chai di ymboeni ymma chwaith hir : na'th drymhâu â doluriau bobamfer.

Aros ychydic , a thi a gai weled diwedd buan o'th ddrygau.

Awr a ddaw, pan y derfydd pob poen, trafferth, a helbul.

Bychan a byrr yw'r cwbl, fy'n mynd heibio gydag amfer.

2. Gwna'r hyn a wnai : ymboe-na'n ffyddlon yn fyn-gwinlan i, myfi y fyddaf dy gyflog di.

Yscreffenna, darllain, cana, galara, cadw osteg, gweddia, dioddefa groe-fau'n wrol : mae bywyd tragywyddol yn deilwng o hyn oll ac o law-er mwy o ymladdau.

Daw heddwch ar y dydd a wyr ein Harglwydd : ac ni bydd na dydd na nos, hynny yw, o'r amfer ymma : ond goleuni tragywyddol, discleirdeb anfeidrol, heddwch diogel, ac esmwythdra diofal.

Yna nis dywedi ; *Pwy a'm gwe-ryd fi o gorpo y farwolaeth hon ?*

Rhuf.

Rhuf. 6. 24. Ac nis llefi : *Gwae fi fod fy nbrigiant i wedi ei hoedi'n hîr !* Pſal. 119. 5. Canys bwrir an-geu beridramwnwgl : a bydd ia-chawdwriaeth dibaid, heb ddim cy-fyngder : llawenydd dedwyddlawn : cymdeithas ddifyr, hardd a hyfryd.

3. Oh pettiti'n gweled tragywyddol goronau y Sainct yn y Nef, ac mewn pa gymmaint gogoniant y mae'n hwy'rwön yn gorſoleddu, y rhai oeddent gynt yn ddibris yn y byd ymma, ac a dybygid megis yn annheilwng o gael byw; ynddïau ti a oſtyngeiddit dyhun ynyman hyd at y ddaear, ac a chwenychit yn hyt-trach fod tan bawb, na bod yn vwch nac vn.

Ac ni thrachwantit ddyddïau llawen y bywyd hwn, ond yn hyt-trach hôff y fyddai gennyt gael dy flino a'th ofidio ermwyn Duw : a chael dy brifio'n ddim ymmyſg dy-nion, a gyfrifit yn elw pennaf.

4. Oh ! pe bai flâs gennyti am y pethau hyn, a phe diſgynnent yn ddyſn ynot hyd at dy galon ! pa-fodd

fodd y beidditi gwyno gymmaint ac vnwaith.

Onid rhaid ermwyn bywyd tragywyddol ddioddef pob pethau poenus?

Nid peth bychan yw colli neu ynnill teyrnas Dduw.

Côd ganhynny dy wyneb tuar Nêf. Wele fyfi, a'm holl Sainct gyda myfi, y rhai a gowfant ymdrech mawr yn y byd ymma, mae'n hwy 'rwön yn llawenu, mae'n hwy 'rwön yn cael eu difyrru, mae'n hwy 'rwön yn ddiofal, mae'n hwy 'rwön yn gorphwyso : ac a gânt aros gyda myfi yn nheyrnas fy Nhâd yn ddiddiben.

P E N. XLVIII.

Am y Dydd tragywyddol, a byrder y bywyd hwn.

I. **O** Ddedwyddlawn drigfa'r Ddinas nefol ! O dra disclair ddydd Tragywyddoldeb ! yr hwn nid oes vn nos yn ei dywyllu, ond y Goleuni goruchaf bobamser yn

yn ei lewychu : dydd hyfryd bobam-
fer, diofal bobamfer, ac heb newid
ei gyflwr vnamfer.

O pe bai y diwrnod hwnnw yn
dydd-hâu, ac y bai diwedd o'r holl
bethau amferol hyn !

Mae ef ynddiau, yn llewyrchu i'r
Sainc't â discleirdeb tra splennydd a
dibaid : eithr nid ond ohirbell, ac
megis trwy ddrych i'r sawl fy'n per-
erindotta ar y ddaear.

2. Mae trigianolion y Nêf yn
gwybod, mor ddifyr a mor hyfryd
yw'r dydd hwnnw : eithr mae deol
blant Efa'n cwynfan fod hwn ym-
ma'n chwerw ac yn ffin.

Byrrion a drwg yw dyddiau'r am-
fer hwn, yn llawn o ddoluriau ac o
gyfyngderau.

Lle y diwynir dyn a llawer o be-
chodau, y rhwydir ef mewn llawer
o ddrwg anwydau : yr aflonyddir
â llawer o ddychryndodau : y tyn-
nheir â llawer o ofalon : y trawsdyn-
nir â llawer o rodrefau : y rhwystrir
â llawer o wageddau, yr amgylchir
â llawer o amryfuseddau, y gwasgir
a llaw-

â llawer o boenau ; y blinir â them-
ptasiwnau, y gwneir â difyrion, y
gofidir â thlodi.

3. O pabryd y daw diwedd o'r
drygau hyn ? pabryd y câf fyn-gwa-
red o annedwydd gaethiwed pecho-
dau ?

Pabryd , O Arglwydd, y cofiaf
amdanati'n vnig ? pabryd y câf yn
gyflawn fy llenwi â llawenydd y-
noti ?

Pabryd y byddaf heb ddim
rhwystr mewn gwîr rydd-did ? heb
ddim trymder na meddwl na
corph !

Pabryd y bydd heddwch cyfan-
gwbl, heddwch diofal a difraw, he-
ddwch oddimewn ac oddimaes, he-
ddwch diogel o bobparth ?

O Jesu daionus ! pabryd y câf se-
fyll i êdrych arnati ? pabryd y câf
fynnied ar ogoniant dy deyrnas di ?
pabryd y byddi di oll yn oll imi ?

O pabryd y byddaf gyda thi yn
dy deyrnas a baratoaist i'th anwyl
garedigion ers tragywyddoldeb ?

Gadawyd fi druanddyn ar dîr ge-
lynnion,

lynnion, lle mae rhyfeloedd beunyddol, a dirfawr aflwyddiannau.

4. Comffordda fy neoliad i, yf-gafnhâ fy nolur, canys attati y mae fy holl hiraeth i, yn vcheneidio.

Oblegid baich imi yw'r cwbl, beth-bynnac y mae'r byd ymma'n ei gyn-nig i'm diddanu.

Rwyfi'n chwennych dy feddu di'n hollawl, ond nid wyf yn gallu cael gafael ynot.

Da y fyddai gennyf ymlynu wrth nefolion bethau: ond mae matterion bydol a gwynniau drwg anfarweiddiedic yn pwyso arnaf, ac yn fyn-gwasgu i lawr.

A'm meddwl yrwyf yn mynnu gorchfygu pob peth: ond a'm cnawd yrwyf o'm hanfodd yn gorfod bod tanynt.

Felly fyfi ddyn annedwydd wyf yn ymladd â myfi fyhun, a gwnaed fi'n flin i myfi fyhunan: gan fod yr yspryd yn ceisio bod ifynu, a'r cnawd i wared.

5. Oh! pabeth wyf yn ei ddio-ddef oddimewn, pan fyddwyf a'm meddwl

meddwl yn myfyrio ar bethau nefolion, neu'n trin pethau sanctaidd; ac ynyman a minnau fyth yn llafaru gweddïau, y bydd rhawd o phanfiau cnawdol yn rhuthro arnaf. Oh fy Nuw! na fydd bell oddiwrthyf, ac na thro dy wyneb oddiwrthyf yn dy ddigofaint.

Saetha dy fellt-luched, a chwala hwynt; piccella dy bilwrnrau, a gwasgerir phantafiau'r gelyn.

Casgla ynghyd fy meddyliau i oll attati: gwna imi ollwng ynanghof bob peth daearol: dyro rās imi'n fuan i fwrw ymmaith holl phanfiau enwireddus.

Cymmhorth fi, O'r Gwirionedd tragywyddol, fel na chaffo gwagedd byth fynghyffroi i.

Dyre attafi, hyfrydwch nefol, a ffoed pob aflendid rhag dy wyneb di.

Maddeu imi hefyd, a thrugarhâ wrthyf yn ddaionus, cyn fynyched ac y meddyliaf mewn gweddi am ddim arall ond tydi.

Canys cyffesaf ynddïau, yr arferaf

feraf fod yn llawn o drawsfeddy-
liau.

Oblegid mynych nid wyf yno,
lle'rwyf a'm corph yn sefyll neu'n
eistedd : ond yn hyttrach lle bo fy
meddyliau yn fy nwyn i.

Yno yr wyf, lle bo fy meddwl i :
a mynych y mae fy meddwl yno, lle
bo'r peth y fyddwyf yn ei garu.

Buan, y daw i'r meddwl y peth y fo
trwy natur yn difyrru, neu trwy ar-
fer yn bodloni.

6. Amhynny, tydi y Gwirionedd
a ddywedaist : *Lle mae dy dryffor
di, yno hefyd y mae dy galon di,*
Mat. 6. 21.

Os fyfi a garaf y Nêf, mi a fe-
ddyliaf yn ewyllysgar am bethau ne-
folion.

Os y byd a garaf, mi fyddaf
lawen am lwyddiannau bodol ac yn
drift am groesau amserol.

Os y cnawd a garaf, mynych y
meddyliaf am bethau cnawdol.

Os yr yspryd a garaf, difyr y fydd
gennyf feddwl am bethau yspry-
dol.

Oble-

Oblegid beth bynnac a garaf, da y fydd gennyf fiarad, a chlywed fiarad am hynny : a mi a ddygaf gyda myfi adref phansiau a dychymmygion am y cyfryw bethau.

Eithr gwyneifyd y dyn, O Arglwydd, yr hwn er dy fwyn di a ymadawo a'r holl greaduriaid : a orthrecho natur yn fiorddrych, a groeshoelio â gwrês yr yspryd drachwantau'r cnawd : fel a chydwybod ferenol yr offrymmo weddiau purlan iti : ac y fyddo'n deilwng i fod ymmysg y Corau Angelawl, wedi bwrw ymmaith oddiwrtho bob pethau daearol oddimewn ac oddiallan.

P E N. XLIX.

Am hiraeth am y bywyd tragywyddol, ac am faint yw'r daoedd a addewid i'r sawl a ymladdant yn wrol.

I. **F**Y mab, pan glywi fod hiraeth oddivchod yn dechreu ynot am y bywyd tragywyddol, a'th fod

fod ti'n chwennych myned allan o'th babell corphorol, fel y gelli heb ddim cysgod cyfnewid synnied ar fy niscleirdeb i: agor dy galon yn helaeth, ac a'th holl ewyllysfryd derbyn yr ymysprydoliaeth sanctaidd hwn.

Dyro helaethlawn ddiolch i'r Dai-
oni goruchaf, fydd yn dy drîn di
cyn garedicced, yn ymweled â'thi
mor drugarog, yn dy gyffroi cyn
wresocced, yn dy godi mor nerthol,
rhag iti a'th bwys dyhun lithro i be-
thau daearol.

Oblegid nad wyt yn cael hyn o'th
feddwl neu o'th egni dyhun, ond yn
vnic o deilyngdod y Grâs nefol, ac
o ddaioni Duw: fel yr eli rhagot
mewn rhinweddau, ac mewn go-
stynggeiddrwydd, ac y paratoi dyhun
i'r ymladdau fydd i ddyfod, ac y
glyni wrthyfi a'th holl galon, ac y
ceisi fyn-gwasanaethu i ag ewyllys-
fryd gwresog.

2. Fy mab, mynych y mae'r tân
vo llosgi, ond heb fwg nid â'r fflam
ifynn.

Felly

Felly y mae dymuniadau llawer o ddynion yn llosgi tuar Nêf, ac erhynny nid ydynt hwy'n rhydd o demptatiwnau ewyllysion cnawdol.

Ac amhynny nid yn burlan ermwyn anrhydedd Duw, y mae'n hwy'n ceisio gantho y peth a chwenychant mor daer.

Cyfryw lawergwaith yw dy chw-ant dithau, a ddangosait ei fod mor daer.

Canys nid pŵr a pherffaith yw'r peth, fy wedi ei gymmysc a'i lygru a'th ferch, ac a'th lês dyhun.

3. Cais, nid y peth y fo difyr a hyfryd iti, ond yr hyn y fo cymmeradwy ac anrhydeddus i myfi: canys os tydi a ferni'n iawn, ti a ddylit gyfrifo a dilyn fy ordinhaad i, yn hyttrach na'r dymuned y fo gennyti, neu'r peth bynnag dymunedic.

Mi a wn dy ddymuned di, ac a glywais dy aml ymgwyno.

Ti a fyynnît eisoes fod yn ryddid gogoniant plant Duw.

Mae'r Drigfa dragywyddol, a'r Wlâd nefol sy'n llawn o lawenydd eisoes

P.xlix. *Thomas a Kempis.* 311

eifoes yn hôff gennyf : ond ni ddaeth yr awr honno etto : ac mae amser arall rwön : sef amser rhyfel, amser poen a llafur, ac amser profedigaeth.

Dymuno'rwyf cael dy lenwi â'r daioni goruchaf : ond nis gelli dimor cael hynny ynawr.

Myfi yw hwnnw : aros fyfi (medd ein Harglwydd) hyd oni ddelo teyrnas Duw.

4. Mae'n rhaid iti gael dy brofi etto ar y ddaear, a'th flino'n llawer o bethau.

Cyffur a roddir iti ambell weithiau, ond helaethlawn ddigonedd o hono nis caniadir iti rwön.

Ymnertha ganhynny, a bydd wrol, yn gyftal wrth wneuthur, ac wrth ddioddef pethau gwyrthwynebus i natur.

Rhaid iti amwisco'r dyn newydd, a'i newid ef yn wr amgenach.

Rhaid iti wneuthur lawergwaith, yr hyn nis mynni, a gadael heb ei wneuthur, y peth y fyddi di'n ei synnu.

Y peth

Y peth y fo'n dda gan rai eraill
a gairf fyned rhagddo : yr hyn y
fo'n hôff gennyti, ni ffynna ddim
pellach.

Yr hyn a ddywedo rhai eraill, a
wrandewir : yr hyn a ddywedi di,
a ddibrifir.

Rhai eraill a geisiant ac a gaânt :
tydi a geisi, ac nis caniadir iti.

5. Mowrwyd y fyddant rhai era-
ill yn-genau dynion : ond amdanati
ni bydd dim fôn.

Gorchymmynir hyn neu'r llall i
eraill : ond tydi ni chyfrifir yn fitt
nac yn fuddiol i ddim.

Amhynny natur ambell weithiau
y fydd yn drîst, a mawr y fydd, os
ti a ddioddefi hyn gan dewi a fôn.

Yn y rhain, ac yn llawer o be-
thau cyffelyb, yr arferir profi ffydd-
lon was ein Harglwydd i gael gwe-
led pasodd a dichon ef ymwrthod a'i
hunan ymmhob peth.

Prin y mae dim, yn yr hwn y
mae'n angenrheidiol iti farweiddio
dyhun yn gymmaint, ac wrth weled
a dioddef y pethau y fo'n erbyn dy
ewy-

P.xlix. *Thomas a Kempis.* 313

ewyllys di: ac yn bendifaddeu pan y gorchymmynir y pethau, y rhai a dybygiti eu bôd yn flin ac yn ddiles.

Ac am nad wyt yn beiddio gwrthsefyll awdurdod uchelach, a thithau wedi dy osod tan lywodraeth rhai eraill: amhynny ti a dybygi'n galed fod yn rhaid iti rodio wrth amnaid ynarall, a gadael dy holl ewyllys dyhun.

6. Eithr cofia fy mab ffrwyth y poenau a'r blinderau hyn, ac y bydd diwedd ohonynt ar fyrder, a bod y taledigaeth yn llawn anfeidrol: ac ni fydd dim trymder arnat, ond cyffur mawr o'th ymddioddef.

Oblegid yn lle'r ychydig o'th ewyllys, a'r hwn yrwyt yrwôn o'th wirfodd yn ymwrthod, ti a gai dy ewyllys dyhun bobamser yn y Nêf.

Cans yno ti gai bob peth a fynni, a phob peth a elli ei ddymuno.

Yno oblegid y bydd dy ewyllys di yn vn bobamser a'm hewyllys innau, ni chais ef ddim dieithrol na neilltuol.

P

Yno

Yno y cai dy feddu pob math o ddaoeedd heb ddim ofn o'i colli.

Yno ni bydd neb i'th wrthsefyll di, neb i achwyn arnat, neb i'th rwystro: yno ni ddaw dim yn dy erbyn.

Eithr pob peth dymunedic y fydd yno o'r vnwaith, ac a ddifyrrant dy holl ewylls di, ac a'i llenwant hyd yr eithaf.

Yno y rhoddaf ogoniant iti am yr ammharch a ddioddefaist ymma; llaef-wisg moliant am y tristwch o'r blaen, ac am y lle gwaelaf, Thrôn neu Orfedd teyrnas yn dragywyddol.

Yno yr ymddengys firwyth V. fydd-dod, y bydd llawenydd am boen penyd, ac â gogoniant mawr y coronir gostyngeddrwydd ifelfryd.

7. Ynawr ganhynny ymgrymma dyhuman yn ostyngedic tan ddwylo pawb: ac na fydded gwaeth gennyt pwy a ddywedodd, neu a barodd hyn ymma.

Eithr gofala'n fawr am gymmeryd y cwbl yn dda, pa vn bynnac ai Pennaeth, ai Tanlwydd, ai Cydradd a gei-

P. l. *Thomas a Kempis.* 315

a geisfa neu a ddymuna rywbeth gennyf, ac â phurlan ewyllys cais gyflowni hynny.

Ceified vn y naill beth, vnarall y llall: gogonedded hwn yn hyn ymma, vnarall yn hyn accw, a chaed ei ganinol fîl fîl o weithiau: eithr tydi na lawenycha nac yn hwn, nac yn y llall, ond am gael dy ammharchu a'th ddibrisio, ac am dy fod yn fy modloni a'm hanrhydeddu i yn vnic.

Dymma'r peth fy raid iti ei ddy-muno: cael o Dduw ei foliannu bobamser ynoti, bid trwy fyw, bid trwy farw.

P E N. L.

*Pafodd y mae'n rhaid i ddyn y fo
blîn ei feddwl, offrw m eihun yn
nwyllo Duw.*

i. Arglwydd Dduw, Tâd sancteiddiol! bydd di fendigedic rwön ac yn dragywyddol: oblegid megis y mynnaiſti, felly y gwnaed: a'r hyn a wneuthoſt fydd dda.

316 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Llawenyched dy wâs ynoti, nid ynddo eihun, nac mewn dim arall, canys tydi'n vnig yw'r gwîr lawenydd, tydi yw fyn-gobaith a'm Corron i: tydi yw fy anrhydedd a'm hyfrydwch. i, O Arglwydd!

Pabeth sy gan dy wâs, ond yr hyn a gafodd gennyti, a hynny hefyd heb ei fod ef yn haeddu dim?

Tydi pian'r cwbl a roddaiſt, ac a wnaethoſt.

Flawd ydwyfi, ac mewn poenau a blinderati o'm hieuengtid: ac mae fy enaid yn tristhau lawergwaith hyd at ddagrau: a weithiau yr aflonyddir ef oherwydd gwynniau drwg yn codi yn ei erbyn.

2. Rwyfi'n chwennych llawenydd heddwch, yrwyfi'n gofyn yn daer heddwch dy blant di, sy'n cael eu porthi gennyti yn-goleuni diddawnwch.

Os rhoddi di heddwch, os tywallſi lawenydd sanctaidd ynofi: enaid dy wâs a lenwir â nefol hyfrydwch, fel y cano ef oddimewn bêr gân gyſſon i'th folianna di'n ddefosionol.

Eithr

P.1. *Thomas a Kempis.* 317

Eithr os tydi a dynni dyhun oddi-wrtho ef, megis y gwnai'n fynych iawn, ni bydd ef yn gallu rhedeg arhyd dy orchymmynion di : on yn hyttrach ef a blyga ei liniau i guro ei ddwyfron, am nad ydyw hi gydag ef rwy'n, megis yr oedd hi ddoe ac echdoe, pan yr oedd dy oleuni di'n disgleirio vwch ei ben ef, ac yntau yn cael ei amddiffyn tan gysgod dy adeunydd di rhag tempta-siwnau taer yn rhythro arno.

3. O Dâd cyfion, sancteiddiol, ac i'w foliannu bobamser ! dymma'r awr wedi dyfod i brofi dy wâs di.

O Dâd caredic, iawn yw, i'th wâs ar yr awr hon ddioddef rhywbeth er dy fwyn di.

O Dâd i'w anrhydeddu bobamser, daeth yr awr, yr hon ers tra-gywyddoldeb a wydditi y doi hi, i'th wâs gael ei ddarostwng dros ychydig o amser oddiallan, ond oddi-mewn byw bobamser gyda thi.

Gwaeler ef ychydig, a gostyn-geiddier, method yngwydd dynion, a chaed ei faeddu a'i flino â gwyn-

niau afreolus ac â gwendidau, fel y casto ef drachefn, gyfodi gyda thi yn-gwawr y goleuni newydd, a'i o-goneddu yn y Pebyll nefol.

O Dâd sancteiddiol! felly y tref-naist di, ac felly y mynnaiſt : a'r hyn a wnaed, tydi a'i gorchmyn-naist.

4. Oblegid grâs a ffafor ydyw i'th anwyl-ddyn, ddioddef a chael ei ofi-dio'n y byd ymma er dy fwyn di, cyn fynyched bynnac, ac gan pâ vn bynnac y goddefi di wneuthur hynny.

Nid oes dim heb dy gyngor a'th ragluniaeth di, nac heb achos a wnair ar y ddaear.

Da ydyw imi, O Arglwydd, gael fyn-goſtyngeiddio gennyti : fel y dysgwyr dy gyfiawnderau di, a bwrw ymmaith bob vchder calon, pob rhyfyg a gorhydri.

Da ydyw imi fod cywilydd yn cuddio fy wyneb i; fel y gyrrer fi i'th geisio di yn hyttrach na dynion i'm cyffuro.

Dyscais o hyn hefyd ofni dy an-chwiliadwy farnedigaeth di, yr hwn wyt

wyt yn gofidio'r cyfion gyda'r annuwiol, ond nid heb gyfiownder a gwirionedd.

5. Diolchaf iti am nad arbedaiſt fyn-ghamweddau: eithr ti a'm briwaiſt fi a gwialennodion tôſt a llym, gan fy archolli â doluriau, ac wrth fwrw cyfyngderau ynof oddimaes ac oddimewn.

Nid oes neb a'm comffordda i, o'r cwbl ac fy tan y Nêf, ond tydi, O fy Arglwydd Dduw i, Meddyg nefol yr eneidiau, yr hwn wyt yn taro ac yn iachau, yn bwrw i Vnion, a thrachefn yn tynnu allan o'honi.

Bydded dy gerydd di arnafi, a'th wialen di a'm dysca fi.

6. Wele, O Dâd caredig: dymma fi'n dy ddwylo di, myfi a ymgrymmaf fyhun tan wialen dy goſpedigaeth di.

Taro fyn-ghefn a'm gwddwg, fel yr vnionwyf fyn-gwyrغامmedd torchog i'th ewyllys di.

Gwna fi'n ddiscybl duwiol a goſtyngedic, megis yr arferi'n dda wneuthur, fel y rhodiaf wrth dy bob amnaid di.

Yr wyfi'n gorchymmyn iti fy hun, am holl eiddo iw ceryddu; gwell yw cael ein cospedigaeth ymma, nac yn y byd a ddaw.

Ti a wyddost y cwbl a phob peth neilltuol, ac nid oes dim yn guddiedig oddiwrthyti yn-ghydwybod dyn.

Cyn eu gwneuthur, ti a wyddost y pethau y fyddant: ac nid rhaid iti gael dy ddyfsgu gan neb, neu dy yfysu am y pethau a wnair ar y ddaear.

Ti a wyddost pabeth fy dda ar fy llês i, a phafaint y mae blinder a gofid yn gwasanaethu i lanhâu rhwd enwireddau a beiau.

Gwna â myfi ynol dy ddymunedic fodd. ac na ddiystyra fy muchedd bechadurus, yr hon nid yw'n wybodedic i neb yn well, ac yn eglurach, nac iti'n vnig.

7. Dyro imi, O Arglwydd wybod yr hyn fydd raid ei wybod: a charu yr hyn a ddylid ei garu: a chanmol yr hyn sy bennaaf yn rhyngu bodd iti: a phrisio'r hyn sy werthfawr yn dy wydd di: a beio
a ge-

P. 1. *Thomas a Kempis.* 321

a goganu'r hyn sy'n frwnt ac yn a-
flan yn dy olwg di.

Na âd imi farnu ynol gweled y
golygon oddiallan, na rhoi sentens
ynol clywed clustiau dynion diwy-
bod : eithr mewn gwîr a chyfion
farn gwahanu rhwng pethau gwele-
die a rhai ysprydol : ac ynanad dim
ceisio dy fodloni, a gwneuthur dy
ewyllys di.

8. Mynych y twyllir synhwyrâu
dynion wrth farnu : twyllir hefyd
serchogion y byd wrth garu pethau
gweledic yn vnig.

Beth yw dyn o hynny well, am
fod dyn arall yn ei fawrhâu ef ?

Y twyllodrus sy'n sommi'r twy-
llodrus, pan fo'n yn ei glodfori, y
gwag y gwag, y dall y dall, y me-
thiant y methiant : ac mewn gwi-
rionedd, e mae ef yn gwneuthur
mwy cywilydd iddo, wrth ei gan-
mol ef yn ofer.

Oblegid pafaint bynnac yw pob
vn yn dy olwg di, cymmaint ydyw
ef, ac nid dim mwy, medd y go-
styngedig Sanct Efransîs.

P E N. LI.

*Bod yn rhaid arfer gweithredoedd
gostyngedic, pan nas gellir trin
vchel nefolion bethau.*

1. **F**Y mab, nid wyti bobamser yn
gallu parhau mewn ewyllyf-
chwant gwresog i geisio rhinweddau,
nac yn gallu sefyll ar y gradd vchaf
mewn nefol ymsynniadau a myfyr-
dodau: eithr mae'n rhaid iti wei-
thiau, oherwydd dy lwgr dechreuol,
ddisgyn at bethau iselach: ac o'th
anfodd trwy flinedd ddwyn baich dy
fuchedd lygredic.

Tra fyddi'n dwyn corph marwol,
ti a gai glywed trymder a blinfyd.

Amhynny mynych y bydd rhaid
cwynfan yn y cnawd, oherwydd
baich y cnawd; oblegid nas gellir
parhau mewn astudiaethau ysprydol,
a myfyrdodau duwiol yn ddibaid.

2. Y prydhyddy cymmwys y fydd
iti redeg i drin pethau gostyngedic
a gweithredoedd oddiallan, ac ym-
ddifyr-

ddifyrru dyhunau mewn actau da,
ac â diogel ymddiried ddisgwyl am-
danaf'n dyfod, ac am yr ymweled
oddiuchod : gan ddwyn yn ddi-
ddefgar dy ddeoliad a fychder dy
enaid : hyd oni ddelwyfi eilwaith i
ymweled â thi, ac i'th wared o'th
holl gyfyngderau.

Oblegid myfi a wnafti dillwng
ynanghof dy flinder a'th boenau, a
chael esinwythdra a llonyddwch o-
ddimewn.

Myfi a ledaf o'th flaen di ddeg a
hyfryd feisydd y Scrythurau Glân ;
fel â chalon helaethlawn y dechreui
redeg arhyd fyn-Gorchymmynion i.

A thi a ddywedi : Nid yw ddi-
ddefsiadau yr amſer presennol ynni
yn haeddu'r gogoniant, a ddatcu-
ddir ynom ni, Rhyf. 8. 18.

PEN.

P E N. LII.

Na ddylai dyn gyfrif eihun yn deilwng o gyssur ysprydol, ond yn byttrach yn euog o wialennodion.

I. **O** Arglwydd nid wyfi'n deilwng o'th gomffordd di, nac o vnrhyw ymweled ysprydol : ac amhynny cyfion y gwnai di a myfi, pan y gadewi fi'n dlawd ac yn ddigyssur.

Pettwn i'n gallu gollwng cymmaint a'r môr o ddagrau, etto ni fyddwn i'n deilwng o'm diddanu gennyti.

Amhynny nid wyfi'n deilwng o ddim, ond o'm siangellu, a'm cospï : oblegid ddarfod imi dy ddigio di'n orthrwm, ac yn fynnych, a throfeddu'n llawer o bethau'n fawr iawn.

Gwedi ystyried ganhynny'r cwbl, yn-gwirionedd nid wyfi'n deilwng o'r cyssur lleiaf.

Eithr tydi wyt Deluw trugarog a
mwy-

mwynaid, yr hwn nid wyt yn mynnu colli dy weithredoedd, ond er mwyn dangos dy ddaioni ar lestri trugaredd, tuhwnt hefyd i'w haeddiant eihun yr wyt yn teilyngu cyffuro dy wâs vwchlaw pob modd a mesur.

Oblegid nid yw dy gyffurau di, megis ymadrodd dynion yn diddanu.

2. Beth a wneuthum, O Arglwydd, i haeddu rhoddi ohonot ddim cyffur nefol imyfi? Nid wyfi'n cofio ddarfod imi wneuthur dim da: ond fy mod bobamser yn barod i bechu, ac yn ddiog i emendio fy muchedd.

Hyn fy wîr, ac nis gallaf mo'i wadu. A phe gwnawn yn amgenach, tydi a sefit i'm herbyn, ac nis byddai neb i'm hamdiffyn i.

Pabeth a haeddais am fy mhecho-dau, ond Vffern a'r tân tragywyddol?

Cyffessaf yn-gwirionedd, fy mod i'n haeddu pob cywilydd, dirmyg ac ammharch, ac nad yw'n weddus, bod fôn amdanafi ymmyfc dy weis
fion

fion duwiol di. Ac er bod yn flin gennyfi glywed hyn : etto ermwyn y gwirionedd , mi a gyfaddefaf fy mhechodau , fel yr haeddwyf gael trugaredd gennyti.

3. Beth a ddywedaf ddyn euog, yn llawn o bob gwradwydd ?

Nid oes wyneb gennyf i lasaru dim , ond y gair ymma'n vnig : pechais, O Arglwydd, pechais : trugarhâ wrthyf, maddeua imi,

Gâd imi dros ychydig amser, ⁊ wylofain am fyn-gofid a'm trueni, cyn yr elwyf i dîr y tywyllwch, fy wedi ei guddio â chaddug angeu.

Beth wyti bennaf yn ei geisio gan y pechadur truan , ond edifarhau ohono a gostyngeiddio ei hunan am ei gamweddau ?

Allan o wîr edifeirwch o gostyngeiddrwydd calon y cyfyd gobaith am faddeuant : ac â rheini yr heddychir cydwybod aflonydd, yr atgyweirir y grâs a gollwyd, yr amddiffynnir rhag y digofaint a ddaw, ac yn-ghusan sanctaidd yr ymgyferfydd Duw a'r dyn edifeiriol.

4. Gostyngedic edifeirwch am bechodau, fydd Aberth cymmera-dwy iti, O Arglwydd; yn sawrio'n llawer pereiddach yn dy bresennoldeb di, nac aroglarth Thûs.

Dymma hefyd y peraidid ennaint, y fynnaist ei dywallt ar dy sanctaidd draed: oblegid erioed ni ddiysty-raist di galon edifeiriol a gostyngedic.

Yn honno y mae amddiffyn rhag llidiog a digllon wyneb y gelyn. Yno y golchir ac y glanheir y brynti a'r aflendid pabynnac a gaffwyd yn vnle arall.

P E N. LIII.

Na roddir grâs Duw i'r sawl y fo a'i bryd ar bethau daearol.

1. **F**Y mâb, gwerthfawr yw fyn-grâs i, ni oddef ef ei gymmyscu â'r pethau fydd oddiallan, nac â diddanion daearol.

Rhaid iti ganhynny fwrw iffordd bob rhwystr grâs, os mynni di gael ei dywallt ynot. Cais

Cais loches ddirgel iti dyhun: ho-
ffa drigo wrthot dyhun: na ddôs i
ymfiarad ac i chwedleua ag eraill:
eithr yn hyttrach tywallt Weddi dde-
fosiônol at Dduw, fel y gelli gadw
dy enaid yn edifeiriol, a'th gydwy-
bod yn lân.

Na wna ddim cyfrif o'r holl fydd:
bydded gwell gennyt wafanaethu
Duw, nac ymhel ac vn peth oddi-
allan.

Oblegid nis gelli mo'n gwafa-
naethu i, ac o'r vnwaith ddifyrru
mewn pethau darfodedic.

Rhaid iti dynnu dyhun ymmhell
oddiwrth dy gydnabod a'th gyfeilli-
on, a chadw dy feddwl yn rhydd
oddiwrth bob cyssur amserol.

Felly y mae'r bendigedic Apostol
S. Petr yn attolwg ar y ffyddloni-
aid; *gadw euhunain megis diei-
thraid a phellenigion yn y byd ym-
ma*, 1 Pet. 2. 11.

2. O! pafaint y fydd ymddiried
y dyn ar awr ei angeu, yr hwn nid
oes chwant am ddim daearol yn ei
ddal ef yn y byd.

Eithr

P. liii. *Thomas a Kempis.* 329

Eithr nid yw'r enaid methiant et-
to'n medru cadw'r galon wedi ei
neilltuo felly oddiwrth bob peth : ac
nid yw'r dyn cnawd-anianol yn dyall
hyfrydwch y dyn ysprydol.

Ond os efe a fyn fod yn ddyn
gwîr-ysprydol, rhaid iddo ymadael
yn gyftal â'r hyn sy nessaf atto, ac
â'r hyn sy bellaf oddiwrtho : a go-
chelyd rhag neb yn fwy, na rhagddo
eihunan.

Os tydi a orchfygi dyhun yn ber-
ffaith, haws y fydd iti ddarostwng
y leill igyd.

Buddugoliaeth berffaith yw gor-
foleddu arnom einhunain.

Oblegid y neb a gatwo eihun yn
ostyngedic, yn y modd ac y bo ei
gnawd yn vfydd i'w refwm, a'i re-
fwm ymmhob peth yn vfydd i min-
nau, hwnnw sy'n wîr Orefgynnw
arno eihun, ac yn Arglwydd ar y
byd.

3. Os wyti'n chwennych dringo
i dop-brîg y perffeiddrwydd ymma,
rhaid iti ddechreu'n wrol, a gosod y
fwyall ar y bôn, i ddiwreiddio ac i
ddi-

ddistrywio'r drwg a'r afreolus duedd
fy gennytt attat dyhun, ac at bob
peth o'th eiddo di, a daoedd bydol.

Ar y gwall ymma, sef bod dyn
heb na threfn na rheol yn hoffi ei-
hun, y mae'r cwbl agos yn diben-
nu, bethbynnac fy'n hollawl i'w or-
fod a'i fwrw i lawr: yr hwn fai wedi
ei orchfygu, heddwch a llonyddwch
mawr a ganlyn.

Ond oblegid nad oes nemmor yn
ceisio marw'n berffeithlon iddynt eu-
hun, nac yn myned allan ohonynt
euhunain yn hollawl, amhynny mae'n
hwy'n parhâu gwedi eu rhwystro
ynddynt euhun, fel nas gallant godi
yn eu hyspryd goruwch euhunain.

Eithr y neb a chwennocho rodio'n
rhwydd gyda myfi, rhaid iddo fa-
rweiddio ei holl anwydau drwg afre-
olus, a bod heb lynu wrth unrhyw
greadur, trwy trachwant cnawd a
neilltuol gariad.

P E . N . LIV.

*Am y rhagor sy rhwng cyffroadau
Natur a Grâs.*

1. **F**Y mâb, ystyria'n ddyfal gyffroadau Natur a Grâs, a herwydd eu bod hwy'n cyffro mewn moddion manwl a gwrthwynebus iawn i'w gilydd: a braidd y gwybyddir y rhagor, ond gan ddyn ysprydol y fo wedi ei lewyrchu oddi-mewn.

Pawb ynddiau a chwennychant ryw dda, ac a wnâant ryw liw o ddaioni yn eu geiriau a'i gweithredoedd: amhynny tan rith daioni, mae llawer yn cael eu twyllo.

2. Mae natur yn gyfrwys, yn tynnu llawer atto ef, yn maglu, ac yn twyllo, a'i ddiwedd ef bobamser yw efe eihunan.

Ond mae grâs yn rhodio'n fyml, yn gochel pob rith o ddrygioni, nid yw ef yn gosod dichellion, ond yn gwneuthur pob peth yn bûr er mwyn
Duw,

Duw, yn yr hwn hefyd y mae ef yn gorphwys yn ddiwedddol.

3. Nid yw natur ohono eihun yn mynnu na marw, nai' wasgu, nai' orchfygu, na bod yn oftyngedic o'i fodd.

Ond mae grâs yn astudio marweiddio eihun, yn ymwrthod a'i chwantaw cnawdol : yn ceisio bod yn oftyngedic, yn fodlon i'w orchfygu, heb fynnu ei rydd-did eihun : yn caru bod tan drefn a rheol, heb chwenych meistroli ar neb : ond byw, aros, a bod bobamser tan Dduw : ac yn barod ermwyn Duw i ymgrymu eihunan yn oftyngeiddlon i bob creadur.

4. Mae natur yn gweithio am ei fudd a'i lês eihun, ac yn ystyried pa ynnill a ddaw iddo ef o vnarall.

Ond nid yw grâs yn edrych ar y peth y fo buddiol iddo eihun, ond yn hyttrach ar yr hyn a wnelo lês i laweroedd.

5. Natur a gymmer o'i wir fodd barch ac anrhyddedd.

Ond mae grâs yn rhoddi'n ffyddlon

ffyddlon i Dduw bob parch a gogoniant.

6. Mae natur yn ofni cywilydd a dirmyg.

Ond mae grâs yn llawen wrth ddioddef ammharch ermwyn yr Iesu.

7. Mae natur yn caru segurid ac esmwythdra'r corph.

Ond ni eill grâs fod yn ddiog: eithr ef a gymmer boen o'i wir fodd.

8. Mae natur yn ceisio pethau gwerthfawr, a gwydych, ac yn ffyddio y rhai gwael, garw a gwrthyn.

Ond mae grâs yn hoffi pethau sylm a gostyngedic, ac nid yw ef yn diystyru gwisgadau brâs a geirwon, nac yn gwrthod gwisgo hen ddillad clyttiog.

9. Mae natur yn prifio pethau dafodedic, mae'n dda gantho ef ynnillion daearol; ef a drifthâ o achos colledion, ac a ddigia am y cam a wnair iddo â'r gair lleiaf,

Ond mae gras yn ystyried pethau tragywyddol, nid yw ef yn glynu wrth

334 *Thomas a Kempis.* L.iii.

wrth y rhai daearol, nid blîn gantho am golledion, ac ni chythrybla ef o achos geiriau llymmion, am ei fod ef wedi gosod ei dryffor a'i lawenydd yn y Nêf, lle nis collir dim.

10. Mae natur yn chwannog, ac yn well gantho gymmeryd na rhoi, yn caru pethau neilltuol, a'r hyn fydd o'i eiddo ef eihun.

Ond mae grâs yn ddaionus, ac yn hael, yn fodlon wrth ychydig, ac yn cyfrif bod yn well rhoi, na chymmeryd.

11. Mae natur yn gogwydd at y creaduriaid, at drachwantau'r cnawd, at wageddau, ac at ymfiarad a chwedleua.

Ond mae grâs yn tynnu at Dduw, ac at rinweddau : yn gwrthod y creaduriaid, yn fflō oddiwrth y byd, yn cashâu trachwantau'r cnawd, yn attal crwydro a gwibio, yn cywilyddio dangos eihun yn gyhoedd.

12. Da gan natur gael rhyw gyfsur oddiallan, a'r hwn y gallo ef ddi-fyrru'r cnawd.

Ond mae grâs yn ceisio ei ddidda-
nu'n

mu'n Nuw'n vnic, a'i ymddifyrru'n y
Daioni goruchaf vwchlaw pob peth
gweledic.

13. Mae natur yn gwneuthur y
cwbl, ermwyn cael ynnill a llês iddo
eihun : ni ddichon ef wneuthur
dim 'n rhâd : ond mae ef yn gobei-
thio cael naill ai cystal, ai gwell, neu
glôd, neu ffafor am y weithred dda
a wnelo : a mae ef 'n chwennych
prifio ohonynt yn fawr ei waith ef
a'i roddion.

Ond nid yw grâs yn ceisio dim
bydol ; nac yn gofyn amgen gwobr,
ond Duw'n vnic yn daledigaeth ; ac
nid yw ef yn mynnu chwaneg o be-
thau angenrheidiol y byd, nac a wa-
fanaetho iddo i ddyfod ohyd i'r pe-
thau tragywyddol.

14. Hôff gan natur fod llawer o
garedigion a cheraint cyfoethoc gan-
tho : ef a ymffrostia am ei le hynod,
am ei enedigaeth a'i dylwyth bon-
heddic ; ef a wna wên lawen ar y
rhai mowrwyd, a'r penswyddogion :
ef a wenieutha y rhai goludoc : ac a
ganmol ei gyffelyb eihun.

Ond

Ond mae grâs yn caru ei elynion hefyd, ac nid yn chwyddo nac yn mynd yn falch oherwydd lliaws o garedigion: ni wna ef ddim cyfrif o fonedd ei dylwyth, nac o'r lle hynod yn yr hwn y ganwyd ef, oddi-eithr bod mwy rhinwedd yno.

Mae ef yn hoffi'r dyn tlawd yn hyttrach na'r goludoc yn cydgywyno a'r gwirion yn fwy nac a'r galluoc: yn cydlawenhâu a'r cywir, nid a'r twyllodrus.

Mae ef yn cynghori y rhai da i ferchu bobamser y doniau goreu, ac i ddynwared Mâb Duw mewn rhinweddau.

15. Buan yr achwyn natur oherwydd eisiau a blinedd.

Ond grâs a ddioddefa dylodi yn ddianwadal.

16. Mae natur yn troi'r cwbl atto ef eihun yn gorchestu ac yn ymboeni ymmhob peth trosto eihunan.

Ond mae gras yn bwrw'r cwbl ar Dduw, oddiwrth yr hwn y mae'n hwy'n ddechreuol yn deillio: nid yw ef yn pennu dim daioni arno eihun,

hunn, nac yn rhyfygu'n falch : nid yw
ymryson, nac yn gosod ei opini-
on eihun osfaen rhai eraill : eithr
ymmhob ystyr a dyall yn darostwng
eihun i'r deoethineb dragywyddol
ac i farnedigaeth Duw.

17. Mae natur yn chwennych
gwybod cyfrinachau a chlywed ne-
wyddion : yn mynnu ymddangos
oddiallan, a phrosi llawer o pethau
trwy'r synhwyrâu: yn chwennych cael
ei adnabod a gwneuthur pethau o'r
hyn y daw canmoliaeth a rhyfeddod.

Ond nid yw grâs yn ceisio clyw-
ed newyddion, na gweled pethau
rhodrefus : oherwydd fod hynny
igyd yn tarddu o'r hên lygredigaeth,
gan nad oes dim yn newydd nac yn
barhâus ar y ddaear.

Amhynny mae ef yn dyscu attal
y synhwyrâu, a gochel gwâg ym-
fodloni a balch ymddangos, ac yn
cuddio'n ostyngedic yr hyn y fo'n
haeddu ei gannol a'i ryfeddu : ac
ymmhob peth ac ymmhob gwybo-
daeth yn ceisio llês yr enaid, a moli-
ant a gogoniant Duw.

Q

Nid

Nid yw ef yn mynnu elodfori^r. ⁵⁰
 hun na'r hyn fydd o'i eiddo : on
 cael o Dduw ei fendithio yn ei ddo-
 niau, yr hwn o'i wir ddaioni, sy'n
 rhoddi'r cwbl.

18. Goleuni goruchnaturiol yw'r
 Grâs ymma, a rhyw neilltuol ddawn
 Duw, sy'n Nôd priodol o'r Etholedi-
 gion, ac yn Wyftl o'i tragywyddol
 gadwedigaeth hwynt : yr hwn sy'n
 codi dyn o ddaearolion i nefolion
 bethau : ac o ddyn cnawdol yn ei
 wneuthur ef yn ddyn ysprydol.

Po mwy ganhynny y gwasgir ac
 y gorchfygir Natur, mwy Grâs y
 dywalltir yn yr enaid : ac â newydd
 ymweliadau, mwy yr adnewyddir
 beunydd y dyn oddimewn ynol de-
 lw Duw.

P E N. LV.

*Am lygredigaeth Natur, ac am
 nerth Grâs Duw.*

1. **F**Y Arglwydd Dduw, yr hwn
 a'm creaitf fi ynol dy lûn a'th
 ddelw

ddelw dyhun, dyro imi y grâs hwn, a ddangosaiſt ei fod yn gymmaint, ac mor angenrheidiol i'm henaid : fel y gallwyf orchfygu fy naturiaeth ddrygionus, ſy'n fy nhynnu i bechodau ac i ddamnedigaeth.

Oblegid fy mod i'n clywed cyfraith pechod yn fyn-gnhawd yn gwrthryfela'n erbyn cyfraith fy meddwl i; ac yn fy nhynnu i'n gaeth i gyflawni chwantau'r cnawd yn llawer o bethau : ac nid wyf yn gallu gwrthſefyll ei rhuthrau a'i digyrchion hi, oddieithr imi gael fynghymimhorth gan dy râs tra ſanctaidd di trwy ei dywallt yn wrefog i'm calon.

2. Rhaid cael dy râs di, a'th fawr râs : i orchfygu natur fy bobamſer o'i jeuengtid yn pwyſo i ddrygioni.

Canys wedi cwympo trwy'r dyn cyntaf Adda, a'i lygru trwy bechod, mae coſpedigaeth y brychewyn ymma wedi diſgyn ar yr holl genhedlaeth ddynol : fel y cyfrifir natur ei hunan, a greaiſti'n dda ac yn iawn, twön yn fai ac yn wendid naturiaeth

340 *Thomas a Kempis.* L.111.

lygredic, am fod ei gyffroadau ef, fy wedi eu gadael iddo eihun, yn tynnu at ddrygioni ac at bethau gwaelion.

Oblegid fod yr ychydic nerth, fydd etto'n aros ynddo, megis rhyw wreichionen wedi ei chuddio â lludw.

A honno yw, y rheswm naturiol eihunan, wedi ei amgylchu â mawr dywyllwch, etto a gallu gantho i farnu rhwng y da a'r drwg, i ganfod y rhagor fy rhwng y gwîr a'r anwir: er ei fod yn fethiant i gyflowni pob peth y mae'n ei farnu'n dda, ac heb fod yn meddu na chyflawn oleuni'r gwirionedd, na chwbl iechyd ei ewyllysfryd.

3. Aco hyn y mae, Oh fy Nuw! fy mod i ynol y dyn oddimewn yn difyrru yn dy gyfraith di, gan wybod fod dy Orchymmyn di yn dda, yn gyfion, ac yn sanctaidd; yn cerddu hesyd pob drwg ac yn dangos y dylid gochelyd pechod.

Ond a'm cnawd yr wyfi'n gwafanaethu cyfraith pechod, gan fy mod yn

P.lv. *Thomas a Kempis.* 341

yn cyflowni trachwantau'r cnawd, yn hyttrach na rheswm.

Oddiymma y mae, fy mod i'n ewyllysio gwneuthur da, eithr cyflawni hynny nid wyfi'n medru.

Amhynny mynych y bwriadaf lawer o weithredoedd da, ond oblegid fod eisiau grâs i gymhorth fyn-gwendid, rhyw rwystr bychan a wna imi gilio ynol, a methu.

Ac o hyn y digwydd, fy mod i'n adnabod ffordd perffeiddrwydd, ac yn canfod yn ddigon eglur pafodd y dylwn wneuthur.

Eithr gan fod pwys fy llygredi-gaeth fyhun yn gwasgu arnaf, nid wyfi'n codi ifynu at pethau sy mwy perffaith.

4. Mor ddirfawr angenrheidiol, O Arglwydd! ydyw dy râs di imyfi, i ddechreu daioni, i gynnyddu ynddo ac i'w gyflowni?

Canys hebddo ef, nis gallaf wneuthur dim: eithr ynoti y gallaf wneuthur pob peth trwy gymmorth dy râs di.

Oh wîr nefol râs! heb yr hwn

Q 3

nid

342 *Thomas a Kempis. L. III.*

nid yw ein haeddedigaethau ni ein-
hun, na donniau natur chwaith ddim
i'w prifio.

Ni thâl na chelfyddydau, na go-
lud, na thegwch neu nerth corph, na
synwyr neu ber-araith ddim yn dy
olwg di, O Arglwydd, heb dy râs
bendigedic di.

Oblegid fod donniau natur yn
gyffredin i'rhai da, ac i'rhai drwg:
eithr grâs neu gariad perffaith yw
dawn priodol yr Etholedigion:
a'r fawl a nodir â hwn, a gyfri-
fir yn deilwng o fywyd tragywy-
ddol.

Cymmaint yw rhagorfaint y Grâs
hwn, ac nad yw na dawn Prophwy-
doliaeth, na gwneuthur Gwyrthiau,
nac unrhyw Myfyrdod er vcheled y
ifo, o ddim prîs hebddo ef.

Ac nid yw Ffydd chwaith, na Go-
baith, na'rhinweddau eraill yn gym-
meradwy iti heb Gariad perffaith a
Grâs.

5. Oh râs tra bendigedic, yr hwn
wyt yn gwneuthur y tlawd o yspryd
yn gyfoethog o rinweddau, a'r cy-
foethog

P.lv. *Thomas a Kempis.* 343

foethog o laweroedd o dda, yn o-
styngedic o galon.

Dyre, disgyn arnaf, a llenwa fi'n
fore a'th gyffur, rhag methu o'm he-
naid o dra blinedd a fychder yspryd.

Attolygaf arnat, O Arglwydd,
gael ohonof rās yn dy wydd di, ca-
nys digon yw imi gael dy rās di, heb
gael y pethau eraill y mae natur
yn eu chwennych.

Os myfi a demptir ac a flinir â
llawer o drallodau, nid ofnaf ddim
niweid, tra fo dy rās di gyda myfi.

Efe yw fy nerth i a'm cadernid,
efe a rydd gyngor a chymmhorth.

Mae ef yn gryfach na'r gelynnion
igyd, ac yn ddoethach na'r holl
ddoethion.

6. Athro y Gwirionedd yw ef,
Meistr trefn-deulu, goleuni'r galon,
diddanwch mewn blinfyd; mae ef
yn gyrru tristwch iffordd, yn bwrw
ofn heibio, yn magu defosiwn, yn
tynnu dagrau i reddeg.

Beth ydwyfi hebddo ef, ond cyff
pwdr, a bonyn crîn i'w fwrw ym-
maith?

344 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Dy răs di ganhynny, O Arglwydd, a'm rhagflaeno i bobamser, ac a'm canlyno, ac a'm gwneilo'n wastadol i ymroi ar weithredoedd da. Trwy ein Harglwydd Jesu Christ dy Fâb di. *Amen.*

P E N. LVI.

Bod yn rhaid ini ymwadu a'n hunain, a dilyn Christ yn dilyn ei groes.

1. **F**Y mab, y maint yr ai di allan ohonot dyhun, cymmaint a elli fyned i mewn i myfi.

Megis y mae, bod heb chwennyachu dim oddiallan, yn peri heddwch mawr oddimewn: felly y mae ymwadu a'i hunan oddimewn, yn cysylltu dyn â Duw.

Mi a fynnaf gennyt ddyscu perffaith ymwrthod â thi dyhun, yn fy ewyllys i, heb ddim na gwrthddywedyd nac achwyn.

Dilyn fyfi, myfi yw'r ffordd, y gwirionedd, a'r bywyd: heb y ffordd,
nis

nis gellir myned; heb y gwirionedd,
nis gellir gwybod; heb y bywyd,
nis gellir byw. Myfi yw'r ffordd, a
ddylit ei dilyn: y gwirionedd, yn yr
hwn y dylit gredu: y bywyd, a ddy-
lit ei obeithio.

Myfi yw'r ffordd ar yr hon ni
chyfeiliorna neb, y gwirionedd di-
dwyll, y bywyd diddiben.

Myfi yw'r ffordd vnionaf, y gwiri-
onedd goruchaf, y bywyd gwîr, y by-
wyd gwynfydedig y bywyd digreedic.

Os tydi a erys yn fy ffordd i, ti a
gai wybod y gwirionedd, a'r gwi-
rionedd a'th weryd di, a thi a ddeui
ohyd i'r bywyd tragywyddol.

2. Os mynni di fyned i mewn i'r
bywyd, cadw'r gorchymmynion.

Os mynni di wybod y gwirionedd,
creda ynofi.

Os mynni di fod yn berffaith,
gwerth y cwbl.

Os mynni di fod yn ddiscybl imi,
ymwada â thi dyhun.

Os mynni di feddiannu'r bywyd
dedwyddlawn, dibrifia'r bywyd pre-
fennol.

346 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Os mynni di gael dy ddyrchafu
yn y Nêf, dibrisia dyhun ar y ddae-
ar.

Os mynni di deyrnasu gyda myfi,
dwg dy groes gyda myfi.

Oblegid gweision y groes yn vnig,
fy'n cael y ffordd i'r dedwyddwch a'r
gwîr oleuni.

3. O Arglwydd Jesu ! oherwydd
mai cyfwng yw ffordd dy fuchedd
di, a dibris gan y byd, dyro imi
trwy ddiystyru'r byd dy ddilyn di.

Oblegid nid mwy yw'r gwâs na'i
Arglwydd, ac nid vwch yw'r di-
scybl na'i athro.

Ymarferer dy wâs yn dy fuchedd
di, oherwydd yno y mae iachaw-
dwriaeth a gwîr sancteiddrwydd i'm
henaid i.

Bethbynnac y ddarllennwyf neu a
glywyf yn amgenach, ni wna na
diddanwch, na difyrrwch cyflawn
imi.

4. Fy mât, gan dy fod yn gwy-
bod, a gwedi darllain dy pethau
hyn igyd ; dedwydd y fyddi, os ty-
di a'i cyflawni hwynt.

Y neb

P.lvi. *Thomas a Kempis.* 347

Y neb fy gantho fyn-gorchymmy-
nion i, ac fy'n eu cadw hwynt : efe
yw'r hwn fy'n fyn-gharu i : a min-
nau a'i caraf yntau, ac a amlyccaf
fyhun iddo ef : ac a wnaif iddo gyd-
eistedd â myfi yn nheyrnas fy
Nhâd.

5. Arglwydd Jesu, megis y dywe-
daist ac yr addewaiſt, felly hefyd
bydded : a dyro imi ras i haeddu
hynny.

Cymmerais, cymmerais y Groes
o'th law di : mi a'i dygaf hi, ac mi
a'i dygaf hi hyd at angeu, megis y
gosodaist hi arnafi.

Yn wîr ddiau, Croes yw buchedd
Monach daionus, a dyn gwîr-grefy-
ddol : a hi a'n blaena ni'n ddiogel i'r
Paradwys nefol.

Dechreuwyd eisoes, ac nid yw'n
rhydd cilio ynol, ac ni ddylid gadael
y gwaith fy wedi ei ddechreu.

6. Iddo frodyr, awn ynghyd rha-
gom, yr Jesu y fydd gyda ni.

Ermwyn yr Jesu y cymmerasom y
Groes hon : ermwyn yr Jesu par-
hewn tani hi.

Efe

Efe y fydd ein cymmhorthwywr,
yr hwn yw ein twysog a'n blaenor.

Wele, ein Brenin yn myned o'n
blaen, yr hwn a ymladd trostom.

Canlynnwn yn wrol, na ofned
neb! ddychryndodau: byddwn yn ba-
rod i farw'n lew ac yn ddewrwyd
yn y rhyfel: ac na adewn y drygair
ar ein gogoniant, o ddarfod ini ffio
oddiwrth ein Croes.

P E N. LVII.

*Na ddylai dyn fod yn rhy ddigalon
wedi iddo gwympto i ryw fâi.*

I. **F**Y mab, mae dioddefgarwch a
gostyngeiddrwydd mewn ad-
fyd yn rhyngu bodd imi yn fwy, na
llawer o ddiddanwch a defosiwn
mewn gwynfyd.

Pam y mae'r peth bychan a ddy-
wedwyd yn dy erbyn yn peri trist-
wch a blinder arnat?

Pettasai'r peth yn fwy, ni ddyla-
fiti mor cythryblu o'i herwydd.

Eithr ynawr, gad iddo fyned
bei-

heibio ; nid y cyntaf ydyw , na dim o newydd : ac nid y diweddaf y fydd, os tydi y fyddi hîr yn fyw.

Digon gwrol ydwyt, pan nis digwyddo dim gwrthwyneb.

Da hefyd y medri di â geiriau gynghori, a chalonnîrhai eraill ; ond pan ddelo trallod difymmwth wrth dy ddrws di dyhun, mae dy gyngor a'th nerth igyd yn methu.

Ystyria dy wendid mawr, yr hwn wyt yn ei brofi'n fynych ar achosion bychain : ac etto er dy iachawdwriaeth di y mae hynny'n bod, pan fo y rhain a'r cyffelyb yn digwydd.

2. Bwrw hyn, y modd goreu y gelli, allan o'th galon ; ac os darfu iddo wrth dy gyfarfod, dy bigo'n dôst, erhynny na âd iddo dy ddi-galonni di, na'th flino'n chwaith hîr.

O'r hyn lleiaf, cymmer y peth yn ddioddefgar, onis gelli di'yn hyfryd lawen.

Er nad wyt yn clywed hynny o'th fodd, a bod cynnwrf digofaint ynot : etto attal dyhunau, ac na âd i ddim
an-

annrhefnus fyned allan o'th enau, yr hyn a ddichon scandalizo y rhai bychain.

Buan y gostwng y cynnwrf a godwyd, ac â grâs yn dychwelyd y dolur sydd oddimewn a wnair yn esmwyth.

Etto, fel yr wyfi'n byw (medd ein Harglwydd) yr wyfi'n barod i'th gymmhorth di, ac i'th ddiddanu'n chwaneg nac y fu'n gynnefin : os tydi a ymddiriedi ynofi, gan alw arnaf yn ddefosionol.

3. Bydd ddioddefgarach, ac ymbaratoa dyhun i ddioddef mwy.

Nid yw'r cwbl wedi ei golli, er dy fod yn clywed dyhun yn fynych mewn gofid, neu yn rhyw flinedd gorthrwm.

Dyn ydwyti, ac nid Duw ; cnawd ydwyti ac nid Angel.

Pafodd y gelli di barhâu bobamser yn yr vnryw stâd o rinwedd, gan ddarfod i Angel syrthio'n y Nêf, a'r dyn cyntaf ym Mharadwys?

Myfi yw'r hwn sy'n rhoddi iachuslaw'n ddiddanwch i'r galarus : ac yn
codi

P. I. vii. *Thomas a Kempis.* 351

codi at fy Nuwdod y fawl fy'n cydnabod eu gwendid euhun.

4. Arglwydd, bendigedic y fo dy air di, melusach i'm genau i na'r mêl a'r dîl.

Pabeth a wnawni mewn cym-maint cyfyngderau a gofidiau'n pwyso arnaf : oni bai dy fod ti a'th lefe-rydd ac a'th ymddiddanion sanctaidd yn fyn-ghomfforddi ?

Trwy ddyfod ohonof o'r diwedd i borth iachawdwriaeth ac i'r gwynfyd tragwyddol, pawaeth pabeth neu pafaint bethau y fo rhaid imi eu dioddef ?

Dyro ddiwedd da : dyro fyned dedwydd allan o'r byd ymma :

Meddwl amdanafi, O fy Nuw ! a chyfarwydda fi arhyd y ffordd vnion i'th deyrnas di. *Amen.*

PEN.

P E N. LVIII.

Na ddylid chwilio matterion goruchel, na dirgel farnedigaethau Duw.

I. **F**Y m^ab, gochel ymddadleu am faterion goruchel, ac am ddirgel farnedigaethau Duw: pahan y gadawyd hwn accw, ac y cymmerwyd hwn ymma i gymmaint gr^as a ffafor: pahan hefyd y gofidir hwn mor ddirfawr, ac y dyrchafir y llall mor ragorol.

Mae'r pethau hyn tuhwnt i bob dyalltwriaeth a synwyr dynion; ac i ymchwilio barnedigaethau Duw, nid oes dim na rheswm yn abl, nac ymddadleu.

Amhynny pan fo'r gelyn yn bwrw'r pethau hyn i'th feddwl di, neu ryw ddynion rhodresgar yn ymorol gennynt amdanynt, ateb hwynt gyda'r Prophwyd: *Cysion ydwyti, O Arglwydd, a chywir yw dy farnau di*, Psal. 118. 137.

A hyn

P.lviii. *Thomas a Kempis.* 353

A hyn ymma hefyd : *Barnedigaethau ein Harglwydd sy wedi cyfiawni ynddynt euhun*, Psal. 18. 10.

Fy marnedigaethau i fydd i'w hofni, ac nid i'w chwilio, am nad yw dyall dyn yn abl i'w hamgyffred hwynt.

2. Paid hefyd ac ymosyn, neu ymddadleu am haeddedigaethau'r Sainct : pa vn fy fwy sanctaidd na'r lleill, nen pa vn fydd vwch yn nheyrnas y Nefoedd.

Mae'r cyffelyb ymadroddion, yn fynych yn peri cynnenau diles, ac ymryson : a mae'n hwy hefyd yn magu balchder a gwagfôst : o'rhaif y mae cenfigennau ac anghytundeb yn tarddu, tra fo'r naill trwy falchder yn cyfrif y Sainct ymma, a'r llall yn maentumio vnarall yn well ac yn fwy.

Ac nid yw chwilio a gwybod y pethau cyffelyb yn gwneuthur dim llês, ond yn hyttrach yn anfodloni'r Sainct : oblegid nad Duw o anghytundeb ydwyfi, ond o heddwch : yr hwn heddwch sy'n sefyll ar wîr osten-geiddr.

geiddrwydd yn hyttrach nac ar fawrhâu einhunain.

3. Rhai a dynnir â zêl o helaethach cariad i hoffi'r Sainc't hyn yn fwy na'r rhai eraill : eithr o ddyn y mae'r cariad hwnnw'n hyttrach nac o Dduw.

Myfi yw'r hwn a greais pob vn o'r Sainc't : myfi a rois rês : myfi a roddais ogoniant iddynt.

Myfi a wn haeddedigaethau pob vn ohonynt : myfi a'i rhagflaenais hwynt â bendithion fy melufrwydd i.

Myfi a ragwybuam fy anwyl garedigion ers cyn holl oesoedd : myfi a'i dewifais hwynt o'r byd , ac nid hwynt hwy a'm dewifasant fi.

Myfi a'i gelwais hwynt â grâs : a'i tynnais hwynt â thrugaredd : myfi a'i harweiniais hwynt trwy amryw brofedigaethau.

Myfi a dywalltais iddynt gyffurau mowrwyh : myfi a roddais barhâu iddynt : myfi a goronais eu dioddefgarwch hwynt.

4. Myfi a adwaen y cyntaf a'r diwe-

iii. P.lvi. *Thomas a Kempis.* 355

diweddaſ ohonynt: myfi wyf yn eu cofleidio hwynt igyd a chariad gwerthfawr anfeidrol.

Myfi ydwyf i'm moliannu'n fy holl Sainct: myfi wyf goruwch pob peth i'm bendithio ac i'm hanrhydeddu ymmhob vn ohonynt: y rhai a ddarfu inni eu dyrchafu i gymmaint gogoniant, ac a'i rhagordeiniais i hynny heb ddim haeddiant ohonynt euhun yn myned o'r blaen.

Pwybynnac ganhynny a ddiystyro ryw vn o'm rhai lleiaf i, nid yw hwnnw'n anrhydeddu'r mwyaf: canys myfi yw'r hwn a wneuthum y bychan a'r mawr.

A'r neb a ddibrisio ryw vn o'm Sainct i, a'm dibrisia innau hefyd, a'r lleill igyd fy'n nheyrnas y Nêf.

Mae'n hwy igyd yn vn trwy rwym cariad perffaith: mae'r vn meddwl a'r vn mynnu ganthynt; a mae'n hwy'n caru eugilydd a'r vn rhwym Cariad.

5. Ac etto (yr hyn fy lawer vwch) mwy y carant hwy fyfi, na hwy euhun, a'i haeddedigaethau euhunain.

Canys

Canys gwedi eu cippio goruwch euhunain, a gwedi eu tynnu allan o'i cariad priodol euhun, mae'n hwy igyd yn myned rhagddynt i'm caru fi, yn yr hwn y mae'n hwy'n gorphwys, ac yn meddu gogoniant tragywyddol.

Nid oes dim a ddichon iddynt droi ynol, na'i gwasgu i lawr: obleid gan eu bod hwy'n llawn o'r Gwirionedd tragywyddol, e mae'n hwy'n llosgi â than o gariad anniffoddadwy.

Amhynny peidient dynion cnawdol ac anifeiliaidd ac ymryson am gyflwr y Sainct, y rhai nis gwyddant ddim ond caru eu difyrion priodol euhun. Hwy a dynnant ac a arddodant ynol eu phanfiau euhun, nid fel y mae'n rhyngu bodd i'r Gwirionedd tragywyddol.

6. Mae anwybodaeth yn llawer, yn enwedig yn y sawl, fy heb eu nemmor lewychu, y rhai prin y gwyddant garu rhyw vn a chariad perffaith-ysprydol.

Llawer hefyd a dynnir â serch naturiol,

P.lviii. *Thomas a Kempis.* 357

turiol, ac â charedigrwydd dynol i hoffi hwn neu'r llall : ac ynol yr arfer fy ganthynt wrth serchu pethau daearol, felly y mae'n hwy'n meddwl am bethau nefol.

Ond mae rhagor anfeidrol rhwng y pethau y mae dynion amherffaith yn eu meddwl, a rhai y mae'r sawl fy gwedi eu Hwychu'n yr enaid, trwy ddatcuddiad oddiuchod, yn eu canfod.

7. Gochel ganhynny, fy mât, rhag ymddadleu yn rodresgar am y pethau hyn, fy'n vchelach na'th ddyall di : eithr ymboena'n hyttrach ac amcana gael ohonot dy gyfrif ië yn waelaf oll yn nheyrnas Dduw.

A phettai rhyw vn yn gwybod, pa vn o'r Sainc't fy'n rhagori ar y lleill mewn sancteiddrwydd, neu pwy sydd i'w gyfrif fwyaf yn nheyrnas y Nefoedd, pa lês a wnai'r gwymbodaeth hwnnw iddo ef, oddieithr iddo wrth hynny oftyngeiddio eihunan yn yngwydd i, a chodi ifynu i gannmol fwyfwy fy enw i?

Llawer mwy y bodlona ef Dduw,
yr

yr hwn a feddylia am liaws a maint
yw ei bechodau eihun, ac am anaml-
der ei rinweddau, a chyn belled y
mae ef oddiwrth berffeiddrwydd y
Sainct : na'r neb a ddadleuo am eu
mawredd, neu eu bychander hwynt.

Gwell yw â defosionol ymbil, ac
â dagrau, gweddio ar y Sainct, ac â
meddwl gofgyngedig gofyn eu cym-
morth : nac â gwâg ymholi chwilio
eu cyfrinachau hwynt.

8. Mae'n hwy'n ddigon, ië yn
llawn bodlon, pe bai dynion yn me-
dru bodloni euhunain, ac attal eu
gwâg chwedleua.

Nid ydynt hwy'n gogoneddu am
eu haeddiannau euhunain, gan nad
ydynt yn pennu dim daioni arnynt
euhun, ond y cwbl arnafi : oblegid
mai fyfi o'm cariad anfeidrol a ro-
ddais y cwbl iddynt hwy.

Mae'n hwy wedi eu llenwi â llaw-
enydd mor orllawn, ac â chymmaint
cariad ar fy Nuwdod i : fel nad oes
dim eisiau gogoniant arnynt : ac nas
geill diffyg dedwyddwch fod arnynt
hwy.

Mae'r

Mae'r holl Sainc't , po vchelach y
mae'nt hwy mewn gogoniant, yn o-
styngeddach ynddynt euhun , ac yn
nefach attafi , ac yn gareddicach i
myfi.

Ac amhynny y cai di'n scrifenne-
dic: Eu bod hwy'n bwrtw ar lawr
eu Coronau gerbron Duw, ac yn
syrthio ar eu hwynebau oflaen yr
Oen, ac yn addoli'r hwn sy'n byw
dros oesoedd oesoedd, Dat. 4. 10.

9. Mae llawer yn gofyn, pwy yw'r mywaf yn rheyrnas Dduw : y rhai nis gwyddant, y byddant hwy yn deilwng i'w cyfrif ymmysc y rhai lleiaf.

Peth mawr yw bod yn lleiaf yn nheyrnas y Nêf, 'lle y mae pawb yn fowrion : oblegid mai plant Duw y gelwir hwynt, ac y byddant igyd.

Y lleiaf yno y fydd mawr ymmysg
miloedd: a'r pechadur canmlwydd
ped y fydd marw.

Canys pan ofynnodd y Discyblion,
pwy oedd y mwyaf yn nheyrnas y
Nefoedd, dymma'r ateb a gow-
fant:

Oddi-

Oddieithr eich troi chwi, a'ch gwneuthur megis plant bychain, nid ewch chwi ddim i mewn i deyrnas y Nefoedd. Pwybynnac ganhynny a ostyngo eihunan fel y bachgennyn hwn, hwnnw yw'r mwyaf yn nheyrnas y Nefoedd, Mat. 18. 3, 4.

10. Gwae y sawl, ni bo gwiw ganthynt ostyngeddio eihunain o'i bodd gyda phlant bychain: am nas gedy isel borth y deyrnas nefol iddynt hwy fyned i mewn.

Gwae hefyd y cyfoethogion, y rhai sydd a'i diddanwch ganthynt ymma: oherwydd tra fo'r tlodion yn myned i mewn i deyrnas Dduw, hwynt-hwy a safant allan gan udo.

Llawenhewch y rhai gottýngedic, a gorfoleddwch y rhai tlodion, oblegid chwychwi piau Teyrnas Dduw: eithr os chwychwi a rodiwch ynol y gwirionedd.

P E N. LIX.

*Bod yn rhaid ini osod ar Dduw'n
unic ein gobaith oll a'n hyder.*

1. **A** Rglwydd, pabeth yw fy
hyder, fy gennyf yn y by-
wyd hwn? neu pa gyflur mwyaf
fydd imi, o'r cwbl a eilir eu canfod
tan y Nêf?

Ond tydi, O fy Arglwydd Dduw,
trugareddau'r hwn fydd aneirif.

Ple y bu da imi heboti? neu pa-
bryd y gallai fod yn ddrwg imi a'
thydi'n bresennol?

Gwell gennyfi fod yn dlawd er
dy fwyn di, na bod yn gyfoethog
heboti.

Gwell gennyfi bererindotta ar y
ddaeir gyda thi, na meddiannu'r
Nêf heboti. Lle'rwyti, yno y mae'r
Nêf: a mae marwolaeth ac Vffern,
lle nid ydwyti.

Mae hiraeth arnaf amdanati: ac
amhynny rhaid imi gwynofain ac
wylofain, a gweddio arnati.

R

Byr-

Byrrarhyn-byrra , nis gallaf gyflawnach ymddiried yn neb a ddi-chon ddwyn cymmorth yn gym-mhwysach imi, nac ynoti fy Nuwi.

Tydi ydwyt fyn-gobaith i, tydi fy ymddiried , tydi wyt fynghyfurwr i, a'r ffyddlonaf oll ymmhob blinde-roedd.

2. Mae pawb yn ceisio'r pethau y fo ar eu llês euhun : tydi'n vnig wyt yn ceisio fy iachawdwriaeth i , a'm proffit ysprydol, ac yn troi pob peth i fod yn dda er fy mwyn i.

Ac er dy fod yn gadael i amryw demptatiwnau a blinderau ddigwydd imi : etto er mwyn llês i myfi yr wyti'n ordeinio hynny igyd , yr hwn a arferi , profi dy anwyl garedigion mewn mîl o foddion.

A mae'n rhaid imi yn y profiad ymma dy garu a'th ganmol di , yn gymmaint a phettiti'n fy llenwi â diddanion nefol.

3. Ganhynny ynoti, O fy Arglwydd Dduw, y gosodafi fy holl ymddiried a'm noddfa : arnati y dodaf fy holl flinderoedd a'm cyfyngderau :

an

amfod y cwbl yn wan ac yn fethi-
ant bethbynnac a welaf allan oh-
noti.

Oblegid nas gwna llaweroedd o
gyfeillion ddim llês, ac nis geill cym-
mhorthwywyr cedeirn helpu dim !
na doethion gynghorwyr roddi dim
attedb llefol : ac nis geill llyfrau y
rhaid dyscedic ddiddanu : na dim go-
lud gwerthfawr wared : nac vn lle
dirgel a hyfryd fodloni ; oddieithr
iti dyhun fod yn bresennol i'm cym-
morthwyo, i'm comfforddi, i'm cyf-
furo, i'm dyscu, ac i'm cadw fi.

4. Canys nad yw'r holl bethau, a
dybygir eu bod yn peri eismwythdra
a dedwyddwch, hebوتي ond pŵr
ddim, ac yn wirddiau nis gwânt
ddim happyrwydd.

Tydi ganhynny yw terfyn pob
peth da, goleuni bywyd, a dyfnder
doethineb : a gobeithio ynoti go-
ruwch y cwbl, yw cadarn gyffur dy
weision.

Attati y codaf fyn-golygon : yno-
ti y gobeithiaf, O fy Nuw, Tâd y
trugareddau.

364 *Thomas a Kempis. L. iii.*

Bendithia a sancteiddia fy enaid i
â bendithion nefol, fel y bytho'n
drigfa sanctaidd iti, ac yn Orfedd i'th
Ogoniant tragywyddol di: a dyro,
nas caffer dim yn nheml dy Vchel-
faint, a ddichon anfoddhau golygon
dy Fawredd di.

Ynol maint dy ddaioni, ac ynol
amlder dy drugareddau edrych arna-
fi a gwrando ar weddi dy weisyn
tlawd, yn ddeol ymmhell yn-gwlad
cysgod angeu.

Amddiffyn a chadw enaid dy wâs
truan rhwng cynnifer o beryglon by-
wyd llygredic: ac a'th râs di'n ei
ganlyn, cyfeiria ef arhyd flordd he-
ddwch i wlad y disgleirdeb tragy-
wyddol. *Amen.*

Diwedd III Lyfr.

DILYNIAD CHRIST

Llyfr IV.

Am Sacrament yr Allor.

Cynghoriad defosiionol i'r Cymmun
sanctaidd.

LLEFERYD CHRIST.

DEuwch attafi, pawb ac sy'n
flinderog ac yn llwythog, a
myfi a'ch esmwythaaf chwi.
Medd ein Harglwydd, Mat.
11. 28.

Y Bara a roddafi, yw fyn-ghnawd
i, tros fywyd y byd, Joh. 6. 51.
Cymmerwch a bwyttewch, hwn
yw fyn-gorph i, yr hwn a ddy-
roddir trosoch chwi. Gwnewch
hyn er coffa amdanafi, Math.
26. 26.

R 3

T neb

366 *Thomas a Kempis. L. IV.*

*Y neb sy'n bwyta syn-ghnawd i,
ac yn yfed syn-gwaed i, sy'n
aros ynosi, a minnau ynddo yn-
tau, Joh. 6. 56.*

*Y geiriau a laferais i wrthych
chwi, yspryd a bywyd ydynt,
John 6. 63.*

P E N N O D I.

*A pha gymmaint anrhydedd y mae'n
rhaid derbyn Christ.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **D**Ymma dy eiriau di,
Christ, y Gwirionedd
tragywyddol, er na
lafarwyd hwynt ar yr
vn amser, ac nad ydynt gwedi eu
scrifennu yn yr vn man.

Oblegid ganhynny mai dy eiriau
di ydynt, a'i bod yn wir: mae'n
rhaid imi eu derbyn hwynt igyd yn
ddiolchgar ac yn flyddlon.

Dy eiriau di ydynt, a thydi a'i
llafe-

P.i. *Thomas a Kempis.* 367

llaferaiſt hwynt : a'm geiriau innau
hefyd ydynt , oblegid iti eu goſod
hwynt allan er fy iachawdwriaeth i.

Yn ewyllyſgar y derbynnaſ hwynt
o'th enau di, fel y planner hwynt yn
ddyfnach yn fyn-ghalon i.

Mae geiriau o gymmaint hyga-
redd , a chyn lawned o gariad a me-
luſrwydd, yn fyn-ghyffroi : ond mae
fyn-ghamweddau i yn fy nychrynnu,
a'm cydwybod aflan yn fyn-gwthio
ynol rhag dyfod i dderbyn cym-
maint dirgeleddau.

Mae meluſrwydd dy eiriau di yn
fyn-ghymmell i: ond mae lliaws y
meiau i yn fy llwytho'n drwm.

2. Yr wyti'n erchi imi ddyfod at-
tati'n hyderus , os mynnaſ gael cy-
fran gyda thi, a dderbyn ymborth an-
farwoldeb, os chwennychaſ gael by-
wyd tragywyddol a gogoniant.

Deuwch attafi (meddi di) *chwy-*
chwi bawb ar ſy'n flinderog ac yn
lwythog, ac myfi a eſmwythaf ar-
noch.

O air meluſper a mwyn yn-ghluſt
pechadur ! dy fod ti, O fy Arg-

Iwydd Dduw, yn gwahodd y tlawd a'r anghennoc i dderbyn dy gorph tra sancteiddiol!

Eithr pwy ydwyfi, O Arglwydd, i ryfygu dyfod attati?

Wele nid yw'r Nefoedd yn abl i'th gynnwys di: a thi a ddywedi: *Deuwch attafi bawb oll.*

3. Pabeth yw meddwl y Mwynder tra daionus ymma? a'r gwahodd hwn mor howddgar a hynaws?

Pafodd y beiddiaf ddyfod attati, yr hwn nis gwn ddim daioni ynofy-hun, wrth yr hwn y gallaf ryfygu dyfod?

Pafodd y gallaf dy ddwyn di i'm tŷ i, yr hwn a ddigiais yn fynych dy olwg tirion di?

Mae'r Angelion a'r Archangelion yn dy anrhydeddu, mae'r Sainct a'r rhai Cyfion yn dy ofni: a thi a ddywedi wrthym: *Deuwch attafi bawb oll.*

Oni bai dy fod ti'n dywedyd hyn, pwy a gredai ei fod yn wir?

Ac oni bai dy fod ti'n gorchym-myn, pwy a feiddiai ddyfod attat?

4. Wele,

4. Wele, y gwr cyfion Noe a weithiodd gan mlynedd i adeiladu'r Arch, fel y gallai ef a rhai o ddynion gael eu safio ynddi: a myfi, pafodd y paratoaf fyhun mewn vn awr, i gymmeryd ag. anrhydedd i mewn ynof Adeiladwr y byd?

Dy was mawr di, a'th anwylyd cu Moesen a wnaeth Arch o goed anlygredic, ac a'i goreurodd hi igyd trosti ag aur coeth, i ddodi llechau y Gyfraith i'w cadw ynddi: a myfi yr hwn nid wyf ond creadur pwdr, pafodd y beiddiaf mor hawdd dderbyn Gwneuthurwr y Gyfraith a Rhoddwr bywyd?

Salomon y doethaf o Frenhinodd Israël, y fu faith mlynedd yn adeiladu Teml fowrwydych er moliant i'th Enw di.

A thros wyth niwrnod y cynnaliodd ef Wyl ei chyffsegriad hi: ef a offrymodd fil o ebyrth heddychol, ac â sain Vdcorn ac â gorfoledd aruthr y gosododd ef Arch y Cyfammod â mawr barch a gwychedra yn y lle a ddarparafid iddi.

R 5

A my-

A myfi, yr annedwyddaf a'r tlot-
taf o ddynion, pasodd y dygaf di
imewn i'm tŷ: yr hwn nis medraf
dreulio ond prin hanner awr o am-
ser yn ddefosionol? a mynnwni pe
gallwn dreulio vnwaith yn deilwng
agos hanner awr.

5. O fy Nuw i! pasaint a wneu-
thont hwy i ryngu bodd iti?

Och, mor fychan yw'r hyn yr wy-
fi'n ei wneuthur? mor fyr yw'r am-
ser yr wyfi'n ei dreulio, pan fythwyf
yn paratoi fyhun i dderbyn y Cym-
mun bendigedic?

Anfynych yr wyf yn cwbl gyn-
null fy synnhwyrâu attaf, i roi
fy mryd ar bethau nefol: a llawer
anfynychach y byddaf heb ddim
trawfddynniad meddwl.

Ac ynddïau yn-gwydd dy fan-
ctaid Dduwdod di, ni ddylai vn
meddwl anweddaidd ddyfod i'm côf,
riac vn creadur gymmeryd gafael y-
nof: oherwydd fy mod i ddwyn
i'm letty nid rhyw Angel, ond Ar-
glwydd yr Angelion.

6. Eithr mae rhagor mawr iawn,
rhwng

rhwng Arch y Cyfammod a'i Relic-
ciau, a'th Gorph tra purlan di gyda'i
rinweddau annhraethadwy : rhwng
yr Offrymmau Cyfreithiol hynny a
oeddent yn arwyddo pethau i ddy-
fod, ac Aberth dy wir Gorph di,
fy'n hollawl gyflawniad o'r cwbl o'r
hên Offrymmau.

7. Paham yntau nad wyfi'n gw-
resogi yn fwy ar dy anrhydeddus bre-
sennoldeb di?

Paham nad wyfi'n paratoi fyhun
â mwy dyfalwch i dderbyn dy fan-
cteiddiol ddirgeleddion di? gan
ddarfod i'r hên Sainc hynny y Pa-
triarchiaid a'r Prophwydi, y Brenhi-
noedd a'r Twysogion gyda'i pobl
dduwiol igyd, ddangos cymmaint o
fryd a defoliwn i anrhydeddu Duw?

8. Y Brenin tra duwiol Dafydd,
a ddawnsiodd oslaen Arch D. u w a'i
holl nerth, gan goffa y cymmwy-
nasau a wneuthid gynt i'r Tadau:
ef a wnaeth offer Cerdd o amryw
fath: ef a osodod allan Psalmiau, ac
o ordeiniodd ganiadau â mawr lawe-
nydd: ef a ganodd hefyd ar y De-
lyn

lyn yn fynych wedi ei ymysprydoli â grâs yr Yspryd Glân : ef a ddyscodd bobl Israel a'i holl galon i foliannu Duw, ac â llais genau cysson i'w bregethu a'i fendithio ef bob dydd.

Ac os bu cymmaint defosiwn y prydhyunny, ac ymgoffa am foliannu Duw, oſiaen Arch y Cyfammod; pafaint anrhydedd a defosiwn fy raid imi'rwön, ac i'r holl bobl Christianogol wneuthur yn-gwydd y Sacrament, wrth dderbyn tra rhagorol gorph Chrilt?

9. Mae llawer yn rhedeg i amryw leoedd, i gael gweled Creiriau a Relliciau y Sainct ynddynt : a hwy a ryfeddant wrth glywed eu gweithredoedd hwynt, wrth edrych ar vchel a helaethlawn adeiladau eu Templau hwynt : ac a gusanant eu sacreiddiol esgryn hwynt, fy wedi eu crynhoi mewn aur a fidanau.

Ac wele, tydi wyt ymma'n bresennol gyda myfi ar yr Allor fy Nuw i, Sanct y Seinctian, Creawdwr dynion, ac Arglwydd yr Angelion.

I weled y pethau hynny, mynych y
bydd

bydd rhodresgarwch dynion, a newydd-der y pethau i'w canfod, yn ein tynnu ni: eithr ychydig o lês ac o wella buchedd a gair wrthynt, yn enwedig lle bo ysgafn ymredeg heb ddim edifeirwch calon.

Ond ymma yn Sacrament yr Allor, tydi ydwyt yn gwbl presennol Duw a Dyn Christ Jesu: yn yr hwn hiefyd y cair cyflawn ffrwyth iachawdwriaeth dragywyddol, cynfynyched bynnac ac y derbynnir di'n deilwng ac yn ddefosionol.

Ac at hwn ymma, nid rhyw anwadlwydd, na rhodresgarwch neu gnawdoldeb fydd yn tynnu: ond gwîr ffydd, gobaith defosionol, a glân Gariad perffaith.

10. O Dduw anweledig, Creawdwr y byd, mor ryfeddol y gwnai â nyni? mor hyfryd a daionus y trefnaisst i'th Etholedigion! i'r sawl yr wyt yn rhoddi dyhun i'th dderbyn yn y sacrament bendigedig ymma?

Canys mae hyn vwchben pob dyall dyn: mae hyn ynaned dim yn tynni

374 *Thomas a Kempis. L. iv.*

nu calonnau y rhai defosionol, ac yn ennynnu eu hewyllysryd hwynt.

Oblegid eu bod hwy dy wîr ffyddloniaid di, y rhai sy'n gofalu ar emendio eu buchedd oll, yn fynych trwy'r teilyngaf Sacrament ymma yn cael grâs mawr o ddefosiwn, a ferch ar rinwedd.

11. O ryfeddol a chuddiedic râs y Sacrament ymma, yr hwn y mae ffyddloniaid Christ yn vnig yn ei adnabod: eithr y rhai anffyddlon, ar fawl sy gwedi eu caethiwo mewn pechodau nis gallant glywed dim ohono.

Yn y Sacrament ymma, y rhoddir grâs ysprydol, yr adnewyddir yn yr enaid y rhinwedd a gollwyd, a'r tegwch a ddiwynwyd trwy bechod, a ddaw arno drachefn.

Cymmaint yw'r grâs ymma lawer gwaith, a bod trwy lownder y defosiwn, nid yr enaid yn vnig, ond y corph egwan hefyd yn clywed rhoi yngwaneg o nerth a grym iddo.

12. Trîst iawn erhynny, a galarus ydyw ein claearedd a'n diosfalwch ni,

ni, am nad ydym â mwy serch ac awyddfryd yn cyrchu i dderbyn Christ : yn yr hwn y mae holl o-baith a haeddiant y sawl sydd i'w safio.

Canys efe yw'n Sancteiddiwr a'n Rhybrynnwr ni: efe yw cyffur Perrerin-ddynion. a meddiant tragywyddol y Sainct.

Peth galarus iawn yntau ydyw, fod llawer heb wneuthur ond bychan gyfrif o'r Dirgeledd iachuslaw'n hwn sy'n llawenychu'r Nêf, yn cynnal ac yn cadw'r holl Fyd.

Och ar ddallineb a chaledi calon dynion, sy heb wneuthur mwy cyfrif o ddawn mor annhraethadwy; ac wrth ei hymarfer beunydd, sy'n llithro i anystyried amdani.

13. Canys pe ni bai ond vn man ynnic, lle y gellid cyrchu at y Sacrament sancteiddlaw'n ymma; a phe ni bai ond vn Offeiriad ynnic yn ei gyssegru ef: â phafaint chwant ac awydd (dybygi di) yr ai dynion i'r cyfryw fan, ac at y cyfryw Offeiriad Duw, i gael gweled trîn
a der-

a derbyn y Dirgeleddion duwfawl hyn ?

Ond rwön fe a wnaed llaweroedd yn Offeriaid, ac yn llawer man yr offrymmir Christ: fel y byddai cariad a grâs Duw tuacat ddynion yn amlyccach, o hafaint mwy y mae'r Cymmun sacraidd wedi ei ledu troſ wyneb yr holl Fyd.

Dio!chaf iti, O Jesu daionus, y Bugail tragywyddol, yr hwn a deilyngaiſt ein porthi ni dlodion a deol ddynion a'th werthfawr Gorph a Gwaed: ac i dderbyn y Dirgeleddion hyn â lleferydd hefyd dy enau dyhun, ydwyt yn ein gwahodd ni gan ddywedyd: *Deuwch attafi bawb ac ſyn flinderog ac yn lwythog, a myfl a'ch porthaf chiwi.*

P E N.

P E N. II.

*Bod Duw yn dangos cariad mawr,
ac yn rhoddi daioni anfeidrol i
ddyn yn y Sacrament hwn.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **G**An hyderu ar dy ddaioni a'th
drugaredd di, O Arglwydd,
yr wyfi'n dyfod yn glâf attati fy
lachawdwr; yn newynog ac yn fy-
chedic at Ffynnon y bywyd; yn
dlawd at Frenin y Nêf; yn gaeth-
was at fy Arglwydd; yn greadur at
y Creawdwr: yn flin-ofidus at yn-
ghyffurwr trugaroc.

Eithr paham y mae hyn yn bod?
Sêf dy fod ti'n dyfod attafi? Pwy y-
dwyfi, i roddi ohonoti dyhun i myfi?

Pa fodd y beiddia pechadur ddy-
fod o'th flaen di? a thydi pa fodd y
bydd gwiw gennyt ddyfod at becha-
dur?

Ti a wyddost dy wâs, ac a wy-
ddost nad oes dim daioni ynddo, am
yr

378 *Thomas a Kempis. L. iv.*

yr hwn y dylit wneuthur hyn ymma iddo.

Rwyfi'n cyffesu ganhynny fyn-gwaeledd fyhun, yn cydnabod dy ddaioni di, yn canmol dy drugaredd, ac yn diolch iti am dy ddirfawr gariad.

Canys er dy fwyn dyhun yr wyt yn gwneuthur hyn, nid oherwydd fy haeddiannau i : fel y gallwn i wybod dy ddaioni di'n well, fel y tywallter cariad helaethach ynofi, ac y gorchymmynner gostyngeddrwydd perffeithiach imi.

Gan fod hyn yntau yn rhyngu bodd iti, a'th fod ti wedi erchi'r peth, mae bod hyn yn wiw gennyti, yn fy modloni innau : a mynnwn, pe bai fy enwiredau i heb fod yn rwystr i hynny,

2. O Jesu tra hynaws a daionus, pafaint anrhydedd, parch, a diolch gyda moliant tragywyddol sy'n ddyledus iti, am ein bod ni'n cael derbyn dy Gorph gwerthfawr di, go-didogrwydd yr hwn nid oes tafod dyn yn abl i'w draethu.

Eithr

Eithr pabeth a feddyliaf yn y Cymmun ymma, wrth ddyfod at fy Arglwydd, yr hwn nid wyf yn medru ei barchu'n deilwng, ac etto yr wyf yn chwennych ei dderbyn yn ddefosionol.

Pa beth gwell a iachusach a feddyliaf, na gostyngeddio fyhunau yn hollawl ger dy fron di, a dyrchafu dy anfeidrol ddaioni di tuac attafi?

Mi a'th foliannaf di, O fy Nuw i, a dyrchafaf yn dragywyddol. Dibriaf, dirmygaf, a gostyngaf fyhunau hyd at eigion dyfnder fyn-gwaeledd.

3. Wele, tydi yw Sanct y Sainc, a myfi yw budreddi pechaduriaid.

Wele, tydi ydwyt yn gostwng dyhun attafi, yr hwn nid wyf yn deilwng i edrych arnati.

Wele, tydi a ddeui attafi: ti a fynni fod gyda myfi: tydi wyt yn fyn-gwahodd i i'th wledd di.

Tydi a fynni roddi bywyd nefol imi, a bara'r Angelion i'w fwytta: nid amgen'n ddiau na thydi dyhun, y bara byw yr hwn a ddisgynnaiſt
o'r

380 *Thomas a Kempis. L. iv,*
o'r Nêf, ac wyt yn rhoddi bywyd i'r
byd.

4. Wele, o ba le y mae caredi-
grwydd yn dyfod, pafath deilyng-
dod sy'n disgleirio arnom! pa gym-
maint diolch a moliant sy'n ddyledus
iti am hyn ymma?

O mor iachusol a llesfawr oedd
dy fryd a'th feddwl di, pan yr or-
deiniaist hyn! mor hyfryd a melus
yw'r Wledd yn yr hon y rhoddaist
dyhunau yn fwyd imi!

O mor ryfeddol yw dy Weithre-
diad di, O Arglwydd, mor alluoc yw
dy nerth, mor annhraethadwy dy
wirionedd!

Canys tydi a ddywedaist, a gw-
naed y cwbl: a hynny a wnaed, a
oedditi wedi ei erchi.

5. Peth rhyfeddol a gwîw i'w
gredu, ac vwchben pob dyall dyni-
on ydyw: dy fod ti, fy Arglwydd
Dduw, y gwîr Dduw a Dyn yn dy
gynnwys yn gwbl-gyfan tan ychydig
o rithiau bara a gwîn, ac heb dy
ddifa wrth dy fwytta gan y sawl
a'th cymmero.

Tydi,

Tydi, Arglwydd y cwbl, yr hwn nid oes arnat eisiau neb, a fynnaist drwy dy Sacrament drigo ynom ni.

Cadw fyn-ghalon a'm corph yn ddihalog: fel y gallwyf yn fynych drin a derbyn dy Ddirgeleddau di: a'i cymmeryd hwynt i'm iachawdwriaeth tragywyddol: y rhai a drefnaist ac a ordeiniaist yn bennaf er anrhydedd iti, ac yn goffa parhaus amdanati.

6. Llawenhâ O fy enaid, a dyro ddiolch i Dduw am ddaioni mor hy-nod, ac am ddiddanwch mor odidog, a adawyd iti yn y dyffryn hwn o ddagrau.

Canys cynnifer gwaith ac y byddi'n trîn ac yn coffa, neu'n derbyn Corph Christ, ti fyddi cyn fynyched yn cyflawni gwaith dy Rybrynniad, ac yn gwneuthur dyhun yn gyfrannoc o holl haeddiannau Christ.

Oblegid byth nis lleihâ cariad Christ, a byth nis dispwyddir mawredd ei drugareddau ef.

Amhynny mae'n rhaid iti bobamser â newydd gywirdeb enaid, bara-
toi

toi dyhunan i hyn : ac â dyfal feddwl yltiried dirgeledd mawr dy iachawdwriaeth.

Ti ddylit dybied y peth mor fawr, mor newydd, a mor hyfryd pan fyddi yn dywedyd neu'n gwrando'r Offeren, a phebai Christ y dythwn hwnnw'n gyntaf wedi disgyn i groth Mair fendigedic forwyn a'i wneuthur yn ddyn : neu pe bai ef gan ei grogi ar y Groes, yn dioddef ac yn marw er iachawdwriaeth dynion.

P E N. III.

Bod yn lesfawr cymmuno'n fynych,

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **W**Ele, dymma fi'n dyfod at-tati, O fy Arglwydd, fel y bo gwell imi o'th rodd di; ac y llawenycher fi'n dy Wlêdd sanctaidd di, yr hon a baratoaist, O fy Nuw, mewn melusrwydd mawr i'r tlawd.

Wele, ynoti y mae'r cwbl a allaf, ac a ddylwn ei ddymuno : tydi ydwy

fe-rt fy iechyd a'm gwared i: fyn-go-
dy-iaith a'm cadernid, fyn-gwîr deg-
wch a'm gogoniant.

Llawenhâ ganhynny heddyw en-
aid dy wâs: oblegid attati, O fy
Arglwydd Jesu, y codais fy enaid.

Chwennych yr wyfi dy dderbyn di
r-wôn yn ddefosionol, ac yn anrhy-
deddus: ewyllysio yr wyf dy ddwyn
di i'm tŷ fyhun, fel gyda'r daionus
Zachæus, yr haeddaf gael fy men-
dithio gennyti, a'm cyfrifo ymmysg
plant Abraham.

Mae fy enaid i'n chwennychu dy
Gorph di, a'm calon yn ceisio bod
yn vn a thydi.

2. Dyro.dyhun imi, a hynny fydd
yn ddigon: oblegid heboti, nid oes
yn diddanwch a dâl ddim.

Heboti nid wyfi'n gallu bod: ac
heb dy ymweled ti nid wyfi'n gallu
byw.

Amhynny mynych y mae'n rhaid
mi gyrchu attati: a'th gymmeryd
yn jachawdwriaeth i'm henaid: rhag
sgatfydd imi lewygu.

Canys felly, y trugaroccaf Jesu,
gan

384 *Thomas a Kempis. L. IV.*

gan bregethu wrth y bobl, a chan
jachâu amryw glefydau, y dywedaist
ar vchapyrd : Ni fynnafi eu go-
llwng hwynt yn ymprydiol i'w car-
tres, rhag iddynt lesmeirio ar y
ffordd, Mat. 15. 32.

Gwna dithau felly a myfinnau, yr
hwn a adawaist dyhunan yn y Sacra-
ment er cyffur i'r ffyddloniaid.

Canys tydi ydwyf felusber ym-
borth yr enaid : a'r neb a'th fwyttao
di'n deilwng, a gaiff fod yn gyfran-
noc, ac yn Etifedd o'r gogoniant
tragywyddol.

Angenrheidiol ynddiau, ydyw imi,
yr hwn wyf yn llithro ac yn pechu
cyn fynyched, yn diffygio ac yn
methu cyn gynted, wrth fynych
weddio, cyflesu a derbyn dy San-
cteiddiol Gorph di newyddu, glan-
hau ac ennynnu fyhunan : rhag yf-
gatfydd wrth ymattal yn hwy, imi
adael fy mryd a'm bwriad fan-
ctaid.

3. Parod i wneuthur drwg yw
synhwyrâu dyn o'i ieuenctid : ac
onis caiff ef y Cymmhorth a'r Me-
ddygi-

P. iiii. *Thomas a Kempis.* 385

ddyginiaeth duwfol, ef a lithra yny-
man i'r pethau gwaethaf.

Eithr y Cymmun sanctaidd a
dynna ddŷn ynol, ac a'i comfiordda
ef mewn daioni,

Ond fyfi yr hwn ydwyf'rwön yn
glae'r cyn fynyched ac yn ddiotal,
pan fyddwyf yn cymmuno, neu'n
trîn y Sacrament bendigedig: pa-
beth a fyddwn, pe bawn heb gymi-
meryd y Rhwymedi hwn tra rhago-
rol, ac heb geisio cymunaint Cym-
mhorth?

Ac er nad wyf bob dydd yn a-
ddas, nac mewn cyflwr digon tref-
nus i'w dderbyn ef: erhynny mi a
wna fyn-goreu ar amserodd eymme-
sur i recefio y Dirgeleddion duwfol,
ac i wneuthur fyhun yn gyfrannoc o
gymmaint grâs.

Oherwydd y diddanweh hwn yw
v'r o'rhai pennaf yr enaid ffyddlon,
tra fo ef mewn corph marwol yn
bellennig oddiwrthyti: gan gosio ei
Arglwydd Dduw'n fynych, dderbyn
ehono ynddo eihun ei Anwyl-gare-
dic yn ddefosiônol.

4. Oh dy ryfeddol deilyngdod di o'n plegid ni! gan di fod ti, O f' Arglwydd Dduw, Creawdwr a Bywiolwr pob yspryd, yn teilyngu dyfod at enaid truan tlawd, i besci ei newyn ef a'r cwbl o'th Dduwdod, ac o'th Ddynoldeb!

O yspryd dedwyddlawn! O enaid happys, y fo'n haeddu derbyn ei Arglwydd Dduw'n ddefosionol: ac wrth ei dderbyn, yn cael ei gyflawni â llawenydd ysprydol!

O mor uchelfawr yw'r Arglwydd, y mae'n ei gymmeryd! mor hyfryd yw'r Gwestai y mae'n ei lettya; mor lawen yw'r Cyfaill y mae'n ei dderbyn, mor ffyddlon yw'r Anwylyd y mae'n ei groesafu, mor brydweddol yw'r Priodfab y mae'n ei gofleidio, yr hwn fydd i'w ferchu oflaen pob caredigion, ac vwchben pob peth dymunedic!

Tawent a fôn yn dy wydd di (O fy Arglwydd carellicaf) Nef a Dae-ar, a'i holl addurnau: canys pa degwch bynnac a gogoriant fy ganthynt, o deilyngdod dy haelioni di y mae'n

mae'r cwbl : ac nis cyrhaeddant hyd
at dy Enw di, o ddoethineb yr hwn
nid oes mor diben.

P E N. IV.

*Bod y sawl a gymmuno'n ddefosi-
onol yn cael llawer o ddaioni.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **R** Hagflaena dy wâs , O fy
Arglwydd Dduw , â ben-
dithion dy felusrwydd , fel y ga-
llo'n ddefosionol ac yn deilwng ddy-
fod at dy Sacrament mowrwydych di.

Cyffroa fyn-ghalon attati, a gwa-
red fi o'r musgrelli trymlyd hwn :
ymwêl â myfi yn dy jachawdwri-
aeth i brofi'n ysprydol dy felusrwydd
di, yr hwn o'r Sacrament ymma , fy
negis o ffynnon yn llifo'n fflwch.

Goleua hefyd fy llygaid i ganfod
ymmaint Dirgeleddau ; ac â ffydd
diammeu, nertha fyfi i'w credu.

Canys dy weithred di ydyw'r peth,
nid gallu dyn : dy sacreiddlawn

ordinhâd di, nid rhyw ddychymmyg dynion.

Amhynny nis gellir cael vndyn y fo'n addas ac yn abl i esponi a dyall y pethau hyn, sy goruwch vchelfraint yr Angelion.

Pabeth ganhynny a allafi bechadur annheilwng, sy brîdd a lludw, ei ddeall, neu ei olrhain o vchel gyfrinach cyn ddirgeled?

2. Arglwydd yn fymledd fynghalon, yn-gwîr a diogel ffydd, ac ar dy archiad di, yr wyfi'n dyfod attat ag anrhydedd ac a gobaith: a'rwyf yn credu dy fod ti, Duw a Dyn ymma'n bresennol yn y Sacrament.

Dy ewyllys di ganhynny ydyw, imi dy dderbyn di, ac vno fyhun â thydi mewn cariad perffaith.

Amhynny attolygaf ar dy drugaredd, a'rwyf yn deisyf arnat, roddi ohonot imi râs priodol i hyn: sef, fel y toddaf igydynoti, ac y bythwyf yn orllawn o gariad arnati; ac nas cymmeraf byth mwy gyffur amgenach.

Oher-

Oherwydd bod y Sacrament hwn tra teilwng ac vchelaſ oll, yn iechyd enaid a corph, yn feddyginiaeth pob clefyd a gwendid yſpydol : yn yr hwn y glanheir ein beiau ni, y ffrwynir ein drwg-anwydau, y gorchfygir neu y lleiheir ein temptafiwnau : a'r hwn y tywalltir mwy grâs ynô'm : y rhinwedd a ddechreuwyd a chwanegir, ffydd a ddiogelir, gobaith a nerthir, a chariad perffaith a ennynnir ac a ymledir.

3. Canys llawer o ddaioni a roddaiſt di, ac a roddi etto'n fynych i'th anwyl-garedigion wrth gymuno'n ddefofſionol, fy Nuw i, Noddwr fy enaid, Cryfhewr pob gwendid dynol, a Rhoddwr pob cyffur yſpydol.

Am dy fod ti'n bwrw llawer o ddi-ddanwch ydddynt yn erbyn amryw drallodau a gofidiau, ac yn eu codi hwynt o eigion dyfnder eu digalon-dra euhun, i fod mewn gobaith o gael amddiffyn gennyti : ac â rhyw râs newydd yn eu llawenhâu ac yn eu llewyrchu hwynt, yn y cyfryw

fodd, ac y mae'n hwy y oedd o'r blaen yn drwm-drîst, ac heb ddim defosiwn cyn cymmunio, arol hynny gwedi eu porthi a'r bwyd ac a'r ddiod nefol, yn clywed euhunain gwedi eu newid yn well.

Hyn a wnai di, gan ddosparthu felly i'th etholedigion, fel y cydnabyddant ynddiau, ac y gwybyddant yn eglur, pafaint yw eu gwendid hwy ohonynt euhun, a pha fath ddaioni a grâs y mae'n hwy'n ei gael ohonoti.

Oblegid eu bod hwy ohonynt euhunain yn oerllyd, yn drwm ac yn annefosiol: eithr ohonoti mae'n hwy'n haeddu bod yn wrefog, yn heinif ac yn ddefosiol.

Canys pwy a â at ffynnon melusrwydd, ac na ddwg beth melusrwydd oddiyno gydag ef?

Neu pwy gan sefyll wrth danllwyth mawr o dan, na chlyw beth gwrês oddiwrtho?

A thydi wyt ffynnon bobamser yn orllawn, ac yn llifo trosddi: a than bobamser yn llosgi'n ddibaid.

4. Amhynny onis gallaf gymre-
ryd o lownder y ffynnon, nac yd
hyd at gael yn-gwala; erhynny mi
a ddodaf fy mân wrth dwll y bibell
nefol; fel y caffwyf o'r hyn lleiaf
ddefnyn bychan oddiyno i dorri peth
o'm fyched, rhâg imi grino'n ho-
llawl.

Ac onis gallaf fod igyd yn nefol,
nac yn gwbl tanbaid, megis y Che-
rubim a'r Seraphim bendigedic: mi
a wna fyn-goreu erhynny gan bar-
hâu ac erlyn ar ddefosiwn i ddarpa-
ru fyn-ghalon, fel y gallwyf wrth
ostyngedic dderbyn y bywiol Sacra-
ment hwn, glywed tippyn o wrês y
danllwyth Dduwfawl.

Ond pabeth bynnac fy'n eisiau ar-
naf, cyflawna di hynny'n ddaionus
ac yn rasusol, O Jesu bendigedic fy
Jachawdwr sancteiddiaf; yr hwn a
deilyngaiſt alw pawb attat, gan ddy-
wedyd: *Deuwch attafi bawb a:*
ſyn flinderog, ac yn lwythog, a my-
ſi a esmwythâf arnoch, Mat. II. 21.
Hynny yw, gan eich porthi a'r bw-
yd Duwfol.

5. Ynddiau, yr wyfi'n ymboeni yn chwys fy wyneb, yr wyfi'n flin o ddolur calon, yn lwythog o bechodau, yn aflonydd gan demptasiwnau, wedi'm dyryfu mewn llawer o ddrwg anwydau, ac yn cael fyn-gwasgu ganthynt: ac nid oes neb a'm comffordda, neb a'm gwareda, nac a'm gwna'n safiedic, ond tydi fy Arglwydd Dduw a'm Jachawdwr, i'r hwn yr wyf yn gorchymmyn fyhun, a'r cwbl fydd o'm heiddo, i'm cadw a'm dwyn i fywyd tragywyddol.

Cymmer fi er moliant a gogoniant i'th enw di, yr hwn a baratoaist dy Gorph a'th Waed yn fwyd ac yn ddiod imi.

Caniada, O fy Arglwydd Dduw a'm Ceidwad, gyda mynych dderbyn dy Ddirgeleddau, i'm zêl a'm defosiwn chwanegu tuac attati.

PEN.

P E N. V.

*Am deilyngdod y Sacrament a'r
Swydd Offeiriadol.*

LLEFERYDD YR ANWYL
GAREDIC.

I. **P**E pai purdeb Angelion gen-
nyti, a sancteiddrwyd Sanct
Joan Fedyddiwr; erhynny ni fyddi-
ti'n deilwng nac i dderbyn, nac i
drin y Sacrament ymma.

Oblegid nad oes dim haeddiant
mewn dyn a'i gwna ef yn wîw i
gyssegru a thrîn Sacrament Christ, ac
i gymmeryd bara'r Angelion yn
fwyd iddo.

Mawr yw'r Dirgeledd, a mawr
yw swydd yr Offeiriad: i' rhai y
rhoddwyd yr hyn nis caniadwyd i'r
Angelion.

Oherwydd mai Offeiriad ynnic
wedi eu hordeinio'n iawn yn yr E-
glwys, sy'n gallu dywedyd Offeren, a
chyssegru corph Christ.

Gweinidog Duw yw'r Offeiriad, yn arfer geiriau Duw, trwy ordin-hâd a gorchymmyn Duw : eithr Duw eihun yw'r Awdur pernaf, a'r Gwneuthurwr anweledic : tan yr hwn y mae'r peth bynnac a fynno ef, ac i'r hwn y mae pob peth a ercho'n vfyddhâu.

2. Amhynny ti a ddylit gredu mwy yn Nuw Hollalluoc yn y Sacrament tra rhagorol ymma, nac i'th synhwyrau dyhun neu i vnrhyw arwydd gweledic.

Ag ofn ganhynny, ac â mawr anrhydedd y mae'n rhaid dyfod at y gwaith ymma.

Disgwyl arnat dyhun, ac ystyria pa weinidogaeth a roddwyd iti wrth arddodiad dwylo'r Escop.

Wele, ti a wnaed yn Offeiriad, ac i ddywedyd Offeren ti a gyssegrwyd : ystyria bellach am offrymmu'n ffyddlon Aberth i Dduw, ac am ymddwyn dyhun ymmhob lle ac amser yn ddifai.

Ni ddarfu iti ysgafnhâu dy faich : eithr bellach yr wyt yn rhwym â chw-

chwlwm caethach i fyw'n rhinweddol, ac yn rhwymedic i fyw mewn mwy perffeithrwydd duwioldeb.

Offeiriad a ddylai fod wedi ei addurno a'i harddu â phob rhinweddau, a rhoi esampl o fuchedd dda i rai eraill.

Ei ymarwedd ef a ddylai fod, nid megis y mae cyffredinol ac arferedig ffyrdd a moddion dynion, ond megis y mae ymarwedd yr Angelion yn y nefoedd, neu ddynion perffaith ar y ddaear:

3. Mae Offeiriad y fo gwedi ei wisgo yn y dillad Cyffegredic, yn lle Christ i weddio ar Dduw'n iselfryd ac yn ostyngedic, trosto eihunan a thros yr holl bobl,

Mae arwydd Croes Christ gantho o'r tublaen iddo ac o'r tuol, i goffa dioddefaint Christ bobamser: o'i flaen mae croes gantho yn ei gasul, fel yr edrycho ar oltraed Christ, ac a'i canlyno ef yn lew ac yn wrefog.

Mae ef wedi arwyddo â chroes o'r tu ôl, fel y dioddefo'n howddgar

396 *Thomas a Kempis.* L. IV.

gar er mwyn Duw , bob gwrthwynebau gan rai eraill.

Mae ef yn dwyn croes o'i flaen i gofio galaru am ei bechodau eihun : mae ef yn dwyn croes o'r tu ôl iddo, i'w gofla trwy dosturio i wylo am drosseddau rhai eraill : ac fel y gwypgo ei fod ef wedi ei ofod yn y canol rhwng Duw a'r pechadur.

Ac na fydded yn hwyrdwrwm , ac yn ddiogi weddio, ac i offrymmu 'n sanctaidd, hyd oni haedde gael grâs a thrugaredd drwy ddymuned.

Pan fo Offeiriad yn dywedyd Offeren, mae ef yn anrhydeddu Duw : yn llawenhâu'r Angelion : yn adeiladu'r Eglwys : yn cymmorth y rhai byw : yn esmwythâu'r meirw ffyddlon, ac yn gwneuthur eihunan yn gyfrannoc o bob daioni.

PEN.

P E N. VI.

Gofyn am exersis oflaen Cymmuno.

LLEFERYDD Y DISCYBL.

1. **P**An gofiwyf dy deilyngdod di,
a'm gwaeledd fyhun, yr wyf
yn dychrynnu'n ddirfawr, ac yn gw-
radwyddo ynofyhun.

Oblegid oni ddeuaf attati, mi a
giliaf rhag byw : ac os rhuthraf at-
tat yn annheilwng, mi a'th ddigiaf di.

Pabeth ganhynny a wnaaf, O fy
Nuw i, a'm cymmhorthwywr, a'm
cynghorwr mewn angenrheidiau?

2. Dysc di imi y ffordd iawn :
gosod ti imi ryw exersis byrr cyn-
gweddus i'r Cymmun tra bendige-
dic.

Canys llesfawr ydyw gwybod, pa-
fodd y dylwn yn ddefosionol ac yn
anrhydeddus baratoi fyn-ghalon i
dderbyn yn fuddiol dy Sacrament di :
neu i gyflawni cymmaint a mor
dduwfawl Aberth.

PEN.

P E N. VII.

Am holi ein cydwybod, ac am firiadu emendio'n ddifrifol.

LLEFERYDD YR ANWYL
GAREDIC.

I. **V**Wchben pob peth y mae'n rhaid i Offeiriad Duw, â mawr oftyngeiddrwydd calon, â sylml anrhydedd, ac â llawn ffydd gyda duwiol fryd o barchu Duw, ddyfod i offrwm, i drîn, ac i dderbyn y Sacrament ymma.

Hola dy gydwybod yn ofalus: ac ynol dy allu pura a glanhâ hi â gwîr edifeirwch ac â gostyngedic gyffes: yn y modd ac na bo unpeth gorthrwm yn gwasgu arni, neu ddim a wyddost ei fod yn dy ymgnofa, ac yn rhwystro dy ddyfod yn rhwydd attafi.

Bydded yn ddrwg gennyt am dy holl bechodau'n gyffredinol: ac am dy
dy

dy droseddau beunyddol cwyna a galara'n fwy neilltuol.

Ac os caniada'r amser, yn nirgelwch dy galon cyffesa wrth Dduw holl drueni dy ddrwg anwydau.

2. Cwyna a bydded yn ddrwg gennyt dy fod ti fyth mor gnawdol a bydol : mor anfarwaidd i'th ddrwg anwydau : mor lawn o gyffroadau trachwantau'r cnawd.

Mor anwarchus ar dy synhwyrâu oddiallan : mor fynych wedi dy ymblygu mewn llawer o ffanfiau ofer.

Mor fawr yn gogwydd at bethau oddiallan : mor anofalus am y pethau sydd oddimewn.

Mor ysgafn i chwerthin ac i afreolaeth : mor galed i wylo ac i edifarw.

Mor barod i esmwythdra a rhyddid y cnawd, mor ddiog i bethau garw a gwrês ysprydol.

Mor guwriows i glywed newyddion, ac i weled pethau tēg a hyfryd : mor ddigalonnoc i gofleidio pethau gostyngedic a gwa-
el.

Mor

Mor chwannog i feddu llawer o bethau, mor gynnil i roddi, ac mor law-gaead i ddal gafael ynddynt.

Mor ddiystyr wrth fiarad : mor anwadal i dewi.

Mor anweddaidd yn dy foefau : mor daer a haerllug yn dy weithredoedd.

Mor awyddus ar fwytta : mor fyddar wrth wrando gair Duw.

Mor gyflym i orphwys : mor ddiog a musgrell i weithio.

Mor wiliadwrus i chwedleua, mor gyfgadurus i cadw gwynnos sanctaidd.

Mor ddyfrys i ddiwedd gwasanaeth Duw : mor anwadal i wrando ac ystyried ar hynny.

Mor esceulus wrth ddarllain dy Oriau Canonical ; mor oerllyd wrth ddywedyd yr Offeren : mor grinsych wrth gymmuno.

Mor chwippyn yn goddef dy dra-wsdyntu : mor anfynych yn cwblgynnull dy synnhwyrâu attat.

Mor ddifysymwth yn ymollwng i llid a digofaint : mor hawdd i anio-ddhâu rhai eraill.

Mor

o
or Mor barod i farnu : mor doft a
llym wrth geryddu.

or Mor llawen mewn llwyddiannau :
mor wann a methiant mewn gwrth-
wynebau.

i : Mor fynych yn bwriadu llawer o
e- ddaioni, ac heb gyflawni ond nem-
mor.

y- 3. Gwedi cyffesu a galaru am y
i- beiau hyn, a rhai eraill gyda gwir
edifeirwch, a mawr ffieidd-dra o'i
r plegid, gwna bwrpas diogel o wella
l. dy fuchedd bobamser, ac o fyned
rhagot well well mewn daioni.

- Gwedi hynny â hollawl ymroddi-
ad, ac â chyflawn ewyllys offrym-
ma dyhuman, er gogoniant i'm henw
i, ar allor dy galon yn Aberth wafta-
dol imi, sef gan orchymmyn dy
gorph a'th enaid yn ffyddlon imi.

Fel y gelli felly haeddu dyfod yn
deilwng i offrymmu Aberth i Dduw,
ac i dderbyn Sacrament yn-gorph i'n
iachusol.

4. Oblegid nad oes offrwm tei-
lyngach, nac jawnwaith llownach i
ddileu pechodau, na bod dyn yn
offrwm

offrwm eihunan yn burlan ac yn hollawl i Dduw, gydag Aberth corph Christ yn yr Offeren a'r Cymmun Sanctaidd.

Os gwna dyn, yr hyn sydd ynddo ef, ac os ef y fydd yn wir edifeiriol: cynnifer gwaith bynnac y delo attafi i gael maddeuant a grâs: *Fel mai byw fi, medd ein Harglwydd, yr hwn nid wyf yn mynnu marwolaeth pechadur, ond troi ohono oddiwrth ei ddrygioni a byw: nis cofias mwy ei bechodau ef, eithr y cwbl a faddeuir iddo, Ezech. 33. 11. Jerem. 31. 34.*

P E N. VIII.

Am offrwm Christ ar y groes, ac am ymroddi ein bunain iddo ef.

LLEFERYDD YR ANWYL G A R E D I C.

i. **M**Egis y darfu i myfi, a'm dwylo gwedi eu lledu ar y Groes, ac a'm corph yn crogi'n noeth-lummyn, tros dy bechodau di, o'm gwîr

gwîr fodd, offrwm fyhunan i Dduw'r
Tâd, yn y modd ac nad oedd dim yn
aros ynof, nad aeth igyd yn Aberth
i ryngu bodd i Dduw:

Felly y dylit tithau o'th wîr fodd
offrymmu dyhun yn Aberth burlan
sanctaidd imi beunydd yn yr Offeren,
gyda'th holl nerthoedd a'th ewyllyf-
fryd, yn gymmaint ac y gelli o wae-
lod dy galon.

Beth a geisïaf gennyti'n hyttrach,
nac astudio i'th rhoi dy hun yn ho-
llawl imi.

Pabeth bynnac a roddi imi heboti
dyhun, nis gwnaf ddim prîs ohono:
am nad wyti'n ceisio dy rodd di, ond
tydi dyhun.

2. Megis na byddai ddigon iti gael
pob peth hebofi: felly nis geill rhyn-
gu bodd i minnau, y peth bynnac a
roddi i myi, oddieithr iti roddi dy-
hunan.

Offrymma dyhun imi, a dyro dy-
human igyd i Dduw, a hynny y fydd
yn Offrwm gymmeradwy.

Wele, myfi a offrymmais fyhun
igyd i'm Tad trosoti: rhoddais he-
fyd

404 *Thomas a Kempis. L. iv.*

fyd yn-gorph a'm gwaed igyd yn ymborth iti, fel y byddwn igyd o'th eiddo di, ac y parhêi dithau o'm heiddo innau.

Ond os tydi a fefi arnat dyhunan, ac nis rhoddi dyhun o'th wîr fodd i'm hewyllys i, ni-bydd hynny'n gyflawn offrwm, ac ni bydd mor cytundeb cyfangwbl rhyngom.

Amhynny boddllawn offrwm ohonot dyhun yn nwylo Duw, a ddylai ragflaenu dy holl weithredoedd di, os tydi a fynni gael rhydd-did a grâs.

Canys oherwydd hynny y mae'n bod, nas gwnair nemmor yn lywychedic ac yn rhyda, am nas medrant yn llwyr-gwbl ymwadu a'i hunain.

Diogelwîr yw yn-gair i. *Oddi-eithr i neb ohonochwi ymwrthod a'r cwbl a feddo, nis gall ef fod yn Ddiscybl imi, Luc. 14. 33.* Tydi ganhynny os mynni fod yn Ddiscybl imi, offrymma dyhunan imi, gyda'th holl ewyllysfryd.

PEN.

P E N. IX.

*Bod yn rhaid ini offrwm einhunain
a'r cwbl sy gennym i Dduw, a
gweddio dros bawb.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

1. **T**Ydi, O Arglwydd, piau'r
cwbl ar fydd yn y Nêf ac
ar y ddaear.

Rwyfi'n chwennychu offrwm fy-
hun yn aberth foddllawn i tydi, a bod
o'th eiddo di'n dragywyddol.

Arglwydd, yn fymledd yn-ghalon
yr offrymmaf fyhun iti heddyw, yn
wâs tragywyddol, ac yn aberth o fo-
liant bythol.

Cymmer fi gyda'r Offrwm hwn
o'th Gorph gwerthfawr di, yr hwn
yr wyf heddyw yn ei offrwm iti, yn-
gwydd yr Angelion ymma'n anwele-
dic yn gweini arnati: fel y bytho'n
jachawdwriaeth imi ac i'r holl bobl.

2. Arglwydd, yr wyfi'n offrwm
iti fy holl bechodau a'r camweddau,
a wneu-

a wneuthum yn dy wydd di, a'th Angelion sanctaidd, o'r dydd y gellais gyntaf bechu hyd yr awr hon ar dy heddychol allor di, i'w cynneu'n flam danllyd a'i llosgi gennyti: fel y dileui di holl frychau y mhechodau i, ac y glanhêi yn-glydwybod o bob enwiredd, ac yr ailroddi imi dy râs, yr hwn a gollais wrth bechu; gan faddeu'r cwbl imi, ac y cymmeri fi'n drugareddus i gusan heddwch â thydi.

3. Pabeth a allaf wneuthur am fym-mhechodau, ond eu cyffesu hwynt yn ostyngedic, gan edifarhâu o'i plegid, ac attolwg ar dy drugaredd di'n wastadol.

Attolygaf arnat, gwrando fi'n ddaionus, pan fyddwyf yn sefyll ger dy fron di, O fy Nuw i.

Mae'n ddirfawr ddrwg gennyf am fy holl bechodau, nis gwnaf hwynt byth mwy: eithr yr wyfi'n edifarhâu o'i plegid, a mi a edifarhâf tra fythwyf fyw, gan fod yn barod i wneuthur penyd a jawnwaith amdanynt ynol yn-gallu.

Maddeu

P.IX. *Thomas a Kempis.* 457

Maddeu imi, O Dduw, maddeu imi fym-mhechodau, er dy enw sanctaidd di: gwared fy enaid a rybrynnaiſt a'th werthfawr Waed.

Wele yr wyfi'n gorchymmyn fyhun i'th drugaredd di, yr wyfi'n ymroddi fyhunan i'th ddwylo di.

Gwna â myfi ynol dy ddaioni di, ac nid ynol fy mawr ddrygioni a'm hanwireddau i.

4. Rwyfi'n offrwim hefyd iti fy holl ddaioni, neu'r pethau da a wneuthum, er nad ydynt ond bychain jawn ac amherffaith, i'w hemendio a'i sancteiddio gennyti: fel y byddant yn hoff ac yn gymmeradwy iti: ac fel y tynni di hwynt i fod bobamfer yn well well: ac fel yr arweini fi ddynyn diog a diffwrwyth i ddiben canmoledic a dedwydd.

5. Rwyfi'n offrwim iti hefyd holl ddymuniadau y rhai defofionol: angenrheidiau fy Rheini, a'm Ceraint, a'm Brodyr, a'm Chwiorydd, a'm Caredigion oll, gyda'r fawl a wneuthont ddaioni imi, neu i rai eraill er dy fwyn di.

AC

Ac angenrheidiau y sawl a chwen-
nychasant, ac a geisiasant gennyfi
ddywedyd Gweddiau ac Offerennau
trostynt euhumain a thros bawb o'i
heiddo hwynt, pavnbynnac y fo ai
bod hwy etto yn y cnawd, ai bod ei-
foes wedi meirw i'r byd ymma.

Fel y clywant igyd oll fod cym-
mhorth dy rās di, cyffur nerthol,
amddiffyn rhag peryglon, ac ymwa-
red o'i poenau, wedi dyfod iddynt :
ac fel gwedi eu tynnu o bob drygau,
y rhoddant yn llawen ddiolch mow-
rwyh iti.

6, Offrymmaf hefyd yn neilltuol
Weddiau ac Aberthau heddychol iti
tros y sawl y fuont achos o ryw
ddrwg imi, neu a'm tristasant fi,
neu a'm gogonasant, neu a wneu-
thant ryw golled neu flinder imi.

Tros y rheini hefyd, y rhai a go-
wsant eu tristhâu, eu cythryblu, eu
blino, neu'i scandalizo gennyfi â
geiriau, â gweithredoedd, yn wybo-
dol neu'n anwybodol, fel y maddeui
di imi igyd yn gyffelyb ein pechodau
a'r camweddau a wneuthom i'w gi-
tydd.

Tyn,

Tyn, O Arglwydd, allan o'n calonau ni bob drwg dyb, llied, digofaint ac ymryson, a phob peth a ddi-chon friwo Cariad perffaith, a lleihâu anwylder brawdol.

Trugarhâ, O Arglwydd, trugarhâ ar y sawl sy'n attolwg am dy drugaredd di: dyro răs i'r sawl sydd a'i eisiau arnynt: a gwna imi fod yn gyfryw ac yr haeddom feddy dy răs di, a myned rhagom i fywyd tragwyddol. *Amen.*

P E N. X.

Na ddylid gadael yn ysgafn y Cymmun Sanctaidd.

LLEFERYDD YR ANWYL
G A R E D I C.

i. **M**Ynych y mae'n rhaid iti gyrchu at ffynnon y gräs a'r trugaredd duwfawl: at ffynnon y daioni a'r purdeb cyflawn: fel y gelli gael dy jachâu o'th ddrwg anwydau a'th feiau: a haeddu bod yn gadarnach

T

gadarnach ynerbyn pob temptasiwnau a dichellion y Diawl, a'th wneuthur yn fwy gwiliadwrus.

Mae'r gelyn gan wybod y llês llawn mawr a'rhwymedi fydd yn y Cymmun sanctaidd, ymmhob modd ac ar bobamser, ac achlysur yn ceisio'n gymmaint ac y gallo, tynnu ynol y flyddloniaid a'rhai defosionol, a'i rhwystro hwynt rhag cymmuno.

2. Oblegid pan fo rhyw rai'n paratoi euhunain i dderbyn y Cymmun sanctaidd, hwy a ddioddefant waeth dygyrchau Satan.

Efe yr yspryd melltigedic (megis y mae'n scrifenedic yn *Job*) a ddaw ymyf plant Duw, i'w cythryblu hwynt a'i ddrygioni arferol; neu i'w gwneuthur hwy'n rhy ofnus, ac yn ammheus: ermwyn lleihâu eu serch a'i defosiwn hwynt: neu â rhyw reffymmau cyfrwys i ddwyn eu ffydd o'ddiwrthynt: fel y gallo naill ai perridoynt adael y Cymmun, neu ei dderbyn ef â chlaearedd diffwrth a diles.

Eithr na fydded dim gwaeth gen-
nyt

P.x. *Thomas a Kempis.* 411

nyt er ei gyffroadau ef a'i ffansiau,
er brynted ac er hylled y fythont:
ond tro'r cwbl am ei ben ef eihuanan.

Rhaid ei oganu a'i watwor ef ddi-
hiryn annedwydd: ac nid gadael y
Cymmun sanctaidd oherwydd y dy-
gyrchau a'r cyffroadau y mae ef yn
eu codi ynom yn ein herbyn ni.

3. Mynych hefyd y bydd gormod
gofal am gael defosiwn yn rhwy-
stro dyn, a rhyw ammhueuaeth am
wneuthur Cyffes yn jawn.

Gwna di, ynol cyngor y rhai dy-
fcedic a'r doethion, a bwrw ymmaith
bob ammhueuaeth a scrupul: oherw-
ydd eu bod hwy'n llestair grâs Duw,
ac yn distrywio defosiwn yr enaid.

Paid a gadael y Cymmun san-
ctaidd oblegid rhyw drymder neu
gythryfwl bychan: eithr dôs yn fu-
an i'th Gyffes, ac o'th wîrfodd ma-
ddeu eu beiau i rai eraill.

Ond os tydi a anfoddheiaist ryw
vnarall, gofyn yn ostyngedic fad-
deuant gantho: a Duw'n cwyllyf-
gar a faddeua i tithau.

4. Pa lês a wna oedi Cyffes yn hwyach, a gohirio derbyn y Sacrament bendigedic?

Glanhâ dy gydwybod gyda'rhai cyntaf: chwyda allan y gwenwyn yn fuan, bryfia i gymmeryd y rhwymedi, a thi a gai glywed dyhun yn well, na phettiti'n oedi hynny'n hwy.

Os oherwydd hyn ymma y peidi heddyw, eforu ysgatfydd fe a ddigwydd rhywbeth mwy: ac felly ti a gai dy rwystro'n hîr rhag cymmuno, a thi a wnair yn anaddafach i hynny.

Cyn gynted ac y gelli, ysgwyd y trymder a'r diogi ymma oddiwrthyt: oblegid nas gwna mor llês, bod yn hîr yn ammheu, bod yn hîr mewn cythryfwl, ac oherwydd rhwystrau beunyddol bod dyn yn didoli eihunan oddiwrth y Sacramentau duw-fawl.

Jê, llawer o ddrwg a wna hîr oedi cymmuno: am fod hynny'n arfer dwyn dyn i fethiant mawr a mufgrelli ysprydol.

Och yfi! mae rhyw rai claearllyd, lledtwymn, diog, a rhydd-didgar yn
ceisio

ceisio o'i gwîr fodd oedi cyffessu a derbyni y Cymmun sanctaidd, rhag iddynt fod yn fwy rhwymedic i ymgadw euhunain rhag pechu.

5. Gwae fi! mor fychan yw eu cariad hwynt tuacat Dduw, mor wann yw defosiwn y sawl a ddibrifiant mor hawdd dderbyn y Cymmun sanctaidd?

Mor ddedwydd y fai'r dyn, ac mor gymmeradwy gerbron Duw, yr hwn y fyddai fyw felly, ac mewn cymmaint purdeb cydwybod, a'i fod ef yn barod, ac mewn ewyllys da i gymmuno bob dydd, pe bai hynny'n rhydd iddo: ac y gallai eu wneuthur heb fod rhai eraill yn cymmeryd notis ohono.

Os rhyw vn a ymarbed weithiau oherwydd gostyngeddrwydd, neu am fod rhyw achos cyfreithlon yn ei rwystro: mae ef i'w gannol am y parch y mae'n ei ddangos tuacat y Sacrament.

Ond os syrthni a diogi y fo'n crippian arno, rhaid iddo ysgwyd hynny ymmaith, a gwneuthur yr

414 *Thomas a Kempis. L. iv.*

hyn y fo 'ynddo ef : ac ein Harglwydd y fydd gydag ef, i lwyddo ei ewyllys da ef ynol ei ddymuned, yr hyn y mae ef bennaf yn ei ystyried.

6. Eithr pan fo rhwystr cyfreithlon yn digwydd, bydded ewyllys da gantho, a bryd duwiol i gymmuno : ac felly ni fydd ef heb ffrwyth y Sacrament.

Canys pob dyn defosionol a ddi-chon bob dydd, a phob awr, yn fuddiol ac heb rwystr dderbyn Christ yn ysprydol.

Ac erhynny, fe a ddylai ar ryw ddyddiau ac amseroedd pennodol, â serchog anrhydedd dderbyn corph ei Rybrynnwr yn sacrafennol : gan geisio moliant a gogoniant Duw, yn hyttrach na chyffur iddo eihunan.

Oherwydd bod dyn yn cymmu-no'n' ddirgeleddus, gynnifer gwaith ac y bo ef yn myfyrio'n ddefosionol ar ddirgeleddion Ymgnewdoliaeth a Dioddefaint Christ, ac felly yn ennynnu eihunan mewn cariad arno ef.

7. Y neb nis paratua eihun yn amgenach, ond am fod gwyl wedi dy-

dyfod, neu o ran bod arfer yn peri, y fydd lawer gwaith yn ammharod.

Gwyneifyd y neb sy'n offrynnu eihun yn Aberth i'r Arglwydd, cynifer gwaith ac y bydd ef yn dywedyd Offeren, neu 'n cymmuno.

Na fydd yn rhy hîr ar ddywedyd Offeren, nac yn rhy fuan : eithr cadw arfer cyffredin y sawl y fo'n byw gyda thi.

Ni ddyliti wneuthur na dygnedd na blinder i rai eraill : ond dilyn y ffordd gynnesin, ynol ordiahaad Pennaethion a gwneuthur llês i rai eraill, yn hyttrach na chyflawni dy ddefosiwn a'th ewyllysryd dyhun.

P E N. XI.

Bod Corph Christ, a'r Scrythur Lân yn angenrheidiol iawn i'r enaid ffyddlon.

LLEFERYDD Y DISCYBL.

1. **O** Arglwydd Jesu tra daionus! pasaint yw melusder
T 4 yr

416 *Thomas a Kempis. L.IV.*

yr enaid defosionol, y fo'n cyfeddach â thi yn dy Wlêdd? lle nis gosodir bwyd amgenach iddo i'w fwytta na thydi dyhun, ei vnig anwyl-garedic ef, dymunedic vwchben pob dymuniadau ei galon?

Ac ynddïau; hyfryd y fyddai imi yn dy wydd di ollwng dagrau o ddyfnder ferch yn-ghalon, a gyda Mair Magdalen dduwiol, olchi dy draed di â dagrau fy llygaid.

Eithr ple mae'r defosiwn ymma? ple mae helaethlawn ymollwng dagrau sanctaidd?

Ynddïau, yn dy wydd di a'th Angelion bendigedic, fe a ddylai fy holl galon i losgi, ac o dra llawenydd wylo.

Oblegid dy fod ti'n bresennol genyf yn y Sacrament, er dy fod yn guddiedic tan rithïau amgenach.

2. Canys nis gallai fy llygaid i oddef edrych arnati'n dy rith dyhun, ac yn dy ddisgleirdeb Duwfawl: ac ni allai'r holl fyf fefyll yn llewyrch gogoniant dy Fowredd di.

Yn hyn yntau, yr wyt wedi dar-
bod

bod i'm gwendid i, wrth dy fod yn guddiedic tan y Sacrament.

Mae ef yn wîr ddiffugiol gennyfi, ac yrwyf yn ei addoli ef ymma, yr hwn y mae'r Angelion yn ei addoli yn y Nêf: ond myfi erhynny yn y cyfamser ymma, trwy ffydd, eithr hwynt hwy yn ei rith a'i agwedd ei-hun, heb na llenm na gorchudd.

Mae'n rhaid imi fod yn foddlon yn-goleuni y wîr ffydd, a rhodio wrth hwnnw, hyd onis dyddheo dydd y disgleirdeb tragywyddol, ac y machludant cylgodau y ffigurau.

Ond pan ddelo'r hyn sy'n gyflawn berffaith, fe a dderfydd am ymarfer y Sacramentau: oblegid nad oes mor eisiau ar y Gwynfydedic yn y gogoniant nefol am feddyginiaeth y Sacramentau.

Oherwydd eu bod hwy'n wastadol yn llawenhâu yn-gwydd Duw, gan edrych wyneb yn wyneb ar ei Ogoniant ef: ac wedi eu newid a'i ddisgleirdeb i ddiscleirdeb y Duwdod anhraethadwy, e mae'n hwy'n profi Gair Duw wedi ei wneuthur yn

gnawd, megis y bu ef o'r dechreuad,
ac y bydd yn dragywyddol.

3. Gan gosio y rhyfeddodau hyn,
b'inedd trwm yw pob cyffur imi, ië
yr vn ysprydol hefyd: oblegid hyd
o nis gwelaf fy Arglwydd yn ei ogo-
niant, nis cyfrifaf ond yn ddim y
cwbl o'r pethau wyf yn eu gweled,
ac yn eu clywed yn y byd.

Tÿst imi ydwyti, O Dduw, nad
oes vn peth a ddichon fyn-ghyffuro i,
nac vn creadur fy llonyddu i, ond
tydi fy Nuw i, yr hwn wyf yn chw-
ennychu ei ganfod a'i ddarfynnied yn
dragywyddol.

Ond ni bydd hynny'n bosibl, tra
fyddwyf yn y cnawd marwol ymma.

Amhynny mae'n rhaid imi ym-
roddi fyhun ar ddioddefgarwch
mawr, a gostwng fyhunian iti ym-
mhob dymuned.

Oblegid dy Sainc't di hefyd, O
Arglwydd, y rhai fy'rwön yn llawe-
nychu gyda thi yn nheyrnas y Ne-
foedd, tra fuont fyw, oeddent mewn
ffydd a mawr ddioddefgarwch yn
disgwyl dy Ddyfodiad. Yr hyn a
gre-

gredafant hwy, a gredaf innau: yr hyn a obeithiasant hwy, a obeithiaf innau: i'r lle yr aethant hwy, rwyf innau'n gobeithio y câf trwy dy räs di fyned.

Mi a rodiaf yn y cyfamsfer yn ffydd, wedi'm confforddi ag esampiau'r Sainct.

Mi a gymmeraf lyfrau duwiol hefyd yn ddiddanwch, ac yn ddrŷch buchedd imi: ac vwchben y rhain igyd dy Gorph tra sancteiddiol di, yn rwymedi imi ac yn amddiffyn godidoc.

4. Canys mi a welaf fod dau beth yn dra angenrheidiol imi yn y bywyd hwn, heb y rhai ni byddai'r bywyd annedwydd ymma'n ddioddefadwy imi.

Gwedi'm caethiwo yn-gharcar y corph ymma, yr wyf yn cydnabod, fod eisiau arnaf am ddau beth, sef bwyd a goleuni.

Tydi yntau a roddaiſt imi ddy-nyn truan dy Gorph sanctaidd yn luniaeth i'r henaid a'm corph: ac a osodaiſt yn oleuni i'm traed, dy A: di.

Heb y ddau hyn, nis gallwn mor byw'n dda: canys Gair Duw yw goleuni fy enaid i, a'th Sacrament di yw bara'r bywyd.

Y rhain hefyd a ellir eu galw'n ddwy fordd, gwedi eu gosod ymma ac accw, yn Nhryffordy'r Eglwys lân.

Y naill yw bordd yr Allor fendigedic, a'r bara sacredic arni: hynny yw gwerthfawr Gorph Christ.

Y llall yw bordd y Gyfraith dduwfawl, yn cynwys athrawiaeth sanctaidd, yn dyscu'r ffydd iawn, ac yn arwain dyn yn ddiogel siccr tuhwnt i'r lenn orchudd, lle mae Sanct y Seinctiau.

Diolchaf iti, O Arglwydd Jesu, goleuni y goleuni tragywyddol, am fordd y ddysceidiaeth sanctaidd, yr hon a weinidogaist ini trwy dy weision, y Prophwydi, a'r Apostolion a'r Doctoriaid eraill:

5. Diolchwn iti, O Arglwydd Jesu Creawdwr a Rhybrynnwr dynion;
 a'n er mwyn dangos dy gariad
 a baratoaist Swpper
 fawr

P.xi. *Thomas a Kempis.* 42 R

fawr, yn yr hon y gosodaist, nid yr
Oen mysticawl (neu'r dirgeleddus)
ond dy dra sanctaidd Gorph a'th
Waed dyhun i'w fwyta: gan lawe-
nychu'r holl Pfyddloniaid â Gwledd
sanctaidd, a'i meddwi hwynt â Char-
gel jachusol, yn yr hwn y mae holl
ddifyrrion Paradwys: a mae'r An-
gelion bendigedig yn cydwledda â
nyni, ond hwynt-hwy â melusrwydd
dedwyddach.

5. Oh pafaint ydyw, ac mor an-
rhydeddus yw swydd yr Offeiriaid,
i'rhai y rhoddwyd, â geiriau sacraidd
tallu cyffegru Arglwydd y Mowredd,
ei andithio a'i gwefusau, ei dda-
la'n eu dwylo, a'i weinidogi i'r lleill
oll!

O mor an y dylai fod dwylo,
mor bur gena, mor sanctaidd corph,
mor ddihalog Wlon yr Offeiriaid, i
mewn i'r hwn y mae Awdur yr holl
burdeb yn myned cyn fynyched!

Allan o enau'r Offeiriaid ni ddy-
lai dim ddyfod, ond y fo sanctaidd:
dim nac adrodd na gar ond fo go-
nest, diwair, a llefol. yr hwn fy
gynni-

422 *Thomas a Kempis. L. IV.*

gynnifer gwaith yn derbyn Sacrament Christ.

7. Syml a diwair y dylai'r golygon fod, sy'n arfer edrych ar Gorph Christ : pŵr y dylai'r dwylo fod ac wedi eu codi tua'r Nêf a arferant drîn Creawdwr Nêf a Daear.

Wrth yr Offeiriaid yn neilltuol y dywedir yn y Ddeddf : *Byddwch sanctaidd , oherwydd sanctaidd ydwyf eich Arglwydd Dduw chwi, Lev. 11. 44, 45.*

8. Cymmorthed ni , Hollalluoc Dduw, dy râs di, fel y gallom ni, y rhai a gymmerafom arnom y fwyd Offeiriadol, dy wafanaethu di'n ^{et}lwng, ac yn ddefosiolol yn ^{hob}purdeb a chydwybod dda.

Ac onis gallwn fyw newn cym-maint gwiriondeb buchedd ac y dylem : caniada ini erhynny wylo'n gymmesur am y drygau a wnaethom : ac yn yspyd gostyngeddwydd, a bwriad ewllys da, dy wafanaethu di o hys allan yn wresocach.

P E N.

P E N. XII.

*Bod yn rhaid i'r sawl a gymmuno
baratoi einhunain â gofal mawr.*

LLEFERYDD YR ANWYL
GAREDIC.

I. **M**Yfi ydwyf hoffwr purdeb,
a rhoddwr pob sanctei-
ddrwydd.

Rwyfi'n ceisio calon bŵr, ac yno y
mae lle fyn-ghorphwys i.

Paratoa Ystafell-fwytta fawr imi :
a myfi a'm Discyblyon, a wnaeth fym-
Mhasc gyda thi.

Os tydi a fynni imi ddyfod attati ;
bwrw allan yr hên lefein, a glanhâ
drigfa dy galon.

Caſta allan y byd igyd, a holl dyr-
fa drwg-weithredoedd, eistedda me-
gis aderyn y tŷ ynnic yn y tŷ, ac â
chwerwedd enaid meddylia am dy
droseddau.

Oblegid pob vn y fo'n caru, a ba-
ratoi'r lle goreu a'r teccaf i'w anw-
yl-

414 *Thomas a Kempis. L. IV.*

yl-garedic: oherwydd mai wrth hynny y cair gwybod ewyllys da y neb a'i derbynno ef.

2. Eithr bydded yspys iti, nas gelli wrth haeddiant dy weithred dyhun gyflowni'n ddigonol y paratoad ymma, perhon a'th fod trwy'r fwyddyn yn paratoi dyhunan, heb feddwl am ddim arall.

Eithr o'm trugaredd, ac o'm grât i ynnic, y caniadir iti ddyfod at y mwrdd i: megis pettit yn galw Cardottyn i ginio gwr goludoc; ac yn-tau heb ddim gantho i'w aithroddpam y daioni hwnnw, ond gostyngeddio eihunan, a diolch amdano.

Gwna di yr hyn fydd ynoti; a gwna hynny'n ofalus, nid o ymarfer, nac o angenrhaid: ond ag ofn ac anrhydedd, ac â mawr ewyllysfryd derbyn gorph dy anwyl-garedic Arglwydd Dduw yn teilyngu dyfod atati.

Myfi a elwais, myfi a erchais, myfi a gyflawna'r hyn sy'n eistau ynoti: dyte, a derbyn fi.

3. Pan y rhoddwyf räs defosiwn iti,

iti, dyro dithau ddiolch i'th Dduw
amdano: nid oherwydd dy fod ti'n
deilwng, ond oherwydd ddarfod i'm
gymmeryd trugaredd arnati.

Onid oes ddefosiwn gennyf, ond yn
hyttrach dy fod yn clywed dyhun yn
fych ac yn grîn: parhâ ar weddio,
cwyna, cura, ac nâs paid hyd onis
haeddi gael gronyn neu ddefnyn o
râs jachusol.

Mae eisiau arnati amdanafi: nid
oes mor eisiau arnafi amdanati.

Ac nid wyfi'n dyfod i'm sanctei-
ddio gennyti: eithr yr wyfi'n dyfod
i'th sancteiddio ac i'th wellhâu di.

Tydi ydwyt yn dyfod i'th sanctei-
ddio gennyf, ac i'th vno a myf, i
dderbyn grâs newydd, ac i gael dy
ennynnu i emendio eilwaith.

Paid a bod yn ddiofal am y grâs
ymma: eithr darpara dy galon â
phob dyfalwch, a dwg attat dy An-
wyl-garedic.

4. A mae'n rhaid iti nid ynnic â
mawr ddefosiwn baratoi dyhun cyn
cymmuno: eithr hefyd cadw dyhu-
nan yn ofalus ar hynny, wedi der-
byn

426 *Thomas a Kempis. L. iv.*

byn y Sacrament. Oblegid, nad llai a ddylai fod y gwarchad arol, nac oedd y paratoad defosionol o'r blaen. Canys gwarchad da a gofalus arol cymmuno, yw'r paratoad goreu i gael mwy grâs wrth gymmuno drachefn.

Oblegid hyn a wna ddyn yn amharod jawn, sef tywallt ohono ei hunan ynymman i ddifyrrion bydol.

Gochel fiarad llawer, aros yn ddirgel, a mwynhâ Dduw, oherwydd efe sy gennyt, yr hwn nis gall yr holl fyd ei ddwyn oddiwrthyt.

Myfi yw'r neb, i'r hwn y dylit ymroddi dyhunan igyd : yn y modd ac ohyn allan, nas byddi byw yn ot dyhun, ond ynosi heb na gofal na blinder.

PEN.

P E N. XIII.

*Bod yn rhaid i'r enaid defosionol
chwynnynch a'i holl galon vno ei-
hun â Christ yn y Sacrament.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

1. **P**WY a rydd imi, O Arglwydd,
dy gael di yn vnic ; ac ago-
ryd yn-ghalon igyd iti, megis y mae
fy enaid i'n mynnu : ac na bo neb
bellach i edrych arnaf , nac vn crea-
dur i'm cynnyrfu, neu i ystyried am-
danaf : ond tydi'n vnic i lasaru wr-
thyfi ; a minnau wrthyt tithau, me-
gis yr arfera Anwylyd ymfiarad a'i
Anwylyd ; a'r Cyfaill ymddiddan a'i
Gyfaill.

Hyn a iattolygaf, hyn a ddymu-
naf, sef cael fy vno igyd â thi ; a
diddyfnu yn-ghalon oddiwrth bob
peth creedic : a dyscu drwy'r Cym-
mun sanctaidd, a mynych offrym-
mu'r Offeren, cael mwy blâs ar
dragwyddol a nefolion bethau.

O fy

428 *Thomas a Kempis* L. IV.

O fy Arglwydd ! pabryd y byddaf wedi fy vno â thi'n hollawl, wedi fy llyncu ynoti, a gwedi gollwng fy hun igyd ynanghof?

Tydi ynosi, a minnau ynositau ; ac felly dyro ini barhau ynghyd.

2. Ynddïau, tydi ydwyf fy Anwylgar ddi i, a ddewifwyd o fyfsg mïloedd : yn yr hwn y rhyngodd bodd i'm henaïd i drigo dros holl ddyddïau y mywyd.

Ynddïau, tydi ydwyf fy heddychwr i, yn yr hwn y mae'r heddwch pennaf, a'r gwîr orphwys : allan o'r hwn nid oes ond blinfyd a dolur, a thrueni anniben.

Ynddïau, tydi ydwyf Dduw cuddiedic, a'th gyngor di nid yw gyda'rhai annuwiol, ond gyda'rhai gostyngedic, a'r fymïion y mae dy ymddiddan di.

O mor hyfryd, Arglwydd, ydyw dy yspryd di ? yr hwn ermwyn dangos dy felafrwydd i'th blant, a derlyngafst eu porthi hwynt a'r bara melafaf yn disgyn o'r Nef.

Ynddïau, nid oes Cenhedlaeth arall

arall mor honnaid, a'i Duwiau gan-
thi'n nefhâu atti, megis yr wyti,
ein Duw ni, yn nefhâu at yr holl
ffyddloniaid: i'r fawl yn ddidda-
nwch beunyddol, ac i godi eu ca-
lonnau hwynt tuar Nêf, y rhoddaiſt
dyhun i'th fwytta a'th gymmeryd
ynddynt.

3. Canys pa Genhedlaeth arall
fy mor hynod a'r bobl Christiano-
gol?

Neu pa greadur arall tan y Nêf
fy mor anwyl-garedic a'r enaid de-
fosiônol, at yr hwn y mae Duw'n
dyfed i'w borthi a'i gnawd gogone-
ddus.

O Râs annhraethadwy! O Dei-
lyngdod rhyfeddol! O'r Cariad an-
feidrol a roddwyd yn lwyr vnig i
ddynion!

Eithr pabeth a ailroddaf i'm Har-
glwydd am y grâs ymma, am ga-
riad mor ragorol.

Nid oes dim arall mwy cymme-
radwy a allaf ei roddi, na gosod yn-
ghalon yn hollawl ar fy Nuw, ac
vno fyhun yn holl gwbl ag efe.

Yna

430 *Thomas a Kempis. L. iv.*

Yna y llawenychant fy holl ym-
mysgaroedd i, pan fo fy enaid wedi
ei gwbl gysylltu â Duw.

Yna y dywaid ef : os tydi a fynni
fod gyda myfi, minnau a fynnaf fod
gyda thithau. A mi a attebaf iddo :
Teilynga di, O Arglwydd, aros gy-
da myfi, a minnau'n ewyllysgar a
fynnaf fod gyda thithau.

Hyn yw fy holl ddymuned, bod
yn-ghalon wedi ei chwbl vno â thi.

P E N. XIV.

*Am yr hiraeth mawr sy gan law-
er o rai defosionol i dderbyn
Corph Christ.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **O** Pafaint yw amllder dy fe-
lusrwydd di, Arglwydd,
yr hwn a guddiaist i'r sawl a'th of-
nant di ? Pan fyddwyf yn cofio
rhyw rai duwiol yn cyrchu at dy
Sacrament di, O Arglwydd, â dir-
fawr serch calon ganthynt gyda de-
fosiwn

P.xiv. *Thomas a Kempis.* 431

fosiwn , yna y byddaf lawer gwaith
yn cŷwilyddio ac yn gwrido ynof
fyhun , am fy mod yn dyfod mor
glaceraidd , ac mor oerllyd at dy
Allor di a Bwrdd y Cymmun San-
cteiddlawn.

Am fy mod yn aros mor grŷn ac
mor fych, heb ddim gwrês a gwŷn
calon: am nad wyf igyd yn fflam-
medic yn dy wydd di, fy Nuw i:
ac am nas gogwydder , ac nas tyn-
ner fi mor fforddrych megis y tyn-
nwyd llawer o rai duwiol , y sawl o
dra mawr hiraeth am y Cymmun,
ac o dra serchol ymglywed calon
tuac attati, nid oeddent yn gallu
mor arbed rhag wylo.

Ond â genau eu calon yngystal
a'i corph , oeddent yn dy chwenny-
chu di, O Dduw, y ffynnon fyw, o
eithafoedd merion eu henaid, heb
allael rheoli eu newyn yn amgenach,
na'i digoni euhunain, hyd onis der-
bynient dy Gorph di â mawr
awydd ac â hyfrydwch yspri-
dol.

2. O eu gwîr-wresog ffydd hwynt! arwydd digonol o'th bresennoldeb sancteiddiol di.

Canys hwynt hwy a wîr-adnabyddant eu Harglwydd, wrth dorri'r bara, calon y sawl sy'n llosgi'n gymmaint, tra fyddi di'n rhodio gyda hwynt.

Mynych y mae'n cyfryw serch a defosiwn; cymmaint cariad a gwrês ymmhell oddiwrthyfi.

Bydd drugaroc wrthyfi, O Jesu daionus, tirion a mwynaid: a chaniada i'th gardottyn tlawd glywed yn ei galon, ambell weithiau o'r hyn lleiaf, beth chwant o'th gariad di yn y Cymmun sanctaidd, fel y chwanego'n fwy fy ffydd i: y cynnyddo fyn-gobaith yn dy ddaioni di: ac nas metho cariad ynofi, wedi ei ennynnu'n berffeithlon wrth dderbyn y Manna nefol.

3. A mae dy drugaredd di yn gallu rhoddi hefyd y grâs yr wyf yn chwennych: ac wrth ymweled â myfi'n ddaionus cynneu gwrês yfprydol ynof, pan fo hynny'n rhyngu bodd iti. Oble-

Oblegid er nad wyfi'n llosgi â chymmaint serch a hiraeth ac oedd gan dy ddefosionol weision neilltuol hynny, etto trwy dy ras di, mae genyfi chwant o'r tanbaid serch a hiraeth mawr hwnnw, gan weddio ac attolwg am gael bod yn gyfrannog gyda'r holl gyfryw garedigion mowrwresog, a'm cyfrifo'n vn o'i Cyfeillach sanctaidd hwynt.

P E N. XV.

Mai â gostyngeiddrwydd, ac â bod dyn yn ymwadu a'i hunan y cair, grâs defosiwn.

LLEFERYDD YR ANWYL
G A R E D I C.

- i. **M**Ae 'n rhaid iti geisio grâs defosiwn yn daer, ei ddy-muno'n chwannoc, ei ddisgwyl yn oddefgar ac yn foddlon, ei dderbyn yn ddiolchgar, ei gadw'n ostyngedic, gweithio ag ef yn ddyfal, a gorchymmyn i Dduw'r amser a'r
V modd

434 *Thomas a Kempis. L. IV.*

modd o'r ymweled nefol, hyd onis gwelo ef fodd yn dda ddyfod.

Ti a ddylit ostyngieiddio dyhun yn bendisfaddeu, pan nas clywi ond bychan, neu ddim desofiwn ynot, ac nid bod yn rhy ddigalon, na thrift hâu'n anrhesymol.

Llawer gwaith y rhydd Duw yn vn munudyn yr hyn a ddarfu iddo ei neccâu'n hîr amser.

Ef a rydd weithiau ar y diwedd, yr hyn yr oedd yn ei oedi ar ddechreu'r Weddi.

2. Pe rhoid grâs bobamser ynyman, ac ynol ein mynnu ni, prin y byddai dyn egwan yn abl i'w ddwyn ef.

Amhynny rhaid disgwyl grâs desofiwn â gobaith da, ac â dioddefgarwch gostyngedic. Ond bwrw di'r achos arnat dyhun, ac ar dy becho-dau di, pan nas rhoddir, neu y tynnir ef yn guddiedic oddiwrthyt.

Bychan, lawer gwaith yna'r peth a rwyfara cael grâs; os bychan, ac nid yn hytrach mawr, y dylid galw'r peth a nada gymaint o ddaioni.

Ac

Ac os tydi a fwri ymmaith y bychan neu'r mawr ymma, gan ei gwbl orchfygu, fe a fydd iti y peth yr wyt yn ei geisio.

3. Canys cyn gynted ac yr ymroddi dyhun i Dduw o waelod dy galon, heb geisio na hyn na'r llall, ynol dy fodd neu dy ewyllys dyhun; ond gan fwrw dyhunan yn hollaw arno ef, ti a gai dyhun yn heddychol, ac yn vn ag efe: am nad oes dim mor hôff a hyfryd, ac yw, boddioni ewyllys Duw.

Pwybynnac ganhynny a gotto ei fryd â chalon burlan tuacat Dduw, gan ddilwytho eihunan o bob cariad annhrefnus, a chan ddibrisio pob peth creedic, y fydd yn gwbl addas i dderbyn dawn o ddefosiwn, ac yn deilwng ohono.

Oblegid bod ein Harglwydd yn arfer tywallt ei fendithion ynnic yno, lle bo'r llestri'n wâg.

A pho perffeithiach y gwrthododyn bethau daearol, ac y bytho marw iddo eihun, gan ddiystyru eihunan, cynt o hynny y daw grâs atto, am-

436 *Thomas a Kempis. L. IV.*

lach yr â imewn iddo, ac vchelach y cyfyd ef galon rydd i fod mewn itâd perffeithiach.

4. Yna y caiff ef weled, a'i orlenwi, a rhyfeddu, a'i galon ef a helacthir ynddo : am fod llaw ein Harglwydd gydag ef, a darfod iddo ddodi eihunan yn hollawl yn ei ddwylo ef yn dragwyddol. Wele, fel hyn y bendithir y dyn a fo'n ceisio Duw o waelod ei galon, a'r neb nis derbynmodd ei enaid yn ofer.

Dymma'r dyn yr hwn wrth dderbyn y sanctaidd Ewcharist, a haedda'r grâs o gael ei vno â Duw : am nad yw ef yn ystyried ei gyffur a'i ddefosiwn neilltuol eihun, ond vwchben pob cyffur a defosiwn, yn hoffi gogoniant ac anrhydedd Duw.

PEN.

P E N. XVI.

Bod yn rhaid ini ddangos ein bangenrheidiau i Christ a gofyn grâs gantbo ef.

LLEFERYDD Y DISCYBL

I. **O** Dra daionus a charediccaf
Arglwydd, yr hwn wyf yn
chwenychu rwön ei cderbyn yn
ddefosionol, tydi a wyddost yn-
gwendid i, a'r angenrhaid fydd ar-
naf, mewn pafaint ddrygau a beiau
rwyf yn gorwedd, mor fynych yr
wyf yn cael fy mlino, a'm temptio,
a'm cythryblu, a'm haslonyddu.

Attati rwyfi'n dyfod am rwy-
medi: attolygaf arnat, confordda
fi.

At y neb fy'n gwybod pob peth,
yr wyf yn llafaru, i'r hwn y mae fy
holl gyfrinachau i'n amlwg, a'r hwn
ynvnic wyt yn gallu fyn-ghysuro'n
berffaith a'm cymmorth.

438 *Thomas a Kempis. L. iv.*

Tydi a wyddost pa ddaioni fy'n eisiau arnaf, ac mor dlawd o yfpryd yr wyf.

2. Wele, rwyfi'n sefyll yn dy wydd di, yn dlawd, ac yn noeth, yn gofyn grâs, ac yn attolwg am drugaredd.

Portha dy gardottyn newynoc, enynna fy oerni â thâm cariad amdanati, llewyrcha fy nallineb a'th ddisglaer bresennoldeb di.

Tro bob peth daearol yn chwerwedd imi, pob peth blin a gwrthwynebus yn ddioddefgarwch, pob peth creedic a gwael yn ddiystyrwch ac yn dros gôf imi.

Côd fyn-ghalon attati yn y Nêf, ac na âd imi grwydro arhyd y ddaear.

Bydd di'n vnïc o hyn allan yn fehus ac yn hyfryd imi'n dragywydd: canys tydi'n vnïc wyt fy mwyd a'm diod i, fyn-ghariad a'm llawenydd i, fy melusrwydd a'm daioni oll.

3. Mynnwn, ped enynnuit fi'n hollawl a'th bresennoldeb, pe llofgit fi, pe newidit fi ynnoti; fel trwy rās

P.xvii. *Thomas a Kempis.* 439

râs vndeb oddimewn, a thrwy ym-
doddiad gwresoc traferch cariad y
gwneled fi yn vn yspryd â thydi.

Na âd imi fyned oddiwrthyti 'n
newynoc ac yn fychedic, eithr gw-
na'n drugaroc â myfi; megis y gw-
neuthost yn fynych a'th Sainc't yn
rhyfeddol.

Pa ryfedd y fyddai, pettwni igyd
yn myned yn danbaid ohonoti, ac
yn methu ynofi fyhunan: gan dy
fod ti yn dân bobamfer heb ddar-
fod byth; yn gariad yn puro ca-
lonnau, ac yn llewyrchu synhwy-
rau.

P E N. XVII.

*Am gariad tanbaid, ac am ewy-
llysfryd mowr gwresoc i dderbyn
Christ.*

LLEFERYDD Y DISCYBL.

I. **A**'R defosiwn mwyaf, a cha-
riad fflammedic, ac â
holl awyddfryd a gwres yn-ghalon

yr wyfi'n chwennychu dy dderbyn di,
O Arglwydd, megis y darfu i lawer
o'r Sainct a dynion defosionol dy
chwennych di, wrth gymmuno, y
rhai a ryngafant fodd iti fwyaf me-
wn sancteiddrwydd buchedd, a de-
fosiwn gwresoc.

O fy Nuw i, a'm Cariad tragy-
wyddol, y cwbl o'm daioni, a'm de-
dwyddwch annherfynol, rwyfi'n
chwennychu dy dderbyn di, a'r ewy-
llyschwant mwyaf, ac a'r anrhydedd
teilyngaf y fu erioed, ac a allodd ei
glywed ynddo eihun, yr vn o'th
Sainct di.

2. Ac er fy mod yn anheilwng i
gael yr holl ynglywedau hynny o
ddefosiwn; etto er wyf yn offrwm
iti y cwbl o awyddfryd yn-ghalon,
megis pe bai gennyfi'n vnig yr holl
fflammedic chwantau hynny tra
cymmeradwy iti.

Jē hefyd a phethbynnac a ddichon
enaid defosionolei feddwl a'i ddy-
muno, hynny igyd a'r parch mwyaf
ac a'r carediccaf awydd-fryd yr
wyfi'n ei gynnig a'i offrwm iti.

Nid

Nid wyfi'n mynnu cadw dim imi
fyhun : eithr yr wyfi o'm gwîr fodd
ac o ewyllys yn-ghalon, yn aberthu
fyhunan a'r cwbl fy gennyf iti.

O fy Arglwydd Dduw i, a'm
Creawdwr, a'm Rhybrynwr, a'r cy-
fryw ferch ac anrhydedd, a'r cyfryw
foliant a gogoniant, a'r cyfryw
ddiolchgarwch, teilyngdod a chari-
ad, a'r cyfryw fïydd, gobaith a
phurdeb, yr wyfi heddyw yn chw-
ennych dy dderbyn di, ac y derbyn-
nodd di dy sancteiddlawn Fam yr
ogoneddus Forwyn Mair; pan i'r
Angel yn mynegi dirgeledd dy Ym-
gnawdoliaeth wrthi, yr atebodd
hi'n ostyngedic ac yn fïyddlon:
Wele lawforwyn ein Harglwydd;
bydded imi ynol dy air di, Luc.
i. 28.

3. Ac megis y darfu i'th fendigedic
Ragflaenwr y godidoccaf o'r Sainct,
Joan Fedyddiwr, gan lemmain yn
dy wydd di, grychneidio o dra llaw-
enydd yn yr Yspryd Glân ac yntau
etto yn garcharoc yn ymmysgaroedd
ei fam: a gwedi hynny wrth gan-

fod yr Jesu'n rhodlo yminyfg dynion, gan ostyngeddio eihunan yn llwyr isel, a mawr serch a defosiwn ddywedyd : *Cyfaill y Priodfab, yr hwn sy'n sefyll, ac yn ei glywed ef, sydd yn llawenyachu â llawenydd oberwydd llais y Priodfab*, Jo. 3. 29. felly 'rwyf innau'n chwennych â mawr ac â sacreiddlawn ewyllyfchwantau fy fflannmychu, a phresentio fyhunan iti o waelod yn-ghalon.

Amhynny rwyfi'n offrrwm, ac yn rhoddi iti lawenyddau pob calon ddefosionol, awydd-ferchau gwresoc, Vchel ddyrchafaelion enaid, llewyrchiadau goruchnaturiol, a nefolion ymweliad. u gyda'r holl riaweddu a'r moliannau a roed ac a roddir iti gan bob creadur yn y Nêf ac ar y Ddaear, trofo syhun, a thros bawb a orchymymynwyd i'm Gweddi i : fel y molianner di'n deilwng gan bob vn, ac y gogonedder di'n dragwyddol.

4. Cymmer ddymuniadau fynghalon, O fy Argiwydd Ddaew, a'r ewy-

P.xvii. *Thomas a Kempis.* 443

ewyllyfion o foliannau anfeidrôl, ac o fendithion difesur ac anniben fy'n gyfion ddyledus iti ynol amlder dy Fowredd annhraethadwy.

Y rhain y roddaf, ac wyfi'n chwennych eu rhoddi iti bob dyddiau a momentau o amseroedd: ac i'w rhoddi gyda myfi, yr wyf â gweddïau ac â llawn ferch calon yn gwahodd ac yn attolwg ar yr holl Ysprydion nefol ac ar y ffyddloniaid igyd.

5. Molent di holl bobloedd, a llwythau, a thafodau, ac a'r gorfolled mwyaf gyda'r defosiwn gwrefoccaf mawrygent dy Enw sanctaidd melred di.

A phwybynnac yn anrhydeddus, ac yn dderosionol a drinant dy Sacrament tra uchel godidoc, haeddent gael grâs a thrugaredd gennyti, a gweddient yn oltyngedic dros of innau bechadur truan.

A gwedi iddynt gael eu defosiwn dymunedic, a'i cyffuro'n llawrdda, a'i porthi'n rhyfeddol, pan elont odûiwth dy Fordd sacraidd
nefol

444 *Thomas a Kempis. L. iv.*

nefol di, teilyngent gofio amdanaf
innau ddynyn tlawd.

P E N. XVIII.

Na ddylai dyn fod yn gwriows
chwiliennwr y Sacrament ym-
ma, ond gan ddilyn Christ yn
ofstyngedic, darostwng ei synhwy-
rau i'r Ffydd sanctaidd.

LLEFERYDD YR ANWYL
GAREDIC.

1. **R** Haid iti ochelyd rhag cuw-
riows a diles chwilienna'r
Sacrament tra vchel hwn, oddieithr
iti fod yn mynnu suddo a boddi'n
nyfnder amheuaeth.

Y neb y fo chwiliennwr Maw-
redd, a lethir â gogoniant. Mae
Duw'n gallu gwneuthur mwy, nac
a eill dyn ei ddya!.

Goddefadwy yw duwiol a go-
styngedic holi y gwirionedd, pan
fo'r dyn yn barod bobamser i'w
ddyscu, ac yn ceisio rhodio wrth
jachy-

P.xviii. *Thomas a Kempis.* 445

jachysol a diogel ddysceidiaethau'r Tadau sanctaidd.

2. Gwyneifyd y dyn syml y fo'n gadael anodd ffyrdd holiadau ac ymryson, ac yn cerdded arhyd waitad a diogel lwybr Gorchymmynion Duw.

Llaweroedd a gollasant eu defosiwn a'i duwioldeb wrth fynnu holi a chwilio pethau vchel.

Ffydd y mae Duw yn ei geisio gennyti, a buchedd burlan, nid vchelder dealltwriaeth, na bod yn gwybod dyfnder Dirgeleddion Duw.

Onid ydwyti'n dyall, nac a'th synwyr yn amgyffred y pethau sy tanoti; pafodd y dyalli, ac yr amgyffredi y rhai sy goruwch iti?

Dyro dyhunan tan Dduw, a gostyngieiddia dy synwyr i Ffydd, a rhoddir goleuni gwybodaeth iti, fel y bo ar dy lês, ac yn angenrheidiol iti.

3. Mae rhai yn cael eu temptio'n ddirfawr ynghylch Ffydd a'r Sacrament: ond ni cdydd bwrw'r bai
am-

amhynny arnynt liwy, ond yn hyt-
trach ar y gelyn.

Paid a gofalu, paid ac ymresym-
mu a'th feddyliau: ac na ateb ddim
i'r ammheuon y fo'r Diawl yn eu
bwrw ynot: eithr creda i Dduw,
creda i'w Sainc't ac i'w Brophwydi ef,
a'r gelyn drygionus y ffoa oddiwr-
thyt.

Da a lleffol jaw'n y fydd lawer
gwaith, fod gwafanaethydd Duw yn
dioddef y cyfryw bethau.

Canis nid yw ef yn temptio'r an-
ffyddloniaid a'r pechaduriaid, y
rhai y mae ef eisoes yn eu me-
ddu, ac yn eu dala'n ddiogel:
ond mewn amryw foddion e mae
ef yn temptio'r ffyddloniaid desolio-
nol.

4. Dos di rhagot ganhynny â
ffydd fymf a diammheus, ac â go-
styngedic anrhydedd derbyn y ben-
digedic Sacrament.

A'r pethbynnac nid wyt yn ei
ddiyall, gorchymmyn hynny'n ddi-
fal i Dduw Hollalluoc.

Ni thwylla Duw di ddim : efe a dwyllir, y fo'n credu gormod iddo eihunan.

Mae Duw'n cerdded gyda'rhai sylml, yn datcuddio eihunan i'rhai gostyngedic, yn rhoi deall i'rhai bychain ; yn agoryd synhwyrâu y rhai pŵr eu calon, ac yn cuddio ei ràs oddiwrth y rhai rhodresgar a'r beilchion.

Gwan yw dyall dyn, a hawdd y geill ef gael ei dwyllo : eithr ni ddi-chon gwir Ffydd gael ei sommi.

5. Pob rheswm, ymchwiliad ac ymosyn naturiol a ddylai ddilyn Ffydd, nid ei blaenu hi, a'i gwrthwynebu.

Canys Ffydd a Chariad fydd ymma fwyaf oll yn rhagori, ac yn gweithio 'n y sancteiddaf a'r godidoccaf Sacrament hwn, mewn moddion rhyfeddol.

Mae'r Duw tragywyddol ac anfeidrol, gallu yr hwn fydd yn anniben, yn gwneuthur pethau mowrion ac anchwiliedic yn y Nêf ac ar y Ddaear, ac nid oes mor chwi-lienna

448 *Thomas a Kempis. L. iv.*

lienna ei ryfeddol weithredoedd
ef.

Pe bai gweithredoedd Duw o'r
cyfryw fath, ac y gallai synwyr dyn
eu deall hwynt, ni fyddent hwy i'w
galw'n rhyfeddol, ac yn annhrae-
thadwy.

DIWEDD.

LLYFRGELL
GENEDLAETHOL
CYMRU

